

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

“Bądź Aktywny, Bądź Najlepszy
- szkolenia oraz specjalistyczne doradztwo dla kadr instytucji pomocy społecznej”

RAPORT WSTĘPNY Z BADANIA

NA TEMAT:

„DIAGNOZA SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ W WOJEWÓDZTWIE PODLASKIM”

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Regionalny Ośrodek Polityki
Społecznej w Białymstoku
Biuro Projektu
15-110 Białystok
ul. Kombatantów 7

tel. 85 744 22 14
faks 85 744 22 15
www.projekt.rops-bialystok.pl
projekt@rops-bialystok.pl

Zamawiający:

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku

ul. Kombatantów 7

15-110 Białystok

Wykonawca:

EU-Consult Sp. z o.o.

ul. Wały Piastowskie 1

80-855 Gdańsk

SPIS TREŚCI	3
1. CEL BADANIA.....	5
2. OGÓLNE INFORMACJE METODOLOGICZNE	7
3. PRZYJĘTE METODY BADAWCZE WRAZ Z ZAŁOŻONYM DOBREM PRÓBY	8
4. SPOSOBY ANALIZY DANYCH	11
5. ORGANIZACJA BADANIA	11
6. CHARAKTERYSTYKA PRÓBY BADAWCZEJ	12
7. REALIZACJA ZADAŃ ZWIĄZANYCH ZE WSPIERANIEM RODZIN I PIECZĄ ZASTĘPCZĄ PRZEZ SAMORZĄDY GMINNE I POWIATOWE.....	16
7.1 STOPIEŃ WDRAŻANIA ZADAŃ.....	16
7.2 FINANSOWANIE PIECZY ZASTĘPCZEJ	26
8. WSPÓŁPRACA PODMIOTÓW W ZAKRESIE WSPIERANIA RODZIN I PIECZY ZASTĘPCZEJ.....	29
8.1 WSPÓŁPRACA PODEJMOWANA PRZEZ SAMORZĄDY GMINNE.....	29
8.1 WSPÓŁPRACA PODEJMOWANA PRZEZ SAMORZĄDY POWIATOWE.....	38
8.2 WSPÓŁPRACA PODEJMOWANA PRZEZ PLACÓWKI INSTYTUCJONALNEJ PIECZY ZASTĘPCZEJ...	46
8.3 WSPÓŁPRACA PODEJMOWANA PRZEZ OSOBY SPRAWUJĄCE RODZINNĄ PIECZĘ ZASTĘPCZĄ..	48
9. OCENA ZMIAN WPROWADZONYCH USTAWĄ Z DNIA 9 CZERWCA 2011 r. O WSPIERANIU RODZINY I SYSTEMIE PIECZY ZASTĘPCZEJ	51
9.1 OCENA USTAWY PRZEZ PRZEDSTAWICIELI SAMORZĄDU GMINNEGO.....	51
9.2 OCENA USTAWY PRZEZ PRZEDSTAWICIELI SAMORZĄDU POWIATOWEGO.....	56
9.3 OCENA USTAWY PRZEZ PRZEDSTAWICIELI PLACÓWEK INSTYTUCJONALNEJ PIECZY ZASTĘPCZEJ	59
9.4 OCENA USTAWY PRZEZ OSOBY SPRAWUJĄCE RODZINNĄ PIECZĘ ZASTĘPCZĄ.....	61
9.5 OCENA USTAWY PRZEZ ORGANIZACJE WSPIERAJĄCE	66
10. PROBLEMY Z WYPEŁNIANIEM ZADAŃ ZWIĄZANYCH ZE WSPIERANIEM RODZINY I SYSTEMEM PIECZY ZASTĘPCZEJ	67
11. RODZINNA PIECZA ZASTĘPCZA.....	71
11.1 SKALA RODZINNEJ PIECZY ZASTĘPCZEJ W WOJEWÓDZTWIE PODLASKIM	71
11.2 CHARAKTERYSTYKA DZIECI PRZEBYWAJĄCYCH W RODZINNEJ PIECZY ZASTĘPCZEJ	73
11.3 RELACJE DZIECI OBJĘTYCH RODZINNĄ PIECZĄ ZASTĘPCZĄ Z WŁASNYMI RODZINAMI BIOLOGICZNYMI.....	78
11.4 ZAKRES INFORMACJI O DZIECKU OTRZYMYWANYCH W MOMENCIE PRZYJĘCIA W RODZINNĄ PIECZĘ ZASTĘPCZĄ.....	80
11.5 ZAKRES I O OCENA POMOCY UZYSKIWANEJ PRZEZ OSOBY SPRAWUJĄCE RODZINNĄ PIECZĘ ZASTĘPCZĄ	83
11.6 OCZEKIWANIA DOTYCZĄCE WSPARCIA.....	88

12.	INSTYTUCJONALNA PIECZA ZASTĘPCZA	89
12.1	SKALA INSTYTUCJONALNEJ PIECZY ZASTĘPCZEJ W WOJEWÓDZTWEI PODLASKIM	89
12.2	CHARAKTERYSTYKA DZIECI PRZEBYWAJĄCYCH W INSTYTUCJONALNEJ PIECZY ZASTĘPCZEJ ...	92
12.3	CHARAKTERYSTYKA INSTYTUCJONALNEJ PIECZY ZASTĘPCZEJ O CHARAKTERZE INTERWENCYJNYM	97
12.4	ZAKRES INFORMACJI UDZIELANYCH PLACÓWKOM INSTYTUCJONALNEJ PIECZY ZASTĘPCZEJ .	97
12.5	OCZEKIWANIA DOTYCZĄCE WSPARCIA.....	98
13.	WNIOSKI I REKOMENDACJE	100
14.	PODSUMOWANIE	103
	SPIS TABEL	105
	SPIS WYKRESÓW	108
	NARZĘDZIA BADAWCZE	111
	KWESTIONARIUSZ WYWIADU (CATI) Z PODMIOTAMI SPRAWUJĄCYMI RODZINNĄ PIECZĘ ZASTĘPCZĄ	111
	KWESTIONARIUSZ WYWIADU (CATI) Z PODMIOTAMI SPRAWUJĄCYMI INSTYTUCJONALNĄ PIECZĘ ZASTĘPCZĄ	117
	KWESTIONARIUSZ WYWIADU (CATI) Z PRZEDSTAWICIELAMI SAMORZĄDÓW GMINNYCH.....	121
	KWESTIONARIUSZ WYWIADU (CATI) Z PRZEDSTAWICIELAMI SAMORZĄDÓW POWIATOWYCH.....	125
	SCENARIUSZ INDYWIDUALNEGO WYWIADU POGĘBIONEGO (IDI) Z PRZEDSTAWICIELAMI RODZIN ZASTĘPCZYCH	129
	SCENARIUSZ ZOGNISKOWANEGO WYWIADU POGĘBIONEGO Z PRZEDSTAWICIELAMI PLACÓWEK OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZYCH	131
	SCENARIUSZ ZOGNISKOWANEGO WYWIADU POGĘBIONEGO Z PRZEDSTAWICIELAMI SAMORZĄDÓW GMINNYCH	133
	SCENARIUSZ ZOGNISKOWANEGO WYWIADU POGĘBIONEGO Z PRZEDSTAWICIELAMI SAMORZĄDÓW POWIATOWYCH	135
	SCENARIUSZ ZOGNISKOWANEGO WYWIADU POGĘBIONEGO Z PRZEDSTAWICIELAMI ORGANIZACJI WSPIERAJĄCYCH	137

1. CEL BADANIA

Celem głównym badania społecznego na temat: „Diagnoza systemu pieczy zastępczej w województwie podlaskim” w ramach realizowanego projektu systemowego „*Bądź Aktywny, Bądź Najlepszy – szkolenia oraz specjalistyczne doradztwo dla kadr instytucji pomocy społecznej*” jest szczegółowa charakterystyka realizacji systemu pieczy zastępczej na terenie województwa podlaskiego, ze szczególnym uwzględnieniem zmian wprowadzonych Ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Szczegółowe cele badania to:

- 1) Ustalenie jak realizowana jest w regionie Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. z 2011 nr 149, Poz. 887 z późn. zm.), w tym:
 - określenie zadań realizowanych przez podmioty publiczne i scharakteryzowanie współpracy między nimi, m.in. ustalenie, które z zadań według nowej ustawy są realizowane przez gminy i powiaty, czy i gdzie powstały programy wspierania rodziny, do wprowadzenia których zadań jednostki administracji publicznej przygotowują się;
 - weryfikacja finansowania pieczy zastępczej w kontekście nowej Ustawy;
 - określenie zasięgu współpracy i ocena współpracy między podmiotami realizującymi pieczę zastępczą a instytucjami takimi jak: instytucje oświatowe, organizator pieczy zastępczej, jednostki pomocy społecznej, Policja, ośrodki adopcyjne, służba zdrowia, organizacje non-profit, kościoły, związki wyznaniowe, sądy;
 - ocena Ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz przyjętych w niej rozwiązań przez instytucje, które ją realizują oraz ustalenie czynników, które wpływają na tę ocenę;
 - identyfikacja problemów i kluczowych barier jakie napotykają poszczególne podmioty w sprawnym i efektywnym wypełnianiu zadań związanych ze wspieraniem rodziny i systemem pieczy zastępczej;
 - określenie liczby asystentów rodziny i koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej;
 - ocena sprawowania pieczy zastępczej instytucjonalnej i rodzinnej w kontekście nowych warunków prawnych biorąc pod uwagę takie elementy jak: byt materialny, warunki życia, opieka zdrowotna, edukacja, przygotowanie do samodzielnego życia oraz reintegracja z rodziną pochodzenia.

- 2) Szczegółowe scharakteryzowanie rodzinnej pieczy zastępczej, w tym:
- określenie liczby rodzinnych domów dziecka i rodzin zastępczych z uwzględnieniem ich form oraz określenie liczby dzieci przebywających w tych domach i rodzinach - układ powiatowy - 2012 rok ;
 - ustalenie lokalizacji rodzin zastępczych ze względu na typ oraz ustalenie oddalenia dziecka od swej rodziny biologicznej;
 - ocena otrzymywanych wynagrodzeń i innych świadczeń za sprawowanie pieczy zastępczej;
 - ustalenie zakresu wykorzystanej pomocy, form wsparcia przez rodziny zastępcze oraz zbadanie ich potrzeb;
 - określenie jak długo sprawowana jest opieka w rodzinnej pieczy zastępczej i ustalenie miejsc do których trafiają wychowankowie, gdy opuszczają rodzinną pieczę zastępczą,
 - uzyskanie informacji czy wychowankowie po usamodzielnieniu utrzymują kontakty z opiekunami w pieczy zastępczej.
- 3) Szczegółowe scharakteryzowanie instytucjonalnej pieczy zastępczej, w tym:
- określenie liczby placówek z podziałem na typ i określenie liczby ich wychowanków - układ powiatowy - 2012 rok;
 - określenie liczby opiekunów/wychowawców regularnie pracujących w placówkach opiekuńczo-wychowawczych;
 - diagnoza potrzeb instytucji pieczy zastępczej;
- 4) Porównanie rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej.
- 5) Scharakteryzowanie dzieci będących w pieczy zastępczej (wiek, płeć, pokrewieństwo, orzeczenie o niepełnosprawności, czas przyjęcia dzieci w pieczę zastępczą), określenie zakresu przekazywanych informacji o dziecku i jego sytuacji wraz z ustaleniem rodzaju dokumentów dziecka przekazywanych placówkom opiekuńczo wychowawczym i rodzinom zastępczym, ocena możliwości poznania dziecka przed przyjęciem w pieczę zastępczą, weryfikacja stopnia utrzymywania kontaktu dzieci znajdujących się w pieczy zastępczej ze swoimi rodzicami, ocena szans dzieci przebywających w pieczy zastępczej na reintegrację z rodziną pochodzenia.
- 6) Scharakteryzowanie sprawowania pieczy zastępczej w trybie interwencyjnym w regionie, (ile jest rodzin, które pełnią funkcję pogotowia rodzinnego, okres przebywania dzieci w pogotowiu, charakterystyka tych dzieci, gdzie są umieszczane z pogotowia, jak szybko regulowana jest ich sytuacja prawna).

Przyjęte cele badawcze determinowały przebieg całego procesu badawczego, stanowiąc punkt wyjścia dla zastosowanych metod i technik badawczych, zasad doboru próby badawczej jak i sposobów analizy uzyskanych danych.

2. OGÓLNE INFORMACJE METODOLOGICZNE

W niniejszym badaniu zastosowano **metody/techniki badawcze o charakterze ilościowym i jakościowym**, przy zachowaniu **zasady triangulacji zarówno metod jak i wykorzystywanych źródeł danych**. Triangulacja stosowana jest w celu zapewnienia maksymalnej wiarygodności i rzetelności uzyskiwanych wyników, gdyż daje możliwość zestawienia i zweryfikowania informacji uzyskanych z różnych źródeł i różnymi sposobami. Niemal każdy z postawionych problemów badawczych zostanie wyjaśniony w oparciu o dane uzyskane dzięki więcej niż jednej technice badawczej.

Ze względu na specyfikę niektórych celów badawczych (np. określenie liczby koordynatorów pieczy zastępczej, liczby asystentów rodziny, liczby placówek wsparcia dziennego, liczby rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka i placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej) osiągnięcie satysfakcjonującego efektu było możliwe dzięki uzyskaniu informacji ze wszystkich jednostek podziału terytorialnego województwa podlaskiego. **Charakter tego typu informacji nie pozwalał na ich uzyskanie poprzez uogólnienie wniosków z próby reprezentatywnej na całość województwa**, stąd, w badaniach ilościowych, podjęto próbę dotarcia do 100% samorządów gminnych (118) i powiatowych (17) województwa podlaskiego.

Specyfika badań jakościowych powoduje, iż obejmują one niewielką liczbę podmiotów, a więc ich wyniki nie są nigdy reprezentatywne w sensie statystycznym i na ich podstawie nie można przeprowadzać uogólnień dotyczących całej zbiorowości. Metody jakościowe w niniejszym projekcie badawczym stanowią formę rozszerzenia, doprecyzowania i pogłębienia informacji uzyskanych podczas badań ilościowych. Zapewnienie „reprezentatywności” badań jakościowych polegało na doborze uczestników reprezentujących różne podmioty zaangażowane w sprawowanie pieczy zastępczej, takich jak: przedstawiciele placówek opiekuńczo-wychowawczych, opiekunowie w rodzinach zastępczych, osoby prowadzące rodzinne domy dziecka, przedstawiciele samorządów gminnych i powiatowych odpowiedzialni za wspieranie rodzin i realizację pieczy zastępczej oraz partnerzy z sektora non-profit.

Szczegółowe zasady doboru i rozmiar zakładanej próby opisano przy każdej prezentowanej poniżej metodzie badawczej.

3. PRZYJĘTE METODY BADAWCZE WRAZ Z ZAŁOŻONYM DOBOREM PRÓBY

Tabela 1 Dobór metod i prób badawczych

Lp.	Metoda/ technika badawcza	Charakterystyka próby	Zakładany dobór próby	Zakładana skala badania
1.	Analiza danych wtórnych (desk research)	Analizie poddano wykazy/statystyki dotyczące pieczy zastępczej uzyskane w jednostkach administracji powiatowej przy okazji realizacji badań kwestionariuszowych. Dodatkowo, dokumentem niezbędnym do właściwej realizacji badania, które objęła analiza desk research, była <i>Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z 9 czerwca 2011.</i>	-	-
2.	Telefoniczny wywiad kwestionariuszowy (357 CATI)	Przedstawiciele wszystkich gminnych jednostek samorządu terytorialnego z terenu woj. podlaskiego (wójt lub wskazana przez niego osoba kompetentna w zakresie poruszanej problematyki, np. kierownik ośrodka pomocy społecznej).	próba pełna = 100%	118 CATI
		Przedstawiciele wszystkich powiatowych jednostek samorządu terytorialnego z terenu woj. podlaskiego (starosta lub wskazana przez niego osoba kompetentna w zakresie poruszanej problematyki, np. kierownik powiatowego centrum pomocy rodzinie).	próba pełna = 100%	17 CATI
		Opiekunowie w rodzinach zastępczych. Przy szacunkowej liczbie około 1000 rodzin zastępczych w woj. podlaskim (tj. wypadkowa liczebności podawanych dla roku 2011 przez GUS i MPiPS), <u>przy poziomie ufności wynoszącym 95% i błędzie maksymalnym 5%</u> , zakładana próba wynosi 200 rodzin zastępczych, z uwzględnieniem podziału na rodziny: <ul style="list-style-type: none"> ▪ spokrewnione, ▪ niespokrewnione zawodowe, ▪ niespokrewnione niezawodowe, oraz na 17 powiatów.	próba = 20% dobór warstwowo-losowy	200 CATI
		Opiekunowie w rodzinnych domach dziecka.	próba pełna = 100%	5 CATI
		Dyrektorzy placówek sprawujących instytucjonalną pieczę zastępczą.	próba pełna = 100%	17 CATI

3.	Indywidualny wywiad pogłębiony (15 IDI)	Opiekunowie w rodzinach zastępczych: <ul style="list-style-type: none"> ▪ spokrewnionych (5 IDI), ▪ niezawodowych (5 IDI), ▪ zawodowych (5 IDI). W tym: minimum 1 pogotowie rodzinne oraz 1 rodzina specjalistyczna.	Celowo-warstwowy dobór próby	15 IDI
4.	Zogniskowany wywiad grupowy (4 FGI)	Przedstawiciele samorządów gminnych (wójt, pracownik urzędu, kierownik OPS) zaangażowani w działania związane ze wsparciem rodziny i pieczę zastępczą. (5-8 uczestników z różnych gmin)	dobór celowo-losowy	1 FGI
		Przedstawiciele samorządów powiatowych (starosta, kierownik PCPR, organizator pieczy zastępczej) zaangażowani w działania związane ze wsparciem rodziny i pieczę zastępczą. (5-8 uczestników z różnych powiatów)	dobór celowo-losowy (dobór losowy powiatów; dobór celowy rodzaju uczestników)	1 FGI
		Przedstawiciele organizacji pomagających samorządom w realizacji zadań dotyczących wsparcia rodzin oraz realizacji pieczy zastępczej. (5-8 uczestników z różnych podmiotów)	dobór celowy	1 FGI
		Przedstawiciele placówek opiekuńczo-wychowawczych. (5-8 uczestników z różnych placówek)	dobór celowy	1 FGI

Wywiad telefoniczny wspomagany komputerowo (CATI)

CATI to ilościowa technika badawcza umożliwiająca uzyskanie informacji od respondentów drogą telefoniczną, a dzięki temu zapewniająca większą szybkość i responsywność prowadzonego badania, eliminując problem z dotarciem do respondentów rozproszonych na terenie całego województwa. W niniejszym badaniu wywiad telefoniczny posłużył jako podstawowa metoda zbierania informacji niezbędnych dla udzielenia odpowiedzi na postawione pytania badawcze. Pozwolił uzyskać informacje dotyczące liczby rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka i placówek instytucjonalnych funkcjonujących na terenie Podlasia. Wykaz ten był jednocześnie operatem podczas doboru próby badawczej dla dalszych badań ilościowych oraz badań jakościowych (wywiady z rodzinami zastępczymi, dyrektorami placówek opiekuńczo-wychowawczych itp.)

Narzędziem zastosowanym w celu realizacji wywiadów techniką CATI był kwestionariusz wywiadu, zawierający pytania otwarte i zamknięte adekwatne do przyjętej problematyki badawczej. Dla potrzeb badania stworzono cztery kwestionariusze wywiadu telefonicznego: 1 dla przedstawicieli gmin, 1 dla przedstawicieli powiatów, 1 dla opiekunów w rodzinnych domach dziecka i rodzinach zastępczych oraz 1 dla dyrektorów placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej. Wszystkie kwestionariusze wykorzystane w trakcie badania stanowią załącznik do niniejszego raportu.

Indywidualny wywiad pogłębiony (IDI)

IDI jest to metoda jakościowa polegająca na swobodnej rozmowie badacza z jednym respondentem, w oparciu o scenariusz wywiadu ukierunkowujący rozmowę na problemy wynikające z celów badania. W niniejszym badaniu indywidualne wywiady pogłębione, dzięki stworzeniu bezpośredniej relacji między respondentem a badaczem, pozwoliły uzyskać informacje i opinie, których nie da się uchwycić za pomocą wystandaryzowanych kwestionariuszy.

Narzędziem pozwalającym na realizację wywiadów indywidualnych był scenariusz wywiadu pogłębionego, traktowany jako ukierunkowanie, a nie sztywne ramy rozmowy. Scenariusz może być dowolnie modyfikowany w zależności od przebiegu rozmowy, pod warunkiem, że modyfikacje nie spowodują zepchnięcia rozmowy na tematy nieadekwatne do celów badawczych. Dla potrzeb niniejszego badania opracowano 1 scenariusz IDI, stanowiący załącznik do niniejszego raportu.

Zogniskowany wywiad grupowy (FGI, wywiad fokusowy)

FGI jest metodą jakościową, przyjmującą postać dyskusji prowadzonej przez moderatora (badacza) z grupą respondentów mających wiedzę w zakresie analizowanej problematyki badawczej. Wywiad grupowy pomógł w znalezieniu odpowiedzi na pytania analogiczne do sformułowanych względem wywiadów indywidualnych, jednak charakter tego badania przyczynia się do uzyskania jeszcze trafniejszych i bardziej wielowymiarowych opinii. Wynika to z faktu, iż podczas wywiadu grupowego możliwe jest wzajemne stymulowanie się rozmówców do dzielenia się informacjami i wyrażania poglądów, a także do wzajemnego ich komentowania. Uczestnicy wywiadów grupowych traktowani byli jako eksperci, którzy wspólnie poszukiwali odpowiedzi na postawione pytania badawcze.

Narzędziem pozwalającym na realizację wywiadów grupowych były scenariusze wywiadów, traktowany jako ukierunkowanie, a nie sztywne ramy rozmowy. Dla potrzeb niniejszego badania przygotowano 4 scenariusze wywiadu grupowego (zawarte w załączniku do raportu) – odmienne dla każdej kategorii respondentów.

4. SPOSOBY ANALIZY DANYCH

Dobór zróżnicowanych metod i zróżnicowanych kategorii uczestników badań pozwolił na uzyskanie bogatego materiału ilościowego i jakościowego, adekwatnego do celów badawczych. Zastosowane zasady analizy poszczególnych typów danych były konsekwencją przyjętych metod i technik badawczych.

W przypadku metod, dzięki którym dane wygenerowano w trakcie procesu badawczego (CATI, IDI, FGI) rzetelna i szczegółowa analiza dokona została zgodnie z zasadami typowymi dla poszczególnych metod:

- dane ilościowe uzyskane podczas **wywiadów kwestionariuszowych** zostały poddane przekształceniom i kategoryzowaniu (w przypadku pytań otwartych) oraz zliczone (pytania zamknięte). Po przekształceniu i zliczeniu, uzyskane dane ilościowe przedstawiono w formie graficznej (tabele i wykresy z komentarzami) oraz opisano i skomentowano.
- informacje prezentowane podczas **wywiadów indywidualnych i grupowych** zostały zarejestrowane na nośniki typu audio, a na podstawie nagrań sporządzono transkrypcje treści poszczególnych wywiadów. Tak przygotowany materiał źródłowy został analizowany pod kątem adekwatności do poszczególnych pytań badawczych. Wyniki analizy przedstawiono w formie opisowej i podarto cytatami ciekawych wypowiedzi.

5. ORGANIZACJA BADANIA

Badanie na temat: „Diagnoza systemu pieczy zastępczej w województwie podlaskim” trwało 19 tygodni i realizowane było od 16 maja 2013 roku do 24 września 2013 roku.

ETAP I:

- Doprecyzowanie metodologii badania.
- Skonstruowanie narzędzi badawczych.
- Ustalenie danych kontaktowych podmiotów objętych badaniem (gminy i powiaty).

ETAP II:

- Realizacja wywiadów CATI z przedstawicielami samorządów gminnych i powiatowych.
- Rozpoczęcie procesu pozyskiwania danych osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą w celu przygotowania operatu do badania techniką CATI.

ETAP III:

- Analiza danych zastanych uzyskanych przy okazji badań kwestionariuszowych oraz danych uzyskanych w trakcie tych badań w zakresie niezbędnym dla stworzenia wykazów

podmiotów realizujących rodzinną i instytucjonalną pieczę zastępczą w województwie podlaskim.

- Losowanie podmiotów do badań kwestionariuszowych.
- Realizacja badań kwestionariuszowych (CATI) z opiekunami w rodzinach zastępczych i rodzinnych domach dziecka oraz z dyrektorami placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej.

ETAP IV:

- Losowanie i typowanie osób/podmiotów do badań jakościowych (IDI oraz FGI).
- Nawiązanie kontaktu i uzyskanie zgody na udział w badaniach jakościowych (ewentualne powtórzenie losowania/typowania w przypadku odmowy udziału).
- Realizacja badań jakościowych – wywiadów indywidualnych oraz grupowych.
- Tworzenie transkrypcji treści wywiadów indywidualnych oraz grupowych.

ETAP V:

- Analiza danych ilościowych.
- Tworzenie zestawień, tabel i wykresów prezentujących rozkład danych ilościowych.
- Porządkowanie i analiza jakościowa treści wywiadów indywidualnych oraz grupowych.

ETAP VI:

- Opracowanie wersji wstępnej raportu końcowego.
- Dokonanie poprawek i uzupełnień na podstawie uwag zgłoszonych przez Zamawiającego.
- Przygotowanie prezentacji, notatki medialnej i raportu z przebiegu realizacji badania.
- Przekazanie ostatecznej wersji raportu wraz z wymaganymi załącznikami.

6. CHARAKTERYSTYKA PRÓBY BADAWCZEJ

Badaniem CATI objęto łącznie 110 ze 118 gmin województwa podlaskiego. Przyczyną braku realizacji pełnej próby były:

- odmowy udziału w badaniach przedstawicieli czterech gmin,
- oświadczenie 4 gmin, iż nie realizują żadnych zadań wynikających z ustawy i nie mają żadnej wiedzy pozwalającej na udział w badaniu.

Tym samym, zrealizowano badanie na próbie 93,2% samorządów gminnych, co należy uznać za poziom satysfakcjonujący i dający prawo do formułowania uogólnień na wszystkie samorządy gminne (przy poziomie ufności wynoszącym 99% poziom błędu maksymalnego dla uzyskanych danych wynosi 3%). Wykaz gmin objętych badaniem ankietowym zamieszczono w tabeli nr 2.

Tabela 2 Wykaz gmin objętych badaniem ankietowym.

Lp.	Nazwa gminy	Lp.	Nazwa gminy
1	Augustów	56	Milejczyce
2	Augustów Miasto	57	Mońki
3	Bakałarzewo	58	Narew
4	Bargłów Kościelny	59	Narewka
5	Białowieża	60	Nowe Piekuty
6	Bielsk Podlaski	61	Nowinka
7	Bielsk Podlaski Miasto	62	Nowogród
8	Boćki	63	Nowy Dwór
9	Brańsk	64	Nurzec-Stacja
10	Brańsk Miasto	65	Orla
11	Choroszcz	66	Perlejewo
12	Ciechanowiec	67	Piątnica
13	Czarna Białostocka	68	Płaska
14	Czeremcha	69	Poświętne
15	Czyże	70	Przerośl
16	Czyżew	71	Przytuły
17	Dąbrowa Białostocka	72	Puńsk
18	Dobrzyniewo Duże	73	Raczki
19	Drohiczyn	74	Radziłów
20	Dziadkowice	75	Rajgród
21	Filipów	76	Rudka
22	Giby	77	Rutka-Tartak
23	Goniądz	78	Rutki
24	Grabowo	79	Sejny
25	Grajewo	80	Sejny
26	Grajewo Miasto	81	Sidra
27	Grodzisk	82	Siemiatycze
28	Gródek	83	Sokoły
29	Hajnówka	84	Sokółka
30	Hajnówka Miasto	85	Stawiski
31	Janów	86	Suchowola
32	Jasionówka	87	Supraśl
33	Jaświły	88	Suraż
34	Jedwabne	89	Suwałki
35	Jeleniewo	90	Szczuczyn Miasto
36	Juchnowiec Kościelny	91	Szepietowo
37	Kleszczele	92	Sztabin
38	Klukowo	93	Szudziałowo
39	Knyszyn	94	Szumowo
40	Kobylin-Borzymy	95	Szypliszki
41	Kolno	96	Śniadowo
42	Kołaki kościelne	97	Trzcianne
43	Korycin	98	Turośl
44	Krasnopol	99	Turośl Kościelna
45	Krynki	100	Tykocin

46	Krypno	101	Wasilków
47	Kulesze Kościelne	102	Wąsosz
48	Kuźnica	103	Wizna
49	Lipsk	104	Wiżajny
50	Łapy	105	Wysokie Mazowieckie
51	Łomża	106	Wysokie Mazowieckie Miasto
52	Mały Płock	107	Wyszki
53	Miastkowo	108	Zabłudów
54	Michałow	109	Zambrów Miasto
55	Mielnik	110	Zawady

Osobami wytypowanymi przez samorząd gminny do reprezentowania gmin w badaniu byli najczęściej dyrektorzy/kierownicy ośrodków pomocy społecznej (60% gmin), pracownicy socjalni (34,5% gmin), zastępcy kierownika ośrodka pomocy społecznej (3,6% gmin) oraz w pojedynczych przypadkach: inspektor i kierownik działu (łącznie 1,9% gmin).

Badanie CATI wśród przedstawicieli samorządów powiatowych zrealizowane zostało na pełnej zakładanej próbie, tj. wśród wszystkich 17 powiatów województwa podlaskiego. Decyzją władz, samorząd powiatowy najczęściej reprezentowali pracownicy socjalni, władze Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie oraz koordynatorzy pieczy zastępczej.

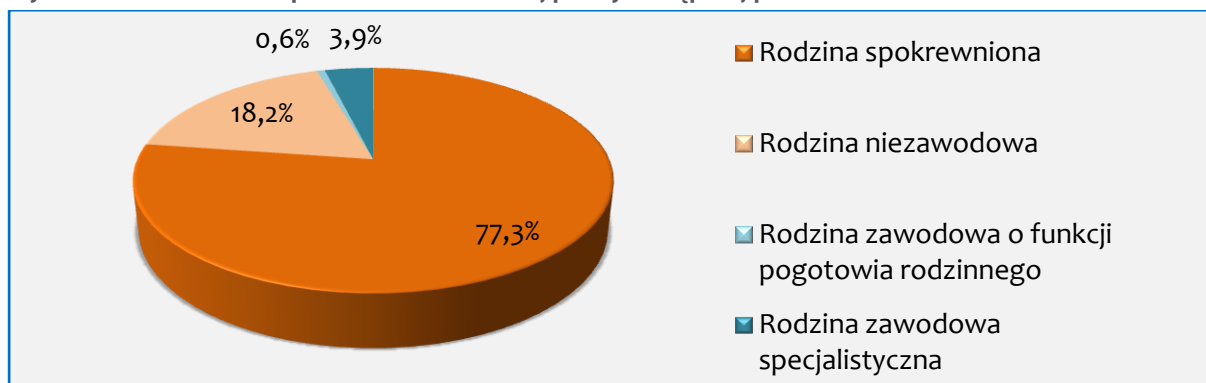
Tabela 3 Stanowisko respondentów reprezentujących samorząd powiatowy w badaniu ankietowym.

Lp.	Stanowisko respondenta reprezentującego powiat	Liczba powiatów	Procent powiatów
1.	Pracownik socjalny	6	35,3%
2.	Dyrektor/zastępca dyrektora powiatowego centrum pomocy rodzinie	4	23,5%
3.	Koordynator pieczy zastępczej	4	23,5%
4.	Inspektor	2	11,8%
5.	Pedagog w zespole pieczy zastępczej	1	5,9%
Ogółem		17	100,0%

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami samorządów gminnych.

Badaniem ankietowym (techniką CATI) objęto także 154 osoby prowadzące rodzinę zastępczą. Brak realizacji zakładanej próby (200 rodzin zastępczych) wynika z faktu, iż przedstawiciele czterech samorządów powiatowych odmówili udostępnienia danych osób sprawujących funkcję opiekuna w rodzinie zastępczej. Wśród osób objętych badaniem najliczniejsi są przedstawiciele rodzin zastępczych spokrewnionych, stanowiąc ponad 77% wszystkich rodzin zastępczych (co odzwierciedla ich proporcję w ogólnej liczbie rodzin zastępczych w województwie podlaskim). Rodzinę zastępczą niezawodową reprezentuje 18,2% respondentów, a rodzinę zawodową 4,5% respondentów, w tym mieści się 1 rodzina pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego (0,6%). Dodatkowo badaniem objęto przedstawiciele 5 rodzinnych domów dziecka.

Wykres 1 Forma sprawowania rodzinnej pieczy zastępczej przez uczestników badania.

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami rodzinnej pieczy zastępczej.

Tabela 4 Przedstawiciele rodzin zastępczych objętych badaniem ankietowym według powiatu.

Lp.	Powiat	Liczba rodzin zastępczych	Procent rodzin zastępczych
1.	Augustowski	29	18,2%
2.	Bielski	8	5,0%
3.	Hajnowski	15	9,4%
4.	Kolneński	2	1,3%
5.	Łomżyński	19	12,0%
6.	Miasto Białystok (powiat grodzki)	2	1,3%
7.	Miasto Łomża (powiat grodzki)	2	1,3%
8.	Moniecki	9	5,7%
9.	Sejneński	20	12,6%
10.	Siemiatycki	23	14,5%
11.	Sokółski	8	5,0%
12.	Suwalski	1	0,6
13.	Wysokomazowiecki	21	13,2%
Ogółem		159	100,0%

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami rodzinnej pieczy zastępczej.

Badaniem ankietowym objęto także 17 placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej zlokalizowanych na terenie 7 powiatów województwa podlaskiego, tj. białostockiego, hajnowskiego, suwalskiego, zambrowskiego oraz miast: Białegostoku, Łomży i Suwałk.

Badanie jakościowe metodą indywidualnego wywiadu pogłębionego objęło 15 respondentów reprezentujących rodziny zastępcze spokrewnione, niespokrewnione niezawodowe oraz zawodowe. Indywidualne wywiady pogłębione z opiekunami rodzin zastępczych zostały umówione oraz przeprowadzone w terminie od 16 do 23 sierpnia 2013 roku.

W ramach badania jakościowego zrealizowano także 4 zogniskowane wywiady grupowe z następującymi grupami respondenckimi:

- przedstawiciele samorządów gminnych zaangażowani w działania związane ze wsparciem rodziny i pieczą zastępczą,

- przedstawiciele samorządów powiatowych zaangażowani w działania związane ze wsparciem rodziny i pieczę zastępczą,
- przedstawiciele organizacji pomagających samorządom w realizacji zadań dotyczących wsparcia rodzin oraz realizacji pieczy zastępczej,
- przedstawiciele placówek opiekuńczo-wychowawczych.

Zogniskowane wywiady grupowe zostały zorganizowane w ramach dwóch tur – po 2 sesje fokusowe w każdej. W terminie 01.08.2013 roku w Białymstoku zostały zrealizowane pierwsze sesje fokusowe z przedstawicielami samorządów gminnych (1) oraz przedstawicielami samorządów powiatowych (2). Uczestnikami fokusów byli: przedstawiciele organizacji wspierających samorząd (3) oraz przedstawiciele placówek opiekuńczo-wychowawczych (4). Druga tura FGI odbyła się w terminie 29.08.2013 roku, również w Białymstoku. Podczas drugiego etapu realizacji FGI, pomimo umówienia wymaganej liczby respondentów, część rozmówców nie zjawiła się, pomimo wcześniejszego potwierdzenia przybycia. Procedura umawiania po stronie Wykonawcy przewiduje szereg działań: kontakt telefoniczny oraz mailowy z potencjalnym badanym, następnie wysłanie zaproszenia oraz potwierdzenie przybycia respondenta na spotkanie dzień przed ustalonym terminem. Pomimo tych działań, na fokusy zjawiło się troje oraz dwoje respondentów. W związku z powyższym dokonano ustaleń z Zamawiającym, na podstawie których zrealizowano dodatkowe IDI z osobami przyporządkowanymi do grup fokusowych, na których nie pojawili się wszyscy umówieni respondenci. Wywiady umawiano tak, aby dopełniły one założone próby FGI.

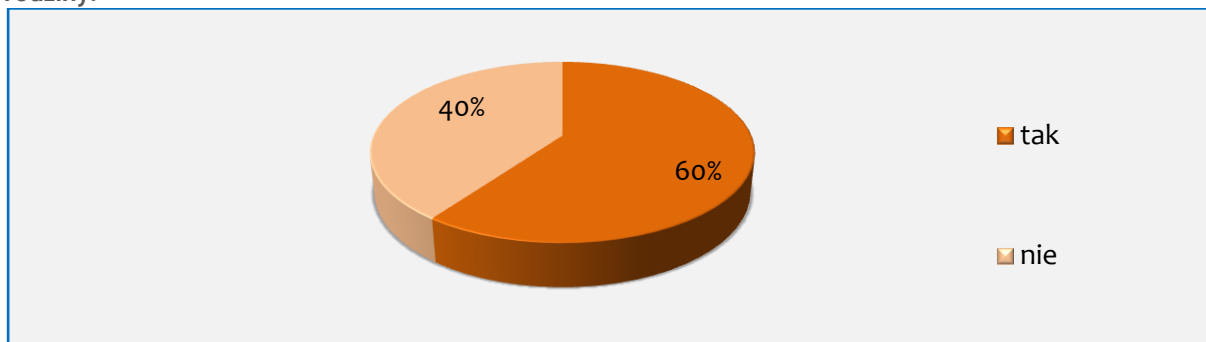
7. REALIZACJA ZADAŃ ZWIĄZANYCH ZE WSPIERANIEM RODZIN I PIECZĄ ZASTĘPCZĄ PRZEZ SAMORZĄDY GMINNE I POWIATOWE

7.1 STOPIEŃ WDRAŻANIA ZADAŃ

Przedstawicielom samorządów gminnych zadano na wstępie szereg pytań mających na celu określenie stopnia w jakim realizują zadania nałożone na gminy przepisami Ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Dane uzyskane w trakcie badania pozwalają stwierdzić, iż 60% gmin opracowało program wspierania rodziny na swoim terenie, będący punktem wyjścia dla sprawnego wywiązywania się z pozostałych zadań nałożonych na samorządy Ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r.

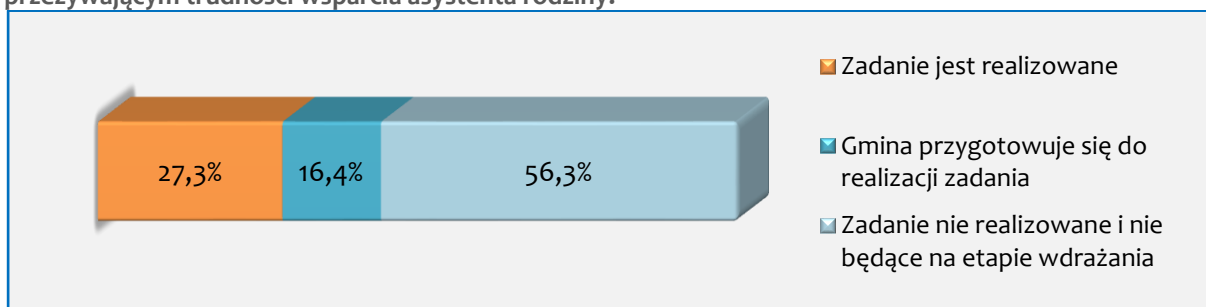
Wykres 2 Rozkład odpowiedzi na pytanie czy dla gminy opracowano 3-letni program wspierania rodziny?

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami samorządów gminnych.

Jedną z kluczowych zmian wprowadzonych przepisami Ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej było powołanie funkcji asystenta rodziny. Zatrudnianie asystentów zadeklarowało 27,3% gmin, a 16,4% przygotowuje się do zatrudnienia osób na to stanowisko.

Wykres 3 Stopień wdrażania przez samorzady gminne zadania z zakresu zapewnienia rodzinom przeżywającym trudności wsparcia asystenta rodziny.

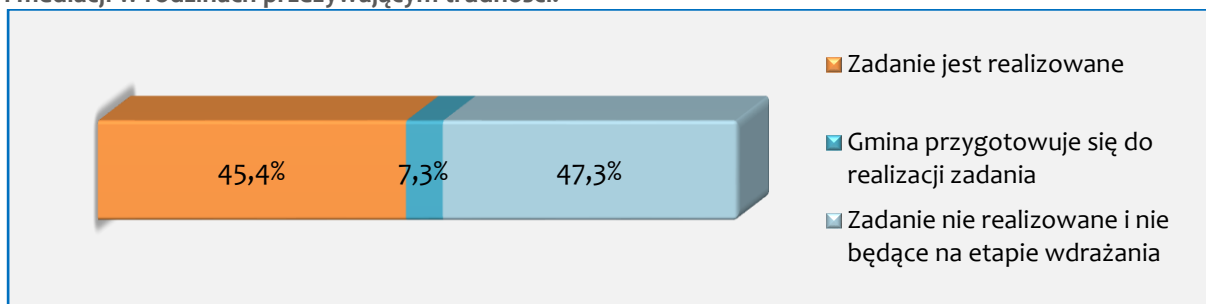
Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami samorządów gminnych.

Spośród 32 gmin deklarujących zatrudnienie asystenta rodziny 27 jednostek zatrudnia po jednym asystencie, 3 jednostki zatrudniają po dwóch asystentów, a 2 jednostki zatrudniają 4 asystentów rodziny. Łącznie zadeklarowano zatrudnienie 41 asystentów rodziny w skali całego województwa podlaskiego.

W niemal 87% gmin województwa podlaskiego, które zatrudniają asystentów podejmowane są działania pozwalające na podnoszenie kwalifikacji przez asystentów rodziny, poprzez organizowanie lub kierowanie na kursy, szkolenia lub studia. Dodatkowo 46% spośród gmin, które zatrudniają asystenta lub przygotowują się do jego zatrudnienia, deklaruje podjęcie przygotowań do zapewniania asystentom możliwości podnoszenia kwalifikacji. Warto zauważyć, iż 40% gmin zatrudniających asystenta rodziny deklaruje zaangażowanie w ponoszenie kosztów szkoleń lub innych form zwiększania kwalifikacji przez asystentów rodziny. Dodatkowo, 33% spośród gmin, które zatrudniają asystenta lub przygotowują się do jego zatrudnienia, rozpoczęło działania zmierzające do zapewnienia finansowania tego typu form podnoszenia kwalifikacji.

Deklaracje zapewnienia terapii i mediacji rodzinom przeżywającym trudności złożyło ponad 45% gmin, choć zbliżony odsetek, tj. 47,3% zadeklarował brak wypełniania tego zadania.

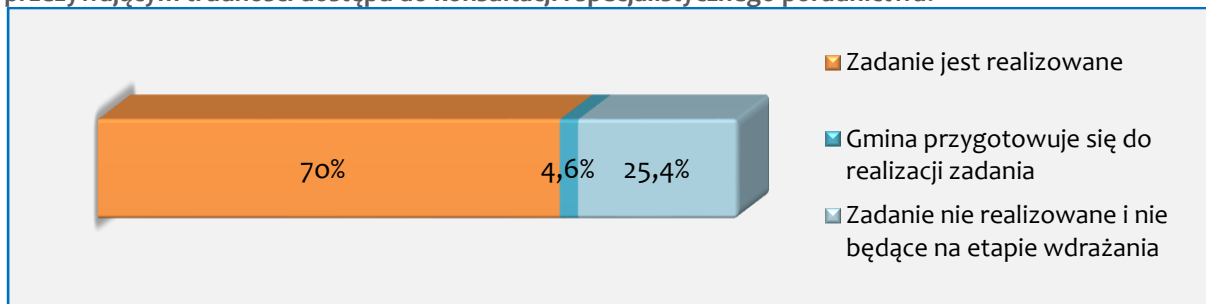
Wykres 4 Stopień wdrażania przez samorzłady gminne zadania z zakresu prowadzenia terapii i mediacji w rodzinach przeżywającym trudności.

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami samorządów gminnych.

Konsultacje i specjalistyczne porady dla rodzin przeżywających trudności oferuje 70% gmin, a kolejne 4,6% przygotowuje się do zapewniania tego typu wsparcia.

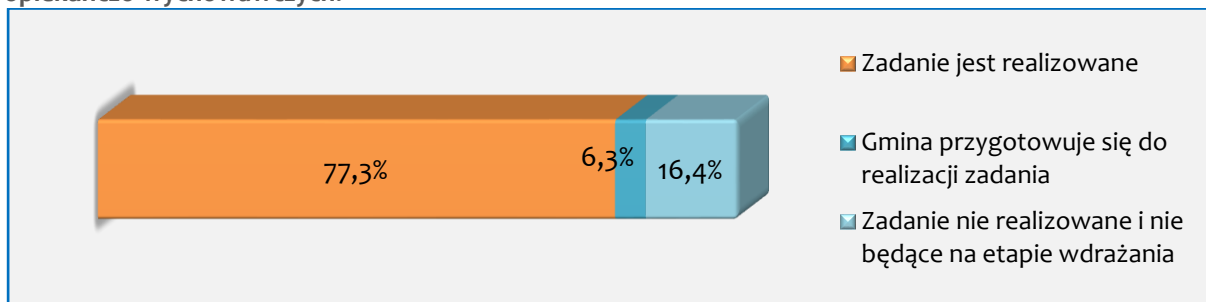
Wykres 5 Stopień wdrażania przez samorzłady gminne zadania z zakresu zapewnienia rodzinom przeżywającym trudności dostępu do konsultacji i specjalistycznego poradnictwa.

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami samorządów gminnych.

Korzystnie wygląda sytuacja w zakresie prowadzenia monitoringu sytuacji dzieci z rodzin zagrożonych kryzysem lub przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Realizację tego zadania potwierdziło ponad 77% samorządów gminnych, a kolejne 6% przygotowuje się do jego wdrożenia.

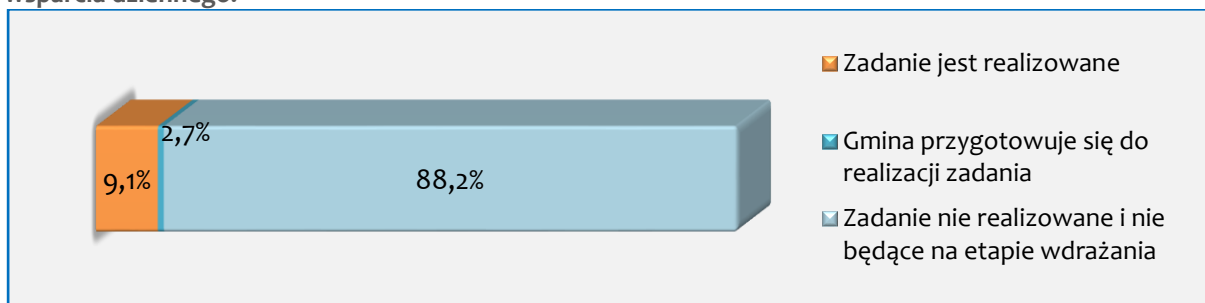
Wykres 6 Stopień wdrażania przez samorzłady gminne zadania z zakresu prowadzenia monitoringu sytuacji dzieci z rodzin zagrożonych kryzysem lub przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami samorządów gminnych.

Analiza odpowiedzi na pytanie dotyczące prowadzenia placówek wsparcia dziennego pokazała, iż zaledwie jedna na dziesięć jednostek samorządu gminnego wywiązuje się z tego zadania, a kolejne 3% gmin przygotowuje się do jego realizacji.

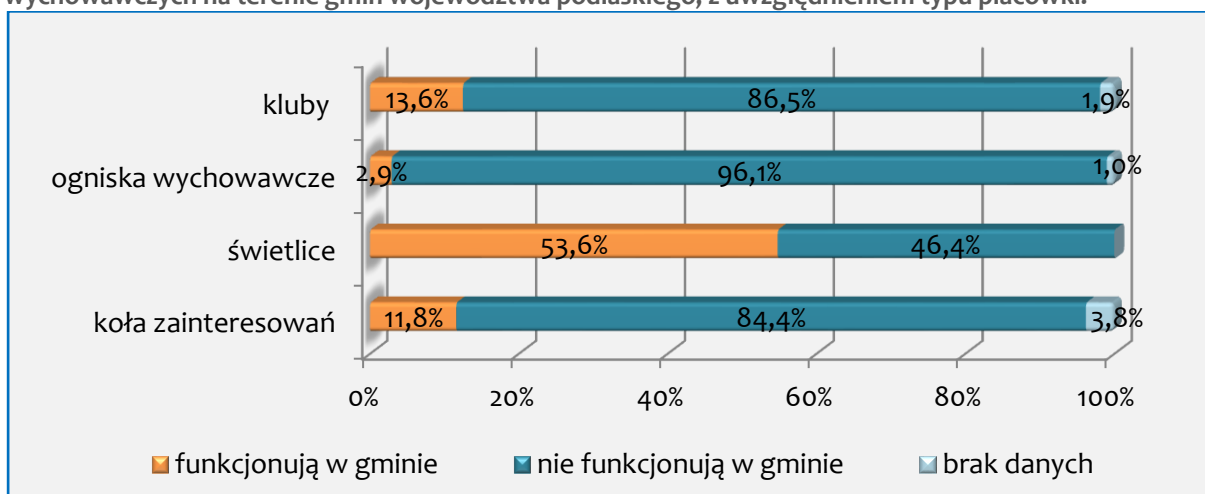
Wykres 7 Stopień wdrażania przez samorządy gminne zadania z zakresu prowadzenia placówek wsparcia dziennego.

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami samorządów gminnych.

Odpowiedzi te obrazują sytuację dotyczącą placówek funkcjonujących na zasadach określonych nową ustawą, jednak liczba gmin prowadzących na swoim terenie różnego typu placówki zapewniające rodzinom wsparcie w realizacji funkcji opiekuńczo-wychowawczych (tj. świetlice, koła zainteresowań, ogniska wychowawcze, kluby itp.) jest zdecydowanie większa. Najpopularniejszym typem placówek okazały się świetlice, których funkcjonowanie zadeklarowało 53,6% samorządów gminnych. W odniesieniu do świetlic deklarowano często, iż funkcjonują przy szkole oraz przy gminnym ośrodku kultury. W co siódmej gminie funkcjonują kluby (13,6% gmin), a niewiele mniejszy odsetek gmin prowadzi koła zainteresowań (11,8%). Najmniej gmin (2,9%) organizuje ogniska wychowawcze.

Wykres 8 Funkcjonowanie placówek wspierających rodzinę w realizacji funkcji opiekuńczo-wychowawczych na terenie gmin województwa podlaskiego, z uwzględnieniem typu placówki.

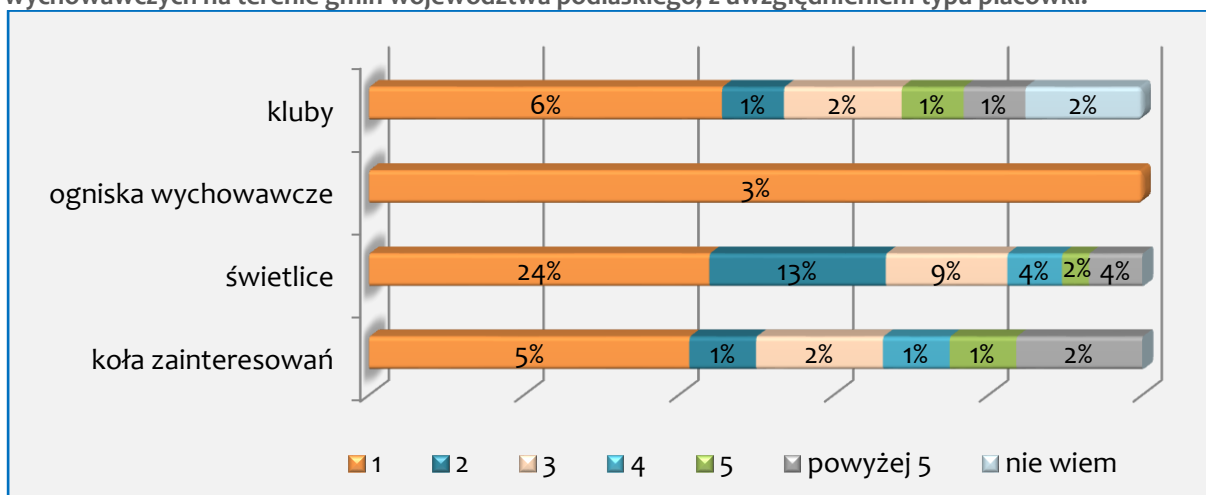

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami samorządów gminnych.

Łącznie w całym województwie zadeklarowano funkcjonowanie 3 ognisk wychowawczych, około 35 klubów i około 49 kół zainteresowań (w przypadku kilku gmin podano nieprecyzyjną liczbę) oraz 144 świetlic. Daje to łączną liczbę około 231 placówek na terenie województwa podlaskiego.

W większości gmin, w których funkcjonują omawiane placówki zlokalizowane są one pojedynczo, choć w przypadku niektórych jednostek – na obszarze jednej gminy działa nawet powyżej 5 świetlic czy kół zainteresowań. Rozkład liczby placówek wsparcia dziennego funkcjonujących w poszczególnych gminach obrazuje wykres nr 9. Procenty odnoszą się w tym przypadku do odsetka gmin prowadzących dany typ placówki, a nie do ogólnej liczby gmin objętych badaniem.

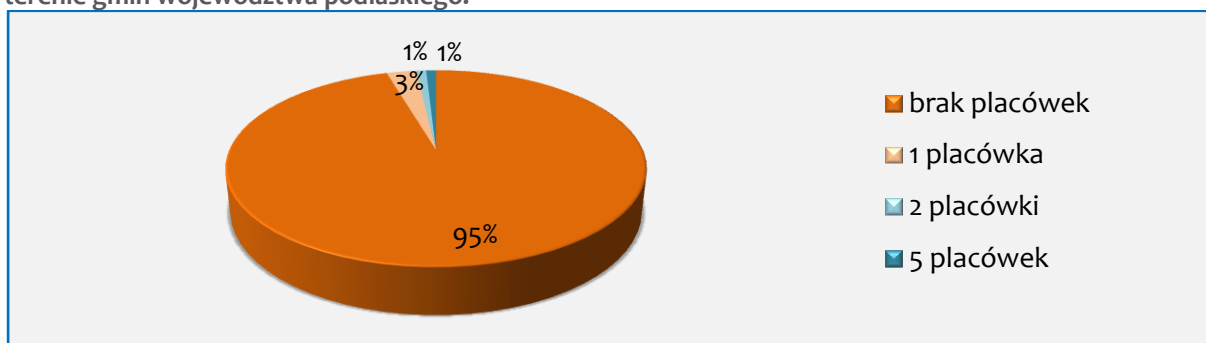
Wykres 9 Liczba placówek wspierających rodzinę w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych na terenie gmin województwa podlaskiego, z uwzględnieniem typu placówki.

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami samorządów gminnych.

Na terenie województwa tylko 7 gmin (5%) zadeklarowało prowadzenie placówki/placówek wsparcia w formie specjalistycznej – łącznie: 12 tego typu placówek.

Tabela 5 Liczba placówek wsparcia dziennego w formie specjalistycznej funkcjonujących na terenie gmin województwa podlaskiego.

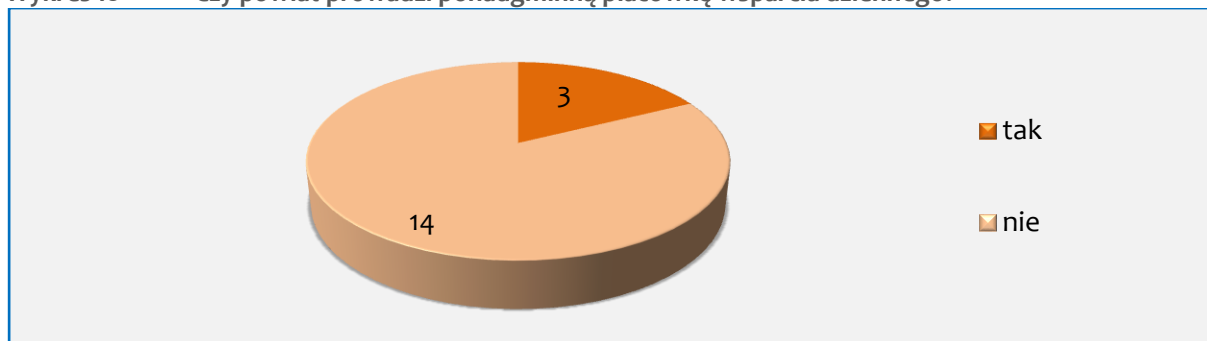
Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami samorządów gminnych.

Dodatkowo zadeklarowano funkcjonowanie warsztatów terapii zajęciowej z ośrodkiem rehabilitacyjnym (1 gmina) oraz Gminnego Punktu Konsultacyjnego Poradnictwa Specjalistycznego (1 gmina).

Przedstawiciele gmin mieli problemy ze sprecyzowaniem podmiotu prowadzącego poszczególne placówki wspierające rodzinę w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych na ich terenie. Tylko w stosunku do 1/3 wymienionych wcześniej placówek dokonano przyporządkowania podmiotu prowadzącego. Zadeklarowano, iż samorzady gminne prowadzą co najmniej 75 placówek: 6 jest organizowanych przez organizacje pozarządowe a 3 przez kościoły. Wśród organizacji pozarządowych wymieniono Towarzystwo Przyjaciół Dzieci (2 gminy), Caritas (2 gminy), ośrodki animacji kultury (2 gminy) oraz lokalne fundacje i stowarzyszenia (np. Fundacja Cordis, Fundacja Przyszań, Stowarzyszenie Szansa).

Warto również zauważyć, iż w przypadku trzech samorządów powiatowych zadeklarowano prowadzenie ponadgminnej placówki wsparcia dziennego. Jeden z powiatów prowadzi 3 ponadgminne placówki, a kolejny aż 9. Trzeci powiat, który udzielił odpowiedzi twierdzącej doprecyzował, iż prowadzi 23 placówki, jednak nie mają one charakteru ponadgminnego, lecz gminny. Łącznie: 19 placówek to świetlice, natomiast pozostałe 16 – zlokalizowane na terenie jednego powiatu - to placówki wsparcia specjalistycznego.

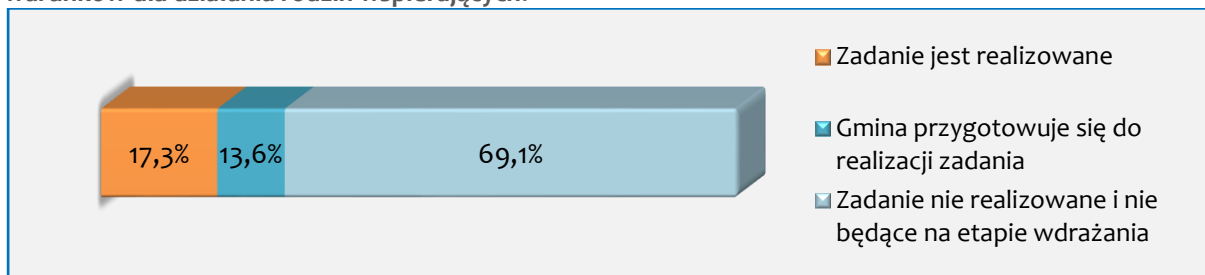
Wykres 10 Czy powiat prowadzi ponadgminną placówkę wsparcia dziennego?

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami samorządów powiatowych.

Kolejnym z zadań przewidzianych ustawą w odniesieniu do samorządów gminnych jest propagowanie oraz tworzenie warunków do rozwoju i funkcjonowania rodzin wspierających. Zadanie to realizowane jest przez 17% samorządów gminnych, a ponad 13% jest na etapie przygotowań do jego wdrożenia.

Wykres 11 Stopień wdrażania przez samorządy gminne zadania z zakresu propagowania i tworzenia warunków dla działania rodzin wspierających.

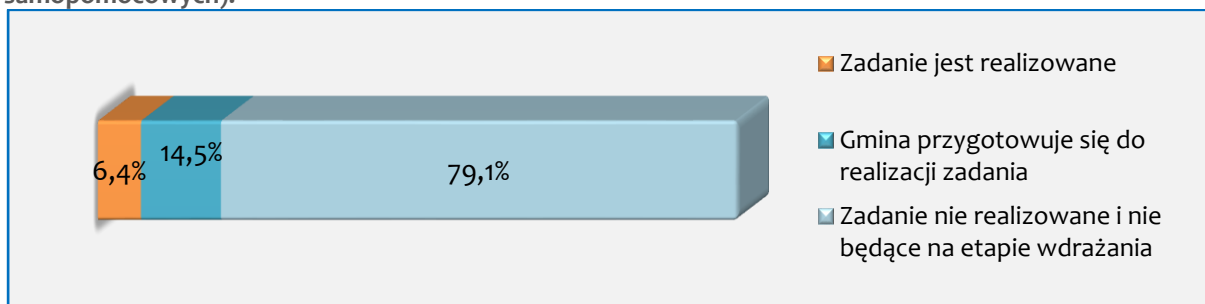

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami samorządów gminnych.

Choć idea rodzin wspierających rozwijana jest na terenie ponad 17% gmin to finansowanie szkoleń oraz zwrot poniesionych na udzielenie pomocy kosztów, dotyczy mniej niż 2% jednostek samorządu gminnego, co oznacza, iż tylko 10,5% gmin, w których propaguje się tworzenie rodzin wspierających zapewnia tym rodzinom dostęp do bezpłatnych szkoleń (ponosząc ich koszty). Niewiele więcej, gdyż 15,8% gmin deklarujących propagowanie idei rodzin wspierających zapewnia finansowanie kosztów pomocy ponoszonych przez rodziny wspierające.

Oprócz powoływania rodzin wspierających sposobem na udzielenie wsparcia rodzinom przeżywającym kryzysy są także grupy wsparcia i grupy samopomocowe – ich funkcjonowanie deklaruje jedynie 6,4% samorządów gminnych. Niemal 80% samorządów nie realizuje i nie przygotowuje się do realizacji tego zadania.

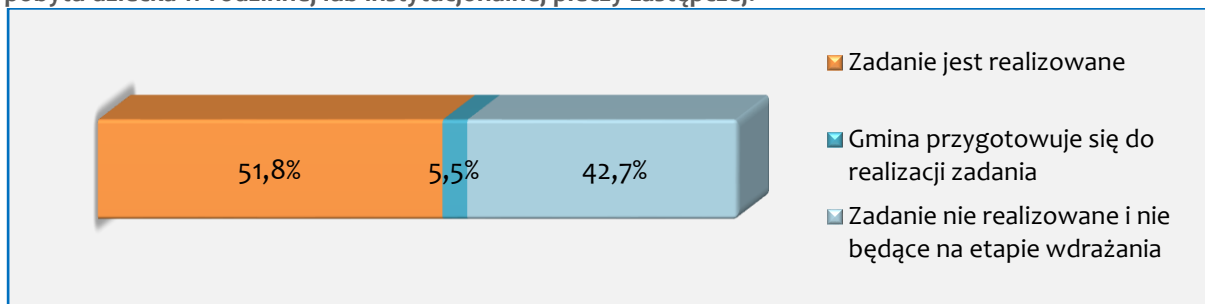
Wykres 12 Stopień wdrażania przez samorządy gminne zadania z zakresu organizowania dla rodzin spotkań, mających na celu wymianę doświadczeń oraz zapobieganie izolacji (grup wsparcia i grup samopomocowych).

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami samorządów gminnych.

Jedną z kluczowych zmian dostrzeganych przez samorządy gminne po wprowadzeniu Ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej jest obciążenie budżetu gminy częścią kosztów pobytu dzieci w pieczy zastępczej. Niemal 52% gmin przeznacza środki na ten cel.

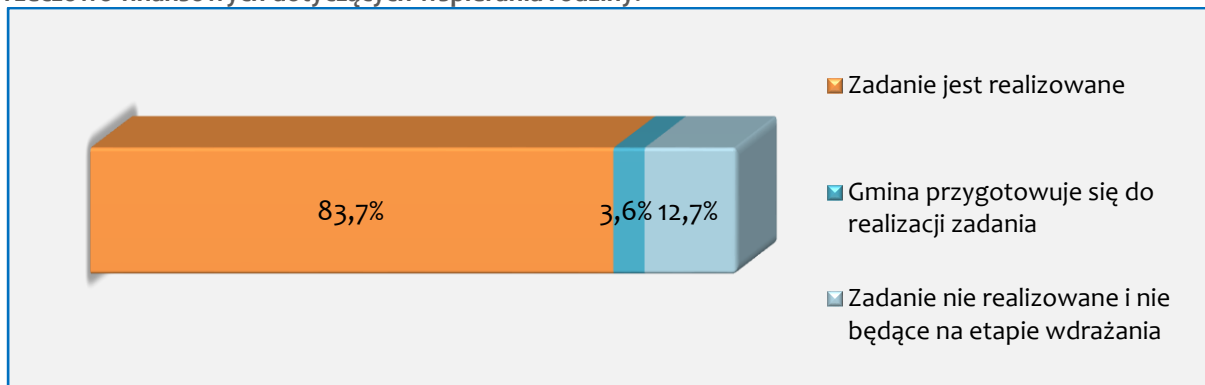
Wykres 13 Stopień wdrażania przez samorządy gminne zadania z zakresu współfinansowania pobytu dziecka w rodzinnej lub instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami samorządów gminnych.

Zadaniem, którego realizację potwierdza największy odsetek gmin jest obowiązek sprawozdawczy – ponad 83% jednostek samorządu gminnego deklaruje, iż sporządza sprawozdania rzeczowo-finansowe dotyczące wspierania rodzin.

Wykres 14 Stopień wdrażania przez samorządy gminne zadania z zakresu sporządzania sprawozdań rzeczowo-finansowych dotyczących wspierania rodziny.

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami samorządów gminnych.

Zakres obowiązków nałożonych na samorządy powiatowe przepisami nowej ustawy odbiega od obowiązków jednostek gminnych, jednak w celu ogólnego porównania stopnia zaangażowania się obu typów samorządów w realizację przypisanych im zadań – rozkład odpowiedzi dla samorządów powiatowych został zaprezentowany w układzie procentowym – w tabeli nr 6. W większości pozostałych przypadków dane dla powiatów prezentowane będą poprzez odniesienie do liczebności, gdyż procentowanie przy tak niewielkiej liczbie jednostek wydaje się bezzasadne.

Na liście 14 zadań przypisanych samorządom powiatowym w zakresie sprawowania pieczy zastępczej znalazło się 5, których realizację zadeklarowały wszystkie powiaty województwa podlaskiego. Są to:

- zapewnianie dzieciom pieczy zastępczej w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka oraz w placówkach opiekuńczo-wychowawczych;
- wspieranie procesu usamodzielnienia osób opuszczających rodzinną lub instytucjonalną pieczę zastępczą i finansowanie pomocy dla nich;

- finansowanie świadczeń pieniężnych dotyczących dzieci z terenu powiatu, umieszczonych w pieczy zastępczej rodzinnej lub instytucjonalnej;
- prowadzenie rejestru danych dotyczących osób sprawujących pieczę zastępczą i kandydatów do pełnienia tej funkcji;
- sporządzanie sprawozdań rzeczowo-finansowych z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.

Tabela 6 Stopień wdrażania przez powiaty poszczególnych zadań ustalonych Ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Lp.	Zadanie	Zadanie jest realizowane	Powiat przygotowuje się do realizacji zadania	Zadanie nie realizowane i nie będące na etapie wdrażania
1.	Zapewnianie dzieciom pieczy zastępczej w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka oraz w placówkach opiekuńczo-wychowawczych	100%	-	-
2.	Wspieranie procesu usamodzielnienia osób opuszczających rodziną lub instytucjonalną pieczę zastępczą i finansowanie pomocy dla nich	100%	-	-
3.	Tworzenie warunków do powstawania i działania rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka i rodzin pomocowych	88,2%	11,8%	-
4.	Prowadzenie placówek opiekuńczo-wychowawczych	52,9%	-	47,1%
5.	Organizowanie i finansowanie szkoleń dla osób chcących sprawować rodzinną pieczę zastępczą lub prowadzić placówki opiekuńczo-wychowawcze typu rodzinnego	82,3%	11,8%	5,9%
6.	Zapewnianie poradnictwa i szkoleń dla osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą lub prowadzących placówki opiekuńczo-wychowawcze typu rodzinnego	88,2%	11,8%	-
7.	Tworzenie grup wsparcia dla sprawujących rodzinną pieczę zastępczą	47,0%	35,3%	17,7%
8.	Organizowanie specjalistycznego poradnictwa dla osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą	94,1%	5,9%	-
9.	Utworzenie centrum administracyjnego do obsługi placówek opiekuńczo-wychowawczych	11,8%	5,9%	82,3%
10.	Zapewnianie badań lekarskich dzieciom przyjmowanym do pieczy zastępczej	52,9%	-	47,1%
11.	Prowadzenie rejestru danych dotyczących osób sprawujących pieczę zastępczą i kandydatów	100,0%	-	-
12.	Sporządzanie sprawozdań rzeczowo-finansowych z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej	100,0%	-	-
13.	Finansowanie świadczeń pieniężnych dotyczących dzieci z terenu powiatu, umieszczonych w pieczy zastępczej rodzinnej lub instytucjonalnej	100,0%	-	-
14.	Finansowanie świadczeń pieniężnych dotyczących dzieci z terenu powiatu, umieszczonych w rodzinach pomocowych	11,8%	5,9%	82,3%

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami samorządów powiatowych.

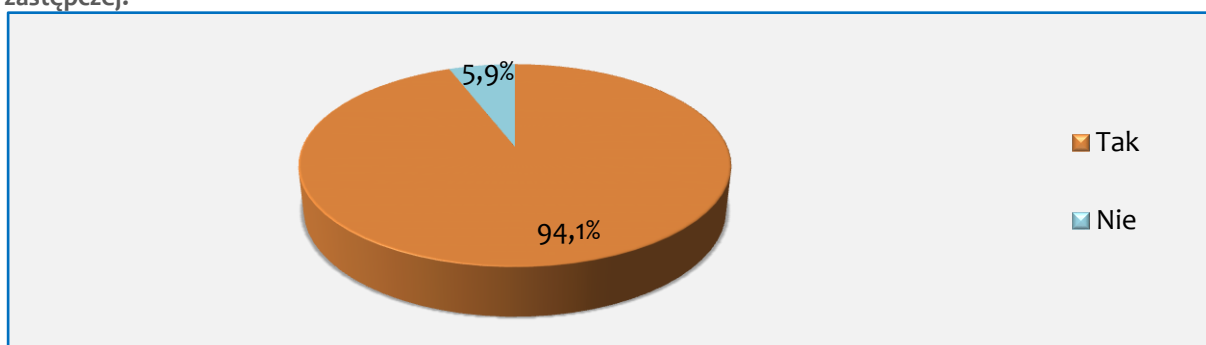
Bardzo duży odsetek powiatów zadeklarował także organizowanie specjalistycznego poradnictwa dla osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą (94,1%), tworzenie warunków do powstawania i działania rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka i rodzin pomocowych (88,2%), zapewnianie poradnictwa i szkoleń dla osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą (88,2%) oraz organizowanie i finansowanie szkoleń dla osób chcących sprawować rodzinną pieczę zastępczą lub prowadzić placówki opiekuńczo-wychowawcze typu rodzinnego (82,3%).

Najmniejszy odsetek samorządów powiatowych wywiązuje się z wymogu tworzenia centrum administracyjnego do obsługi placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz finansowania świadczeń pieniężnych dotyczących dzieci z terenu powiatu, umieszczonych w rodzinach pomocowych - w przypadku tych zadań ponad 80% powiatów przyznała się do nie spełniania stawianych im wymogów. Połowiczną realizację zadań stwierdzono w przypadku prowadzenia przez powiat placówki opiekuńczo-wychowawczej oraz zapewnienia badań lekarskich dzieciom przyjmowanym do pieczy zastępczej - w tych przypadkach odpowiedzi pozytywne udzieliło niewiele ponad 50% przedstawicieli powiatów.

Analiza odpowiedzi dotyczących stopnia wdrażania poszczególnych zadań przewidzianych Ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej pozwala stwierdzić, iż samorządy powiatowe są na zaawansowanym poziomie wdrażania zadań określonych nową ustawą.

Przedstawiciele powiatowych jednostek samorządu terytorialnego poproszono także o udzielenie informacji dotyczących opracowania dla obszaru ich jednostek 3-letniego programu rozwoju pieczy zastępczej. Okazuje się, iż to zadanie - wprowadzone Ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej – realizowane jest na poziomie powiatowym niemal w pełnym zakresie. Tylko jeden powiat zadeklarował brak opracowanego programu rozwoju pieczy zastępczej.

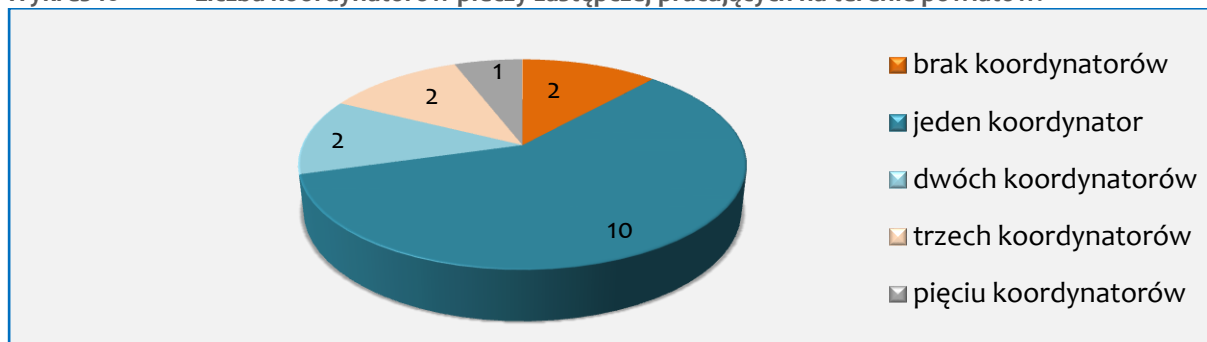
Wykres 15 Czy dla powiatu opracowano 3-letni powiatowy program dotyczący rozwoju pieczy zastępczej?

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami samorządów powiatowych.

Na obszarze 15 powiatów województwa podlaskiego pracę podejmowało w momencie realizacji badania 25 koordynatorów pieczy zastępczej. W przypadku dwóch powiatów funkcja ta nie jest jeszcze sprawowana. W większości powiatów zatrudniony jest jeden koordynator pieczy zastępczej, 2 powiaty zatrudniają po dwóch koordynatorów, 2 powiaty po trzech, a jeden powiat dysponuje aż pięcioma koordynatorami pieczy zastępczej.

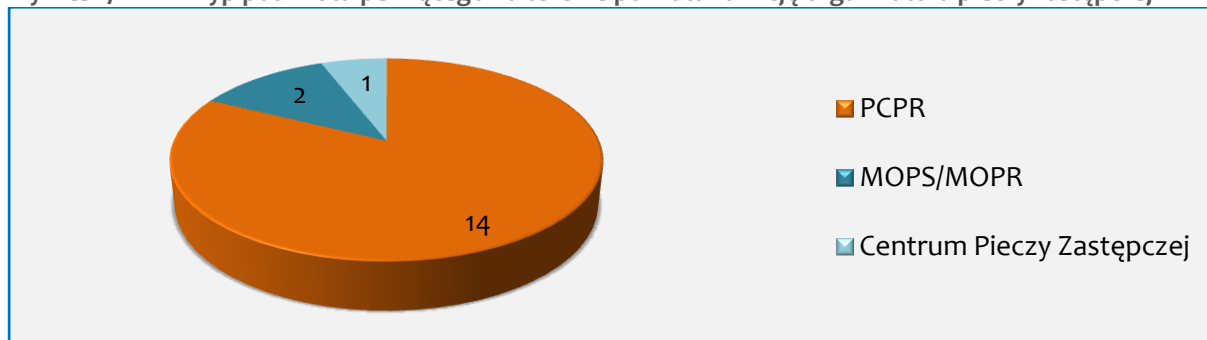
Wykres 16 Liczba koordynatorów pieczy zastępczej pracujących na terenie powiatów.

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami samorządów powiatowych.

Dla pełnego obrazu sytuacji, warto dodać także informacje na temat realizacji funkcji organizatora pieczy zastępczej w poszczególnych powiatach. Udzielone odpowiedzi pokazują, iż w przypadku zdecydowanej większości jednostek samorządu powiatowego funkcję tę pełni Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie (82,3%). W dwóch jednostkach organizatorem pieczy zastępczej jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej/Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie, a w jednym z powiatów powołano w tym celu Centrum Pieczy Zastępczej.

Wykres 17 Typ podmiotu pełniącego na terenie powiatu funkcję organizatora pieczy zastępczej?

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami samorządów powiatowych.

7.2 FINANSOWANIE PIECZY ZASTĘPCZEJ

Pytanie dotyczące poziomu finansowania zadań przewidzianych Ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej okazało się bardzo kłopotliwe dla przedstawicieli gminnych i powiatowych jednostek samorządu terytorialnego, gdyż wielu z nich miało problem z określeniem choćby przybliżonych wydatków ponoszonych na ten cel.

W przypadku gmin, częściej niż co piąty respondent nie potrafił udzielić odpowiedzi w tym zakresie, a w przypadku powiatów - niemal co trzeci.

Tabela 7 Ile środków finansowych gminy przeznaczają na realizację zadań wynikających z Ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej?

Lp.	Przybliżone roczne wydatki gmin	Liczba gmin	Procent gmin
1.	brak środków	18	16,4%
2.	poniżej 1 000 zł	2	1,8%
3.	1 000 – 2 000 zł	14	12,7%
4.	2 001 – 5 000 zł	16	14,5%
5.	5 001 – 8 000 zł	8	7,3%
6.	8 001 – 10 000 zł	7	6,4%
7.	10 001 – 20 000 zł	10	9,1%
8.	20 001 – 40 000 zł	8	7,3%
9.	powyżej 40 000 zł	5	4,5%
10.	nie wiem	22	20,0%
Ogółem		110	100,0%

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami samorządów gminnych.

Znacznym problemem dla sprawnego i efektywnego realizowania zadań związanych ze wspieraniem rodziny wydaje się fakt, iż ponad 16% gmin zadeklarowało brak jakichkolwiek środków wyodrębnionych w budżecie gminy na realizację tego typu zadań. W przypadku kolejnych 29% gmin środki te są dość symboliczne jak na skalę ogólnie gminną i nie przekraczają poziomu 5 000 zł. Zaledwie 5 gmin dysponuje kwotą przekraczającą 40 000 zł rocznie.

W przypadku samorządów powiatowych wszystkie jednostki posiadają w budżecie wyodrębnione środki przeznaczone na realizację zadań z zakresu rozwoju pieczy zastępczej. Dwa powiaty zadeklarowały dysponowanie kwotą przekraczającą 2 miliony złotych w skali roku, wydatki 4 jednostek zamykają się w przedziale powyżej 500 tysięcy do 1 miliona złotych, kolejne 4 przeznaczają na ten cel powyżej 1 miliona, lecz nie więcej niż 2 miliony złotych rocznie.

Tabela 8 Ilość środków finansowych przeznaczanych przez powiaty na realizację zadań wynikających z Ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej?

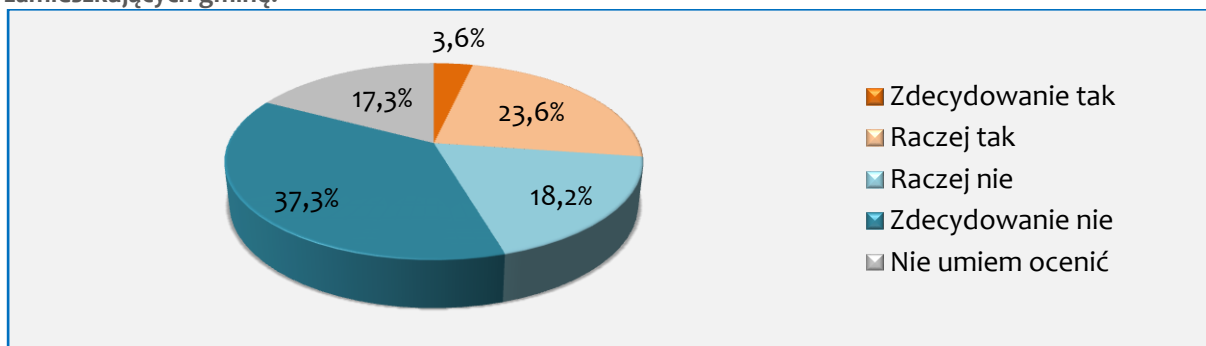
Lp.	Przybliżone roczne wydatki powiatów	Liczba powiatów	Procent powiatów
1.	poniżej 500 tys. PLN	2	11,8%
2.	powyżej 500 tys. do 1 mln PLN	4	23,5%
3.	powyżej 1 mln do 2 mln PLN	4	23,5%
4.	powyżej 2 mln PLN	2	11,8%
5.	nie wiem	5	29,4%

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami samorządów powiatowych.

Ocena wysokości środków, którymi dysponują samorzady jest relatywna, gdyż zależy od wielkości, zaludnienia i sytuacji ekonomicznej danej jednostki terytorialnej, stąd respondentów poproszono o ocenę adekwatności środków przeznaczanych na cele związane ze wspieraniem rodziny i rozwojem pieczy zastępczej do potrzeb występujących na ich obszarze.

Aż 37% samorządów gminnych deklaruje posiadanie zdecydowanie niewystarczających środków w stosunku do potrzeb rodzin zamieszkujących daną gminę, kolejne 18% uważa środki za raczej niewystarczające. Odpowiedzi pozytywnej udzieliła niewiele ponad ¼ gmin, przy czym tylko 3,6% jednostek gminnych uznało środki za zdecydowanie wystarczające dla zabezpieczenia potrzeb rodzin zamieszkujących na terenie danej jednostki samorządowej.

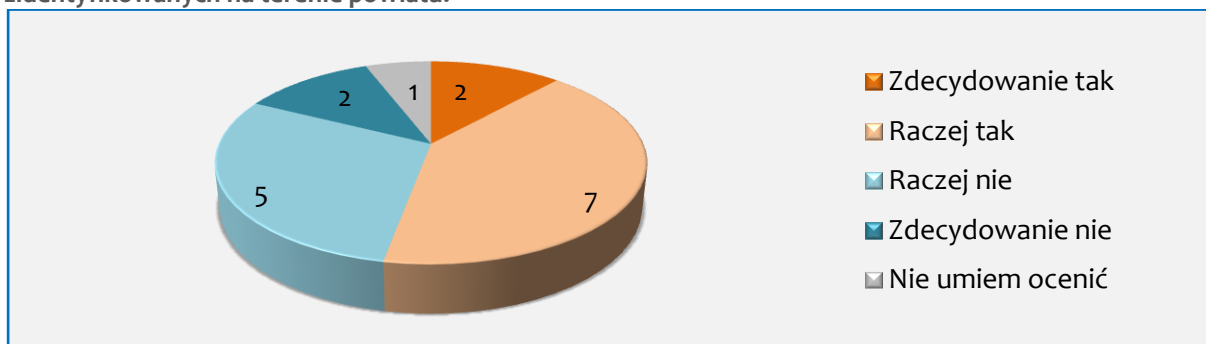
Wykres 18 Czy środki przeznaczane obecnie przez gminę na realizację zadań wynikających z Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej są wystarczające w stosunku do potrzeb rodzin zamieszkujących gminę?

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami samorządów gminnych.

W sytuacji finansowania zadań związanych z funkcjonowaniem pieczy zastępczej na terenie powiatów ponad połowa samorządów (9) ocenia dostępne środki jako wystarczające, choć tylko 2 powiaty określiły je jako zdecydowanie wystarczające w stosunku do zidentyfikowanych potrzeb. Jednocześnie 2 powiaty oceniły poziom finansowania jako zdecydowanie niewystarczający, a 5 jako raczej niewystarczający.

Wykres 19 Czy środki przeznaczane przez powiat na realizację zadań wynikających z Ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, są wystarczające w stosunku do potrzeb zidentyfikowanych na terenie powiatu?

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami samorządów powiatowych.

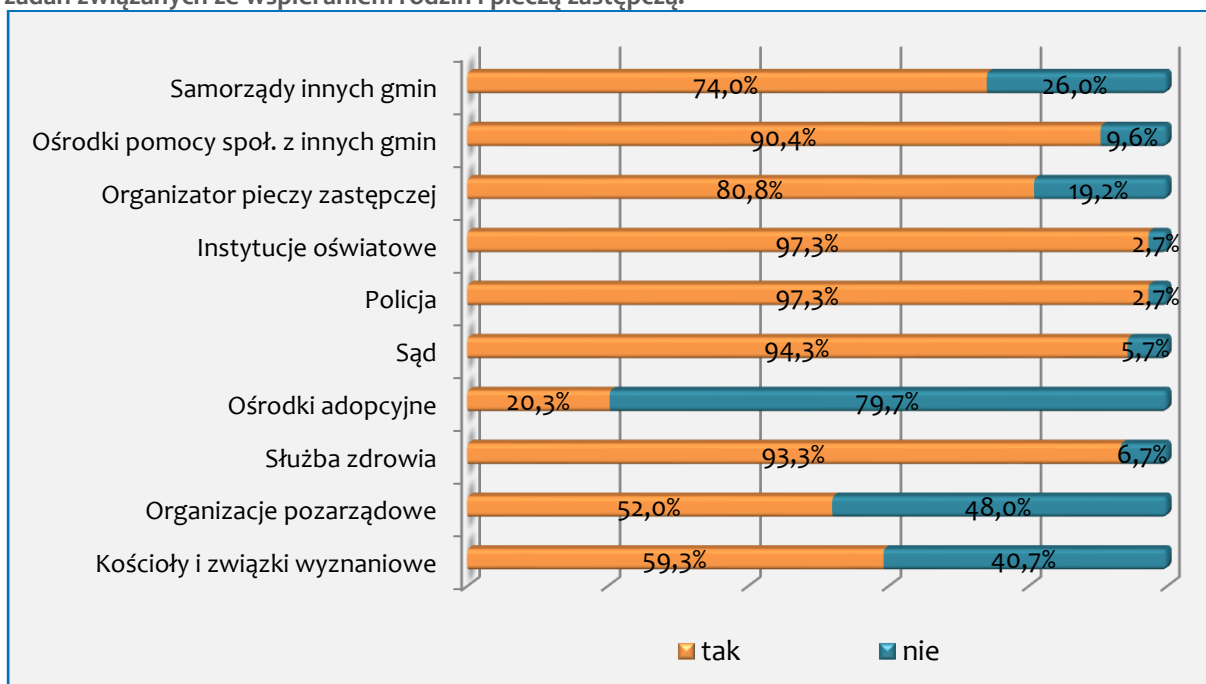
8. WSPÓŁPRACA PODMIOTÓW W ZAKRESIE WSPIERANIA RODZIN I PIELICZY ZASTĘPCZEJ

Ważnym celem prowadzonego badania było zdefiniowanie podmiotów, które podejmują współpracę w zakresie realizacji zadań z zakresu wspierania rodzin i rozwoju pieczy zastępczej, a także określenie przedmiotu tej współpracy i oceny przebiegu współpracy z poszczególnymi podmiotami. O określenie podmiotów/institucji, z którymi podejmowana jest współpraca oraz ocenę tej współpracy poproszono zarówno samorządy gminne i powiatowe, jak i podmioty rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej. Niniejszy rozdział poświęcony jest omówieniu uzyskanych wyników.

8.1 WSPÓŁPRACA PODEJMOWANA PRZEZ SAMORZĄDY GMINNE

W pierwszej kolejności zaprezentowane zostaną wyniki dotyczące współpracy podejmowanej podczas wykonywania zadań związanych ze wspieraniem rodzin i pieczą zastępczą przez jednostki samorządu gminnego. Niemal wszystkie gminy zadeklarowały podejmowanie współpracy z instytucjami oświatowymi oraz Policją, a zdecydowana większość (również powyżej 90%) także z sądami, służbą zdrowia i ośrodkami pomocy społecznej z innych gmin. Z organizacjami pozarządowymi współpracę w celu wspierania rodzin nawiązuje tylko co druga gmina, natomiast z ośrodkami adopcyjnymi co piąta. Skłonność do współpracy samorządów gminnych z różnymi podmiotami/institucjami obrazuje wykres nr 25.

Wykres 20 Czy samorząd gminny podejmuje współpracę z innymi podmiotami w celu wypełniania zadań związanych ze wspieraniem rodzin i pieczą zastępczą.

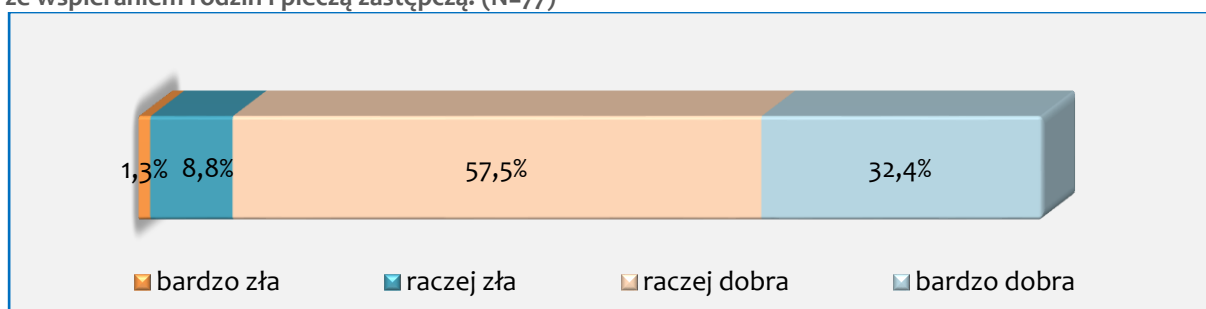

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami samorządów gminnych.

Wszystkie dane dotyczące oceny podejmowanej współpracy odnoszą się do podmiotów, które współpracę zadeklarowały, stąd zróżnicowana jest liczba odpowiedzi (N) w poszczególnych pytaniach – 100% stanowią każdorazowo respondenci, którzy zadeklarowali podejmowanie współpracy z danym podmiotem/institucją.

Co dziesiąta gmina uznała, iż współpraca podejmowana z samorządami innych gmin w celu realizacji zadań związanych ze wspieraniem rodziny nie układa się dobrze, dominowały natomiast oceny umiarkowanie pozytywne (57,5%). Co trzeci przedstawiciel gminy ocenił współpracę z innymi gminami jako bardzo dobrą.

Wykres 21 Ocena współpracy z samorządami innym gmin w zakresie wypełniania zadań związanych ze wspieraniem rodzin i pieczą zastępczą. (N=77)

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami samorządów gminnych.

Zadeklarowana współpraca z innymi samorządami gminnymi dotyczy przede wszystkim wymiany informacji – głównie o rodzinach objętych pomocą lub jej potrzebujących, o dalszej rodzinie, jej sytuacji, możliwościach alimentacyjnych i możliwości podjęcia się pieczy zastępczej. Często gminy udzielają sobie wzajemnie pomocy merytorycznej lub dzielą doświadczeniami związanymi ze wspieraniem rodzin. Rozkład udzielonych odpowiedzi prezentuje tabela nr 10. Procenty nie sumują się do 100, ze względu na możliwość wskazania więcej niż jednego pola współpracy.

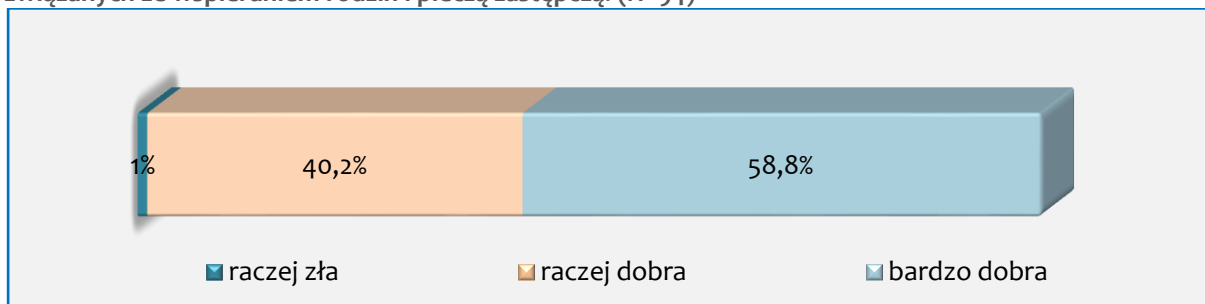
Tabela 9 Czego dotyczy współpraca samorządów gminnych z samorządami innych gmin?

Lp.	Przedmiot współpracy	Liczba gmin	Procent gmin
1.	Wymiana informacji	67	60,9%
2.	Pomoc merytoryczna	18	16,4%
3.	Wymiana doświadczeń	15	13,6%
4.	Prowadzenie wywiadów	9	8,2%
5.	Współfinansowanie działań	5	4,5%
6.	Uzupełnianie dokumentacji	3	2,7%

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami samorządów gminnych.

Ocena współpracy z ośrodkami pomocy społecznej z innych gmin jest niemal wyłącznie pozytywna – prawie 60% przedstawicieli samorządów gminnych uznało ją za bardzo dobrą. Przedmiot tej współpracy jest analogiczny jak w przypadku współpracy z samorządami gmin.

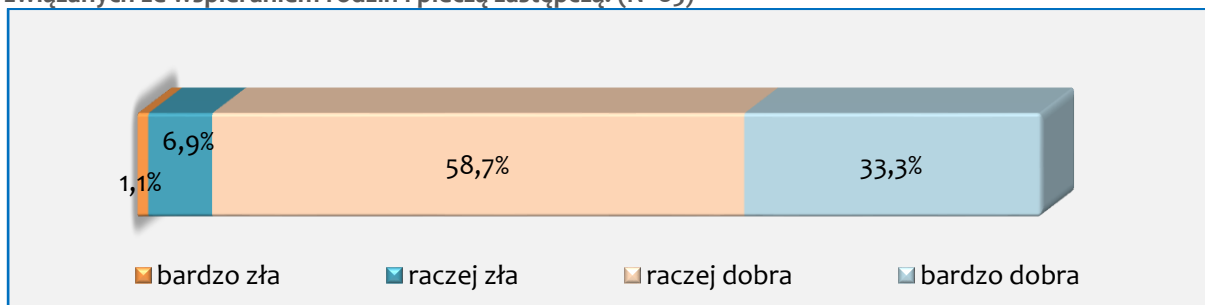
Wykres 22 Ocena współpracy z innymi ośrodkami pomocy społecznej w zakresie wypełniania zadań związanych ze wspieraniem rodzin i pieczą zastępczą. (N=94)

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami samorządów gminnych.

Kontakty z organizatorem pieczy zastępczej oceniane są przez samorzady gminne stosunkowo pozytywnie – dominują opinie, iż współpraca jest raczej dobra (58,7%) a dla 1/3 respondentów – bardzo dobra. Opinie negatywne sformułowało 8% przedstawicieli gmin.

Wykres 23 Ocena współpracy z organizatorem pieczy zastępczej w zakresie wypełniania zadań związanych ze wspieraniem rodzin i pieczą zastępczą. (N=85)

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami samorządów gminnych.

Współpraca z organizatorem pieczy zastępczej dotyczy przede wszystkim pozyskiwania i wymiany informacji niezbędnych do wypełniania zadań związanych ze wspieraniem rodziny i sprawowaniem pieczy zastępczej, tj. informacji o sytuacji dzieci, rodzin, możliwości umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej lub placówce. Kontakty dotyczą często współfinansowania pobytu dzieci w pieczy zastępczej. Rozkład udzielonych odpowiedzi prezentuje tabela nr 11. Procenty nie sumują się do 100, ze względu na możliwość wskazania więcej niż jednego pola współpracy.

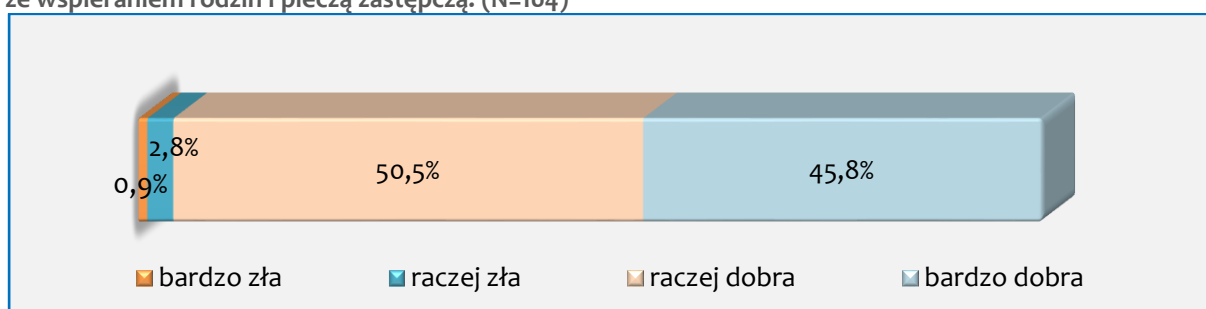
Tabela 10 Czego dotyczy współpraca samorządów gminnych z organizatorem pieczy zastępczej?

Lp.	Przedmiot współpracy	Liczba gmin	Procent gmin
1.	Pozyskiwanie i wymiana informacji	51	46,4%
2.	Współfinansowanie pobytu dziecka w pieczy zastępczej	20	18,2%
3.	Realizacja wywiadów środowiskowych	7	6,4%
4.	Wymiana doświadczeń	9	8,2%
5.	Skorzystanie ze wsparcia merytorycznego, konsultowanie przypadków	6	5,5%
6.	Umieszczanie dzieci w pieczy zastępczej	5	4,5%
7.	Uczestnictwo w szkoleniach dla pracowników	4	3,6%

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami samorządów gminnych.

Niemal wszystkie samorządy gminne deklarują nawiązywanie współpracy z instytucjami oświatowymi podczas wypełniania zadań związanych ze wspieraniem rodziny i pieczę zastępczą. Wszyscy respondenci wymieniali wśród nich szkoły podstawowe i gimnazja lub zespoły szkół. W przypadku 16 gmin wymieniono także przedszkola, a 17 gmin wspomniało o szkołach ponadgimnazjalnych. Dodatkowo dla 2 gmin istotna jest współpraca z biblioteką, 2 współpracują z kuratorium oświaty, kolejne 2 z poradnią psychologiczno-pedagogiczną, a jedna ze Specjalnym Ośrodkiem Szkolno-Wychowawczym. Współpraca z ogólnie pojmowanymi instytucjami oświatowymi oceniana jest niemal wyłącznie pozytywnie – opinie negatywne nie przekraczają poziomu 4%. Bardzo dobra opinia o współpracy dotyczy 45,8% jednostek samorządu gminnego.

Wykres 24 Ocena współpracy z instytucjami oświatowymi w zakresie wypełniania zadań związanych ze wspieraniem rodzin i pieczę zastępczą. (N=104)

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami samorządów gminnych.

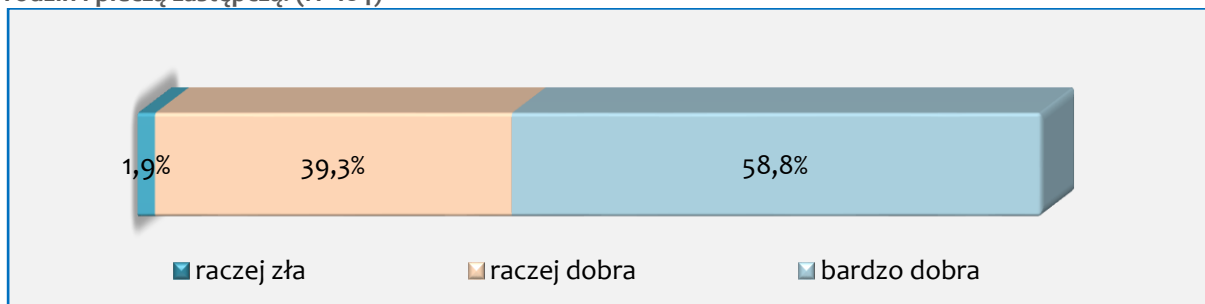
Przedmiotem współpracy z instytucjami oświatowymi jest przede wszystkim pozyskiwanie i wymiana informacji na temat sytuacji dzieci i ich rodziców (deklarowana przez niemal 3/4 gmin). Co trzecia gmina nawiązuje kontakty ze szkołami w celu pozyskania informacji o potrzebie wsparcia dzieci i ich rodzin oraz w zakresie dożywiania dzieci. Wszystkie odpowiedzi prezentuje tabela nr 11 - zawarte w niej dane procentowe nie sumują się do 100, ze względu na możliwość wskazania więcej niż jednego pola współpracy.

Tabela 11 Czego dotyczy współpraca samorządów gminnych z instytucjami oświatowymi?

Lp.	Przedmiot współpracy	Liczba gmin	Procent gmin
1.	Pozyskiwanie i wymiana informacji na temat sytuacji dzieci i rodziców	74	67,3%
2.	Pozyskiwanie informacji o potrzebie wsparcia dziecka/rodziny	34	30,9%
3.	Dożywianie dzieci	33	30,0%
4.	Korzystanie ze wsparcia wychowawcy/pedagoga/psychologa	22	20,0%
5.	Organizowanie lekcji tematycznych, konkursów profilaktycznych, festynów	6	5,5%
6.	Współpraca w ramach Zespołów Interdyscyplinarnych	5	4,5%

Kolejnym partnerem pomocnym przy wypełnianiu zadań związanych ze wspieraniem rodzin jest Policja, z którą kontakty oceniane są pozytywnie przez ponad 98% przedstawicieli gmin. Dominują w tym zakresie oceny bardzo dobre, stanowiące 59% odpowiedzi.

Wykres 25 Ocena współpracy z Policją w zakresie wypełniania zadań związanych ze wspieraniem rodzin i pieczę zastępczą. (N=104)

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami samorządów gminnych.

Samorządy gminne korzystają ze wsparcia Policji głównie podczas interwencji i wyjazdów środowiskowych do rodzin przeżywających trudności (niemal 80% gmin), w tym podczas zakładania tzw. niebieskich kart – w przypadku rodzin, w których stwierdzono występowanie przemocy. Dodatkowo Policja i samorząd gminny wymieniają między sobą informacje o sytuacji panującej w rodzinach.

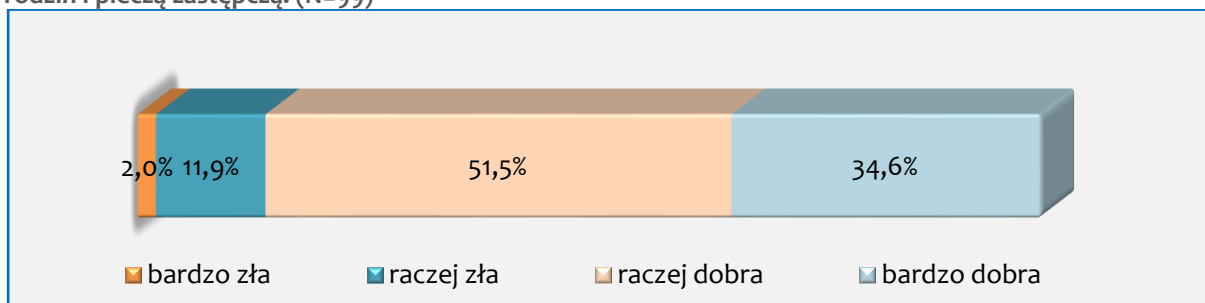
Tabela 12 Czego dotyczy współpraca samorządów gminnych z Policją?

Lp.	Przedmiot współpracy	Liczba gmin	Procent gmin
1.	Interwencje i wspólne wyjazdy środowiskowe	79	71,8%
2.	Wymiana informacji o rodzinach	35	31,8%
3.	Niebieskie karty	25	22,7%
4.	Monitorowanie sytuacji w rodzinach z problemami	17	15,5%
5.	Udział w pracach Zespołu Interdyscyplinarnego	9	8,2%

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami samorządów gminnych.

Ocena przebiegu współpracy z sądami wypada mniej korzystnie. Co ósmy reprezentant gminy uważa ją za raczej złą, a 2% za bardzo złą. Nie zmienia to jednak faktu, iż ponad połowa gmin stwierdziła, iż współpraca ta jest raczej dobra, a ponad 1/3, że jest bardzo dobra.

Wykres 26 Ocena współpracy z sądem w zakresie wypełniania zadań związanych ze wspieraniem rodzin i pieczę zastępczą. (N=99)

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami samorządów gminnych.

Współpraca z sądem dotyczy przede wszystkim wniosków o nadzór kuratorski oraz podejmowania współpracy z kuratorem w celu wsparcia rodziny. Gminy wymieniają z sądami

informacje o rodzinach, a także składają wnioski do sądu, niezbędne w celu właściwego wypełniania swoich zadań – np. w zakresie opieki nad dziećmi, alimentacji, itp. Pełny rozkład udzielonych informacji prezentuje tabela nr 13 – przedstawione w niej procenty nie sumują się do 100, ze względu na możliwość udzielenia więcej niż jednej odpowiedzi.

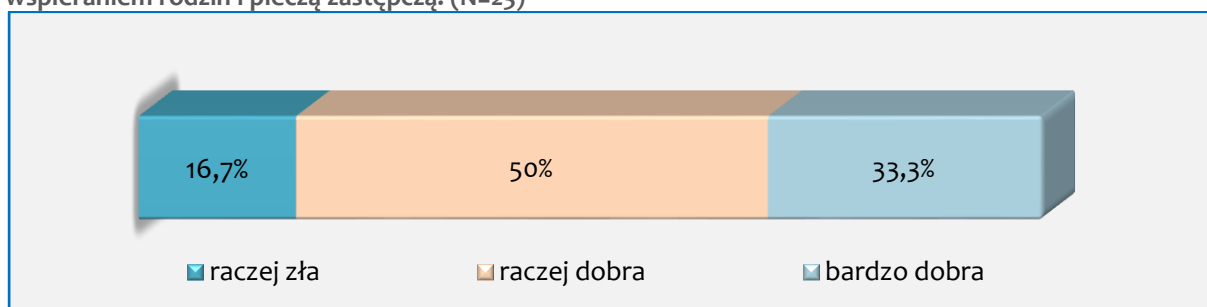
Tabela 13 Czego dotyczy współpraca samorządów gminnych z sądem?

Lp.	Przedmiot współpracy	Liczba gmin	Procent gmin
1.	Wnoskowanie o nadzór kuratora i współpraca z kuratorem podczas pracy z rodziną	41	37,3%
2.	Wymiana informacji	30	27,3%
3.	Składanie wniosków do sądu (o przyznanie lub odebranie opieki, o alimenty, o ubezwłasnowolnienie, o zbadanie władzy rodzicielskiej)	29	26,4%
4.	Opiniowanie kandydatów na rodziny zastępcze i udostępnianie sądowi informacji o sytuacji rodzin	9	8,2%
5.	Porady prawne, konsultacje, prośba o informację na temat możliwości pomocy rodzinie	9	8,2%

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami samorządów gminnych.

Jak już wcześniej wspomniano, ośrodki adopcyjne są partnerem zaledwie co piątej gminy. Współpraca z nimi oceniana jest przez te gminy umiarkowanie pozytywnie. Połowa gmin zadeklarowała, iż współpraca układa się raczej dobrze, a 1/3, że bardzo dobrze. Jednocześnie prawie 17% gmin uznało współpracę z ośrodkami adopcyjnymi za raczej złą. Współpraca dotyczy przede wszystkim kierowania dzieci do adopcji lub rodziny zastępczej (7 gmin) oraz wymiany informacji - głównie w zakresie tego, czy są na terenie gminy dzieci, które można adoptować oraz czy są chętne rodziny adopcyjne (10 gmin).

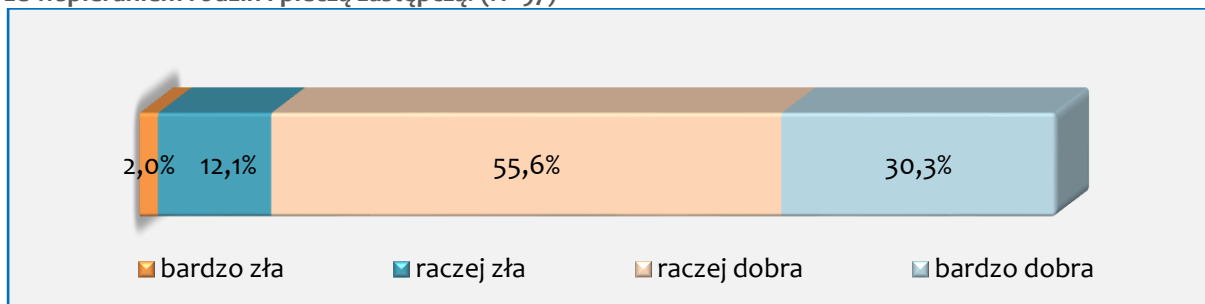
Wykres 27 Ocena współpracy z ośrodkami adopcyjnymi w zakresie wypełniania zadań związanych ze wspieraniem rodzin i pieczę zastępczą. (N=23)

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami samorządów gminnych.

Dość podobnie jak w przypadku ośrodków adopcyjnych wygląda rozkład ocen współpracy ze służbą zdrowia, przy czym dokonana została ona przez znacznie większą liczbę gmin. Ponad połowa jednostek samorządu gminnego uważa, iż współpraca z placówkami służby zdrowia układa się raczej dobrze, a 30% - bardzo dobrze. Jednocześnie 14,1% przyznało oceny negatywne.

Wykres 28 Ocena współpracy ze służbą zdrowia w zakresie wypełniania zadań związanych ze wspieraniem rodzin i pieczę zastępczą. (N=97)

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami samorządów gminnych.

Współpraca ze służbą zdrowia dotyczy przede wszystkim wymiany informacji na temat stanu zdrowia dzieci oraz kontroli tego stanu. W rzadszych przypadkach gmina współpracuje w zakresie wykonywania szczepień ochronnych, tworzenia planu pomocy rodzinie czy dokonywaniu obdukcji.

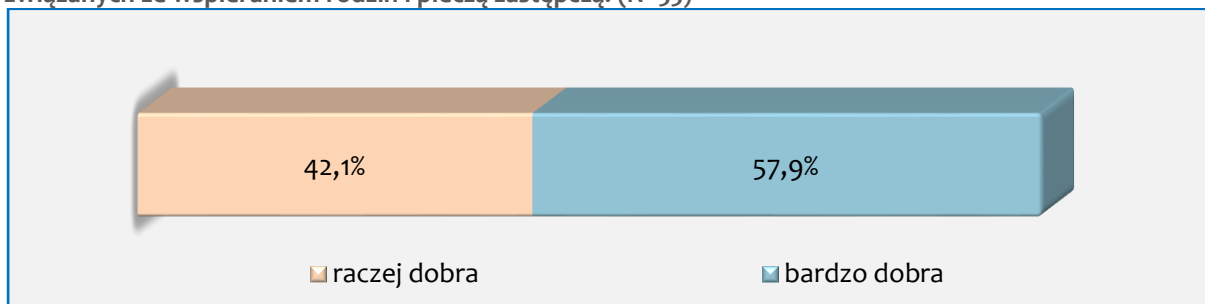
Tabela 14 Czego dotyczy współpraca samorządów gminnych ze służbą zdrowia?

Lp.	Przedmiot współpracy	Liczba gmin	Procent gmin
1.	Wymiana informacji na temat stanu zdrowia dzieci	71	64,5%
2.	Kontrola stanu zdrowia dzieci	18	16,4%
3.	Wykonywanie szczepień ochronnych	9	8,2%
4.	Tworzenie wspólnego planu pomocy rodzinie	5	4,5%
5.	Wystawianie dokumentów, uzupełnianie dokumentacji dot. stanu zdrowia członków rodziny	4	3,6%
6.	Obdukcje	3	2,7%

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami samorządów gminnych.

Organizacje pozarządowe to partner, z którym współpraca została oceniona wyłącznie pozytywnie - w ponad połowie przypadków – bardzo pozytywnie. Przedstawiciele samorządów gminnych deklarowali najczęściej współpracę z Caritas Polska (24% gmin), Stowarzyszeniem DROGA (11% gmin), dodatkowo 6 gmin współpracuje z Polskim Czerwonym Krzyżem, a 3 gminy z Towarzystwem Przyjaciół Dzieci.

Wykres 29 Ocena współpracy z organizacjami pozarządowymi w zakresie wypełniania zadań związanych ze wspieraniem rodzin i pieczę zastępczą. (N=55)

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami samorządów gminnych.

Pozostałe gminy deklarowały nawiązywanie współpracy z fundacjami i stowarzyszeniami, których zasięg jest głównie lokalny lub regionalny. Wymienić można następujące organizacje, z których pomocy samorządy gminne korzystają realizując zadania związane ze wspieraniem rodzin i pieczę zastępczą:

- Stowarzyszenie Rozwoju Ziemi Dubnickiej,
- Fundacja Cordis,
- Fundacja Przyszań,
- Katolickie Towarzystwo Służby Dzieciom w Hospicjum,
- Stowarzyszenie Szansa,
- Stowarzyszenia w Wyszonkach,
- Stowarzyszenie Inicjatyw Społecznych Impuls,
- Fabryka Rozwoju Lokalnego,
- Stowarzyszenie Pomocna Dłoń,
- Fundacja Sukulski Fundusz Lokalny,
- Organizacja Razem,
- Stowarzyszenie hajnowskie Sami Sobie,
- Stowarzyszenie Edukator,
- Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Korycińskiej,
- Stowarzyszenie Wspólna Sprawa,
- Stowarzyszenie Eleos,
- Towarzystwo Walki z Kalectwem,
- Dom wsparcia w Kolnie,
- Fundacja Eleos,
- Stowarzyszenie Fundament,
- Stowarzyszenie Ziemi Grodeckiej,
- Fundacja na rzecz rozwoju powiatu Manieckiego,
- Stowarzyszenie Wspierajmy się,
- Stowarzyszenie „Pomóż sobie”,
- Towarzystwo walki z kalectwem „Razem”,
- Stowarzyszenie Narew,
- Stowarzyszenie „Ku dobrej Nadziei”.

Organizacje pozarządowe współpracują z gminami przede wszystkim w zakresie organizowania pomocy rzeczowej i żywnościowej dla potrzebujących rodzin, szeroko pojętego wsparcia rodzin przeżywających trudności oraz organizacji wypoczynku dla dzieci.

Tabela 15 Czego dotyczy współpraca samorządów gminnych z organizacjami pozarządowymi?

Lp.	Przedmiot współpracy	Liczba gmin	Procent gmin
1.	Paczki żywnościowe i inna pomoc rzeczowa	23	20,9%
2.	Pomoc rodzinom przeżywającym trudności	22	20,0%
3.	Organizacja wypoczynku dla dzieci	17	15,5%
4.	Prowadzenie przez organizacje pozarządowe zajęć, konsultacji i poradnictwa	11	10,0%
5.	Wymiana informacji	6	5,5%

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami samorządów gminnych.

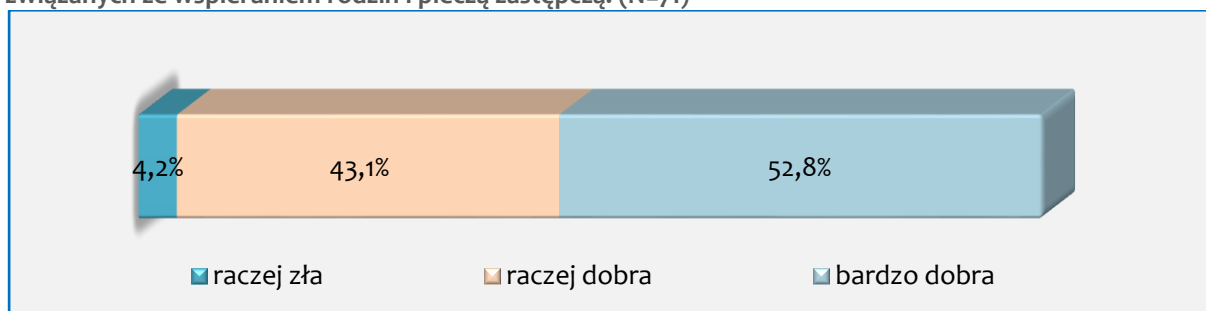
Około 2/3 gmin podejmuje współpracę z kościołami lub związkami wyznaniowymi na swoim obszarze, najczęściej z Kościołem Katolickim (60,9% gmin). Współpraca ta przez ponad połowę gmin oceniana jest bardzo dobrze. Oceny negatywne były sporadyczne i umiarkowane (raczej nie) – udzieliło ich niewiele ponad 4% gmin.

Tabela 16 Rodzaj kościoła/związku wyznaniowego, z którym gminy podejmują współpracę.

Lp.	Kościół / związek wyznaniowy	Liczba gmin	Procent gmin
1.	Kościół Katolicki	67	60,9%
2.	Kościół Prawosławny	18	16,4%
3.	Kościół Chrześcijan Baptystów	6	5,5%
4.	Chrześcijański Zbór Świadków Jehowy	4	3,6%

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami samorządów gminnych.

Wykres 30 Ocena współpracy z kościołami i związkami wyznaniowymi w zakresie wypełniania zadań związanych ze wspieraniem rodzin i pieczęią zastępczą. (N=71)

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami samorządów gminnych.

Kościół i związki wyznaniowe są partnerem dla gmin głównie w zakresie organizowania dodatkowego wsparcia materialnego dla rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji, wymiany informacji o sytuacji i potrzebach rodziny oraz organizacji wypoczynku dla dzieci.

Tabela 17 Czego dotyczy współpraca samorządów gminnych z kościołami i związkami wyznaniowymi?

Lp.	Przedmiot współpracy	Liczba gmin	Procent gmin
1.	Dożywianie, paczki żywnościowe, dary rzeczowe	26	23,6%
2.	Wymiana informacji o sytuacji rodzin	12	10,9%
3.	Współorganizacja i współfinansowanie wypoczynku dzieci (kolonie, półkolonie)	10	9,1%
4.	Wsparcie duchowe, opieka nad rodzinami	7	6,4%
5.	Przekazywanie gminie informacji o rodzinach potrzebujących pomocy	5	4,5%

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami samorządów gminnych.

8.1 WSPÓŁPRACA PODEJMOWANA PRZEZ SAMORZĄDY POWIATOWE

Wszystkie samorządy powiatowe podejmują współpracę z Policją, sądami oraz ośrodkami pomocy społecznej w celu zapewnienia realizacji zadań związanych ze wspieraniem rodzin i pieczę zastępczą. Zdecydowana większość (16 z 17) współpracuje także z samorządami gminnymi na swoim obszarze, samorządami innych powiatów, instytucjami oświatowymi i ośrodkami adopcyjnymi. Ponad połowa podejmuje współpracę z organizacjami pozarządowymi, a mniej niż połowa z kościołami i związkami wyznaniowymi.

Wykres 31 Z jakimi podmiotami współpracują samorządy powiatowe w zakresie wypełniania zadań związanych ze wspieraniem rodzin i pieczę zastępczą?

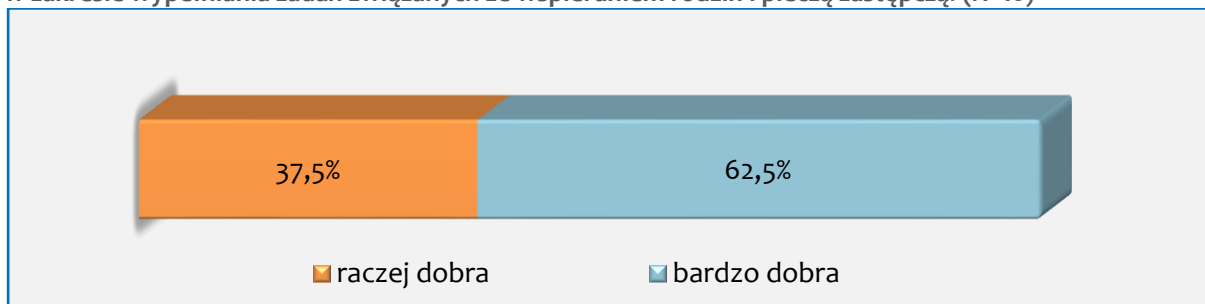

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami samorządów powiatowych.

Ze względu na małą liczbę powiatów (17) rozkłady odpowiedzi na pytania ich dotyczące prezentowane są zwykle w formie liczebności a nie procentów, jednak dla zapewnienia możliwości porównania ocen wystawionych przez samorządy powiatowe z ocenami dokonywanymi przez samorządy gminne będą one w tym przypadku ujęte w formie procentowej. Charakterystyczne jest, iż tylko w dwóch na dziesięć przykładów współpracy podejmowanej przez samorządy powiatowe pojawiają się jakiegokolwiek opinie negatywne. Jest to więc wynik znacznie korzystniejszy niż w przypadku samorządów gminnych, w których brak ocen negatywnych wystąpił jedynie w odniesieniu do organizacji pozarządowych.

Niemal 2/3 przedstawicieli samorządów powiatowych oceniło współpracę z samorządami gmin funkcjonujących na obszarze danego powiatu w sposób bardzo dobry – pozostałe 37,5% powiatów uznało współpracę za dobrą. Kontakty te dotyczą przede wszystkim współfinansowania pobytu dzieci w pieczy zastępczej oraz pracy z rodzinami biologicznymi tych dzieci. Powiat korzysta także ze wsparcia gmin podczas poszukiwania kandydatów na rodziny zastępcze i promowania pieczy zastępczej.

Wykres 32 Ocena współpracy samorządów powiatowych z samorządami gmin z terenu powiatu w zakresie wypełniania zadań związanych ze wspieraniem rodzin i pieczą zastępczą. (N=16)

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami samorządów powiatowych.

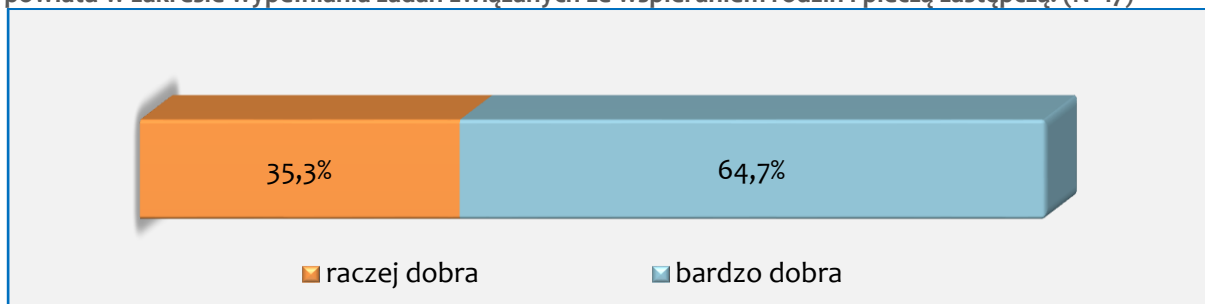
Tabela 18 Przedmiot współpracy samorządów powiatowych z samorządami gmin z terenu powiatu w zakresie wypełniania zadań związanych ze wspieraniem rodzin i pieczą zastępczą.

Lp.	Przedmiot współpracy	Liczba powiatów	Procent powiatów
1.	Współfinansowanie pobytu dzieci w pieczy zastępczej	13	81,3%
2.	Praca z rodzinami biologicznymi i nadzór nad nimi	7	43,8%
3.	Poszukiwanie rodzin zastępczych i promowanie pieczy zastępczej	3	18,8%
4.	Umieszczanie dzieci w pieczy zastępczej	2	12,5%

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami samorządów powiatowych.

Podobnie jak w przypadku współpracy z gminami – prawie 2/3 powiatów oceniło bardzo dobrze współpracę z ośrodkami pomocy społecznej zlokalizowanymi na terenie danego powiatu. Przedmiot współpracy jest w tym przypadku analogiczny jak w przypadku samorządów gminnych, co obrazuje tabela nr 19.

Wykres 33 Ocena współpracy samorządów powiatowych z ośrodkami pomocy społecznej z terenu powiatu w zakresie wypełniania zadań związanych ze wspieraniem rodzin i pieczą zastępczą. (N=17)

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami samorządów powiatowych.

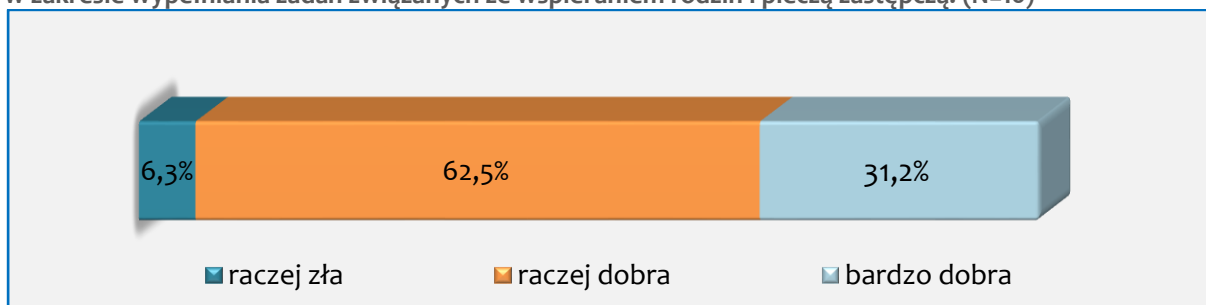
Tabela 19 Przedmiot współpracy samorządów powiatowych z ośrodkami pomocy społecznej z terenu powiatu w zakresie wypełniania zadań związanych ze wspieraniem rodzin i pieczą zastępczą.

Lp.	Przedmiot współpracy	Liczba powiatów	Procent powiatów
1.	Współfinansowanie pobytu dzieci w pieczy zastępczej	12	70,6%
2.	Praca z rodzinami biologicznymi, pomoc i kontrola ich sytuacji	9	52,9%
3.	Poszukiwanie rodzin zastępczych, ich ocena i promowanie pieczy zastępczej	3	17,6%

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami samorządów powiatowych.

Samorządy powiatowe mniej korzystnie oceniają współpracę z innymi jednostkami samorządu powiatowego. Ponad 62% stanowią oceny raczej dobre, a 31% bardzo dobre, jednak w opinii 6,3% powiatów współpraca z innymi powiatami układa się raczej niekorzystnie. Współpraca ta dotyczy przede wszystkim umieszczania dzieci i finansowania pobytu dzieci w pieczy zastępczej poza terenem powiatu, z którego pochodzą

Wykres 34 Ocena współpracy samorządów powiatowych z samorządami innych powiatów w zakresie wypełniania zadań związanych ze wspieraniem rodzin i pieczą zastępczą. (N=16)

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami samorządów powiatowych.

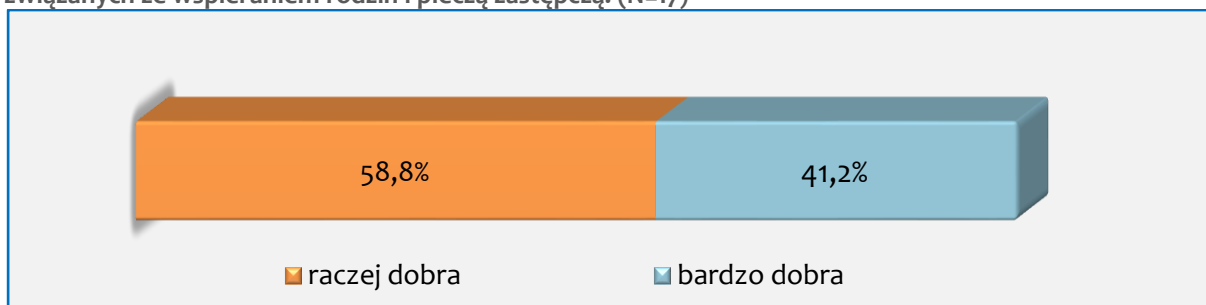
Tabela 20 Przedmiot współpracy samorządów powiatowych z samorządami innych powiatów w zakresie wypełniania zadań związanych ze wspieraniem rodzin i pieczą zastępczą.

Lp.	Przedmiot współpracy	Liczba powiatów	Procent powiatów
1.	Finansowanie pobytu dzieci w pieczy zastępczej na terenie innych powiatów	13	81,3%
2.	Umieszczanie dzieci w pieczy zastępczej poza powiatem	6	37,5%
3.	Wymiana informacji na temat dzieci przebywających w pieczy zastępczej i osób pełniących pieczę zastępczą	3	18,8%

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami samorządów powiatowych.

Wsparcie Policji przy realizacji zadań związanych ze sprawowaniem i rozwijaniem pieczy zastępczej w powiecie oceniane jest przez samorządy powiatowe wyłącznie pozytywnie. Oceny bardzo dobre przyznało 41,2% powiatów. Współpraca z Policją dotyczy najczęściej wymiany informacji o sytuacji panującej w rodzinach biologicznych, interwencji w rodzinach i odbierania dzieci z rodzin biologicznych w przypadku zaburzenia funkcji opiekuńczo-wychowawczych rodziny.

Wykres 35 Ocena współpracy samorządów powiatowych z Policją w zakresie wypełniania zadań związanych ze wspieraniem rodzin i pieczą zastępczą. (N=17)

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami samorządów powiatowych.

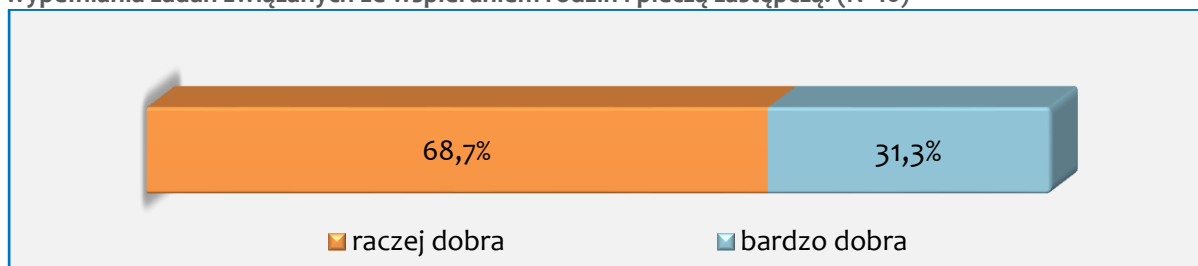
Tabela 21 Przedmiot współpracy samorządów powiatowych z Policją w zakresie wypełniania zadań związanych ze wspieraniem rodzin i pieczę zastępczą.

Lp.	Przedmiot współpracy	Liczba powiatów	Procent powiatów
1.	Wymiana informacji na temat sytuacji w rodzinach biologicznych, kontrola tych rodzin	4	23,5%
2.	Realizacja postanowień sądu dotyczących odebrania dziecka rodzicom biologicznym, interwencje	5	29,4%
3.	Pomoc podczas umieszczanie dzieci w rodzinie zastępczej	3	17,6%
4.	Dowożenie dzieci do placówek	2	11,8%
5.	Konflikty z prawem, problemy z wychowankami placówek	2	11,8%

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami samorządów powiatowych.

Szesnaście spośród siedemnastu samorządów powiatowych deklaruje współpracę z instytucjami oświatowymi, wśród których wymieniano wszystkie typy szkół: od przedszkoli (6 powiatów), przez szkoły podstawowe (15 powiatów), gimnazjalne (15 powiatów), ponadgimnazjalne (16 powiatów) aż po szkoły policealne i uczelnie wyższe (5 powiatów). Jednocześnie w przypadku 9 powiatów deklarowano współpracę z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi. Współpraca ta przez 2 na 3 powiaty została oceniona raczej dobrze, a w pozostałych przypadkach – bardzo dobrze.

Wykres 36 Ocena współpracy samorządów powiatowych z instytucjami oświatowymi w zakresie wypełniania zadań związanych ze wspieraniem rodzin i pieczę zastępczą. (N=16)

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami samorządów powiatowych.

Instytucje oświatowe pozwalają samorządom powiatowym przede wszystkim na pozyskiwanie informacji o sytuacji edukacyjnej dzieci przebywających w pieczy zastępczej, choć w pewnych przypadkach wspierają także promowanie idei rodzicielstwa zastępczego.

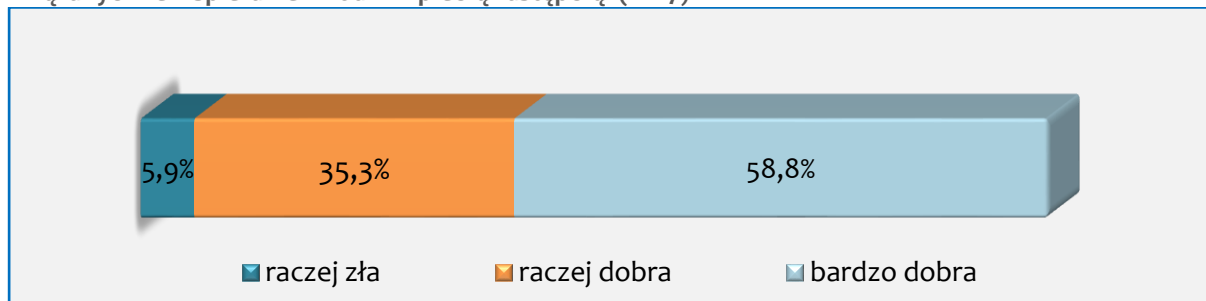
Tabela 22 Przedmiot współpracy samorządów powiatowych z instytucjami oświatowymi w zakresie wypełniania zadań związanych ze wspieraniem rodzin i pieczę zastępczą.

Lp.	Przedmiot współpracy	Liczba powiatów	Procent powiatów
1.	Pozyskiwanie informacji o sytuacji edukacyjnej dzieci przebywających w pieczy zastępczej (oceny, zachowanie)	13	81,3%
2.	Wymiana informacji na temat wypełniania obowiązków przez rodziny zastępcze	3	18,8%
3.	Organizacja szkoleń i promowanie pieczy zastępczej	3	18,8%
4.	Korzystanie z pomieszczeń udostępnianych przez szkoły	1	6,3%
5.	Dożywianie dzieci	1	6,3%

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami samorządów powiatowych.

Współpracę z sądem 6% uczestników badania reprezentujących samorządy powiatowe uznało za raczej złą, jednak pozostali wybierali oceny pozytywne, z przewagą ocen bardzo dobrych nad raczej dobrymi.

Wykres 37 Ocena współpracy samorządów powiatowych z sądem w zakresie wypełniania zadań związanych ze wspieraniem rodzin i pieczę zastępczą. (N=17)

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami samorządów powiatowych.

Trzy najczęstsze kwestie, których dotyczy współpraca powiatów z sądami to regulowanie sytuacji prawnej dzieci, ustanawianie rodzin zastępczych i opiniowanie kandydatów do pełnienia tej funkcji oraz przekazywanie sprawozdań dotyczących sytuacji dzieci przebywających w pieczy zastępczej na terenie powiatu.

Tabela 23 Przedmiot współpracy samorządów powiatowych z sądem w zakresie wypełniania zadań związanych ze wspieraniem rodzin i pieczę zastępczą.

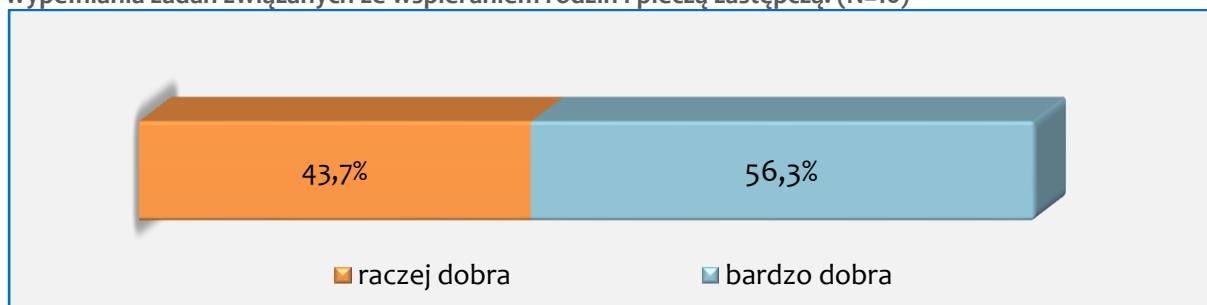
Lp.	Przedmiot współpracy	Liczba powiatów	Procent powiatów
1.	Regulacja sytuacji prawnej dzieci	5	29,4%
2.	Ustanawianie rodzin zastępczych, opiniowanie kandydatów	5	29,4%
3.	Przekazywanie sprawozdań dotyczących dzieci przebywających w pieczy zastępczej i sytuacji w rodzinach	5	29,4%
4.	Korzystanie z porad (np. kuratora) jak rozwiązać trudne sytuacje	1	5,9%
5.	Alimentacja rodziców naturalnych	1	5,9%

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami samorządów powiatowych.

Podczas wywiadu grupowego przedstawiciel samorządu powiatowego zwrócił uwagę na potrzebę usprawnień we współpracy z sądami, w odniesieniu do obowiązku alimentacyjnego rodziców biologicznych. Jego zdaniem nie powinno się obarczać pracowników obowiązkiem wszczynania postępowań alimentacyjnych w sytuacjach, gdy pewne jest, że będą one nieskuteczne, co uzasadniano następująco: „Często są to osoby [rodzice biologiczni], które stanowiły zagrożenie dla zdrowia i życia tych dzieci i są to osoby, które nie posiadają żadnego dochodu. Żyją na koszt często swoich jeszcze rodziców, czy z prac dorywczych. I jako PCPR-y musimy prowadzić postępowanie celem obciążenia ich alimentacją na swoje dzieci. Jest to w 100% zawsze nieskuteczne. A postępowanie dla nas kosztowne, listy polecane, czasochłonne - takie zawracanie głowy. Robimy coś, co z góry wiemy, że będzie nieskuteczne i nikomu niepotrzebne”.

Ośrodki adopcyjne, jako partner jednostek samorządu powiatowego zostały ocenione bardzo dobrze w 56,3% przypadków, pozostałe oceny były raczej dobre. Deklarowana przez niemal wszystkie powiaty współpraca z ośrodkami adopcyjnymi dotyczy przede wszystkim zgłaszania dzieci do adopcji i kierowania ich do rodzin adopcyjnych, a także poszukiwania kandydatów na rodziny adopcyjne i preadopcyjne.

Wykres 38 Ocena współpracy samorządów powiatowych z ośrodkami adopcyjnymi w zakresie wypełniania zadań związanych ze wspieraniem rodzin i pieczą zastępczą. (N=16)

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami samorządów powiatowych.

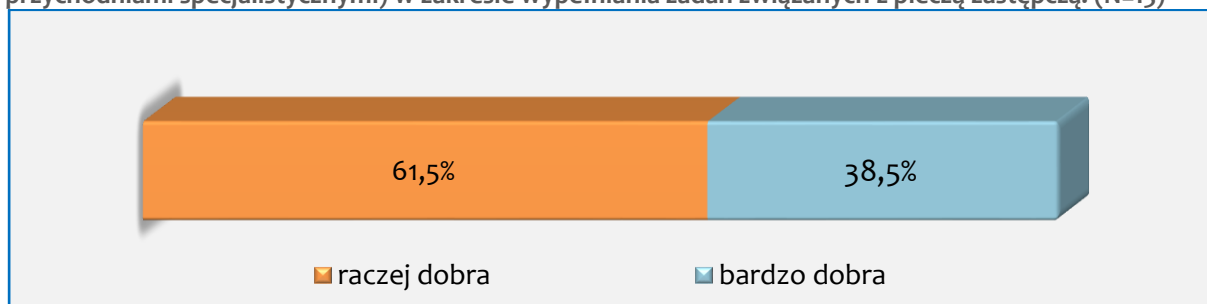
Tabela 24 Przedmiot współpracy samorządów powiatowych z ośrodkami adopcyjnymi w zakresie wypełniania zadań związanych ze wspieraniem rodzin i pieczą zastępczą.

Lp.	Przedmiot współpracy	Liczba powiatów	Procent powiatów
1.	Zgłaszanie, kierowanie dzieci do adopcji	10	62,5%
2.	Poszukiwanie i szkolenie kandydatów na rodziny adopcyjne i preadopcyjne	6	37,5%

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami samorządów powiatowych.

Ocena współpracy ze służbą zdrowia dokonana przez przedstawicieli samorządów powiatowych wypadła również pozytywnie z przewagą ocen umiarkowanie pozytywnych nad zdecydowanie pozytywnymi. Współpraca ta koncentruje się przede wszystkim na dokonywaniu oceny stanu zdrowia dzieci kierowanych do pieczy zastępczej oraz bieżącej opiece zdrowotnej nad dziećmi przebywającymi w pieczy zastępczej oraz nad całymi rodzinami zastępczymi.

Wykres 39 Ocena współpracy samorządów powiatowych ze służbą zdrowia (ośrodkami, przychodniami specjalistycznymi) w zakresie wypełniania zadań związanych z pieczą zastępczą. (N=13)

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami samorządów powiatowych.

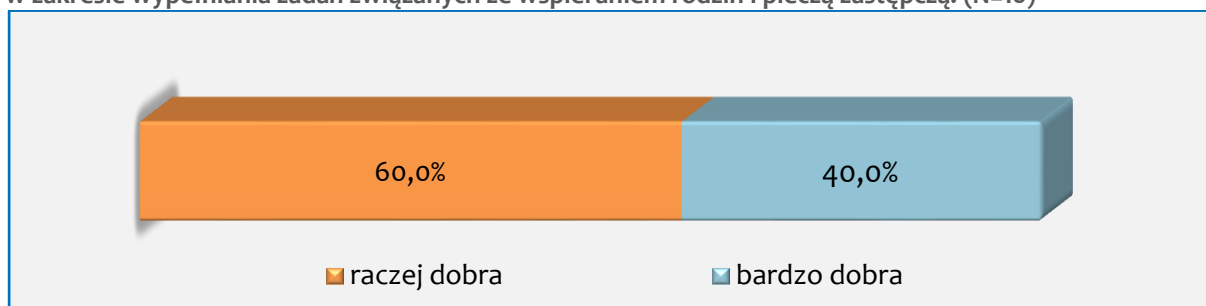
Tabela 25 Przedmiot współpracy samorządów powiatowych ze służbą zdrowia (ośrodkami, przychodniami specjalistycznymi) w zakresie wypełniania zadań związanych ze wspieraniem rodzin i pieczęcią zastępczą.

Lp.	Przedmiot współpracy	Liczba powiatów	Procent powiatów
1.	Ocena stanu zdrowia dziecka	6	46,2%
2.	Bieżąca opieka zdrowotna nad dziećmi i rodzinami zastępczymi	5	38,5%
3.	Sporządzanie dokumentacji, wydawanie zaświadczeń	3	23,1%
4.	Realizacja programów profilaktycznych	1	7,7%

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami samorządów powiatowych.

Dziesięć spośród 17 powiatów województwa podlaskiego zadeklarowało podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi związanej z funkcjonowaniem i rozwijaniem pieczy zastępczej. Przedstawiciele 5 powiatów zadeklarowali współpracę z Caritas, a w dwóch przypadkach z Towarzystwem Przyjaciół Dzieci. Pozostałe organizacje - głównie o zasięgu lokalnym - były wymieniane przez przedstawicieli pojedynczych powiatów. Były to: Stowarzyszenie Wspierania Rodzin „Uśmiech Dziecka”, Stowarzyszenie Droga, Stowarzyszenie Edukacyjno Pomocowe „Empatia”, Stowarzyszenie „Bliżej Ciebie”, Kolnieńskie Stowarzyszenie „Rodzina”, Fundacja Kłos, Stowarzyszenie Szansa. Równo 6 na 10 powiatów oceniło współpracę z sektorem non-profit jako raczej dobrą, a pozostali jako bardzo dobrą.

Wykres 40 Ocena współpracy samorządów powiatowych z organizacjami pozarządowymi w zakresie wypełniania zadań związanych ze wspieraniem rodzin i pieczęcią zastępczą. (N=10)

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami samorządów powiatowych.

Organizacje pozarządowe wspierają samorząd powiatowy głównie w zakresie organizacji zajęć i wyjazdów wypoczynkowych dla dzieci, w tym: dla dzieci objętych pieczęcią zastępczą. Dodatkowo prowadzą placówki wsparcia dziennego, placówki wychowawcze, ośrodki wsparcia i poradnie specjalistyczne.

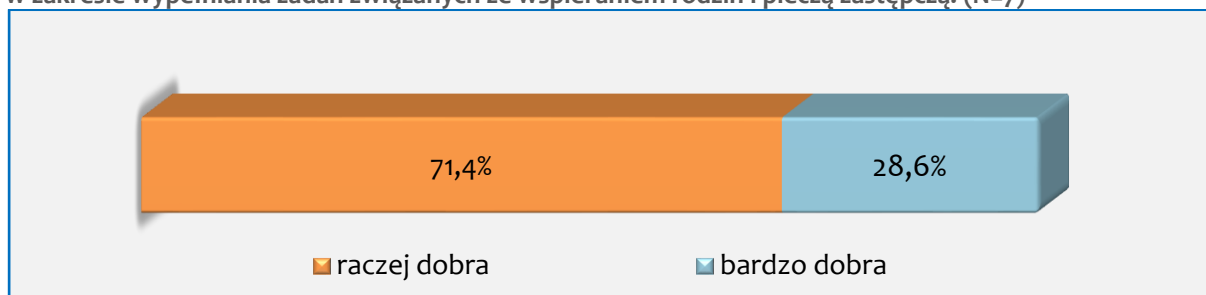
Tabela 26 Przedmiot współpracy samorządów powiatowych z organizacjami pozarządowymi w zakresie wypełniania zadań związanych ze wspieraniem rodzin i pieczęcią zastępczą.

Lp.	Przedmiot współpracy	Liczba powiatów	Procent powiatów
1.	Organizacja zajęć (pikniki, warsztaty, festyny, bale) oraz wyjazdów wypoczynkowych dla dzieci	6	60%
2.	Prowadzenie placówek wsparcia dziennego, placówek wychowawczych, ośrodków wsparcia, poradnictwa specjalistycznego	3	30%
3.	Pomoc materialna – dożywianie, paczki	3	30%
4.	Promowanie rodzicielstwa zastępczego	1	10%

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami samorządów powiatowych.

Przedstawiciele samorządów powiatowych deklarowali współpracę z kościołami i związkami wyznaniowymi bez szczegółowego dookreślenia ich typu – zaznaczano jedynie, że są to kościoły zlokalizowane na terenie danego powiatu. Najczęściej wspomniano o Kościele Katolickim, ale też o Kościele Prawosławnym. Przedmiotem współpracy jest przede wszystkim promowanie rodzicielstwa zastępczego i pomoc w poszukiwaniu kandydatów do tej funkcji.

Wykres 41 Ocena współpracy samorządów powiatowych z kościołami i związkami wyznaniowymi w zakresie wypełniania zadań związanych ze wspieraniem rodzin i pieczęcią zastępczą. (N=7)

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami samorządów powiatowych.

Tabela 27 Przedmiot współpracy samorządów powiatowych z kościołami i związkami wyznaniowymi w zakresie wypełniania zadań związanych ze wspieraniem rodzin i pieczęcią zastępczą.

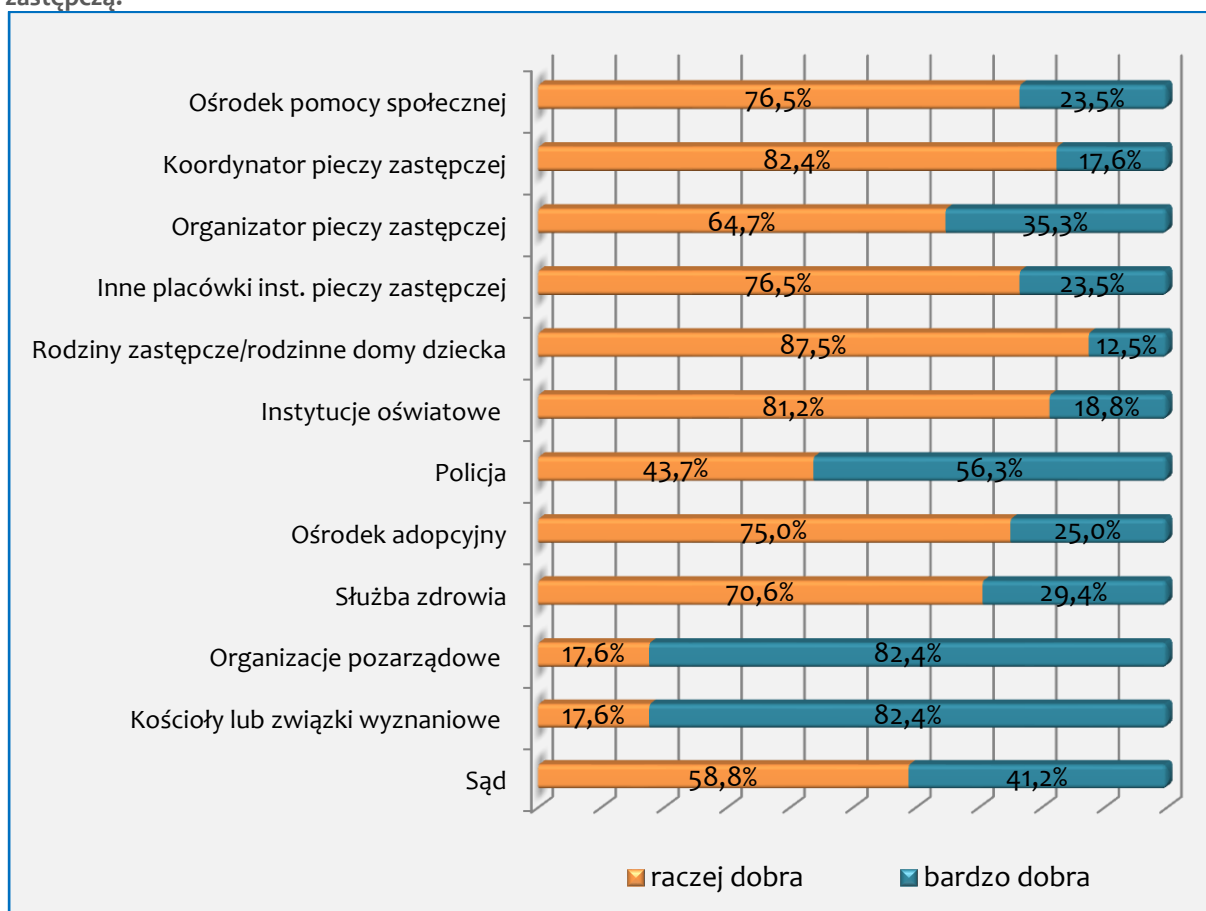
Lp.	Przedmiot współpracy	Liczba powiatów	Procent powiatów
1.	Promowanie rodzicielstwa zastępczego, przekazywanie informacji o poszukiwaniu kandydatów na rodziców zastępczych	3	42,9%
2.	Opieka duchowa nad rodzinami zastępczymi	1	14,3%
3.	Pomoc dla bardzo ubogich rodzin (dary)	1	14,3%

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami samorządów powiatowych.

8.2 WSPÓŁPRACA PODEJMOWANA PRZEZ PLACÓWKI INSTYTUCJONALNEJ PIECZY ZASTĘPCZEJ

Przedstawicielom placówek sprawujących instytucjonalną pieczę zastępczą z terenu województwa podlaskiego przedstawiono analogiczną jak w przypadku jednostek samorządu terytorialnego listę potencjalnych partnerów w wypełnianiu zadań związanych z pieczę zastępczą, a następnie poproszono o udzielenie informacji czy placówki podejmują współpracę z tymi podmiotami, a jeśli tak, to jak ją oceniają. Tylko po jednym na siedemnaście podmiotów instytucjonalnej pieczy zastępczej nie podejmuje współpracy z rodzinami zastępczymi i rodzinnymi domami dziecka, instytucjami oświatowymi, Policją oraz ośrodkiem adopcyjnym. Pozostałe placówki deklarują podejmowanie współpracy ze wszystkimi wymienionymi kategoriami instytucji. Charakterystyczne jest, iż placówki współpracę tę każdorazowo oceniają pozytywnie, zmieniają się jedynie proporcje pomiędzy ocenami bardzo dobrymi i raczej dobrymi. Rozkład ocen odnoszących się do wszystkich partnerów zaprezentowano na wykresie nr 42.

Wykres 42 Ocena współpracy podmiotów sprawujących instytucjonalną pieczę zastępczą z innymi podmiotami/instytucjami w zakresie wypełniania zadań związanych ze wspieraniem rodzin i pieczę zastępczą?

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Największa częstotliwość ocen bardzo dobrych (82,4%) odnosi się do współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz kościołami i związkami wyznaniowymi. Ponad połowa

placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej bardzo dobrze oceniła także współpracę z Policją. Najmniejszy odsetek ocen bardzo dobrych odnosi się do współpracy z rodzinami zastępczymi i rodzinnymi domami dziecka (12,5%) oraz koordynatorami pieczy zastępczej (17,6%), pamiętać jednak należy, że także w tych przypadkach wszystkie oceny mają charakter pozytywny.

Biorąc pod uwagę fakt, iż współpraca z organizacjami pozarządowymi została oceniona najwyżej spośród wszystkich rozpatrywanych podmiotów i instytucji warto sprecyzować z jakimi organizacjami placówki nawiązują współpracę. Najczęściej wymieniano Caritas, Fundację Dzieci Niczyje oraz Fundację Zdążyć z Pomocą. Dodatkowo w pojedynczych przypadkach wymieniano takie podmioty jak: Fundacja Rozwoju Edukacji i Twórczości, Fundacja Korale, Stowarzyszenie Przyjaciół Dzieci i Młodzieży Odrobina Radości, Polska Fundacja Sportu i Kultury oraz Fundacja Przyjaciółka.

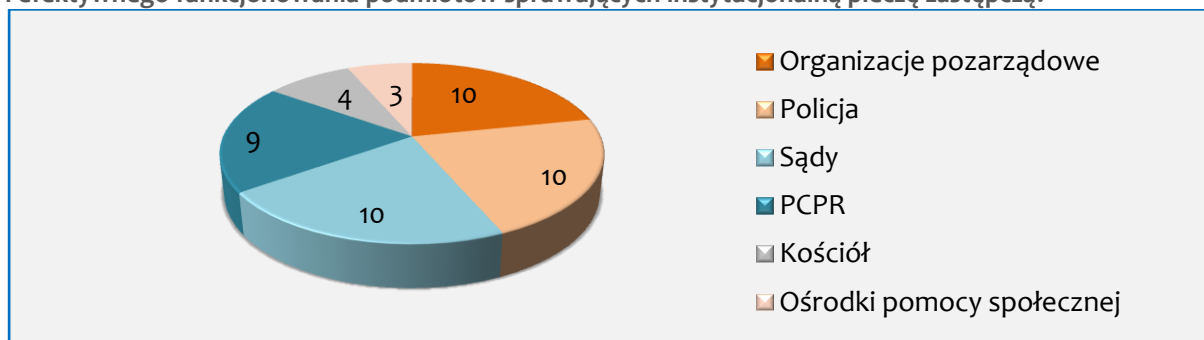
Tabela 28 Organizacje pozarządowe, z którymi współpracują najczęściej podmioty sprawujące instytucjonalną pieczę zastępczą.

Lp.	Organizacja pozarządowa	Liczba placówek	Odsetek placówek
1.	Caritas	4	23,5%
2.	Fundacja Dzieci Niczyje	4	23,5%
4.	Fundacja Zdążyć z Pomocą	4	23,5%
5.	Stowarzyszenie Droga	2	11,8%
6.	Stowarzyszenie Szansa	2	11,8%

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Przedstawiciele placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej zostali poproszeni o wskazanie maksymalnie trzech partnerów, z którymi współpraca najbardziej pomaga w efektywnym funkcjonowaniu ich placówki. Najliczniej wskazywano organizacje pozarządowe, Policję i sądy (po 10 placówek). Niewiele mniej, bo 9 placówek wskazało Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie.

Wykres 43 Współpraca z jakimi podmiotami/instytucjami najbardziej przyczynia się do sprawnego i efektywnego funkcjonowania podmiotów sprawujących instytucjonalną pieczę zastępczą?

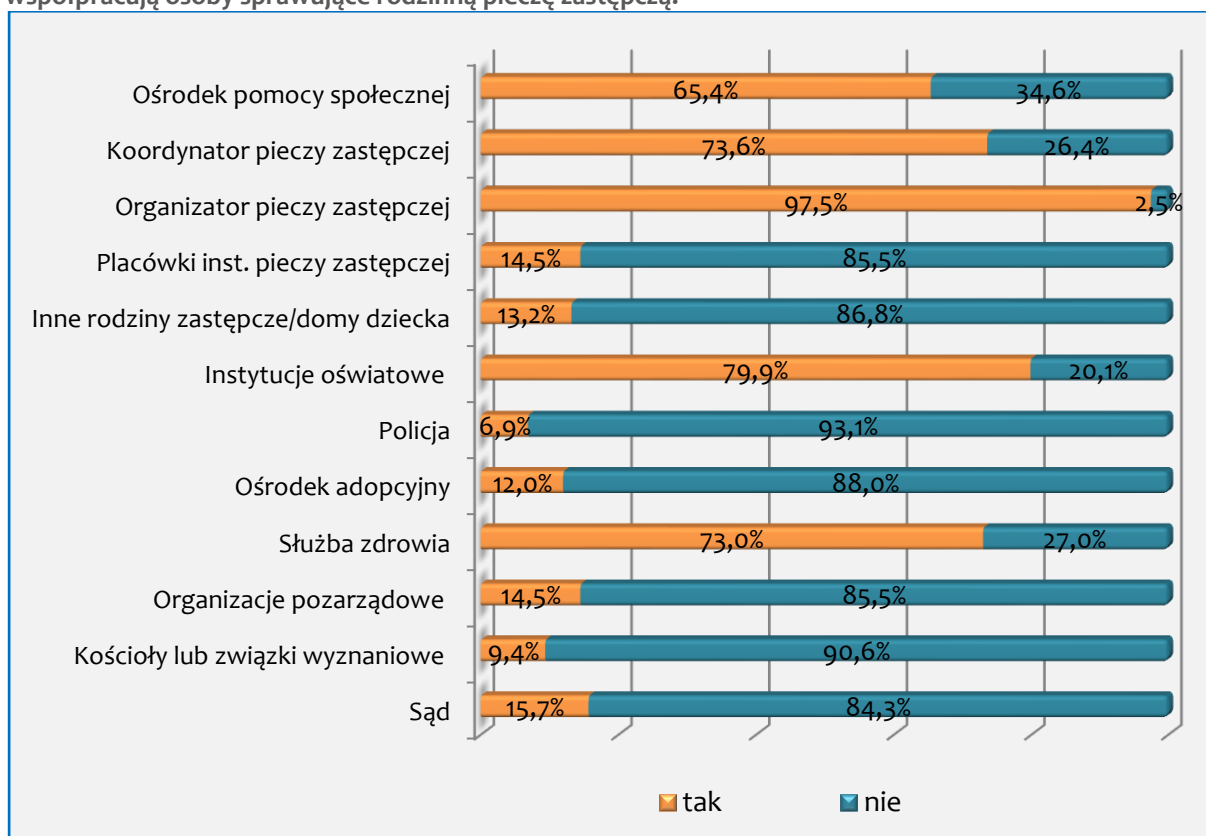
Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Placówki dokonywały hierarchizacji wskazanych partnerów, przyznając im odpowiednio pierwszą, drugą i trzecią rangę. Rangę pierwszą nadawano najczęściej organizacjom pozarządowym (6 placówek) oraz Powiatowym Centrom Pomocy Rodzinie (6 placówek). Policja oraz sądy, choć wymieniane z dużą częstotliwością nie zostały zaliczone przez żadnego przedstawiciela instytucjonalnej pieczy zastępczej do partnerów najbardziej kluczowych - nie uzyskały rangi pierwszej.

8.3 WSPÓŁPRACA PODEJMOWANA PRZEZ OSOBY SPRAWUJĄCE RODZINNĄ PIECZĘ ZASTĘPCZĄ

Przedstawiciele rodzin zastępczych oraz rodzinnych domów dziecka poproszono o wskazanie na liście dwunastu podmiotów i instytucji tych, z którymi nawiązują współpracę w związku ze sprawowaniem pieczy zastępczej.

Wykres 44 Z jakimi instytucjami/podmiotami zajmującymi się wspieraniem rodzin i pieczą zastępczą współpracują osoby sprawujące rodzinną pieczę zastępczą?

Źródło: Badania własne – CATI z osobami sprawującymi rodzinną pieczę zastępczą.

Największy odsetek respondentów zadeklarował współpracę z organizatorem pieczy zastępczej (97,5%) a następnie instytucjami oświatowymi (79,9%), koordynatorem pieczy zastępczej (73,6%), służbą zdrowia (73%) oraz ośrodkami pomocy społecznej (65,4%). Najmniejszy odsetek osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą deklaruje współpracę z Policją (6,9%), kościołami (9,4%), a także ośrodkami adopcyjnymi, innymi rodzinami zastępczymi (rodzinnymi

domami dziecka) i organizacjami pozarządowymi. Wśród organizacji najczęściej wymieniano Caritas, w pojedynczych przypadkach Towarzystwo Przyjaciół Dzieci oraz Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych.

Osoby sprawujące rodzinną pieczę zastępczą zapytane o to, w przypadku którego z partnerów współpraca najbardziej ułatwia sprawowanie pieczy zastępczej, najczęściej wskazywały na Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie. Aż 72,3% ankietowanych uznało PCPR za najważniejszego partnera, a łącznie - jako jednego z trzech najistotniejszych partnerów - wskazało go 82,4% ankietowanych. Drugim partnerem najczęściej uznawanym za kluczowego był koordynator pieczy zastępczej (33,3% wskazań, z czego 9,4% jako najważniejszy). W trzeciej kolejności wymieniano ośrodki pomocy społecznej – za najważniejszego partnera uznało je tylko 4,4% uczestników badania, jednak wśród trzech najważniejszych partnerów wymieniało je łącznie 22% przedstawicieli rodzinnej pieczy zastępczej.

W przypadku większości partnerów osoby sprawujące rodzinną pieczę zastępczą uznawały współpracę za bardzo dobrą. W przypadku placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej, policji, ośrodków adopcyjnych, służby zdrowia i sądów najczęstsze były oceny raczej dobre. Najmniej korzystnie oceniano współpracę z ośrodkami pomocy społecznej. Rozkład wszystkich ocen prezentuje tabela nr 29.

Tabela 29 Ocena współpracy z instytucjami/podmiotami zajmującymi się wspieraniem rodzin i pieczą zastępczą dokonana przez osoby sprawujące rodzinną pieczę zastępczą?

Lp.	Typ partnera	Ocena współpracy				ogółem*
		bardzo zła	raczej zła	raczej dobra	bardzo dobra	
1.	Ośrodek pomocy społecznej (N=104)	1,9%	9,6%	41,4%	47,1%	100%
2.	Koordinator pieczy zastępczej (N=117)	0,9%	-	21,4%	77,7%	100%
3.	Organizator pieczy zastępczej (N=155)	0,6%	2,6%	29,0%	67,8%	100%
4.	Placówki instytucjonalnej pieczy zastępczej (N=23)	-	8,7%	52,2%	39,1%	100%
5.	Inne rodziny zastępcze/rodzinne domy dziecka (N=21)	-	-	42,9%	57,1%	100%
6.	Instytucje oświatowe (N=127)	-	3,1%	34,6%	62,3%	100%
7.	Policja (N=11)	-	-	63,6%	36,4%	100%
8.	Ośrodek adopcyjny (N=19)	-	5,3%	52,6%	42,1%	100%
9.	Służba zdrowia (N=116)	-	0,9%	56,9%	42,2%	100%
10.	Organizacje pozarządowe (N=23)	4,3%	-	21,8%	73,9%	100%
11.	Kościóły i związki wyznaniowe (N=15)	-	-	33,3%	67,7%	100%
12.	Sąd (N=25)	-	-	60,0%	40,0%	100%

Źródło: Badania własne – CATI z osobami sprawującymi rodzinną pieczę zastępczą.

*wartości 100% odnoszą się ogółu respondentów, którzy deklarowali współpracę z danym podmiotem - ich liczba podana jest przy nazwie każdego partnera (N)

Ciekawe informacje odnoszące się do współpracy osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą z różnymi podmiotami/ instytucjami uzyskano także dzięki realizacji indywidualnych wywiadów pogłębionych. Podczas prowadzonych rozmów opiekunowie w rodzinach zastępczych zwracali wielokrotnie uwagę na dwie kluczowe kwestie – podejście Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie do sprawowania rodzinnej pieczy zastępczej oraz podejście nauczycieli w szkołach do dzieci i młodzieży przebywających w pieczy zastępczej. W pierwszym aspekcie – dotyczącym współpracy z Powiatowymi Centrami Pomocy Rodzinie kilkoro rozmówców podkreślało bardzo formalne i minimalistyczne podejście do wspierania rodzin zastępczych, rozumiane jako realizację tylko tych zadań, które są w pełni obowiązkowe, bez próby wyjścia naprzeciw potrzebom rodzin zastępczych. Jak skomentowała jedna z uczestniczek wywiadu indywidualnego: „PCPR nie zawsze informuje o tym, że coś się należy. Nie poinformowano nas, że na niepełnosprawność jednego z naszych podopiecznych przysługuje dodatek (...) PCPR mógłby być mniej urzędowy, bardziej przyjazny, otwarty, pomocny” [IDI_5]. W podobnym tonie wypowiadał się kolejny rozmówca: „PCPR jest mało pomocny – w MOPS ile mogą, tyle pomagają. PCPR mógłby bardziej angażować się w problemy rodzin zastępczych, mógłby być bardziej pomocny, dawać większe wsparcie” [IDI_15]. Pojawiła się także sugestia, iż współpraca z PCPR jest jedną z istotnych kwestii wymagających poprawy: „Bardziej w stronę PCPR - nie organizują szkoleń, nie ma dostępu bezpośredniego do psychologów, więcej szkoleń specjalistycznych [powinni organizować]” [IDI_11].

Osoby prowadzące rodziny zastępcze chwaliły sobie współpracę z organizacjami sektora non-profit, zauważając, że przejmują one część obowiązków, z których powinny wywiązywać się Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie: „[Korzystamy z pomocy grup wsparcia], ale prowadzone przez stowarzyszenie. Jeżeli chodzi o PCPR nie przeprowadzają nic takiego, tłumaczą się że rodziny nie chcą. Poza tym, szkolenia organizujemy sobie sami, prywatnie. Placówki, pomimo obowiązku przeprowadzania szkoleń, nic takiego nie robią” [IDI_11]; „Było szkolenie dla rodzin zastępczych (...) - korzystamy ze wsparcia w Stowarzyszeniu Uśmiech Dziecka” [IDI_4], czy wprost: „Stowarzyszenie jest pomocne, PCPR nie pomaga, dba o własne interesy” [IDI_4].

Druga wspomniana kwestia, którą dało się jasno wyodrębnić z wypowiedzi uczestników wywiadów indywidualnych w zakresie współpracy z instytucjami oświatowymi, to nie do końca korzystna ocena kwalifikacji nauczycieli w zakresie postępowania z dziećmi „po przejściach” oraz z dziećmi niepełnosprawnymi. Jak sugeruje osoba prowadząca rodzinę zastępczą spokrewnioną, której podopieczny jest niepełnosprawny: „W szkołach nauczyciele powinni być lepiej przygotowywani do pełnienia funkcji wychowawczej zarówno dla dzieci niepełnosprawnych, jak i ogólnie” – zapytana o potrzebę zmian, odpowiada, że: „Na pewno [zmienić trzeba] podejście nauczycieli do dziecka - zamiast pomagać to próbują zaszkodzić” [IDI_2]. Kolejny z przedstawicieli rodzin zastępczych zwracał uwagę, iż: „W szkołach nauczyciele powinni być szkoleni jak postępować z dziećmi po traumatycznych przejściach - dziećmi, które pochodzą z rodzin

patologicznych” [IDI_10], a inny w kontekście szkoleń (dotyczących problemów wychowawczych) prowadzonych przez psychologów lub pedagogów podkreśla, iż: „Szkolenia powinny być przeprowadzane również dla nauczycieli w szkole” [IDI_11].

Podczas zogniskowanego wywiadu grupowego udało się także poznać poglądy partnerów, z którymi współpracę nawiązują w zakresie wspierania rodzin i pieczy zastępczej samorządy oraz podmioty sprawujące pieczę zastępczą. Grupa ta składała się w głównej mierze z organizacji sektora non-profit. Z treści wypowiedzi uczestników wywiadu fokusowego wywnioskować można, iż czują się docenieni i odczuwają, że faktycznie są istotnymi partnerami dla samorządów, placówek i rodzin zastępczych w wypełnianiu ich funkcji. Współpracę z tymi podmiotami oceniają bardzo korzystnie, co wynika z założenia, że: „*kto nie chce współpracować nie współpracuje z organizacjami*”, oraz z faktu, że: „*organizacje same wybierają i kształtują formy współpracy z innymi podmiotami*”. Tym samym partnerzy ci znajdują się w komfortowym położeniu, gwarantującym owocną współpracę z wybranymi instytucjami i podmiotami sprawującymi pieczę zastępczą.

9. OCENA ZMIAN WPROWADZONYCH USTAWĄ Z DNIA 9 CZERWCA 2011 R. O WSPIERANIU RODZINY I SYSTEMIE PIECZY ZASTĘPCZEJ

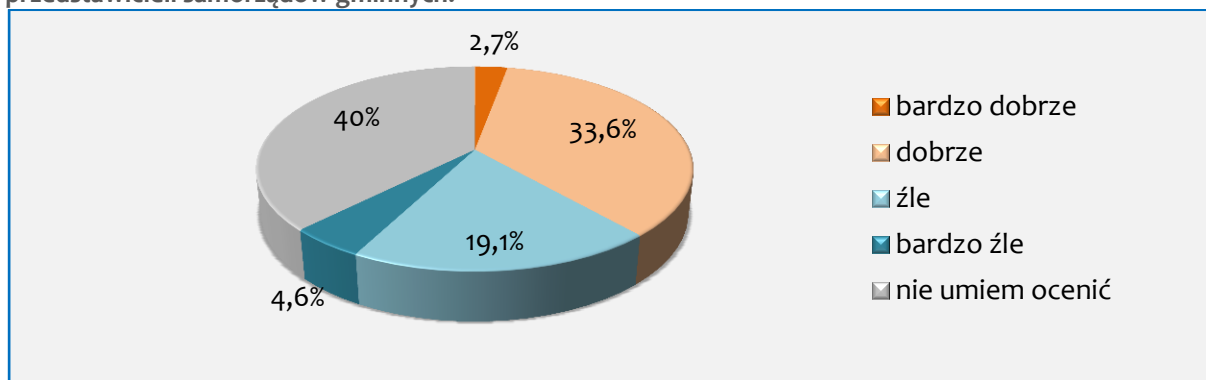
Ocena zmian wprowadzonych Ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej dokonana została kilkutorowo. Po pierwsze poproszono uczestników badania o ogólną ocenę przepisów nowej ustawy, następnie poproszono o ocenę zmian, które nastąpiły w konkretnych aspektach interesujących z punktu widzenia postawionych celów badawczych. Pytania te miały charakter zamknięty i narzucały respondentom określoną skalę ocen, jednak stworzono także możliwość wypowiedzenia się w formie otwartej – prosząc o podanie zmian, które przez respondentów są oceniane pozytywnie oraz negatywnie. Taki zestaw pytań został skierowany do wszystkich kategorii respondentów badań ankietowych tj. przedstawicieli samorządu gminnego i powiatowego oraz przedstawicieli rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej. Dodatkowo opisowe opinie na temat nowych przepisów uzyskano w trakcie wywiadów indywidualnych i grupowych. Informacje zgromadzone dzięki wszystkim wspomnianym pytaniom i metodom omówiono w niniejszym rozdziale.

9.1 OCENA USTAWY PRZEZ PRZEDSTAWICIELI SAMORZĄDU GMINNEGO

Uczestniczący w badaniu przedstawiciele 110 gmin z województwa podlaskiego mieli problemy z dokonaniem oceny zmian wprowadzonych nową ustawą o systemie pieczy zastępczej - 40% przedstawicieli samorządu gminnego nie potrafiło ocenić dokonanych zmian przepisów.

Wśród pozostałych dominowały opinie umiarkowane. Ponad 35% uznało, iż dokonane zmiany są dobre, a niemal 24%, iż są złe. Oceny zdecydowane (bardzo dobre/bardzo złe) występowały w tym temacie stosunkowo rzadko (2,7%/4,6%).

Wykres 45 Jak Pan(i) ogólnie ocenia zmiany przepisów dotyczących pieczy zastępczej wprowadzone Ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej? – ocena dokonana przez przedstawicieli samorządów gminnych.

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami samorządów gminnych.

Uczestników badania reprezentujących jednostki gminne poproszono o ocenę przepisów z perspektywy realizacji określonych działań związanych ze wspieraniem rodziny, były to:

- możliwość monitorowania sytuacji dzieci z rodzin zagrożonych kryzysem lub przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych,
- zapewnianie rodzinom przeżywającym trudności dostępu do konsultacji i specjalistycznego poradnictwa,
- wspieranie rodzin poprzez pomoc w sprawowaniu opieki nad dziećmi.

Tabela 30 Ocena rozwiązań wprowadzonych Ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej w zakresie wspierania rodziny - dokonana przez przedstawicieli samorządów gminnych.

Lp.	Działania dotyczące wspierania rodziny	Sposób oceny					ogółem
		zdecydowanie korzystniejsze	raczej korzystniejsze	raczej mniej korzystne	zdecydowanie mniej korzystne	nie ma różnicy	
1.	Możliwość monitorowania sytuacji dzieci z rodzin zagrożonych kryzysem lub przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych	20%	35%	4%	2%	39%	100%
2.	Zapewnianie rodzinom przeżywającym trudności dostępu do konsultacji i specjalistycznego poradnictwa	12%	38%	5%	1%	44%	100%
3.	Wspieranie rodzin poprzez pomoc w sprawowaniu opieki nad dziećmi	13%	37%	7%	3%	40%	100%

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami samorządów gminnych.

We wszystkich wymienionych aspektach dominował pogląd, iż nie ma różnicy w wykonywaniu działań zgodnie ze starymi i nowymi przepisami (39-44% gmin). Wśród przedstawicieli gmin, którzy dostrzegli zmiany dominował pogląd, iż nowe przepisy dotyczące wspierania rodziny są raczej korzystniejsze (35-38%) lub zdecydowanie korzystniejsze (12-20%). Poglądy o pogorszeniu się sytuacji na skutek zmiany przepisów były rzadkie – wyrażało je od 6% do 10% gmin.

Zmiany przepisów oceniano także w kontekście działań dotyczących wspierania rodzinnej pieczy zastępczej, a dokładnie:

- możliwości zapewnienia dzieciom przebywającym w rodzinnej pieczy zastępczej godnych warunków materialnych,
- zapewnienia dzieciom objętym rodzinną pieczą zastępczą właściwej opieki zdrowotnej o charakterze podstawowym i specjalistycznym,
- stwarzania warunków do zdobywania wykształcenia stosownego do możliwości dziecka,
- przygotowania dzieci do samodzielnego życia,
- szans reintegracji z rodziną pochodzenia,
- łatwości pozyskiwania kandydatów do sprawowania rodzinnej pieczy zastępczej.

Szczegółowy rozkład wszystkich ocen zaprezentowano w tabeli 31.

Tabela 31 Ocena rozwiązań wprowadzonych Ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej w zakresie rodzinnej pieczy zastępczej - dokonana przez przedstawicieli samorządów gminnych.

Lp.	Działania dotyczące wsparcia rodzinnej pieczy zastępczej	Sposób oceny					ogółem
		zdecydowanie korzystniejsze	raczej korzystniejsze	raczej mniej korzystne	zdecydowanie mniej korzystne	nie ma różnicy	
1.	Możliwość zapewnienia dzieciom przebywającym w rodzinnej pieczy zastępczej godnych warunków materialnych	8%	26%	6%	3%	57%	100%
2.	Zapewnienie dzieciom objętym rodzinną pieczą zastępczą właściwej opieki zdrowotnej o charakterze podstawowym i specjalistycznym	8%	25%	2%	-	65%	100%
3.	Stwarzanie warunków do zdobywania wykształcenia stosownego do możliwości dziecka	8%	27%	1%	-	64%	100%
4.	Przygotowanie dzieci do samodzielnego życia	4%	28%	3%	2%	63%	100%
5.	Reintegracja z rodziną pochodzenia	4%	30%	2%	2%	62%	100%
6.	Łatwość pozyskiwania kandydatów do sprawowania rodzinnej pieczy zastępczej	1%	17%	7%	9%	66%	100%

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami samorządów gminnych.

Zdaniem ponad połowy przedstawicieli gmin (57-66%) nie zaobserwowano różnic w realizacji tych działań na skutek wprowadzenia nowych przepisów. W gminach, w których stwierdzono zmiany oceniano je najczęściej jako raczej korzystne (17-30%), szczególnie w zakresie szans na reintegrację dzieci z rodziną pochodzenia. Najwięcej opinii o niekorzystnych zmianach odnotowano w zakresie sytuacji materialnej dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej – w 3% gmin oceniono zmiany jako zdecydowanie niekorzystne, a w przypadku 6% gmin – jako raczej niekorzystne.

Trzeci blok ocen dotyczył zmian możliwościach realizacji działań związanych ze wspieraniem instytucjonalnej pieczy zastępczej, w tym:

- możliwości zapewnienia dzieciom przebywającym w instytucjonalnej pieczy zastępczej godnych warunków materialnych,
- możliwości zapewnienia dzieciom objętym instytucjonalną pieczą zastępczą właściwej opieki zdrowotnej o charakterze podstawowym i specjalistycznym,
- stwarzania warunków do zdobywania wykształcenia stosownego do możliwości dziecka,
- przygotowania dzieci do samodzielnego życia,
- szans na reintegrację z rodziną pochodzenia.

Tabela 32 Ocena rozwiązań wprowadzonych Ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej w zakresie instytucjonalnej pieczy zastępczej - dokonana przez przedstawicieli samorządów gminnych.

Lp.	Działania dotyczące wsparcia instytucjonalnej pieczy zastępczej	Sposób oceny					ogółem
		zdecydowanie korzystniejsze	raczej korzystniejsze	raczej mniej korzystne	zdecydowanie mniej korzystne	nie ma różnicy	
1.	Możliwość zapewnienia dzieciom przebywającym w instytucjonalnej pieczy zastępczej godnych warunków materialnych	5%	22%	5%	3%	65%	100%
2.	Zapewnienie dzieciom objętym instytucjonalną pieczą zastępczą właściwej opieki zdrowotnej o charakterze podstawowym i specjalistycznym	7%	27%	1%	1%	64%	100%
3.	Stwarzanie warunków do zdobywania wykształcenia stosownego do możliwości dziecka	5%	28%	1%	1%	65%	100%
4.	Przygotowanie dzieci do samodzielnego życia	5%	21%	5%	4%	65%	100%
5.	Reintegracja z rodziną pochodzenia	4%	25%	3%	3%	65%	100%

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami samorządów gminnych.

Prawie 2/3 gmin nie odczuło zmian w którymkolwiek z powyższych aspektów funkcjonowania (64-65%), pozostałe oceniały zmiany głównie jako raczej korzystne (21%-28%). Najwięcej opinii o zdecydowanej poprawie (7%) przy jednoczesnych pojedynczych ocenach negatywnych odnotowano w odniesieniu do możliwości zapewnienia dzieciom objętym instytucjonalną pieczą zastępczą właściwej opieki zdrowotnej o charakterze podstawowym i specjalistycznym. Najwięcej ocen negatywnych wyrażono w stosunku do zmian sytuacji materialnej dzieci oraz możliwości ich przygotowania do samodzielnego życia.

Przedstawiciele gmin zapytani o to, jakie rozwiązania wprowadzone Ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej uważają za pozytywne wymieniali (w formie otwartej) przede wszystkim wprowadzenie asystentów rodziny (33,6% gmin). Inne odpowiedzi były znacznie rzadsze, choć warto wymienić tu przekonanie o większej możliwości szybkiego reagowania na trudną sytuację (3,6%), możliwości bardziej indywidualnego podejścia do rodzin, mobilizowania klientów do aktywności oraz lepsze usystematyzowanie przepisów (2,7%).

Tabela 33 **Rozwiązania wprowadzone Ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, które - z perspektywy samorządu gminnego – oceniane są pozytywnie.**

Lp.	Zmiany oceniane pozytywnie	Liczba gmin	Procent gmin
1.	Asystent rodziny	37	33,6%
2.	Większe możliwości szybkiego reagowania na trudną sytuację	4	3,6%
3.	Wyodrębniono przepisy dotyczące wspierania rodziny i je usystematyzowano	3	2,7%
4.	Możliwość bardziej indywidualnego podejścia i zaplanowania pomocy	3	2,7%
5.	Większe możliwości mobilizowania klientów do działań – przymus administracyjny	3	2,7%
6.	Możliwość złożenia wniosku przez pracownika socjalnego o odebranie dziecka z rodziny patologicznej	2	1,8%
7.	Łatwiejsza współpraca i wymiana informacji między różnymi instytucjami	2	1,8%
8.	Brak pozytywnych zmian	2	1,8%
9.	Nie potrafi określić	28	25,5%

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami samorządów gminnych.

Wśród rozwiązań ocenianych w gminach jako negatywne zdecydowanie najczęściej wymieniano zbyt duże obciążenie finansowe gminy wynikające z nadania nowych zadań, w tym ze współfinansowania pobytu dzieci w pieczy zastępczej (59,1% gmin). Zwracano również uwagę na problemy kadrowo-finansowe, tzn. brak środków na zatrudnienie nowych pracowników, którzy zajęliby się nowo nałożonymi obowiązkami (6,4%), a także obowiązkowy charakter zatrudnienia asystenta rodziny – nie będącego pracownikiem socjalnym (7,3%).

Tabela 34 Rozwiązania wprowadzone Ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, które - z perspektywy samorządu gminnego – oceniane są negatywnie.

Lp.	Zmiany oceniane negatywnie	Liczba gmin	Procent gmin
1.	Duże obciążenie finansowe gminy (szczególnie kosztami pobytu dzieci w pieczy zastępczej) – brak dodatkowych środków na realizację nowych zadań	54	49,1%
2.	Obligatoryjny charakter zatrudnienia asystenta rodziny, zakaz pracy w charakterze asystenta rodziny dla pracowników socjalnych	8	7,3%
3.	Zbyt dużo nowych obowiązków przy braku środków na zatrudnienie nowych pracowników	7	6,4%
4.	Niedoprecyzowanie niektórych przepisów	6	5,5%
5.	Zwiększenie biurokratyzacji	3	2,7%
6.	Brak bezpłatnych szkoleń dla pracowników/asystentów	3	2,7%
7.	Nie potrafi określić	16	14,5%

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami samorządów gminnych.

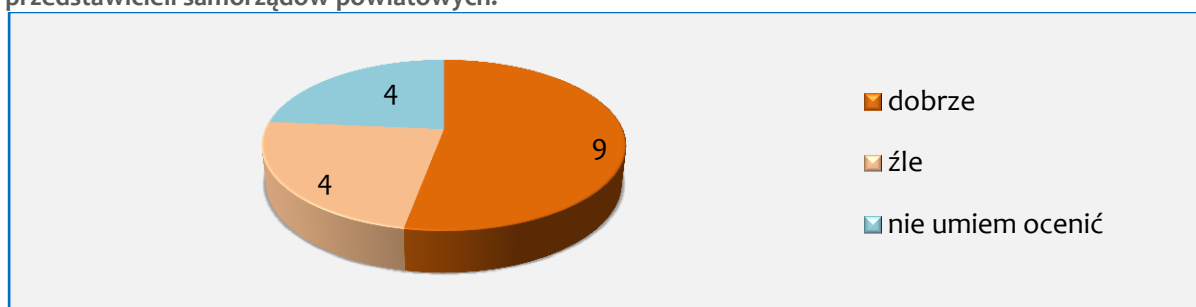
W pojedynczych przypadkach pojawiły się także negatywne oceny dotyczące takich zmian jak: możliwość odbierania dzieci z rodzin przez pracowników socjalnych, obowiązkowa realizacja terapii agresji, wprowadzenie rodzin wspierających oraz obligatoryjne tworzenie placówek wsparcia dziennego dla dzieci.

Podczas zogniskowanego wywiadu grupowego z przedstawicielami samorządów gminnych krytykowano zapisy nowej ustawy w kwestii zbyt wygórowanych wymogów dotyczących funkcji asystenta rodziny: *„Jeśli chodzi o zapisy w ustawie to one bardzo wysokie poprzeczki stawiają osobom, które chcą zostać asystentami rodziny (...) Wymogi co do sposobu życia tych ludzi, to po prostu wychodzi na to, że to powinny być osoby święte, bo każde, jakiegokolwiek potknięcie w przeszłości już ich dyskwalifikuje (...). Poza tym wymogi jeśli chodzi o kwalifikacje, ciągłe doksztacanie, nijak się mają do rzeczywistości i możliwości”*. Drugą kwestią, podkreślaną przez uczestników wywiadów, jest dokładanie na mocy ustawy nowych obowiązków dla gmin, bez przeznaczenia na ten cel dodatkowych środków z budżetu państwa: *„Są też inne zapisy, które nakładają bardzo duży zakres działań na gminy, mają się nijak do możliwości finansowych gmin, a budżet państwa nie daje na to żadnych środków finansowych”*.

9.2 OCENA USTAWY PRZEZ PRZEDSTAWICIELI SAMORZĄDU POWIATOWEGO

Ogólna ocena zmian wprowadzonych Ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej dokonana przez przedstawicieli samorządów powiatowych wypadła korzystniej niż w przypadku samorządów gminnych. Ponad połowa oceniła zmiany dobrze, a 1/4 niekorzystnie – jednak nie pojawiły się w tym przypadku oceny bardzo złe.

Wykres 46. Jak Pan(i) ogólnie ocenia zmiany przepisów dotyczących pieczy zastępczej wprowadzone Ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej? – ocena dokonana przez przedstawicieli samorządów powiatowych.

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami samorządów powiatowych.

W kontekście realizacji i rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej przedstawiciele samorządów powiatowych dostrzegli najwięcej zmian (spowodowanych nowymi przepisami) w zakresie możliwości zapewnienia dzieciom godnych warunków materialnych oraz szans na reintegrację dzieci przebywających w pieczy z rodzinami biologicznymi. W kontekście warunków materialnych aż 10 na 17 powiatów wyraziło przekonanie, iż nowe przepisy są korzystniejsze, a w przypadku reintegracji taki pogląd wyrazili przedstawiciele 6 powiatów. W żadnym z wymienionych aspektów nie dostrzeżono zmian na niekorzyść, co obrazuje tabela nr 35.

Tabela 35 Ocena rozwiązań wprowadzonych Ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej w zakresie rodzinnej pieczy zastępczej – dokonana przez przedstawicieli samorządów powiatowych.

Lp.	Działania dotyczące wsparcia rodzinnej pieczy zastępczej	zdecydowanie korzystniejsze	raczej korzystniejsze	raczej mniej korzystne	zdecydowanie mniej korzystne	nie ma różnicy	ogółem
1.	Możliwość zapewnienia dzieciom przebywającym w rodzinnej pieczy zastępczej godnych warunków materialnych	1	9	-	-	7	17
2.	Zapewnienie dzieciom objętym rodzinną pieczą zastępczą właściwej opieki zdrowotnej o charakterze podstawowym i specjalistycznym	-	4	-	-	13	17
3.	Stwarzanie warunków do zdobywania wykształcenia stosownego do możliwości dziecka	-	-	-	-	17	17
4.	Przygotowanie dzieci do samodzielnego życia	-	2	-	-	15	17
5.	Reintegracja z rodziną pochodzenia	1	5	-	-	11	17

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami samorządów powiatowych.

Także w odniesieniu do instytucjonalnej pieczy zastępczej nie stwierdzono przypadków opinii, iż nowe przepisy pogorszyły istniejące warunki, choć niewiele było też przypadków przekonania o zaistnieniu poprawy. W zdecydowanej większości przedstawiciele powiatów deklarowali brak odczuwalnej różnicy. Najczęściej poprawę dostrzegano w zakresie możliwości przygotowania dzieci do samodzielnego życia (3 powiaty) oraz ich reintegracji z rodziną pochodzenia (4 powiaty).

Tabela 36 Ocena rozwiązań wprowadzonych Ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej w zakresie instytucjonalnej pieczy zastępczej – dokonana przez przedstawicieli samorządów powiatowych.

Lp.	Działania dotyczące wsparcia instytucjonalnej pieczy zastępczej	zdecydowanie korzystniejsze	raczej korzystniejsze	raczej mniej korzystne	zdecydowanie mniej korzystne	nie ma różnicy	ogółem
1.	Możliwość zapewnienia dzieciom przebywającym w instytucjonalnej pieczy zastępczej godnych warunków materialnych	-	1	-	-	16	17
2.	Zapewnienie dzieciom objętym instytucjonalną pieczą zastępczą właściwej opieki zdrowotnej o charakterze podstawowym i specjalistycznym	-	-	-	-	17	17
3.	Stwarzanie warunków do zdobycia wykształcenia stosownie do możliwości dziecka	-	1	-	-	16	17
4.	Przygotowanie dzieci do samodzielnego życia	1	2	-	-	14	17
5.	Reintegracja z rodziną pochodzenia	-	4	-	-	13	17

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami samorządów powiatowych.

Wśród rozwiązań wprowadzonych nową ustawą, które przedstawiciele samorządów uznają za pozytywne znalazły się przede wszystkim: wprowadzenie asystentów rodziny i mobilizacja gmin do pracy z rodzinami wymagającymi wsparcia, powołanie funkcji koordynatora pieczy zastępczej oraz wprowadzenie dodatkowych świadczeń dla rodzin zastępczych.

Tabela 37 Rozwiązania wprowadzone Ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, które - z perspektywy powiatu – oceniane są pozytywnie.

Lp.	Zmiany oceniane pozytywnie	Liczba powiatów	Procent powiatów
1.	Mobilizacja gmin do pracy z rodzinami biologicznymi, wprowadzenie asystenta rodziny	7	41,2%
2.	Wprowadzenie koordynatora pieczy zastępczej	5	29,4%
3.	Wprowadzenie dodatkowych świadczeń dla rodzin zastępczych, w tym na wypoczynek	5	29,4%
4.	Ponoszenie kosztów pobytu w pieczy zastępczej przez gminy	4	23,5%
5.	Podniesienie rangi rodzinnej pieczy zastępczej kosztem instytucjonalnej	2	11,8%
6.	Zmniejszenie placówek, co daje szansę na lepszy rozwój dzieci	1	5,9%
7.	Wprowadzenie rodzin wspierających	1	5,9%
8.	Umożliwienie zatrudnienia osób do pomocy w rodzinach zastępczych	1	5,9%
9.	Zmuszenie do szybszego regulowania sytuacji prawnej dzieci	1	5,9%
10.	Urlop dla rodziców zawodowych	1	5,9%
11.	Obowiązek alimentacyjny rodziców biologicznych	1	5,9%

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami samorządów powiatowych.

Przedstawiciele samorządów powiatowych pytani o zmiany, które ich zdaniem są niekorzystne wymieniali w pierwszej kolejności wady samej ustawy – niejasność i problemy z interpretacją niektórych przepisów (35,3% powiatów). Krytykowano zwiększenie liczby dokumentów, które trzeba wypełniać zgodnie z nowymi przepisami oraz brak środków na pokrycie kosztów nowych zadań.

Tabela 38 Rozwiązania wprowadzone Ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, które - z perspektywy powiatu – oceniane są negatywnie.

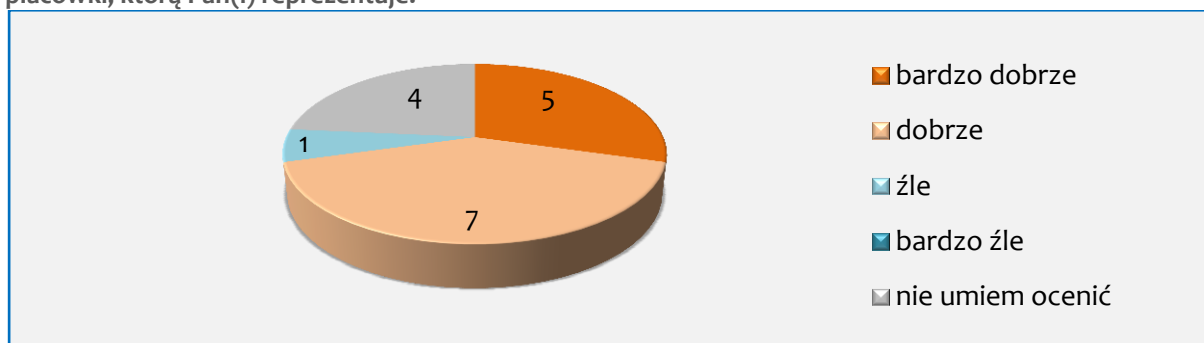
Lp.	Zmiany oceniane negatywnie	Liczba powiatów	Procent powiatów
1.	Niejasność, niedoprecyzowanie niektórych przepisów, problemy z interpretacją	6	35,3%
2.	Rozrost biurokratyzacji, więcej dokumentów do wypełnienia, problemy z pozyskaniem danych do sprawozdań	3	17,6%
3.	Brak funduszy na realizację wszystkich rozwiązań zawartych w ustawie	2	11,8%
4.	Brak obligatoryjnego nakazu zatrudnienia	2	11,8%
5.	Rozdzielenie szkoleń rodzin zastępczych i adopcyjnych	1	5,9%
6.	Rodziny spokrewnione są finansowane w mniejszym stopniu niż rodziny zawodowe	1	5,9%
7.	Problemy z urlopami rodzin zawodowych	1	5,9%

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami samorządów powiatowych.

9.3 OCENA USTAWY PRZEZ PRZEDSTAWICIELI PLACÓWEK INSTYTUCJONALNEJ PIECZY ZASTĘPCZEJ

Ocena zmian wprowadzonych Ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej dokonana przez przedstawicieli placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej wypada dość korzystnie. Oceny dobre i bardzo dobre przyznano w 12 spośród 17 placówek, a złe – wyłącznie w 1 placówce. Oceny bardzo złe nie wystąpiły wcale, a ¼ przedstawicieli pieczy instytucjonalnej nie potrafiła ocenić tej kwestii.

Wykres 47 Jak Pan(i) ocenia zmiany przepisów dotyczących pieczy zastępczej wprowadzone Ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, z perspektywy funkcjonowania placówki, którą Pan(i) reprezentuje?

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Osoby sprawujące instytucjonalną pieczę zastępczą w przypadku większości działań wymienionych w ramach prowadzonej ankiety, dostrzegali zmiany zaistniałe w wyniku wprowadzenia nowych przepisów. Co więcej, niemal we wszystkich przypadkach zmiany te były oceniane korzystnie – wyjątek stanowi jedna opinia o pogorszeniu się warunków pozyskiwania kandydatów do sprawowania rodzinnej pieczy zastępczej. W przypadku możliwości monitorowania sytuacji w rodzinach, zapewniania rodzinom konsultacji i specjalistycznego wsparcia oraz zapewniania dzieciom przebywającym w instytucjonalnej pieczy zastępczej godnych warunków materialnych – zdecydowana większość przedstawicieli placówek zadeklarowała obserwowanie korzystnych zmian. Najbardziej zmiany zaobserwowano w kontekście reintegracji z rodziną pochodzenia, przygotowania dzieci do samodzielnego życia oraz łatwości pozyskiwania kandydatów do sprawowania rodzinnej pieczy zastępczej

Tabela 39 Ocena rozwiązań wprowadzonych przez Ustawę z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (w stosunku do wcześniej obowiązujących przepisów) – dokonana przez przedstawicieli placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Lp.	Działania związane ze wspieraniem rodzin i pieczy zastępczej	zdecydowanie korzystniejsze	raczej korzystniejsze	raczej mniej korzystne	zdecydowanie mniej korzystne	nie ma różnicy	ogółem
1.	Możliwość monitorowania sytuacji dzieci z rodzin zagrożonych kryzysem lub przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych	-	14	-	-	3	17
2.	Zapewnianie rodzinom przeżywającym trudności dostępu do konsultacji i specjalistycznego poradnictwa	-	15	-	-	2	17
3.	Możliwość zapewnienia dzieciom przebywającym w instytucjonalnej pieczy zastępczej godnych warunków materialnych/ bytowych	2	12	-	-	3	17
4.	Zapewnienie dzieciom objętym instytucjonalną pieczę zastępczą właściwej opieki zdrowotnej o charakterze podstawowym i specjalistycznym	1	10	-	-	6	17
5.	Stwarzanie warunków do zdobywania wykształcenia stosownego do możliwości każdego dziecka	1	4	-	-	12	17
6.	Przygotowanie dzieci do samodzielnego życia	1	2	-	-	14	17
7.	Łatwość pozyskiwania kandydatów do sprawowania rodzinnej pieczy zastępczej	-	1	1	-	15	17
8.	Reintegracja z rodziną pochodzenia	-	1	-	-	16	17

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Otwarte pytanie dotyczące pozytywnie ocenianych zmian pozwoliło stwierdzić, iż przedstawiciele placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej (41,2% placówek) są zadowoleni ze zmniejszenia placówek (zmniejszenia liczby dzieci przebywających w jednej placówce) oraz stwarzania warunków do bardziej indywidualnego (rodzinnego) podejścia do podopiecznych.

Tabela 40 Rozwiązania wprowadzone Ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, które z perspektywy funkcjonowania placówki oceniane są pozytywnie.

Lp.	Zmiany oceniane pozytywnie	Liczba placówek	Procent placówek
1.	Zmniejszenie placówek	7	41,2%
2.	Bardziej indywidualne podejście, warunki bliższe rodzinie	6	35,3%
3.	Lepszy kontakt z rodzinami biologicznymi	2	11,8%
4.	Nie mam zdania	4	23,5%

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Nieliczni przedstawiciele placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej wymienili jakiegokolwiek uwagi, zapytani o rozwiązania oceniane negatywnie – obrazuje to tabela nr 41. Większość zadeklarowała brak negatywnych stron nowej ustawy lub brak wyrobionego zdania w tej kwestii.

Tabela 41 Rozwiązania wprowadzone Ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, które z perspektywy funkcjonowania placówki oceniane są negatywnie.

Lp.	Zmiany oceniane negatywnie	Liczba placówek	Procent placówek
1.	Brak rozwiązań negatywnych	6	35,3%
2.	Obciążanie budżetu gminy kosztami utrzymania dzieci w placówkach	1	5,9%
3.	Konieczność przenoszenia dzieci z placówki – dokonywania selekcji	1	5,9%
4.	Zbyt duże zaufanie względem rodzin biologicznych (większe niż wobec placówki)	1	5,9%
5.	Nie mam zdania	8	47,1%

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej.

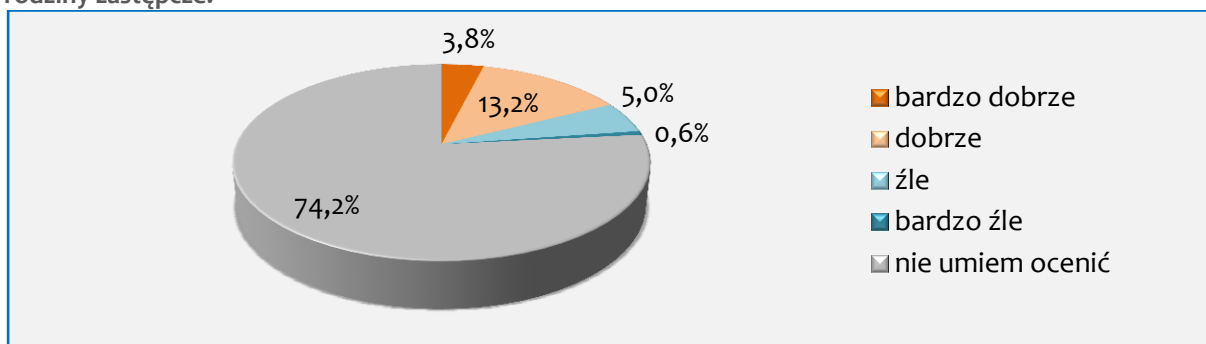
Podczas zogniskowanego wywiadu grupowego przedstawiciele placówek opiekuńczo-wychowawczych krytykowali przede wszystkim odebranie placówkom pracownika socjalnego, zwiększenie liczby wychowanków znajdujących się pod opieką jednego wychowawcy z 10 do 14, co jest bardzo kłopotliwe - szczególnie przy grupach gdzie znajduje się dziecko upośledzone („bezdusznie podejście ustawy do pracy wychowawców”). Zwrócono uwagę na zwiększenie liczby dokumentów koniecznych do wypełnienia, co zmniejsza liczbę czasu, który można poświęcić podopiecznym. Rozmówcy deklarowali, że poza wymienionymi zmianami, nie odczuli jakiegokolwiek różnicy w funkcjonowaniu placówek po wejściu w życie nowej ustawy.

9.4 OCENA USTAWY PRZEZ OSOBY SPRAWUJĄCE RODZINNĄ PIECZĘ ZASTĘPCZĄ

Pytanie o ocenę zmian dokonanych Ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej w przypadku osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą wykazało bardzo niski poziom znajomości przepisów związanych z rodzicielstwem zastępczym. Niemal ¾

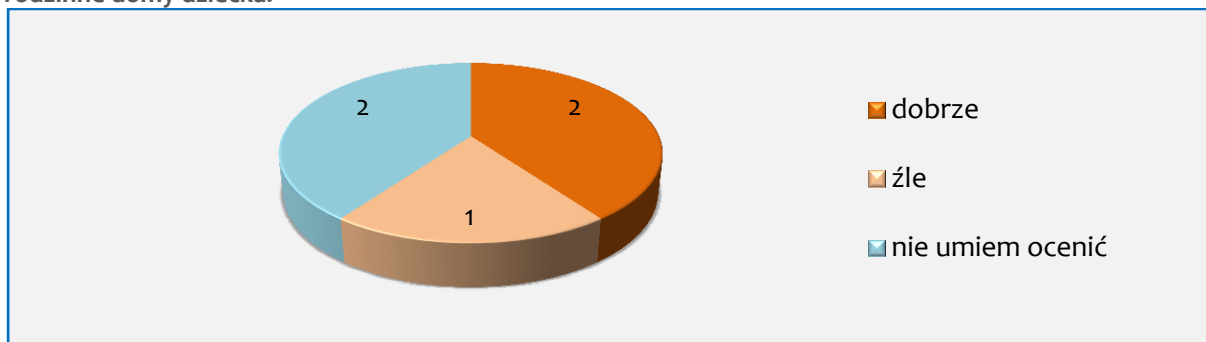
osób prowadzących rodziny zastępcze nie potrafiło wypowiedzieć się w kwestii oceny zmian wprowadzonych nową ustawą. Wśród pozostałych opinie były podzielone, choć dominowały poglądy o zmianach korzystnych (17,5% w stosunku do 8,2% niekorzystnych). Podobnie - 2 spośród 5 osób prowadzących rodzinne domy dziecka (tj. 40%) nie potrafiło ocenić dokonanych zmian przepisów. Pozostali przyznali 2 oceny dobre oraz 1 ocenę złą – oceny skrajne nie wystąpiły.

Wykres 48 Ocena zmian przepisów dotyczących pieczy zastępczej wprowadzone Ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej – dokonana przez osoby prowadzące rodziny zastępcze.

Źródło: Badania własne – CATI z osobami sprawującymi rodzinną pieczę zastępczą.

Wykres 49 Ocena zmian przepisów dotyczących pieczy zastępczej wprowadzone Ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej – dokonana przez osoby prowadzące rodzinne domy dziecka.

Źródło: Badania własne – CATI z osobami sprawującymi rodzinną pieczę zastępczą.

Średnio od 66 do 71% rodzin zastępczych nie potrafiło ocenić zmian, które dokonały się na skutek wprowadzenia nowych przepisów w zakresie:

- możliwości zapewnienia dzieciom przebywającym w rodzinnej pieczy zastępczej godnych warunków materialnych,
- możliwości zapewnienia dzieciom objętym rodzinną pieczę zastępczą właściwej opieki zdrowotnej o charakterze podstawowym i specjalistycznym,
- stwarzania warunków do zdobywania wykształcenia stosownego do możliwości dziecka,
- przygotowania dzieci do samodzielnego życia,
- reintegracji z rodziną pochodzenia,
- zapewnienia wsparcia pedagogicznego, psychologicznego i prawnego osobom sprawującym rodzinną pieczę zastępczą.

Fakt braku zdania wydaje się zaskakujący, biorąc pod uwagę, iż wszystkie te aspekty bezpośrednio dotyczą sprawowanej przez nich funkcji. Osoby, które wypowiedziały swoją opinię w powyższych kwestiach stwierdzały najczęściej, iż nie widzą różnicy (19,5-27,3%) lub, że zmiany są raczej korzystne (2,6-11%). Najwięcej opinii o korzystnych zmianach odnotowano w kwestii warunków materialnych dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej (prawie 20% ocen pozytywnych, w tym 8,4% zdecydowanie pozytywnych) oraz zapewnienia im właściwej opieki medycznej (7,1% ocen pozytywnych).

Tabela 42 Ocena rozwiązań wprowadzonych przez Ustawę z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (w stosunku do wcześniej obowiązujących przepisów) – dokonana przez osoby prowadzące rodziny zastępcze.

Lp.	Problem/bariera	zdecydowanie korzystniejsze	raczej korzystniejsze	raczej mniej korzystne	zdecydowanie mniej korzystne	nie ma różnicy	nie umiem ocenić
1.	Możliwość zapewnienia dzieciom przebywającym w rodzinnej pieczy zastępczej godnych warunków materialnych	8,4%	11,0%	2,6%	-	19,5%	58,4%
2.	Zapewnienie dzieciom objętym rodzinną pieczą zastępczą właściwej opieki zdrowotnej o charakterze podstawowym i specjalistycznym	0,6%	6,5%	0,6%	-	26,0%	66,2%
3.	Stwarzanie warunków do zdobywania wykształcenia stosownego do możliwości dziecka	0,6%	4,5%	-	-	27,3%	67,5%
4.	Przygotowanie dzieci do samodzielnego życia	0,6%	3,9%	0,6%	-	24,7%	70,1%
5.	Reintegracja z rodziną pochodzenia	-	2,6%	-	0,6%	26,0%	70,8%
6.	Zapewnianie wsparcia pedagogicznego, psychologicznego, prawnego osobom sprawującym rodzinną pieczę zastępczą	1,9%	3,9%	1,3%	-	24,7%	68,2%

Źródło: Badania własne – CATI z osobami sprawującymi rodzinną pieczę zastępczą.

Analogicznie prezentuje się rozkład odpowiedzi udzielonych przez osoby prowadzące rodzinne domy dziecka – około połowa nie potrafi ocenić poszczególnych zmian lub uznaje, że zmiany nie nastąpiły. Wszystkie oceny jakie zostały sformułowane przez tę kategorię respondentów są raczej korzystne.

Tabela 43 Ocena rozwiązań wprowadzonych przez Ustawę z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (w stosunku do wcześniej obowiązujących przepisów) – dokonana przez osoby prowadzące rodzinne domy dziecka.

Lp.	Problem/bariera	zdecydowanie korzystniejsze	raczej korzystniejsze	raczej mniej korzystne	zdecydowanie mniej korzystne	nie ma różnicy	nie umiem ocenić
1.	Możliwość zapewnienia dzieciom przebywającym w rodzinnej pieczy zastępczej godnych warunków materialnych	-	2	-	-	1	2
2.	Zapewnienie dzieciom objętym rodzinną pieczą zastępczą właściwej opieki zdrowotnej o charakterze podstawowym i specjalistycznym	-	1	-	-	2	2
3.	Stwarzanie warunków do zdobywania wykształcenia stosownego do możliwości dziecka	-	1	-	-	2	2
4.	Przygotowanie dzieci do samodzielnego życia	-	2	-	-	-	3
5.	Reintegracja z rodziną pochodzenia	-	1	-	-	1	3
6.	Zapewnianie wsparcia pedagogicznego, psychologicznego, prawnego osobom sprawującym rodzinną pieczę zastępczą	-	2	-	-	1	3

Źródło: Badania własne – CATI z osobami sprawującymi rodzinną pieczę zastępczą.

W przypadku pytania otwartego dotyczącego pozytywnie ocenianych rozwiązań wprowadzonych nową ustawą, ponad 87,4% osób prowadzących rodzinę zastępczą nie wypowiedziało się wcale. Ponad 3% uczestników badania uznało, że nie widzą pozytywnych zmian, a pojedyncze osoby wskazały na poprawę wsparcia finansowego, lepszą współpracę z placówkami instytucjonalnej pieczy zastępczej oraz z Powiatowymi Centrami Pomocy Rodzinie.

Tabela 44 Rozwiązania wprowadzone Ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, oceniane pozytywnie z perspektywy rodzin zastępczych.

Lp.	Zmiany oceniane pozytywnie	Liczba rodzin	Procent rodzin
1.	Większe wsparcie finansowe	8	5,2%
2.	Lepsza współpraca i opieka ze strony placówek opiekuńczo-wychowawczych	2	1,3%
3.	Lepsza współpraca i opieka ze strony PCPR	2	1,3%
4.	Wprowadzenie koordynatora pieczy zastępczej	2	1,3%
5.	Wyrównanie finansowania na dzieci w różnym wieku	1	0,6%
7.	Brak pozytywnych zmian	5	3,2%

Źródło: Badania własne – CATI z osobami sprawującymi rodzinną pieczę zastępczą.

Wypowiedzi przedstawicieli rodzin zastępczych dotyczące negatywnych stron nowych przepisów były jeszcze mniej liczne i odnosiły się do zmniejszenia wsparcia finansowego, zwiększenia biurokratyzacji, zróżnicowania wysokości wsparcia dla rodzin spokrewnionych i niespokrewnionych, braku środków na wypoczynek dzieci czy osób do pomocy w wypełnianiu obowiązków związanych z pieczą zastępczą.

Tabela 45 Rozwiązania wprowadzone Ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, oceniane negatywnie z perspektywy rodzin zastępczych.

Lp.	Zmiany oceniane negatywnie	Liczba rodzin	Procent rodzin
1.	Mniejsze wsparcie finansowe	5	3,2%
2.	Zwiększenie biurokratyzacji, więcej wymaganych dokumentów	1	0,6%
3.	Rodziny spokrewnione otrzymują mniejsze wsparcie finansowe niż niespokrewnione	1	0,6%
4.	Wprowadzenie rodzin pomocowych	1	0,6%
5.	Brak środków na wypoczynek letni dzieci	1	0,6%
6.	Brak osób do pomocy	1	0,6%
7.	Zbyt małe wsparcie dla dzieci niepełnosprawnych	1	0,6%
8.	Niedoprecyzowane, skomplikowane przepisy	1	0,6%

Źródło: Badania własne – CATI z osobami sprawującymi rodzinną pieczę zastępczą.

Żaden z respondentów prowadzących **rodzinny dom dziecka** nie wskazał konkretnych rozwiązań wprowadzonych nową ustawą, które oceniał by jako pozytywne. Wśród negatywnych zmian pojawiła się tylko jedna ogólna informacja dotycząca mało sprecyzowanych i skomplikowanych zapisów ustawy.

Wyniki przeprowadzonych wywiadów indywidualnych z osobami sprawującymi rodzinną pieczę zastępczą pozwoliły pogłębić wiedzę o postrzeganiu zmian przepisów przez te osoby. Częste, podobnie jak w przypadku badań ankietowych były stwierdzenia świadczące o braku znajomości przepisów i braku zainteresowania nimi („*Nie orientuję się w przepisach*” [IDI_12]; „*Trudno powiedzieć, nie znam przepisów*” [IDI_14]). Wielu deklarowało też brak odczuwalnych zmian: „*Jak było tak jest*” [IDI_8].

Wielu rozmówców podkreślało, iż nastąpiła poprawa warunków finansowych: „*Korzystne jest to że dzieci dostają większe wsparcie finansowe*” [IDI_7], „*Ważne jest, że jest możliwość zwrotu kosztów za media i wzrosły świadczenia*” [IDI_10]. Od razu dodawali jednak, że nie zmieniło to istotnie sytuacji dzieci i całej rodziny, gdyż w tym samym czasie intensywnie rosły ceny produktów i usług, a dodatkowo wraz z wiekiem dziecka rosną koszty jego utrzymania. Jak stwierdził jeden z uczestników wywiadów: „*Założenie ustawy o pieczy zastępczej nie było złe, ale część przepisów w ogóle nie jest stosowana. Jest ogromna dysproporcja pomiędzy finansowaniem dzieci z domów dziecka, a tymi z rodzin zastępczych. W domach dziecka na dziecko przypadają kilkakrotnie wyższe*

kwoty, gdzie są te same dzieci, a w gruncie rzeczy w rodzinach zastępczych dzieci mają lepszą możliwość rozwoju i przystosowania się do życia w społeczeństwie” [IDI_11]

Uczestnicy wywiadów indywidualnych prowadzący rodzinę zastępczą zawodową oraz rodzinny dom dziecka zgłosili także swoje sugestie zmian, które powinny zostać uwzględnione w ustawie, by sprawowanie pieczy zastępczej było łatwiejsze. W obu przypadkach zgłoszono potrzebę zatrudnienia dwóch osób, zamiast jednej – tj. np. obu małżonków – i dwóm osobom sprawowanie pieczy zastępczej powinno być zaliczane do lat pracy. W przypadku osób prowadzących rodzinę zawodową dostrzeżono także słabą stronę przepisów w zakresie wyliczania dochodu rodziny – zdaniem rozmówcy: *„ubiegając się o świadczenia dla dzieci biologicznych nie powinno się wliczać poborów otrzymywanych na dzieci, nad którymi sprawuje się pieczę zastępczą” [IDI_10]*.

9.5 OCENA USTAWY PRZEZ ORGANIZACJE WSPIERAJĄCE

Podsumowując zebrane opinie i oceny dotyczące zmian wprowadzonych Ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej warto uzupełnić informacje o wypowiedzi udzielone przez przedstawicieli organizacji wspierających podczas zogniskowanego wywiadu grupowego. Wśród korzystnych zmian przedstawiciele sektora pozarządowego zaangażowani we wspieranie rodzin i pieczy zastępczej wymieniali:

- większe wsparcie finansowe dla rodzin zastępczych,
- uregulowanie prawne dotyczące funkcjonowania rodzin zawodowych,
- wprowadzenie asystentów rodziny w gminach.

Jak zauważył jeden z rozmówców: *„Ustawa daje większą szansę objęcia rodzin zastępczych wsparciem kontrolującym i daje możliwość stworzenia właściwego wzorca standardów usług opiekuńczych”*. Jednocześnie krytykowano zwiększenie zakresu obowiązków gmin i powiatów bez przeznaczenia na ten cel dodatkowych środków oraz niepotrzebny rozrost biurokratyzacji: *„Ustawa nie zmieniła nic w ich działaniu, jedynym odczuwalnym efektem jest fakt, iż na skutek ustawy wzrosła liczba dokumentacji do wypełnienia”*. Jeden z przedstawicieli organizacji pozarządowych negatywnie ocenił również oddzielenie przygotowania do adopcji od przygotowania dla rodzin zastępczych, co uzasadnia następująco: *„Jeżeli to szło tym samym szkoleniem, tokiem, to zawsze rodzina zastępcza mogła podjąć się adopcji dziecka - ta forma została, ale z drugiej strony - ktoś kto się decyduje na adopcję, ale ma jeszcze jakieś wątpliwości, mógł zostać rodziną zastępczą - obecna ustawa to uniemożliwia”*.

10. PROBLEMY Z WYPEŁNIANIEM ZADAŃ ZWIĄZANYCH ZE WSPIERANIEM RODZINY I SYSTEMEM PIECZY ZASTĘPCZEJ

W trakcie realizacji wywiadów oraz badań metodą kwestionariuszową poproszono przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego, placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka o zdefiniowanie jakie problemy napotykają w związku z realizowanymi przez nich zadaniami odnoszącymi się do pieczy zastępczej a w przypadku gmin – także do wpierania rodzin. Wszystkie pytania dotyczące problemów i barier w efektywnym funkcjonowaniu zostały zadane w formie otwartej aby wyeliminować ryzyko sugerowania określonych odpowiedzi i uzyskać możliwie pełne informacje.

Przedstawiciele **samorządów gminnych** upatrywali największego problemu w braku środków finansowych na realizację zadań związanych ze wspieraniem rodziny i pieczą zastępczą – problem ten wskazało ponad 2/3 gmin.

Tabela 46 Problemy/bariery napotykane przez gminy w sprawnym i efektywnym wypełnianiu zadań związanych ze wspieraniem rodziny i systemem pieczy zastępczej?

Lp.	Problemy/bariery	Liczba gmin	Procent gmin
1.	Brak środków finansowych, w tym szczególnie na zatrudnianie asystentów	76	69,1%
2.	Brak wykwalifikowanych pracowników/specjalistów, niedobory kadrowe	19	17,3%
3.	Brak specjalistycznych placówek i instytucji wspierających rodzinę i pracę asystenta rodziny	7	6,4%
4.	Brak dostępu do psychologów na terenie gminy	6	5,5%
5.	Problem ze znalezieniem asystenta rodziny o odpowiednich kwalifikacjach	5	4,5%
6.	Problemy infrastrukturalne i organizacyjne	4	3,6%
7.	Zbyt mała wiedza na temat ustawy, brak szkoleń w tym temacie	3	2,7%
8.	Niska świadomość rodzin, niechęć do współpracy	2	1,8%
9.	Zbyt duża biurokratyzacja	2	1,8%
10.	Brak rodzin wspierających	2	1,8%
11.	Brak ośrodka interwencji kryzysowej, gdzie można by izolować matkę z dzieckiem na terenie gminy	1	0,9%
12.	Brak barier/problemów	18	16,4%

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami samorządów gminnych.

Procenty nie sumują się do 100, ze względu na możliwość wskazania więcej niż jednego problemu.

Samorządy gminne skarżyły się również na niedobory kadrowe i wynikający z nich brak specjalistów w wielu dziedzinach oraz nadmierne obciążenie pracowników obowiązkami. Zwrócono uwagę na problem braku lub niedoboru na terenie gminy specjalistycznych placówek i instytucji wspierających rodzinę oraz psychologów. Możliwości działania gmin w zakresie wspierania rodzin oraz możliwości realizacji zapisów ustawy są ograniczane także przez brak

środków na zatrudnienie asystenta rodziny oraz problemy ze znalezieniem osoby o odpowiednich kwalifikacjach na to stanowisko. Warto wspomnieć, iż reprezentant co siódmej gminy zadeklarował, iż nie widzi problemów/barier w sprawnym wypełnianiu zadań z zakresu wspierania rodziny i pieczy zastępczej.

Przedstawiciele **samorządów powiatowych** najliczniej dostrzegali problem braku odpowiedniej liczby wykwalifikowanej kadry, w tym braku asystentów rodziny w gminach oraz koordynatorów pieczy zastępczej na poziomie powiatowym – problemu tego doświadcza co czwarty powiat. Istotnym utrudnieniem w realizacji zadań przez powiaty jest także niejasność i rozbieżności w interpretacji niektórych przepisów wprowadzonych Ustawą z dnia 9 czerwca o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Wymieniano również problemy z finansowaniem zadań i przepływem środków za pobyt dzieci w pieczy zastępczej pomiędzy różnymi jednostkami samorządowymi oraz brak odpowiedniej liczby kandydatów do sprawowania rodzinnej pieczy zastępczej.

Tabela 47 Problemy/bariery napotymane przez powiaty w sprawnym i efektywnym wypełnianiu zadań związanych ze wspieraniem rodziny i systemem pieczy zastępczej .

Lp.	Problemy/bariery	Liczba powiatów	Procent powiatów
1.	Brak wykwalifikowanej kadry, w tym brak lub niedostateczna liczba koordynatorów i asystentów	4	23,5%
2.	Problem z interpretacją nieprecyzyzowanych przepisów	3	17,6%
3.	Brak kandydatów do tworzenia rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka a i rodzin wspierających	3	17,6%
4.	Problemy finansowe	3	17,6%
5.	Trudna współpraca z innymi powiatami w zakresie finansowania utrzymania dzieci w pieczy zastępczej, nie respektowanie umów	3	17,6%
6.	Brak infrastruktury (budynków) by zorganizować małe placówki zamiast jednej dużej	1	5,9%
7.	Brak problemów	3	17,6%

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami samorządów powiatowych.

Procenty nie sumują się do 100, ze względu na możliwość wskazania więcej niż jednego problemu.

Placówki instytucjonalnej pieczy zastępczej upatrują problemów przede wszystkim w niedostatecznej liczbie środków finansowych, zbyt długich procedurach sądowych dotyczących sytuacji podopiecznych oraz zbyt słabego wsparcia psychologicznego i terapeutycznego dla podopiecznych. Jednak liczba zgłoszonych tego typu uwag jest niewielka, gdyż aż 10 z 17 placówek (tj. 59%) deklaruje brak trudności w efektywnym wypełnianiu swoich zadań.

Tabela 48 Jakie trudności/problemy/bariery napotyka placówki instytucjonalnej pieczy zastępczej w sprawnym i efektywnym wypełnianiu zadań dotyczących pieczy zastępczej?

Lp.	Problemy/bariery	Liczba placówek	Procent placówek
1.	Niedobory finansowe	2	11,8%
2.	Wydłużające się procedury sądowe	2	11,8%
3.	Mała liczba psychologów i terapeutów, mało sprawna organizacja wsparcia psychologiczno-terapeutycznego	2	11,8%
4.	Brak własnych domów wypoczynkowych	1	5,9%
5.	Odmowa leczenia psychiatrycznego przez dziecko chore	1	5,9%
6.	Trudno określić	2	11,8%
7.	Brak problemów	10	58,8%

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej.
Procenty nie sumują się do 100, ze względu na możliwość wskazania więcej niż jednego problemu.

Podczas rozmów w ramach zogniskowanego wywiadu grupowego, przedstawiciele placówek opiekuńczo-wychowawczych zgłosili następujące problemy:

- zbyt małe wynagrodzeniami dla wychowawców, przez co mężczyźni nie chcą pracować w tym zawodzie,
- zbyt duża biurokracja,
- nie uwzględnianie opinii osób specjalizujących się w instytucjonalnej pieczy zastępczej i mających doświadczenie praktyczne w tej dziedzinie, podczas konstruowania nowych przepisów, co prowadzi do tworzenia absurdów,
- brak zaufania urzędników co do właściwej pracy placówek, co przyczynia się do ciągłych kontroli,
- sądy - pomimo jednoznacznych opinii wychowawców - bardzo niechętnie decydują się na skierowane podopiecznego placówki do Ośrodka Wychowawczego lub Zakładu Poprawczego, choć demoralizuje on inne dzieci i zaburza życie w placówce.

Bardzo wysoki odsetek osób deklarujących brak problemów doświadczanych w związku ze sprawowaniem pieczy zastępczej dotyczy respondentów prowadzących rodziny zastępcze – wyniósł on 66,9%. Problemy, które zostały zidentyfikowane w trakcie badania to przede wszystkim problemy wychowawcze (zwykle nie odbiegające od sytuacji w przeciętnej rodzinie), niedostateczne środki finansowe, trudne relacje z rodziną biologiczną oraz ograniczony dostęp do specjalistycznego wsparcia (psychologów, terapeutów).

Dodatkowo warto zwrócić uwagę na trudności wskazane przez trzech **przedstawicieli rodzinnych domów dziecka**, a mianowicie:

- brak pracownika gospodarczego, który byłby potrzebny ze względu na dużą ilość pracy;
- trudności z dojazdami do specjalistycznych ośrodków (terapeutycznych, leczniczych), z których korzystają podopieczni;
- zbyt elastyczne przepisy dotyczące urlopowania dzieci.

Tabela 49 Jakie trudności/problemy/bariery napotyka­ją osoby prowadzą­ce rodziny zastępcze w efektywnym wypełnianiu swoich zadań?

Lp.	Problemy/bariery	Liczba rodzin	Procent rodzin
1.	Nie ma problemów	103	66,9%
2.	Zwykłe problemy wychowawcze typowe dla wieku (niechęć do nauki, bunt, nieposłuszeństwo, palenie papierosów)	18	11,7%
3.	Zbyt mało środków finansowych	14	9,1%
4.	Trudne relacje z rodziną biologiczną (nastawie dzieci negatywnie do opiekunów)	4	2,6%
5.	Ograniczony dostęp do specjalistycznego wsparcia (psychologa, terapeuty)	3	1,9%
6.	Ograniczenie praw związanych z dziećmi, problemy ze sprecyzowaniem uprawnień	2	1,3%
7.	Zachowania patologiczne dzieci, ucieczki, ADHD	2	1,3%
8.	Brak pracownika gospodarczego – nadmiar pracy do wykonania	1	0,6%
9.	Kiepski kontakt z nauczycielami - brak pomocy w wychowaniu dzieci	1	0,6%
10.	Zbyt małe mieszkanie	1	0,6%

Źródło: Badania własne – CATI z osobami sprawującymi rodzinną pieczę zastępczą.

Procenty nie sumują się do 100, ze względu na możliwość wskazania więcej niż jednego problemu.

Podczas indywidualnych wywiadów pogłębionych z przedstawicielami rodzin zastępczych wśród kluczowych problemów wymieniano różnego typu kłopoty zdrowotne podopiecznych oraz związany z nimi ograniczony i uciążliwy dostęp do opieki medycznej – szczególnie specjalistycznej: „Dzieci mają ADHD, stwarzają problemy wychowawcze” [IDI_1]; „Źle oceniam dostęp do opieki medycznej [- podopieczny ma upośledzenie w stopniu głębokim]” [IDI_4]; „Choroby dziecka. Częste wizyty u lekarzy, wydatki na przejazdy do specjalistów, na leki” [IDI_9]; „Problemy zdrowotne dziecka - jest niepełnosprawne, po udarze - trzeba często jeździć do lekarzy specjalistów” [IDI_15].

Osoby sprawujące rodzinną pieczę zastępczą zarzucały brak kompetencji niektórym nauczycielom zatrudnionym w szkołach, którzy nie mają wiedzy i doświadczenia w zakresie postępowania z dziećmi po trudnych przejściach czy dziećmi niepełnosprawnymi: „Problemy w szkole z nauczycielami którzy nie rozumieją problemów dzieci z rodzin patologicznych” [IDI_11]; „Nauczyciele w szkole nie mają odpowiedniego podejścia do takich dzieci” [IDI_15]; „Przed wszystkim [mamy] problemy z nauczycielami, którzy nie potrafią zaakceptować niepełnosprawności jednego z podopiecznych” [IDI_10].

11. RODZINNA PIECZA ZASTĘPCZA

11.1 SKALA RODZINNEJ PIECZY ZASTĘPCZEJ W WOJEWÓDZTWIE PODLASKIM

W trakcie realizacji badania, okazało się, iż uzyskanie danych o liczbie podmiotów sprawujących pieczę zastępczą (rodzin, domów dziecka, placówek opiekuńczo-wychowawczych) jest zadaniem bardzo trudnym, gdyż przedstawiciele samorządu powiatowego, zajmujący się kwestiami pieczy zastępczej mieli kłopoty z ustaleniem właściwej liczby podmiotów oraz dzieci w nich przebywających. Co więcej, zestawienie danych uzyskanych od administracji powiatowej z danymi pochodzącymi z innych źródeł (np. Biuletyn Informacji Publicznej Starostwa) ujawniało znaczne rozbieżności w zebranych informacjach, stąd niektóre wartości zostały skorygowane.

Tabela 50 Skala rodzinnej pieczy zastępczej sprawowanej w różnych formach na terenie powiatów województwa podlaskiego – dane dla roku 2012.

Lp.	Powiat	Rodzinne domy dziecka	Rodziny zastępcze spokrewnione	Rodziny zastępcze niezawodowe	Rodziny zastępcze zawodowe			Ogółem
					ogółem	pełniące funkcję pogotowia rodzinnego	specjalistyczne	
1.	Augustowski	1	46	24	2	-	-	73
2.	Białostocki	-	10	50	4	-	-	64
3.	Bielski	1	28	9	1	-	-	39
4.	Grajewski	-	25	4	-	-	-	29
5.	Hajnowski	-	29	13	4	-	-	46
6.	Kolneński	-	13	7	-	-	-	20
7.	Łomżyński	-	17	13	2	-	-	32
8.	Miasto Białystok	2	161	55	13	-	2	231
9.	Miasto Suwałki	-	16	17	4	1	-	37
10.	Miasto Łomża	-	75	21	8	1	-	104
11.	Moniecki	-	16	20	-	-	-	36
12.	Sejneński	-	19	8	3	-	-	30
13.	Siemiatycki	-	30	9	-	-	-	39
14.	Sokólski	-	47	11	-	-	-	58
15.	Suwalski	1	31	19	1	-	-	52
16.	Wysoko-Mazowiecki	-	26	14	-	-	-	40
17.	Zambrowski	-	9	7	-	-	-	16
Ogółem		5	688	301	42	2	2	1036

Źródło: Informacje udostępnione przez przedstawicieli poszczególnych samorządów powiatowych w trakcie realizacji badania ankietowego.

Zidentyfikowano na terenie województwa podlaskiego 1 036 podmiotów sprawujących rodzinną pieczę zastępczą, w tym aż 688 (tj. 66,4%) stanowią rodziny zastępcze spokrewnione. W województwie podlaskim funkcjonuje 5 rodzinnych domów dziecka, 301 rodzin zastępczych niezawodowych oraz 42 rodziny zawodowe (w tym 2 specjalistyczne i 2 pełniące funkcję pogotowia rodzinnego). Najwięcej rodzin zastępczych funkcjonuje w powiecie grodzkim Białystok oraz Łomża. Szczegółowy układ terytorialny poszczególnych typów podmiotów sprawujących rodzinną pieczę zastępczą w województwie podlaskim prezentuje tabela nr 50.

Tabela 51 Liczba dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej sprawowanej w różnych formach na terenie powiatów województwa podlaskiego – dane dla roku 2012.

Lp.	Powiat	Rodzinne domy dziecka	Rodziny zastępcze spokrewnione	Rodziny zastępcze niezawodowe	Rodziny zastępcze zawodowe			Ogółem
					ogółem	pełniące funkcję pogotowia rodzinnego	specjalistyczne	
1.	Augustowski	14	66	32	8	-	-	120
2.	Białostocki	-	150	70	10	-	-	80
3.	Bielski	-	37	11	4	-	-	52
4.	Grajewski	-	25	12	-	-	-	37
5.	Hajnowski	-	41	18	22	-	-	81
6.	Kolneński	-	15	9	-	-	-	24
7.	Łomżyński	-	27	23	8	-	-	58
8.	Miasto Białystok*	12	-	-	-	-	-	12
9.	Miasto Suwałki	-	27	30	13	2	-	70
10.	Miasto Łomża	-	107	33	32	2	-	172
11.	Moniecki	-	28	28	-	-	-	56
12.	Sejneński	-	27	9	11	-	-	47
13.	Siemiatycki	-	30	18	-	-	-	48
14.	Sokólski	-	60	15	-	-	-	75
15.	Suwalski	30	68	32	5	-	-	105
16.	Wysoko-Mazowiecki	-	43	26	-	-	-	69
17.	Zambrowski	-	12	10	-	-	-	22
Ogółem		56	763	376	113	4	0	1308

Źródło: Informacje udostępnione przez przedstawicieli poszczególnych samorządów powiatowych w trakcie realizacji badania ankietowego.

*przedstawiciel powiatu grodzkiego Białystok nie udostępnił danych dotyczących liczby dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej za wyjątkiem rodzinnych domów dziecka.

W rodzinnej pieczy zastępczej na terenie województwa podlaskiego przebywa łącznie co najmniej 1278 dzieci. Określenie dokładnej liczby nie jest możliwe ze względu na odmowę udostępnienia danych w powiecie grodzkim Białystok. Biorąc pod uwagę, iż średnio na jeden

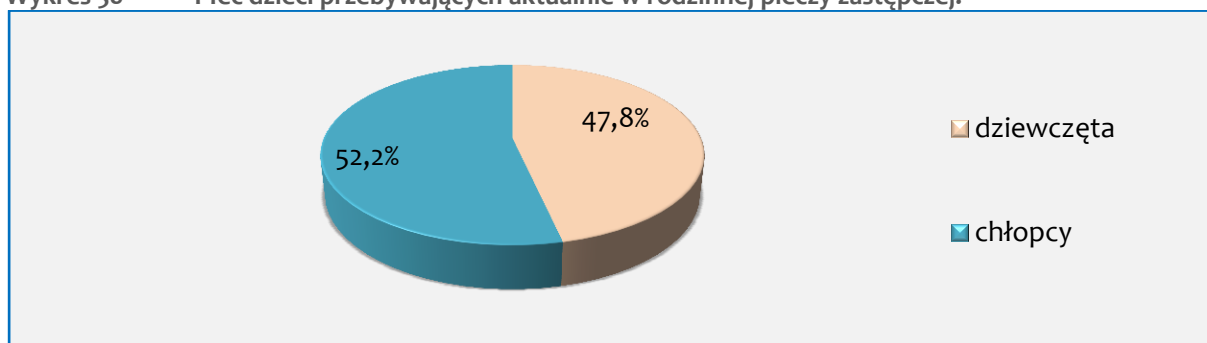
podmiot rodzinnej pieczy zastępczej przypada „1,2 dziecka”, szacować można, iż w powiecie Białystok rodzinną pieczę zastępczą objętych jest około 277 dzieci, co daje około 1555 dzieci w skali województwa.

11.2 CHARAKTERYSTYKA DZIECI PRZEBYWAJĄCYCH W RODZINNEJ PIECZY ZASTĘPCZEJ

Dane pozwalające na stworzenie charakterystyki dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej pochodzą z badań realizowanych metodą ankietową (CATI) na próbie 159 podmiotów, tj. 154 rodzin zastępczych oraz 5 rodzinnych domów dziecka. Każdorazowo respondenci udzielali informacji na temat wszystkich dzieci przebywających aktualnie w pieczy zastępczej, w niektórych przypadkach także o dzieciach, które rodzinę już opuściły, co będzie sygnalizowane przy poszczególnych pytaniach.

W rodzinnej pieczy zastępczej na terenie województwa podlaskiego przebywa obecnie nieznacznie więcej chłopców (52,2%) niż dziewcząt (47,8%).

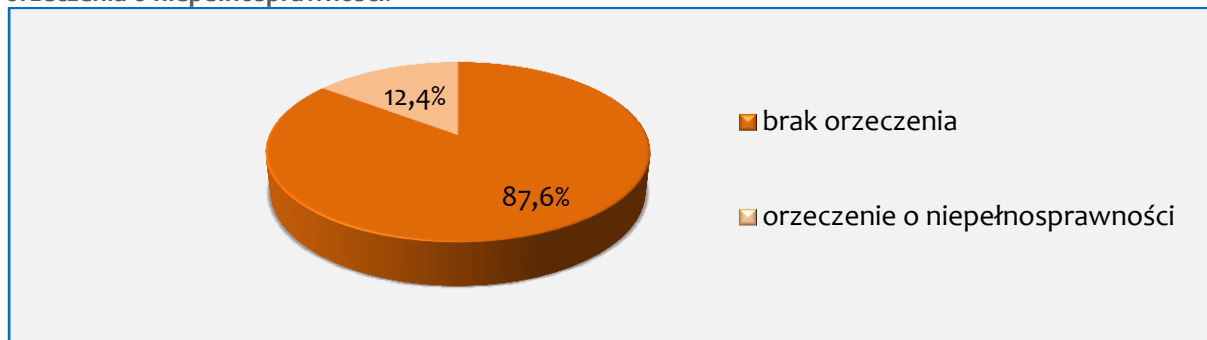
Wykres 50 Płeć dzieci przebywających aktualnie w rodzinnej pieczy zastępczej.

Źródło: Badania własne – CATI z osobami sprawującymi rodzinną pieczę zastępczą.

Na uwagę zasługuje fakt, iż co ósme dziecko objęte rodzinną pieczę zastępczą (12,4%) posiada orzeczenie o niepełnosprawności, co z pewnością rzutuje na sposób funkcjonowania i sytuację ekonomiczną rodzin zastępczych.

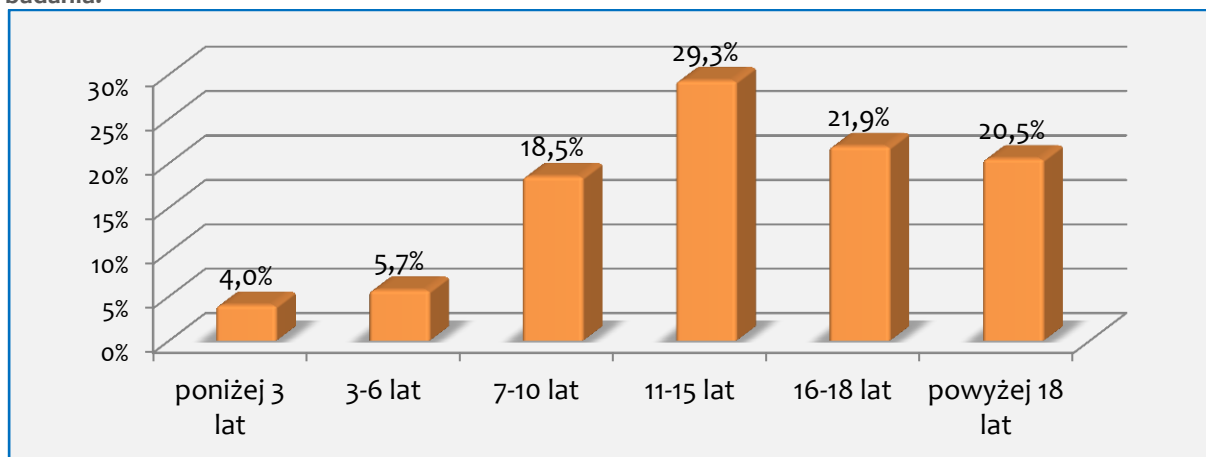
Wykres 51 Dzieci przebywające w rodzinnej pieczy zastępczej, ze względu na posiadanie lub brak orzeczenia o niepełnosprawności.

Źródło: Badania własne – CATI z osobami sprawującymi rodzinną pieczę zastępczą.

Najliczniejszą kategorię – tj. prawie 1/3 wszystkich dzieci objętych pieczą rodzinną - stanowią dzieci w przedziale wiekowym 11-15 lat, następnie 16-18 lat (21,9%). Dzieci poniżej 7 roku zdecydowanie rzadziej umieszczane są w rodzinnej pieczy zastępczej (stanowią poniżej 10% podopiecznych) co wynika między innymi z faktu częstszych adopcji w młodszych grupach wiekowych. Co piąta osoba objęta rodzinną pieczą zastępczą jest pełnoletnia, jednak nieusamodzielniona – głównie ze względu na kontynuowanie edukacji.

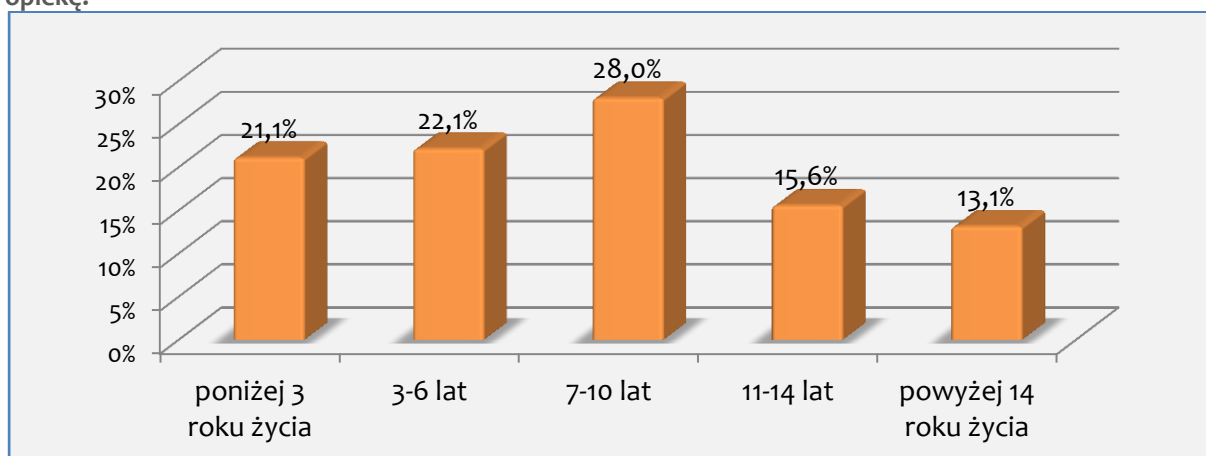
Wykres 52 **Wiek dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej w momencie prowadzenia badania.**

Źródło: Badania własne – CATI z osobami sprawującymi rodzinną pieczę zastępczą.

Dzieci trafiające do rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka w większości mają nie więcej niż 10 lat. Dzieci w wieku 7-10 lat stanowią 28% podopiecznych, 22,1% jest w wieku 3-6 lat a 21,1% w wieku poniżej 3 lat. Dzieci przekazywane w rodziną pieczę zastępczą w wieku powyżej 10 lat stanowią mniej niż 30% ogółu dzieci objętych tym rodzajem pieczy.

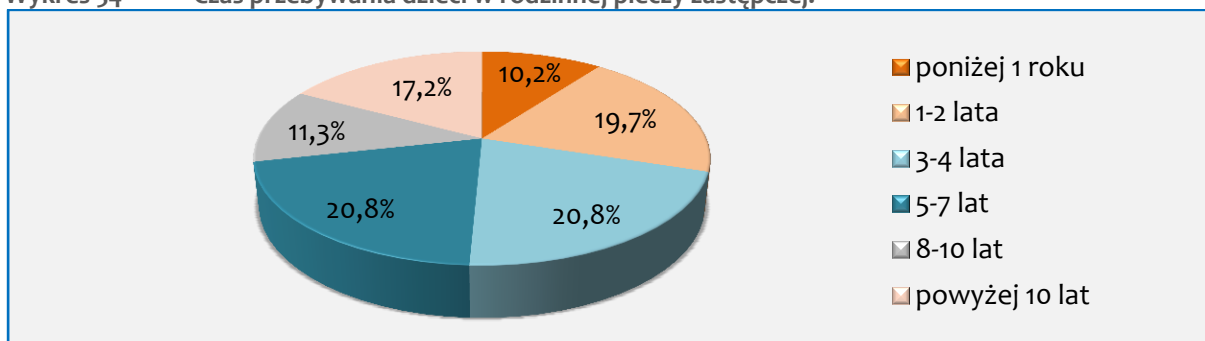
Wykres 53 **Wiek dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej w momencie ich przyjęcia pod opiekę.**

Źródło: Badania własne – CATI z osobami sprawującymi rodzinną pieczę zastępczą.

Czas przebywania dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej jest bardzo zróżnicowany, jednak zauważyć można, iż ponad 40% dzieci przebywa w rodzinach zastępczych i rodzinnych domach dziecka przez okres 3 - 7 lat.

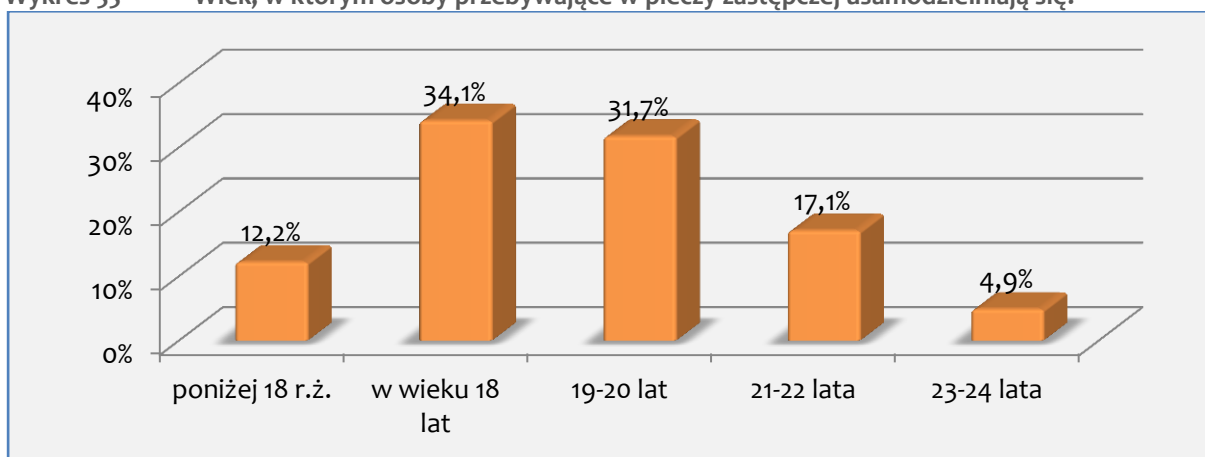
Wykres 54 Czas przebywania dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej.

Źródło: Badania własne – CATI z osobami sprawującymi rodzinną pieczę zastępczą.

Zdecydowana większość, tj. 65,8% podopiecznych w rodzinach zastępczych i rodzinnych domach dziecka usamodzielnia się pomiędzy 18 a 20 rokiem życia. Później, tj. w wieku 21-24 lat życie na własny rachunek rozpoczyna co czwarty podopieczny objęty rodzinną pieczę zastępczą. Warto zauważyć, iż z doświadczeń respondentów wynika, iż co ósmy podopieczny usamodzielnia się jeszcze przed osiągnięciem pełnoletniości. W przypadku 63,7% rodzin objętych badaniem żaden z podopiecznych nie usamodzielniał się do tej pory, dlatego omówione i przedstawione na wykresie nr 55 odsetki liczone są w odniesieniu do pozostałych przypadków (N=41) a nie całej próby badawczej.

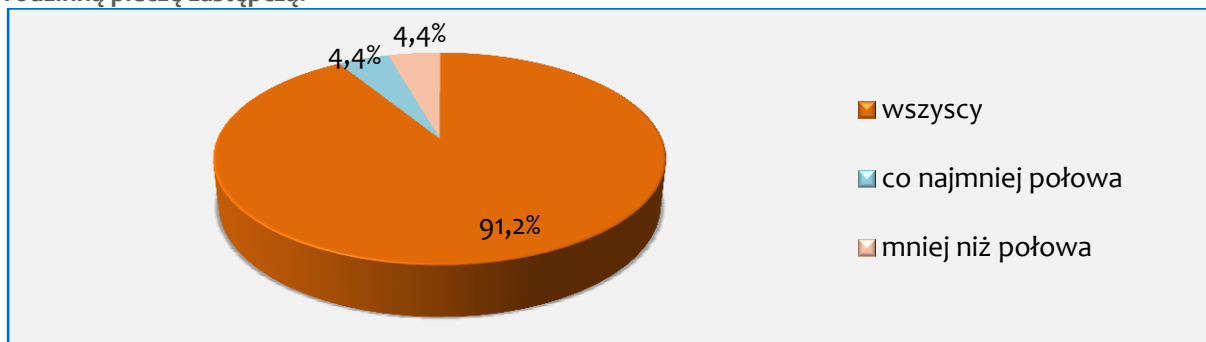
Wykres 55 Wiek, w którym osoby przebywające w pieczy zastępczej usamodzielniają się.

Źródło: Badania własne – CATI z osobami sprawującymi rodzinną pieczę zastępczą.

Opiekunów zapytano także czy po usamodzielnieniu się podopieczni utrzymują z nimi kontakt. Okazuje się, iż we wszystkich przypadkach, w których jakieś z dzieci usamodzielniało się – kontakty z rodziną zastępczą są utrzymywane. Nikt nie udzielił odpowiedzi negatywnej, co więcej aż w 91,2% rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka kontakt z opiekunami utrzymują wszyscy usamodzielniali podopieczni.

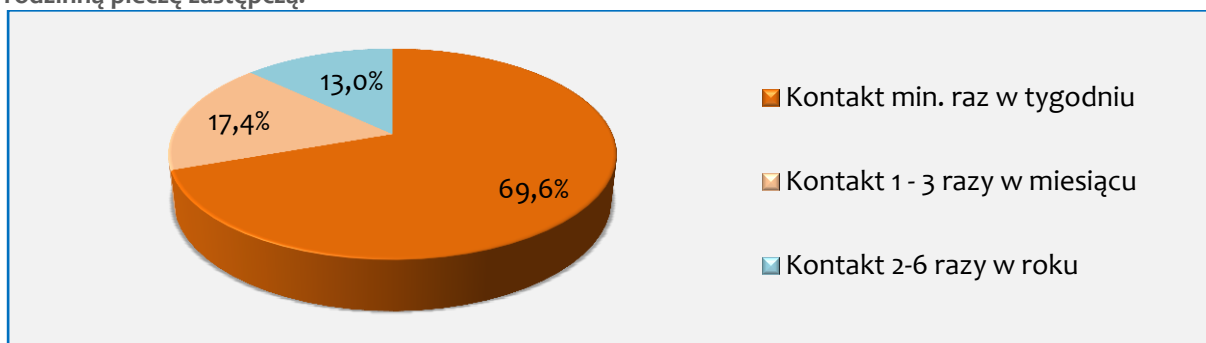
Wykres 56 Ilu wychowanków po usamodzielnieniu utrzymuje kontakt z osobami sprawującymi rodzinną pieczę zastępczą?

Źródło: Badania własne – CATI z osobami sprawującymi rodzinną pieczę zastępczą.

Jak pokazują wyniki ankiet kontakty usamodzielnionych podopiecznych z opiekunami w rodzinach zastępczych nie mają zwykle charakteru sporadycznego – ponad 2/3 rodzin zadeklarowało utrzymywanie kontaktów minimum raz w tygodniu. Co szósty podopieczny kontaktuje się z opiekunami kilka razy w miesiącu, a co ósmy kilka razy w roku.

Wykres 57 Częstotliwość z jaką usamodzielnieni podopieczni kontaktują się z osobami sprawującymi rodzinną pieczę zastępczą.

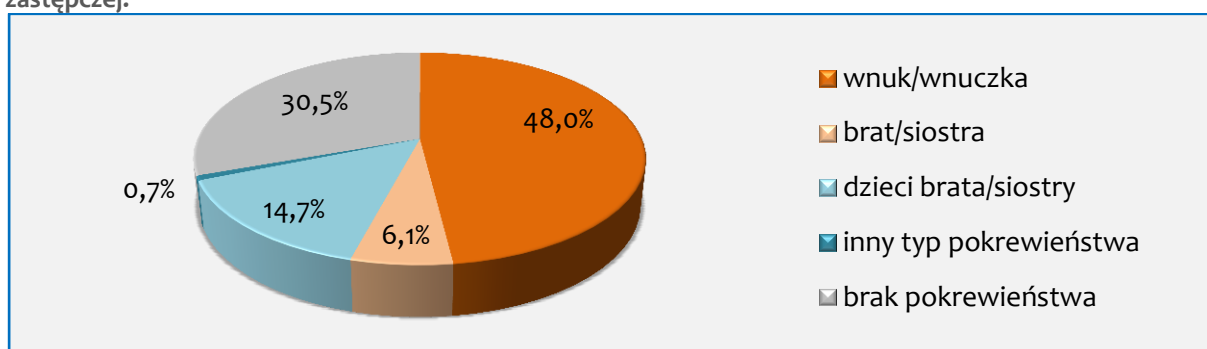

Źródło: Badania własne – CATI z osobami sprawującymi rodzinną pieczę zastępczą.

Na pytanie o to gdzie trafiają pełnoletni podopieczni po opuszczeniu rodzinnej pieczy zastępczej zdecydowana większość osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą nie udzieliła odpowiedzi, ze względu na brak przypadków usamodzielnienia się ich podopiecznych. W przypadku pozostałych można wyróżnić dwa typy dominujących odpowiedzi: najczęściej wymieniana sytuacja to przeniesienie się do któregoś z członków rodziny biologicznej (ojciec, siostra, rodzice przebywający za granicą). Drugą pod względem częstotliwości wskazań sytuacją jest rozpoczęcie samodzielnego życia w odrębnym mieszkaniu i na własny rachunek, choć dwóch respondentów deklarowało, iż pomimo usamodzielnienia finansowego podopieczni nadal zamieszkują z opiekunami. Analogiczne informacje uzyskano także podczas wywiadów indywidualnych, w których wskazywano na powrót do członków rodziny biologicznej. Dodatkowo, warto podkreślić, iż w przypadku dwóch na 15 rodzin uczestniczących w wywiadach indywidualnych stwierdzono przypadek przebywania usamodzielnionego podopiecznego w zakładzie karnym.

W ramach badania ankietowego poproszono o określenie stopnia pokrewieństwa pomiędzy opiekunem a dzieckiem przyjętym w pieczę. Jak już wspomniano przy omawianiu skali rodzinnej pieczy zastępczej zdecydowaną większość podmiotów ją realizujących stanowią rodziny spokrewnione, stąd brak pokrewieństwa z podopiecznymi zadeklarowało jedynie 30% respondentów. Niemal połowa dzieci objętych rodzinną pieczą zastępczą to wnuki opiekunów, w 14,7% przypadków są to dzieci brata lub siostry któregoś z opiekunów. Nieznacznie ponad 6% dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej to młodsze rodzeństwo opiekunów. Inne typy pokrewieństwa stwierdzono zaledwie w kilku przypadkach: dziecko bratanicy, dziecko siostrzenicy, wnuk siostry.

Wykres 58 Stopień pokrewieństwa opiekunów z dziećmi, które przebywają w rodzinnej pieczy zastępczej.

Źródło: Badania własne – CATI z osobami sprawującymi rodzinną pieczę zastępczą.

Bardzo rozbieżne są odpowiedzi na pytanie postawione osobom sprawującym rodzinną pieczę zastępczą dotyczące łączenia/ rozdzielania rodzeństw objętych pieczą. Prawie 26% rodzin zadeklarowało, iż rodzeństwa zawsze przebywają w pieczy razem, jednocześnie niemal 40% stwierdziło, iż rodzeństwa nigdy nie przebywają razem w całości. Trudno jest zidentyfikować źródło tak skrajnie przeciwstawnych opinii. Jeśli wyodrębni się z ogółu podmiotów sprawujących rodzinną pieczę zastępczą rodzinne domy dziecka, to w ich przypadku dominują deklaracje, iż zawsze rodzeństwa umieszczane są w pieczy zastępczej w całości (4 na 5 rodzinnych domów dziecka, tj. 80%)

Tabela 52 Czy rodzeństwa przebywają razem w rodzinnej pieczy zastępczej?

Lp.	Częstotliwość łączenia/rozdzielania rodzeństw	Odsetek rodzin zastępczych
1.	Zawsze całe rodzeństwo jest razem	25,9%
2.	W co najmniej połowie przypadków całe rodzeństwo jest razem	7,5%
3.	Rzadziej niż w połowie przypadków całe rodzeństwo jest razem	3,1%
4.	Nigdy całe rodzeństwo nie jest razem	39,6%
5.	Nie miałem/am przypadku, kiedy przebywałoby pod moją opieką rodzeństwo	23,9%

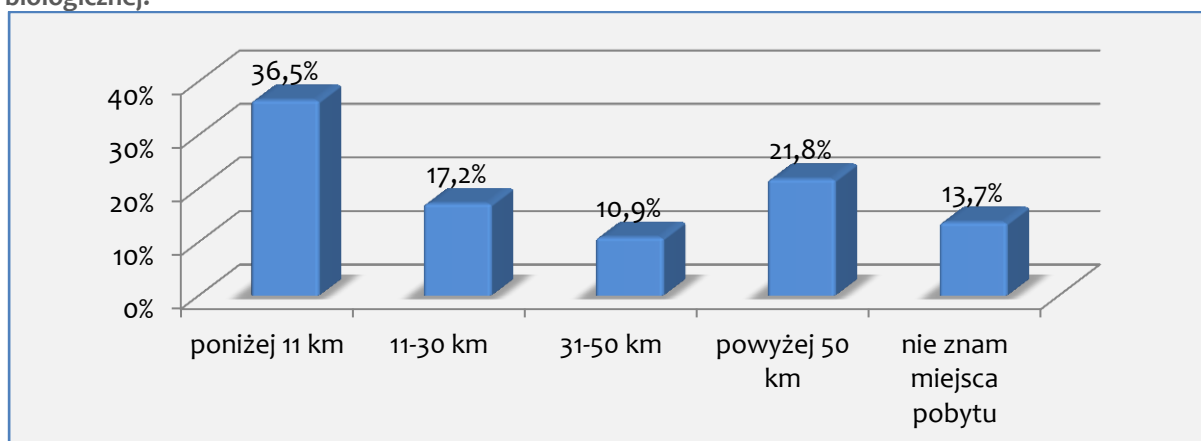
Źródło: Badania własne – CATI z osobami sprawującymi rodzinną pieczę zastępczą.

Na podstawie informacji uzyskanych od rodziny pełniącej funkcję **pogotowia rodzinnego** ustalono, iż dzieci przebywają w tego typu rodzinach zazwyczaj do tygodnia czasu, a ich sytuacja prawna regulowana jest w okresie nie dłuższym niż 1 miesiąc. Rodzeństwa umieszczone są w pogotowiu rodzinnym zawsze w całości. Z doświadczenia respondentów wynika, iż dzieci z pogotowia rodzinnego trafiają najczęściej do rodziny przysposabiającej, a w następnej kolejności wracają do własnej rodziny lub trafiają do rodzinnej pieczy zastępczej (nie mającej charakteru pogotowia opiekuńczego).

11.3 RELACJE DZIECI OBJĘTYCH RODZINNĄ PIECZĄ ZASTĘPCZĄ Z WŁASNYMI RODZINAMI BIOLOGICZNYMI

Ponad 1/3 dzieci przebywa w pieczy rodzinnej w dużej bliskości do miejsca pobytu rodziny biologicznej – tj. nie dalej niż 10 kilometrów od rodziny. Co piąte dziecko przebywa powyżej 50 kilometrów od własnej rodziny pochodzenia. W przypadku 13,7% osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą miejsce pobytu rodziców biologicznych nie jest im znane.

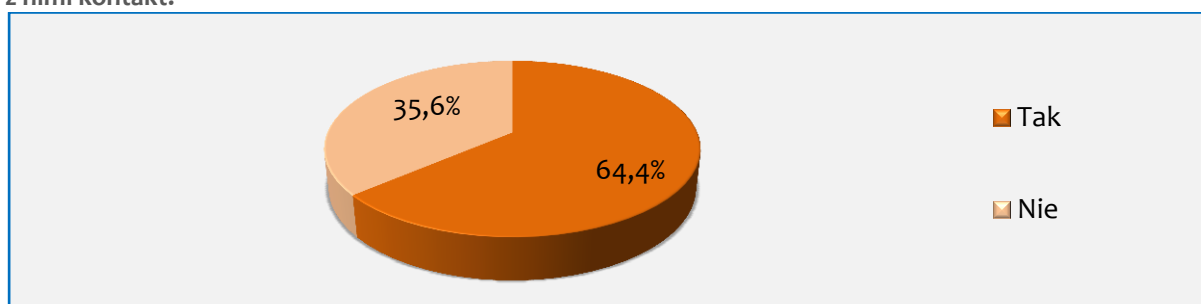
Wykres 59 Jaka jest odległość dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej od ich rodziny biologicznej?

Źródło: Badania własne – CATI z osobami sprawującymi rodzinną pieczę zastępczą.

W niemal 2/3 przypadków rodzice biologiczni utrzymują kontakty ze swoimi dziećmi przebywającymi w rodzinach zastępczych/rodzinnych domach dziecka.

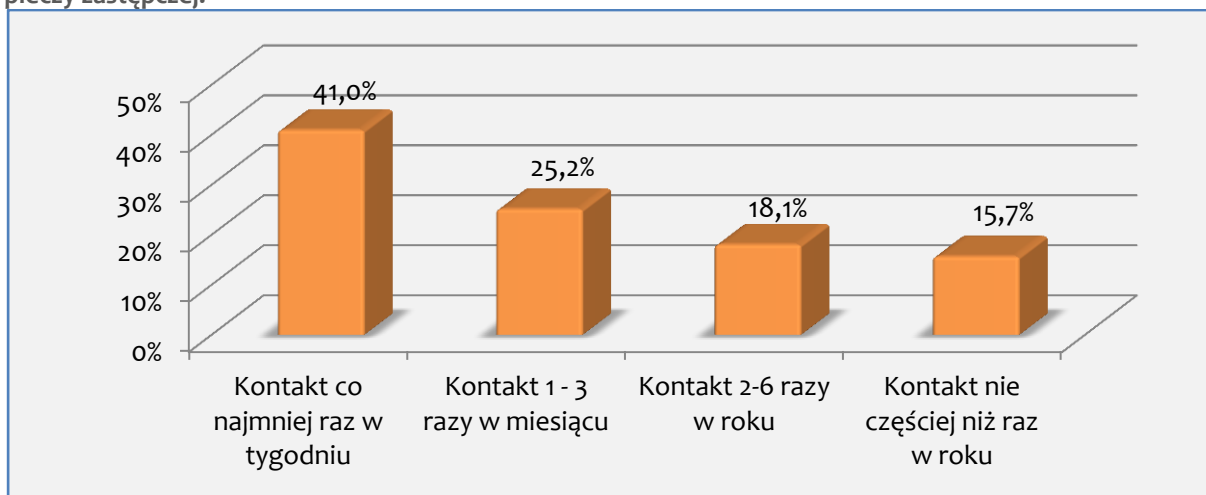
Wykres 60 Czy rodzice biologiczni dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej utrzymują z nimi kontakt?

Źródło: Badania własne – CATI z osobami sprawującymi rodzinną pieczę zastępczą.

W ponad 40% przypadków kontakty rodziców biologicznych z dziećmi odbywają się z bardzo dużą częstotliwością – przynajmniej raz w tygodniu, a w kolejnych 25% przypadków kilka razy w miesiącu. Co szóste dziecko może liczyć na kontakt z rodziną biologiczną nie częściej niż raz w roku, a co piąte – kilka razy w roku.

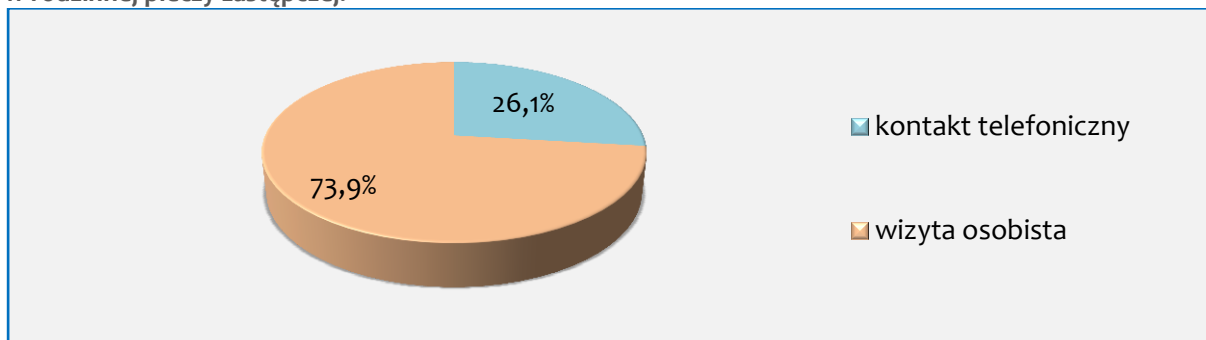
Wykres 61 Częstotliwość kontaktów rodziców biologicznych z dziećmi przebywającymi w rodzinnej pieczy zastępczej.

Źródło: Badania własne – CATI z osobami sprawującymi rodzinną pieczę zastępczą.

Pozytywny wydaje się fakt, iż niemal $\frac{3}{4}$ respondentów za dominujący typ kontaktu rodziców biologicznych ze swoimi dziećmi przebywającymi w rodzinnej pieczy zastępczej uznały spotkania osobiste, a tylko $\frac{1}{4}$ to przypadki kontaktu telefonicznego.

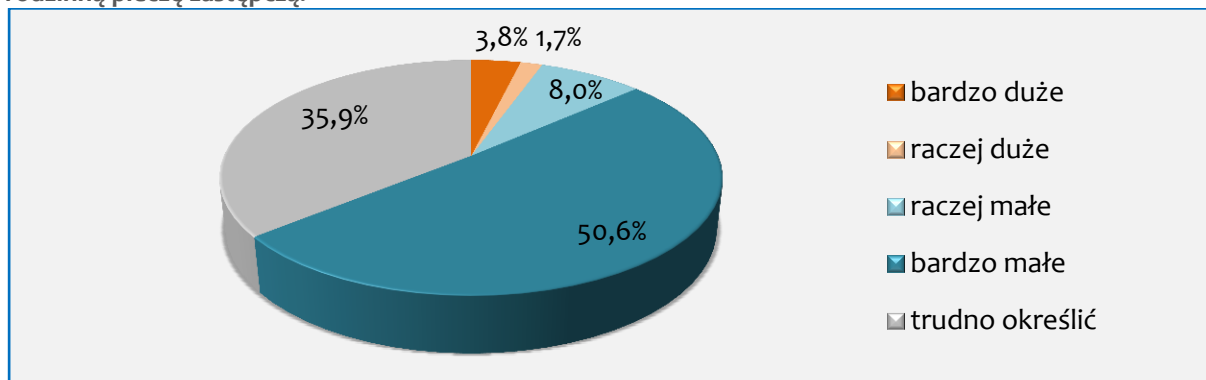
Wykres 62 Dominująca forma kontaktu rodziców biologicznych z dziećmi przebywającymi w rodzinnej pieczy zastępczej.

Źródło: Badania własne – CATI z osobami sprawującymi rodzinną pieczę zastępczą.

Pomimo dość regularnych, częstych i osobistych kontaktów większości rodziców biologicznych ze swoimi dziećmi, osoby sprawujące rodzinną pieczę zastępczą oceniają szanse swoich podopiecznych na reintegrację z rodziną pochodzenia bardzo sceptycznie. Niespełna 6% ankietowanych uważa, że szanse na reintegrację są duże, 8%, że są raczej małe, a ponad 50%, że są bardzo małe. Częściej niż co trzeci respondent nie potrafił ocenić tej kwestii.

Wykres 63 Szanse na reintegrację dziecka z rodziną biologiczną w ocenie osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą.

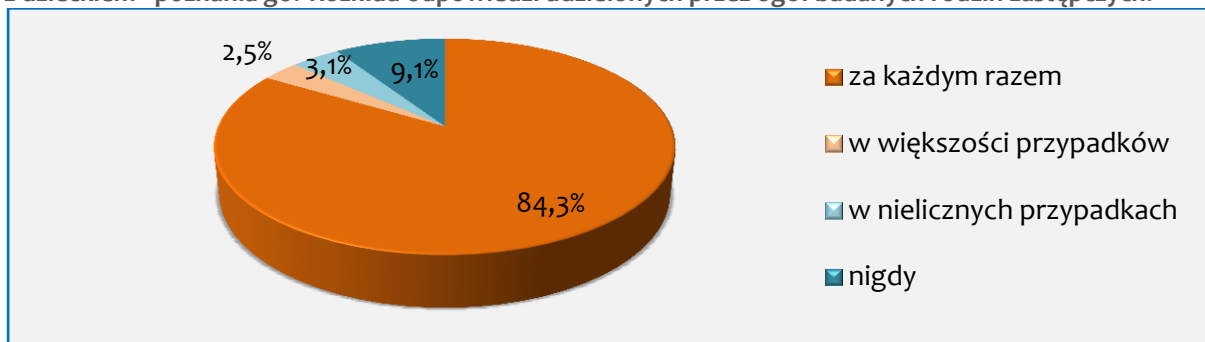
Źródło: Badania własne – CATI z osobami sprawującymi rodzinną pieczę zastępczą.

Równie sceptycznie do szans reintegracji z rodziną biologiczną podchodzili przedstawiciele rodzin zastępczych uczestniczących w wywiadach indywidualnych. Niektórzy dostrzegali poprawę kontaktów dzieci z rodzicami biologicznymi, jednak wszyscy oceniali szanse na powrót do nich jako znikome lub zerowe. Jak opisywała jedna z respondentek: „Jeżeli chodzi o rodzinę ojca dzieci to na pewno nie zintegrują się, z matką nie wiadomo (...) Raczej nie - matka jest za bardzo nieodpowiedzialna” [IDI_1].

11.4 ZAKRES INFORMACJI O DZIECKU OTRZYMYWANYCH W MOMENCIE PRZYJĘCIA W RODZINNĄ PIECZĘ ZASTĘPCZĄ

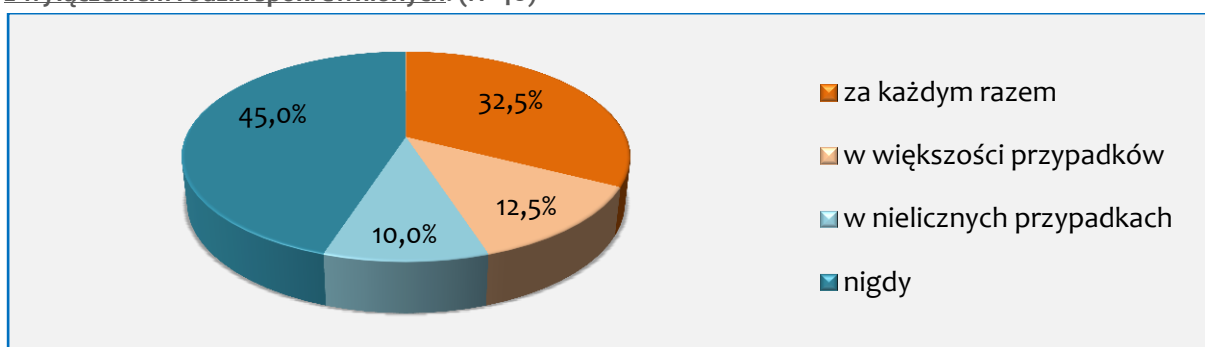
Ponad 84% opiekunów w rodzinach zastępczych i rodzinnych domach dziecka zadeklarowało, iż przed przyjęciem dziecka w pieczę zastępczą miało możliwość kontaktu z dzieckiem - poznania go. Należy zwrócić uwagę na fakt, iż wynika to w dużej mierze ze znaczącej przewagi rodzin zastępczych spokrewnionych nad innymi typami pieczy rodzinnej, a w takich rodzinach dziecko znane jest opiekunom zazwyczaj od urodzenia. Warto zauważyć, iż w przypadku niemal co dziesiątej rodziny zastępczej pierwszy kontakt z dzieckiem następuje dopiero w momencie jego przyjęcia pod opiekę. Kwestia ta nie różnicuje rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka. Jeśli uwzględnimy rozkład odpowiedzi tych podmiotów rodzinnej pieczy zastępczej, w których nie występuje pokrewieństwo między opiekunami i podopiecznymi rozkład odpowiedzi ulega znacznej modyfikacji: 45% rodzin deklaruje, iż nie miała nigdy możliwości poznania podopiecznego przed przyjęciem go w pieczę zastępczą, a tylko 1/3 deklaruje, iż taka możliwość występowała zawsze.

Wykres 64 Czy przed przyjęciem dziecka w rodziną pieczę zastępczą istnieje możliwość kontaktu z dzieckiem - poznania go? Rozkład odpowiedzi udzielonych przez ogół badanych rodzin zastępczych.

Źródło: Badania własne – CATI z osobami sprawującymi rodzinną pieczę zastępczą.

Wykres 65 Czy przed przyjęciem dziecka w rodziną pieczę zastępczą istnieje możliwość kontaktu z dzieckiem - poznania go? Rozkład odpowiedzi udzielonych przez podmioty rodzinnej pieczy zastępczej z wyłączeniem rodzin spokrewnionych. (N=40)

Niemal we wszystkich przypadkach rodzice zastępczy przyjmując nowe dziecko są informowani o jego sytuacji rodzinnej, sytuacji prawnej, rodzeństwie oraz o stanie zdrowia dziecka. Rzadziej udostępniane są informacje o sytuacji edukacyjnej dziecka, a w około 70% przypadków o charakterze i upodobaniach dziecka.

Tabela 53 Jakie informacje o dziecku są przekazywane rodzinie zastępczej przed przyjęciem dziecka w pieczę zastępczą?

Lp.	Rodzaj informacji	Częstotliwość udostępniania informacji			
		za każdym razem	w większości przypadków	w nielicznych przypadkach	nigdy
1.	Informacja o sytuacji rodzinnej dziecka	96,9%	2,5%	-	0,6%
2.	Informacje o sytuacji prawnej dziecka	98,1%	1,3%	-	0,6%
3.	Informacje o sytuacji rodzeństwa dziecka	95%	1,9%	0,6%	2,5%
4.	Informacje o stanie zdrowia dziecka	95%	2,5%	0,6%	1,9%
5.	Informacje o charakterze/upodobaniach dziecka	70,4%	2,5%	3,1%	23,9%
6.	Informacje o sytuacji edukacyjnej dziecka	84,9%	2,5%	1,3%	11,3%

Źródło: Badania własne – CATI z osobami sprawującymi rodzinną pieczę zastępczą.

Osoby prowadzące rodzinne domy dziecka deklarują, iż informacje o sytuacji rodzinnej, prawnej, zdrowotnej dziecka oraz o jego rodzeństwie otrzymują każdorazowo lub w większości przypadków. Rzadziej uzyskują informacje o charakterze i upodobaniach dziecka, jednak żaden z przedstawicieli rodzinnych domów dziecka nie wybrał odpowiedzi „nigdy” - ani w tym kontekście, ani w kontekście pozostałych rodzajów informacji.

Tabela 54 Jakie informacje o dziecku są przekazywane osobom prowadzącym rodzinny dom dziecka przed przyjęciem dziecka w pieczę zastępczą?

Lp.	Rodzaj informacji	Częstotliwość udostępniania informacji			
		za każdym razem	w większości przypadków	w nielicznych przypadkach	nigdy
1.	Informacja o sytuacji rodzinnej dziecka	4	1	-	-
2.	Informacje o sytuacji prawnej dziecka	4	1	-	-
3.	Informacje o sytuacji rodzeństwa dziecka	4	1	-	-
4.	Informacje o stanie zdrowia dziecka	4	1	-	-
5.	Informacje o charakterze/upodobaniach dziecka	2	2	1	-
6.	Informacje o sytuacji edukacyjnej dziecka	3	1	1	-

Źródło: Badania własne – CATI z osobami sprawującymi rodzinną pieczę zastępczą.

W większości przypadków, przed przyjęciem dziecka w pieczę zastępczą, nowym opiekunom przekazywany jest odpis aktu urodzenia oraz dokumentacja dotycząca stanu zdrowia dziecka, a także oraz dokumenty szkolne. Tylko w połowie przypadków osoby sprawujące rodzinną pieczę zastępczą otrzymują diagnozę psychofizyczną dziecka, plan pracy z jego rodziną biologiczną oraz odpis aktu zgonu rodzica/rodziców (jeśli któryś nie żyje).

Tabela 55 Jakie dokumenty dziecka zostają przekazane rodzinie zastępczej wraz z przyjęciem dziecka w pieczę zastępczą?

Lp.	Rodzaj dokumentów	Częstotliwość przekazywania dokumentów			
		za każdym razem	w większości przypadków	w nielicznych przypadkach	nigdy
1.	Odpis aktu urodzenia dziecka	89,3%	1,9%	1,9%	6,9%
2.	Odpis aktu zgonu zmarłego rodzica/ zmarłych rodziców	47,2%	1,2%	1,9%	49,7%
3.	Dokumentacja o stanie zdrowia dziecka	88%	4,4%	1,3%	6,3%
4.	Dokumenty szkolne: świadectwa szkolne i karty szczepień	81,1%	5,7%	-	13,2%
5.	Diagnoza psychofizyczna dziecka	57,9%	5,7%	1,9%	34,6%
6.	Plan pracy z rodziną	56,6%	3,1%	1,3%	39%

Źródło: Badania własne – CATI z osobami sprawującymi rodzinną pieczę zastępczą.

Przedstawiciele rodzinnych domów dziecka zadeklarowali, iż najczęściej otrzymywanym dokumentem dotyczącym dziecka jest odpis jego aktu urodzenia, a w drugiej kolejności - dokumenty szkolne.

Tabela 56 Jakie dokumenty dziecka zostają przekazane osobom prowadzącym rodzinny dom dziecka wraz z przyjęciem dziecka w pieczę zastępczą?

Lp.	Rodzaj dokumentów	Częstotliwość przekazywania dokumentów			
		za każdym razem	w większości przypadków	w nielicznych przypadkach	nigdy
1.	Odpis aktu urodzenia dziecka	4	1	-	-
2.	Odpis aktu zgonu zmarłego rodzica/ zmarłych rodziców	3	-	1	1
3.	Dokumentacja o stanie zdrowia dziecka	2	1	1	1
4.	Dokumenty szkolne: świadectwa szkolne i karty szczepień	3	2	-	-
5.	Diagnoza psychofizyczna dziecka	1	3	1	-
6.	Plan pracy z rodziną	2	3	-	-

Źródło: Badania własne – CATI z osobami sprawującymi rodzinną pieczę zastępczą.

W odniesieniu do kwestii informacji i dokumentów dotyczących dziecka, które są przekazywane osobom podejmującym się sprawowania rodzinnej pieczy zastępczej, pojawiło się kilka wartych uwagi wypowiedzi uczestników wywiadów indywidualnych. Przede wszystkim widać, iż utworzenie rodziny zastępczej najczęściej motywowane było faktem, iż opiekunowie znali dziecko lub jego rodziców jeszcze przed zaistnieniem sytuacji zmuszającej do objęcia dzieci pieczę zastępczą. Oprócz sytuacji rodzinnych, wymieniano przypadki pieczy nad dziećmi zmarłej sąsiadki czy nad dzieckiem nieradzącej sobie z funkcją opiekuńczo-wychowawczą podopiecznej. Kilkakrotnie, w wypowiedziach przedstawicieli różnych rodzin zastępczych, pojawiły się informacje o tym, iż często placówki opiekuńczo-wychowawcze, które kierują dziecko do pieczy rodzinnej zatajają niektóre informacje o dziecku, w obawie, że rodziny zastępcze odmówią jego przyjęcia: „*W domach dziecka zatajają wiele istotnych informacji*” [IDI_10]; „*Nie mieliśmy możliwości ich poznania, nie udzielono nam szczegółowych informacji na temat dzieci. Domy dziecka zatajają wiele informacji na temat dzieci, ich chorób, bo boją się, że nikt ich nie będzie chciał wziąć*” [IDI_11].

11.5 ZAKRES I OCENA POMOCY UZYSKIWANEJ PRZEZ OSOBY SPRAWUJĄCE RODZINNĄ PIECZĘ ZASTĘPCZĄ

Osoby sprawujące rodzinną pieczę zastępczą poproszono o wskazanie form wsparcia, z których korzystają lub korzystali w okresie ostatnich 3 lat oraz określenie częstotliwości korzystania z danej formy pomocy. Dodatkowo w zakresie różnych form wsparcia finansowego poproszono o ocenę wysokości tego wsparcia (adekwatności do potrzeb dziecka) oraz łatwości jego uzyskania.

Tylko nieliczne rodziny zastępcze (poniżej 4%) korzystały ze wsparcia rodziny pomocowej, wolontariuszy lub osoby do pomocy w opiece i pracach gospodarskich. Niewiele większy odsetek rodzin korzysta lub korzystał z pomocy prawnej (7,9%). Większość rodzin korzystała z tych form pomocy sporadycznie, nie częściej niż raz w roku. Ponad połowa rodzin zadeklarowała korzystanie ze szkoleń podnoszących kwalifikacje – w większości kilka razy w roku. Ponad 22% rodzin deklaruje stałe korzystanie z poradnictwa i terapii dla osób sprawujących pieczę zastępczą (opiekunów) oraz z grup wsparcia.

Osoby pełniące funkcję opiekunów w rodzinach zastępczych poproszone o określenie najistotniejszej z ich punktu widzenia formy wsparcia wskazywały najczęściej na szkolenia mające na celu podnoszenie kwalifikacji a w drugiej kolejności na specjalistyczną pomoc dla dzieci.

Tabela 57 Z jakich form wsparcia rodzinnej pieczy zastępczej korzystały w ciągu ostatnich 3 lat rodziny zastępcze?

Lp.	Forma wsparcia	Częstotliwość korzystania ze wsparcia				
		nie częściej niż 1 raz w roku	kilka razy w roku	co najmniej raz w miesiącu	stale	nie korzystano
1.	Osoba do pomocy przy sprawowaniu opieki nad dziećmi i przy pracach gospodarskich (zatrudnienie przez organizatora pieczy zastępczej)	1,4%	0,6%	-	-	98,0%
2.	Pomoc wolontariuszy	0,6%	0,6%	-	1,4%	97,4%
3.	Wsparcie rodziny pomocowej	2,0%	-	0,6%	0,6%	96,8%
4.	Grupy wsparcia	1,3%	4,6%	7,3%	23,9%	62,9%
5.	Szkolenia mające na celu podnoszenie kwalifikacji	4,0%	14,6%	8,6%	23,2%	49,6%
6.	Poradnictwo i terapia dla osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą	2,6%	6,0%	6,6%	22,5%	62,3%
7.	Pomoc prawna	3,9%	2,0%	0,7%	1,3%	92,1%
8.	Specjalistyczna pomoc dla dzieci, w tym psychologiczna, reedukacyjna i rehabilitacyjna	2,6%	6,5%	5,9%	18,3%	66,7%

Źródło: Badania własne – CATI z osobami sprawującymi rodzinną pieczę zastępczą.

W przypadku przedstawicieli rodzinnych domów dziecka w wielu przypadkach nie udzielono odpowiedzi odnośnie częstotliwości korzystania z poszczególnych form wsparcia. Wszyscy respondenci z tej kategorii deklarowali korzystanie ze specjalistycznej pomocy dla dzieci (psychologicznej, reedukacyjnej, rehabilitacyjnej, itp.), z czego aż w 4 na 5 przypadków - w sposób stały. Osoby prowadzące rodzinne domy dziecka zapytane o najistotniejszą formę wsparcia wskazały na specjalistyczną pomoc dla dzieci - w tym psychologiczną, reedukacyjną i rehabilitacyjną (3 podmioty) oraz pomoc wolontariuszy (1 podmiot).

Tabela 58 Z jakich form wsparcia rodzinnej pieczy zastępczej korzystały w ciągu ostatnich 3 lat rodzinne domy dziecka?

Lp.	Forma wsparcia	Częstotliwość korzystania ze wsparcia					
		nie częściej niż 1 raz w roku	kilka razy w roku	co najmniej raz w miesiącu	stale	nie korzystano	brak odpowiedzi
1.	Osoba do pomocy przy sprawowaniu opieki nad dziećmi i przy pracach gospodarskich (zatrudnienie przez organizatora pieczy zastępczej)	1	-	-	1	1	2
2.	Pomoc wolontariuszy	2	1	-		1	1
3.	Grupy wsparcia	-	-	-	1	1	3
4.	Szkolenia mające na celu podnoszenie kwalifikacji	-	2	-	2	1	-
5.	Poradnictwo i terapia dla osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą	-	-	-	2	1	2
6.	Pomoc prawna	-	-	-	1	1	3
7.	Specjalistyczna pomoc dla dzieci, w tym psychologiczna, reedukacyjna i rehabilitacyjna	1	-	-	4	-	-

Źródło: Badania własne – CATI z osobami sprawującymi rodzinną pieczę zastępczą.

Oceniając wysokość różnego rodzaju świadczeń finansowych w odniesieniu do potrzeb dzieci objętych pieczą żaden **przedstawiciel rodziny zastępczej** nie uznał kwoty świadczeń za przewyższającą potrzeby. W kontekście środków na utrzymanie domu/mieszkania, pokrycie kosztów jego remontu oraz wynagrodzenia za funkcję rodziny pomocowej wszyscy ankietowani uznali wsparcie za adekwatne do potrzeb, choć należy zaznaczyć iż z tych form wsparcia korzystała bardzo nieliczna grupa rodzin. Uwagi o zbyt niskich świadczeniach formułowano często w kwestii wsparcia dla dzieci z orzeczeniem o niepełnosprawności (czterokrotnie większa liczba osób, uznających kwotę za zbyt niską w stosunku do osób uznających kwotę za adekwatną do potrzeb) oraz w odniesieniu do podstawowego świadczenia na utrzymanie dziecka (trzykrotnie większa liczba osób, uznających kwotę za zbyt niską w stosunku do osób uznających kwotę za adekwatną do potrzeb).

W odniesieniu do świadczenia podstawowego, dofinansowania wypoczynku letniego oraz dodatku za sprawowanie funkcji rodziny pomocowej wszyscy **przedstawiciele rodzinnych domów** dziecka (którzy korzystali z tych form wsparcia) uznali ich wysokość za adekwatną do potrzeb. Środki na utrzymanie domu/lokalu mieszkalnego i jego ewentualny remont zostały uznane za zbyt niskie w stosunku do potrzeb rodzinnych domów dziecka.

Tabela 59 Ocena wysokości świadczeń przyznawanych rodzinom zastępczym z tytułu sprawowania rodzinnej pieczy zastępczej.

Lp.	Typ świadczenia	kwota zbyt niska	kwota adekwatna do potrzeb	kwota przewyższająca potrzeby	nie wykorzystano
1.	Świadczenie podstawowe na pokrycie kosztów utrzymania dziecka/dzieci	73,4%	24,7%	-	1,9%
2.	Dodatek na pokrycie zwiększonych kosztów utrzymania dziecka z orzeczeniem o niepełnosprawności	13,0%	3,2%	-	83,8%
3.	Dofinansowanie do wypoczynku poza miejscem zamieszkania dziecka w wieku od 6. lat do 18 r. Ż.	6,5%	2,6%	-	90,9%
4.	Jednorazowe świadczenie na pokrycie niezbędnych wydatków związanych z potrzebami dziecka w momencie jego przyjęcia	32,5%	30,5%	-	37,0%
5.	Świadczenie na pokrycie wydatków związanych z wystąpieniem zdarzeń losowych	0,6%	3,2%	-	96,2%
6.	Środki finansowe na utrzymanie domu jednorodzinnego lub lokalu mieszkalnego w budynku wielorodzinnym*	-	1,3%	-	98,7%
7.	Świadczenie na pokrycie kosztów związanych z przeprowadzeniem niezbędnego remontu zamieszkiwanego lokalu**	-	1,3%	-	98,7%
8.	Dodatek za sprawowanie funkcji rodziny pomocowej	-	0,6%	-	99,4%

Źródło: Badania własne – CATI z osobami sprawującymi rodzinną pieczę zastępczą.

* nie dotyczy rodziny spokrewnionej

** nie dotyczy rodziny spokrewnionej i niezawodowej.

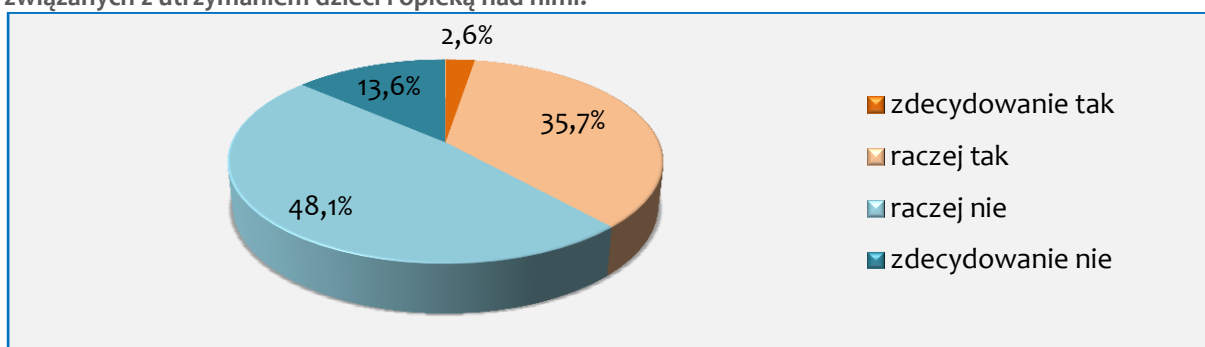
Tabela 60 Ocena wysokości świadczeń przyznawanych rodzinnym domom dziecka z tytułu sprawowania rodzinnej pieczy zastępczej.

Lp.	Typ świadczenia	kwota zbyt niska	kwota adekwatna do potrzeb	kwota przewyższająca potrzeby	nie wykorzystano
1.	Świadczenie podstawowe na pokrycie kosztów utrzymania dziecka/dzieci	-	4	-	1
2.	Dofinansowanie do wypoczynku poza miejscem zamieszkania dziecka w wieku od 6. lat do 18. r. Ż.	-	2	-	3
3.	Środki finansowe na utrzymanie domu jednorodzinnego lub lokalu mieszkalnego w budynku wielorodzinnym	1	-	-	4
4.	Świadczenie na pokrycie kosztów związanych z przeprowadzeniem niezbędnego remontu zamieszkiwanego lokalu	1	2	-	2
5.	Dodatek za sprawowanie funkcji rodziny pomocowej	-	1	-	4

Źródło: Badania własne – CATI z osobami sprawującymi rodzinną pieczę zastępczą.

Podsumowując kwestię wsparcia finansowego, poproszono osoby prowadzące rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka o ogólną ocenę tego, czy otrzymywane środki (podstawowe i dodatkowe) są wystarczające dla utrzymania dzieci i sprawowania opieki nad nimi. Opinię pozytywną w tej kwestii wyraziło łącznie 38,3% osób reprezentujących rodziny zastępcze. Prawie połowa ankietowanych uznała, że wsparcie finansowe raczej nie wystarcza na pokrycie wszystkich podstawowych kosztów. Pozytywniej sytuację finansową oceniają przedstawiciele rodzinnych domów dziecka, gdyż wszyscy uznali wsparcie finansowe za raczej wystarczające na zaspokojenie podstawowych potrzeb związanych z utrzymaniem dzieci i opieką nad nimi.

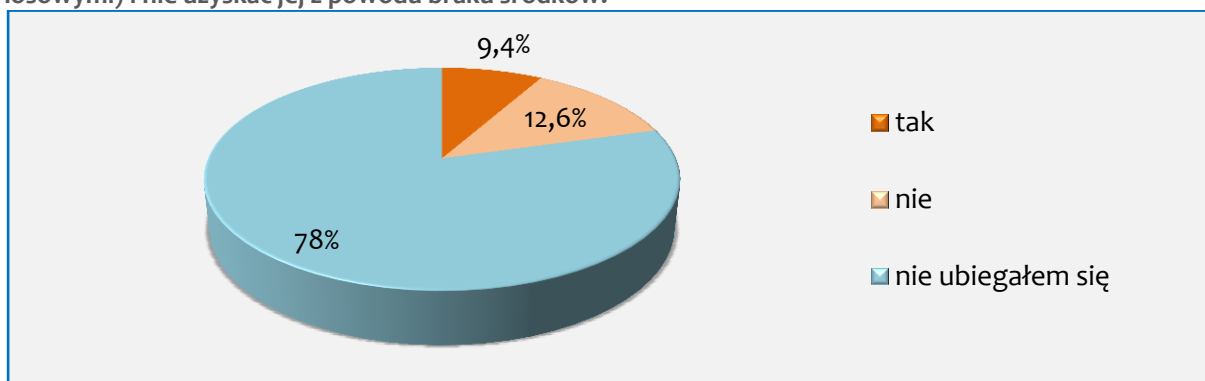
Wykres 66 Czy wynagrodzenia i dodatkowa pomoc finansowa udzielana z tytułu sprawowania pieczy zastępczej wystarcza rodzinom zastępczym na pokrycie wszystkich podstawowych kosztów związanych z utrzymaniem dzieci i opieką nad nimi?

Źródło: Badania własne – CATI z osobami sprawującymi rodzinną pieczę zastępczą.

Chcąc poznać dostępność dodatkowych środków dla rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka zapytano ich przedstawicieli czy zdarzyło im się nie uzyskać dodatkowego wsparcia, o które się ubiegali. Prawie 80% ankietowanych zadeklarowało, iż nie ubiegało się nigdy o dodatkowe wsparcie, jednak 9,4% uczestników badania potwierdziło, iż zdarzyło im się, iż – pomimo starań - nie otrzymali dodatkowych środków.

Wykres 67 Czy zdarzyło się Panu(i) ubiegać o pomoc finansową z tytułu sprawowania rodzinnej pieczy zastępczej (dofinansowanie remontu, wypoczynku, wydatków związanych ze zdarzeniami losowymi) i nie uzyskać jej z powodu braku środków?

Źródło: Badania własne – CATI z osobami sprawującymi rodzinną pieczę zastępczą.

11.6 OCZEKIWANIA DOTYCZĄCE WSPARCIA

Osoby prowadzące rodziny zastępcze, poproszone o zgłoszenie zapotrzebowania na wsparcie w pełnionych przez nich funkcjach, najczęściej wymieniały potrzebę większego wsparcia finansowego (74% ankietowanych) oraz wsparcia rzeczowego (33,1% ankietowanych). Wśród oczekiwanych form wsparcia wymieniano często wsparcie merytoryczne w zakresie radzenia sobie z trudnymi sytuacjami wychowawczymi, takie jak np. specjalistyczne doradztwo dotyczące postępowania z dzieckiem (8,4%) czy szkolenia z zakresu pedagogiki (7,8%). Ponad 20% ankietowanych uznało, że obecne wsparcie jest wystarczające i nie oczekuje niczego więcej.

Tabela 61 Jakiego wsparcia potrzebują rodziny zastępcze?

Lp.	Forma wsparcia	Liczba rodzin	Odsetek rodzin
1.	Większego wsparcia finansowego	114	74,0%
2.	Wsparcia rzeczowego (artykuły szkolne, odzież, obuwie, zabawki, opał)	51	33,1%
3.	Specjalistycznego doradztwa dotyczącego postępowania z dzieckiem (psycholog/terapeuta/pedagog)	13	8,4%
4.	Szkoleń z zakresu pedagogiki (rozwój dzieci, opieka nad nimi, radzenie sobie z trudnymi sytuacjami)	12	7,8%
5.	Szkoleń z zakresu przepisów prawnych dotyczących pieczy zastępczej, pomoc prawna	5	3,2%
6.	Pomocy w sprawowaniu opieki nad dzieckiem/dziećmi	4	2,6%
7.	Obecne wsparcie jest wystarczające	31	20,1%

Źródło: Badania własne – CATI z osobami sprawującymi rodzinną pieczę zastępczą.

Procenty nie sumują się do 100 ze względu na możliwość wyboru więcej niż jednej odpowiedzi.

Przedstawiciele rodzinnych domów dziecka w odpowiedzi na to pytanie wskazali na potrzebę większego wsparcia finansowego (2 podmioty) i w pojedynczych przypadkach na szkolenia z zakresu przepisów prawnych, doradztwo pedagogiczno-psychologiczne, organizację wypoczynku letniego.

Tabela 62 Jakiego wsparcia potrzebują rodzinne domy dziecka?

Lp.	Forma wsparcia	Liczba rodzinnych domów dziecka	Odsetek rodzinnych domów dziecka
1.	Większego wsparcia finansowego	2	40%
2.	Szkoleń z zakresu przepisów prawnych dotyczących pieczy zastępczej, pomoc prawna	1	20%
3.	Specjalistycznego doradztwa dotyczącego postępowania z dzieckiem (psycholog/terapeuta/pedagog)	1	20%
4.	Organizacji wypoczynku letniego połączonego z terapią	1	20%
5.	Obecne wsparcie jest wystarczające	1	20%

Źródło: Badania własne – CATI z osobami sprawującymi rodzinną pieczę zastępczą.

Procenty nie sumują się do 100 ze względu na możliwość wyboru więcej niż jednej odpowiedzi.

Podobnie uczestnicy indywidualnych wywiadów pogłębionych wymieniali najczęściej potrzebę wsparcia finansowego, jednak odnosili ją do konkretnych sytuacji, tj.:

- środków na zakup podręczników i artykułów szkolnych przed rozpoczęciem roku szkolnego: „Powinna być większa pomoc finansowa na edukację dzieci, tj. na zakup podręczników, zeszytów, komitet rodzicielski” [IDI_1]; „Powinno być więcej pieniędzy na remonty, sprzęt, edukację dzieci - w miesiącach sierpień – wrzesień kiedy to trzeba kupić wyprawkę do szkoły. Powinny być zniżki dla dzieci na przejazdy...” [IDI_10],
- środków na wizyty u lekarzy i lekarstwa, szczególnie dla dzieci przewlekle chorych i niepełnosprawnych: „Dzieci są z chorobami, trzeba często jeździć do lekarzy i powinny być zwracane bądź dofinansowane koszty przejazdu” [IDI_11],
- środków na utrzymanie lub remont domu/mieszkania: „Powinno być wsparcie np. na remont mieszkania, zwrot za media” [IDI_15].

Wśród wsparcia nie mającego charakteru stricte finansowego/materialnego zgłaszano potrzebę poprawy dostępu do specjalistycznej opieki medycznej („Lepszy dostęp do lekarzy, lepsza opieka, żeby ktoś rzeczywiście się nami interesował” [IDI_4 – dziecko niepełnosprawne]), zapewnienia większego wsparcia psychologicznego dla dzieci i opiekunów oraz wzajemnego wsparcia rodzin zastępczych („Przydałyby się zebrania, wsparcie psychologiczne” [IDI_7]; „Rodziny zastępcze z całego kraju powinny współpracować ze sobą” [IDI_11]), zapewnienia dzieciom możliwości wypoczynku wakacyjnego oraz promowanie rodzicielstwa zastępczego - obalanie stereotypów na temat rodzin zastępczych i ich podopiecznych.

12. INSTYTUCJONALNA PIECZA ZASTĘPCZA

12.1 SKALA INSTYTUCJONALNEJ PIECZY ZASTĘPCZEJ W WOJEWÓDZTWIE PODLASKIM

Na terenie województwa podlaskiego funkcjonuje 17 placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej: 6 placówek opiekuńczo-wychowawczych typu socjalizacyjnego, 2 placówki typu interwencyjnego oraz 9 placówek opiekuńczo-wychowawczych typu socjalizacyjno-interwencyjnego. Zaznaczyć należy, iż w roku 2012 w powiecie zambrowskim funkcjonowała 1 placówka opiekuńczo-wychowawcza typu socjalizacyjno-interwencyjnego, która w 2013 została rozdzielona na 4 osobne placówki, z których 3 mają charakter socjalizacyjny a 1 specjalistyczno-terapeutyczny, tym samym liczba placówek wzrosła z 17 w roku 2012 do 20 w roku 2013.

Tabela 63 Skala instytucjonalnej pieczy zastępczej sprawowanej w różnych formach na terenie powiatów województwa podlaskiego – dane dla roku 2012.

Lp.	Powiat	Typ placówki instytucjonalnej pieczy zastępczej				
		Opiekuńczo-wychowawcza typu socjalizacyjnego	Opiekuńczo-wychowawcza typu interwencyjnego	Opiekuńczo wychowawcza typu specjalistyczno-terapeutycznego	Regionalna placówka opiekuńczo-terapeutyczna	Interwencyjny ośrodek preadopcyjny
1.	Augustowski	0	0	0	0	0
2.	Białostocki	2*	1	0	0	0
3.	Bielski	0	0	0	0	0
4.	Grajewski	0	0	0	0	0
5.	Hajnowski	1	0	0	0	0
6.	Kolneński	0	0	0	0	0
7.	Łomżyński	0	0	0	0	0
8.	Miasto Białystok	8**	1	0	0	0
9.	Miasto Suwałki	1*	0	0	0	0
10.	Miasto Łomża	1*	0	0	0	0
11.	Moniecki	0	0	0	0	0
12.	Sejneński	0	0	0	0	0
13.	Siemiatycki	0	0	0	0	0
14.	Sokółski	0	0	0	0	0
15.	Suwalski	1*	0	0	0	0
16.	Wysoko-Mazowiecki	0	0	0	0	0
17.	Zambrowski	1	0	0	0	0
Ogółem		15	2	0	0	0

Źródło: Informacje udostępnione przez przedstawicieli poszczególnych samorządów powiatowych w trakcie realizacji badania ankietowego, zweryfikowane podczas kontaktu telefonicznego z Powiatowymi Centrami Pomocy Rodzinie oraz wykazami opublikowanymi w Internecie.

* placówki typu socjalizacyjno-interwencyjnego

** w tym 4 placówki typu socjalizacyjno-interwencyjnego

W 17 placówkach instytucjonalnej pieczy zastępczej z obszaru województwa podlaskiego w roku 2012 przebywało około 521 dzieci, z czego 49 w dwóch placówkach typu interwencyjnego. W przypadku zmieniającej się w trakcie roku liczby podopiecznych w wyliczeniu uwzględniano ich maksymalną w danym roku liczbę.

Tabela 64 Liczba dzieci przebywających w instytucjonalnej pieczy zastępczej sprawowanej w różnych formach na terenie powiatów województwa podlaskiego – dane dla roku 2012.

Lp.	Powiat	Typ placówki instytucjonalnej pieczy zastępczej				
		Opiekuńczo-wychowawcza typu socjalizacyjnego	Opiekuńczo-wychowawcza typu interwencyjnego	Opiekuńczo wychowawcza typu specjalistyczno-terapeutycznego	Regionalna placówka opiekuńczo-terapeutyczna	Interwencyjny ośrodek preadopcyjny
1.	Augustowski	0	0	0	-	-
2.	Białostocki	95	46	0	-	-
3.	Bielski	0	0	0	-	-
4.	Grajewski	0	0	0	-	-
5.	Hajnowski	38	0	0	-	-
6.	Kolneński	0	0	0	-	-
7.	Łomżyński	0	0	0	-	-
8.	Miasto Białystok	186	3	0	-	-
9.	Miasto Suwałki	44	0	0	-	-
10.	Miasto Łomża	23	0	0	-	-
11.	Moniecki	0	0	0	-	-
12.	Sejneński	0	0	0	-	-
13.	Siemiatycki	0	0	0	-	-
14.	Sokółski	0	0	0	-	-
15.	Suwalski	30	0	0	-	-
16.	Wysoko-Mazowiecki	0	0	0	-	-
17.	Zambrowski	56	0	0	-	-
Ogółem		472	49	-	-	-

Źródło: Informacje udostępnione przez przedstawicieli poszczególnych samorządów powiatowych w trakcie realizacji badania ankietowego, zweryfikowane podczas kontaktu telefonicznego z Powiatowymi Centrami Pomocy Rodzinie.

Przedstawiciel jednej z placówek odmówił udzielenia informacji dotyczącej liczby zatrudnionych opiekunów, stąd dane w tym zakresie odnoszą się do 16 podmiotów. W 16 placówkach opiekuńczo wychowawczych na terenie Podlasia zatrudnionych jest łącznie 145 opiekunów/wychowawców, a więc średnio na jedną placówkę przypada 9 opiekunów. Widać jednak duże zróżnicowanie w tym zakresie, stąd średnia odbiega od rzeczywistego rozkładu liczby opiekunów w placówkach. Największa liczba opiekunów przypadających na jedną placówkę wynosi 17.

Tabela 65 Liczba opiekunów/wychowawców zatrudnionych w chwili obecnej na stałe w poszczególnych placówkach.

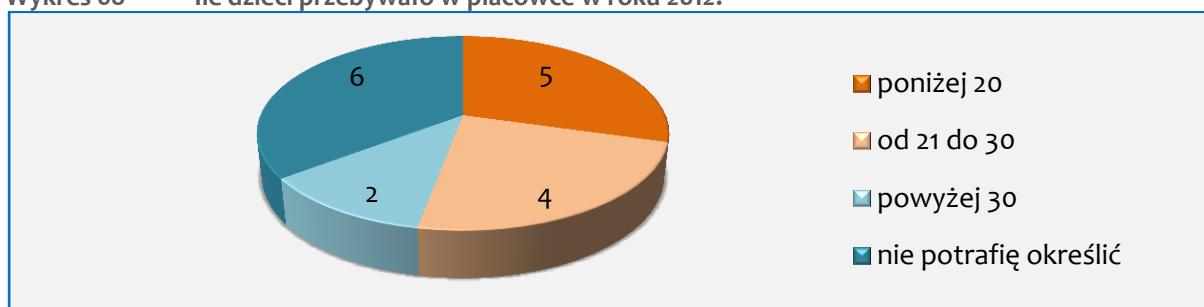
Lp.	Liczba opiekunów	Liczba placówek	Procent placówek
1.	do 5	4	23,5%
2.	od 6 do 10	7	41,2%
3.	od 11 do 15	3	17,6%
4.	powyżej 15	2	11,8%
5.	brak danych	1	5,9%

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej.

12.2 CHARAKTERYSTYKA DZIECI PRZEBYWAJĄCYCH W INSTYTUCJONALNEJ PIECZY ZASTĘPCZEJ

Chcąc określić wielkość placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej dokonano pogrupowania liczby dzieci przebywających w poszczególnych placówkach w roku 2012. Okazuje się, iż dominują placówki liczące do 20 oraz od 21 do 30 podopiecznych, jednak aż 6 z 17 podmiotów nie potrafiło określić liczby dzieci przebywających w placówce w roku 2012.

Wykres 68 Ile dzieci przebywało w placówce w roku 2012?

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Pokrywa się to z informacjami na temat liczby dzieci przebywających w placówkach aktualnie – najliczniejsze są placówki liczące poniżej 20 dzieci, a najrzadsze są te, które sprawują opiekę nad więcej niż 30 podopiecznymi. Maksymalna liczba dzieci przebywających aktualnie w jednej placówce wynosi 46.

Tabela 66 Liczba wychowanków aktualnie przebywających w poszczególnych placówkach?

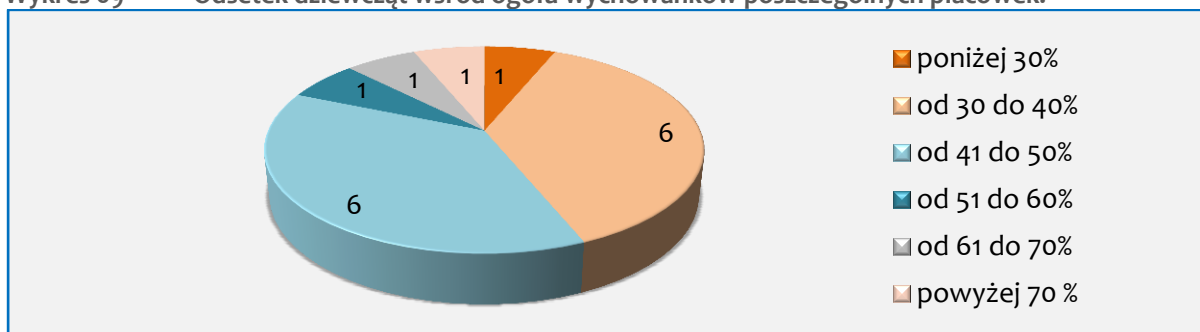
Lp.	Liczba wychowanków	Liczba placówek	Procent placówek
1.	poniżej 20	8	47,1%
2.	od 20 do 30	7	41,2%
3.	powyżej 30	2	11,8%

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej.

W zdecydowanej większości placówek opiekuńczo-wychowawczych wśród podopiecznych przeważają chłopcy. Odsetek dziewcząt w 13 placówkach nie przekracza 50%, przy

czym w 7 nie przekracza nawet poziomu 40%. Większą liczbę dziewcząt niż chłopców wśród aktualnych wychowanków zadeklarowały jedynie 2 placówki opiekuńczo-wychowawcze, jedna z nich jest placówką przyjmującą wyłącznie dziewczęta.

Wykres 69 Odsetek dziewcząt wśród ogółu wychowanków poszczególnych placówek.

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej.

W placówkach opiekuńczo-wychowawczych największy odsetek wychowanków stanowią dzieci w wieku 16-17 lat (29,2%), co czwarte dziecko zalicza się do kategorii wiekowej 13-15 lat, a co piąte ma mniej niż 10 lat.

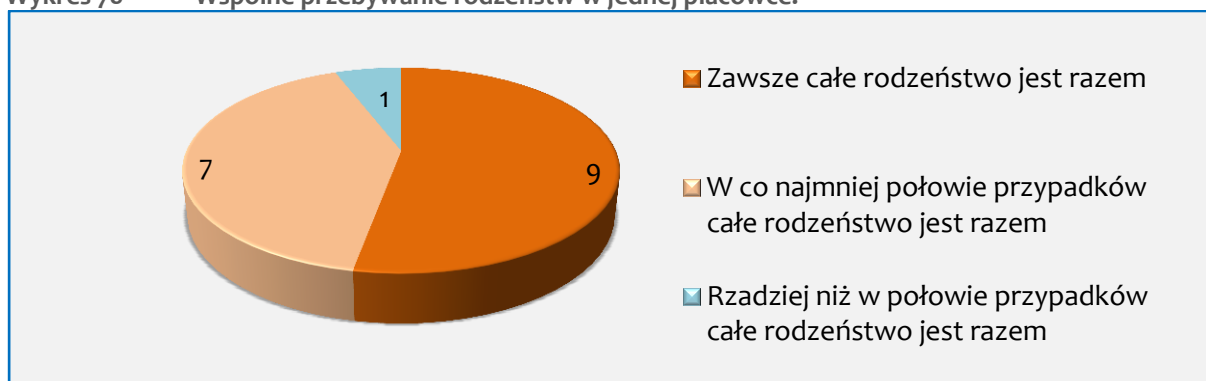
Tabela 67 Liczba wychowanków w poszczególnych placówkach opiekuńczo-wychowawczych według kategorii wiekowych.

	Wiek wychowanków				
	poniżej 10 lat	10 - 12 lat	13 – 15 lat	16 – 17 lat	18 lub więcej lat
placówka nr 1	1	1	9	9	6
placówka nr 2	2	1	5	6	1
placówka nr 3	7	5	7	5	6
placówka nr 4	2	3	5	7	-
placówka nr 5	1	-	6	5	-
placówka nr 6	3	1	6	3	1
placówka nr 7	3	7	6	13	1
placówka nr 8	5	10	8	3	3
placówka nr 9	-	1	9	7	3
placówka nr 10	-	2	9	16	-
placówka nr 11	-	2	4	6	-
placówka nr 12	24	6	6	3	3
placówka nr 13	-	3	1	15	6
placówka nr 14	10	1	3	-	1
placówka nr 15	13	4	-	-	1
placówka nr 16	2	4	2	6	2
placówka nr 17	11	8	13	11	3
Ogółem	84	59	99	115	37
	21,3%	15,0%	25,1%	29,2%	9,4%

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Dane uzyskane podczas badania ankietowego pokazują, iż w praktyce dąży się do stworzenia sytuacji, w której rodzeństwa przebywające w pieczy zastępczej nie są rozdzielane. Aż 9 z 17 placówek zadeklarowało, iż zawsze całe rodzeństwa objęte pieczą zastępczą przebywają razem w jednej placówce, a przedstawiciele 7 placówek uznali, iż jest to sytuacja dotycząca więcej niż połowy rodzeństw. Tylko w jednej placówce stwierdzono, iż rodzeństwa częściej są rozdzielane niż przebywają razem.

Wykres 70 Wspólne przebywanie rodzeństw w jednej placówce.

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej.

W tym miejscu warto uzupełnić wiedzę uzyskaną podczas badań ankietowych wypowiedziami przedstawicieli placówek opiekuńczo-wychowawczych zebranych podczas zogniskowanego wywiadu grupowego. Zapytani o sytuację rodzeństw zwrócili oni uwagę na fakt, iż dąży się do wspólnego pobytu całego rodzeństwa w jednej placówce, jednak rozdzielania się zdarzają zwykle w specyficznych sytuacjach. Wymieniono następujące przypadki

- gdy jedno z dzieci jest upośledzone, zdarza się, że zdrowe dziecko trafia do adopcji, a upośledzone pozostaje w placówce,
- gdy w rodzinach wielodzietnych pomiędzy rodzeństwem jest duża różnica wieku, młodsze dzieci mogą trafić do adopcji, a starsze pozostają w placówkach, jednak wtedy rodzeństwo mieszka w jednym mieście aby mogło się spotykać,
- w niektórych przypadkach dzieci same dostrzegają korzyści z rozdzielania i podejmują samodzielnie taką decyzję.

Dane zawarte w tabeli nr 68 obrazują liczbę rodzeństw przebywających w placówkach opiekuńczo-wychowawczych na terenie województwa podlaskiego, ze względu na ich wielkość. Jak widać w większości placówek rodzeństwa liczące więcej niż 3 osoby są sporadyczne, najliczniejsze są przypadki rodzeństw dwuosobowych, których liczba w 1 placówce wynosi nawet cztery.

Tabela 68 Liczba rodzeństw w poszczególnych placówkach z uwzględnieniem wielkości rodzeństwa.

Lp.	Liczba wychowanków	Liczba placówek, w których umieszczone są rodzeństwa					Ogółem
		brak rodzeństw	1 rodzeństwo	2 rodzeństwa	3 rodzeństwa	4 rodzeństwa	
1.	Rodzeństwa 2-osobowe	-	4	7	5	1	37
2.	Rodzeństwa 3-osobowe	4	8	2	1	2	23
3.	Rodzeństwa 4-osobowe	12	4	1	-	-	6
4.	Rodzeństwa liczące ponad 4 osoby	10	6	1	-	-	8

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Rozkład odpowiedzi na pytanie o kontakty podopiecznych z placówek opiekuńczo-wychowawczych ze swoimi rodzicami biologicznymi jest dość nietypowy. W identycznej liczbie przypadków - tj. w przypadku 7 placówek - ich przedstawiciele uznali, iż regularne kontakty przynajmniej jednego rodzica – nie rzadziej niż raz w tygodniu – dotyczą od 11 do 25 % dzieci oraz od 51 do 75% dzieci. Kategoria pośrednia od 26 do 50% została wskazana tylko w jednej placówce.

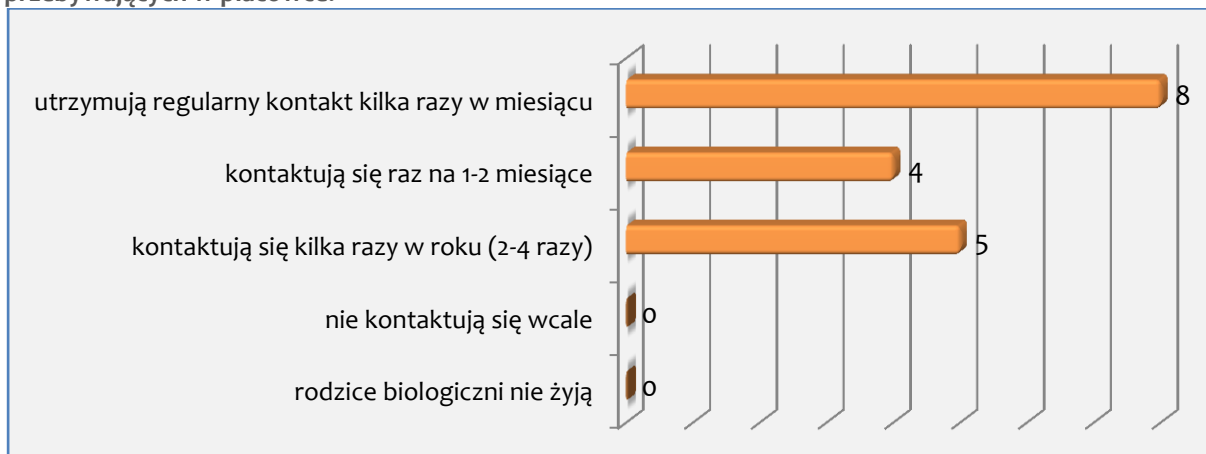
Tabela 69 W przypadku jakiego odsetka dzieci przebywających w placówce rodzice biologiczni utrzymują regularny kontakt ze swoim dzieckiem/dziećmi – co najmniej 1 raz w tygodniu?

Lp.	Odsetek dzieci	Przynajmniej jeden rodzic
1.	mniej niż 10%	1
2.	11-25%	7
3.	26-50%	1
4.	51-75%	7
5.	powyżej 75%	1

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Osoby sprawujące instytucjonalną pieczę zastępczą zadeklarowały, iż w przypadku większości dzieci kontakt z rodzicami biologicznymi ma miejsce kilka razy w miesiącu, jednocześnie 5 z 17 placówek uznało, iż większość rodziców kontaktuje się z dziećmi tylko kilka razy w roku.

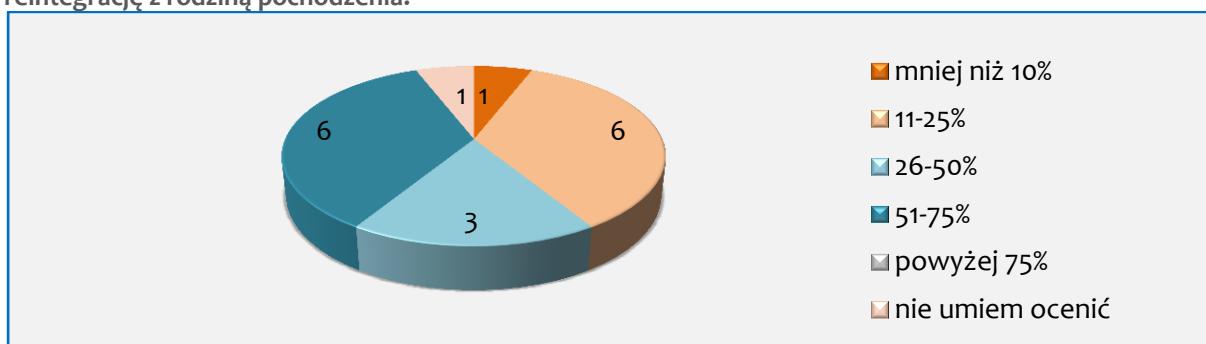
Wykres 71 Częstotliwość kontaktu z rodzicami biologicznymi w przypadku większości dzieci przebywających w placówce.

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Zdaniem osób reprezentujących w badaniu placówki opiekuńczo-wychowawcze szanse na reintegrację z rodziną biologiczną ma znaczna część ich podopiecznych: aż 6 placówek takie szanse dostrzega w przypadku 51-75% dzieci, kolejne 6 w przypadku 11-25% dzieci, a 3 placówki oszacowały, iż szanse na reintegrację ma 26-50% dzieci.

Wykres 72 W przypadku jakiego odsetka dzieci przebywających w placówce istnieje szansa na reintegrację z rodziną pochodzenia?

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej.

W trakcie wywiadu fokusowego przedstawiciele placówek opiekuńczo-wychowawczych zwracali uwagę na bardzo zróżnicowane zainteresowanie rodziców biologicznych swoimi dziećmi. Wymieniali przykłady rodziców, którzy zabierają regularnie dzieci na weekendy oraz takich, którzy przychodzą raz na miesiąc lub biorą dzieci do siebie tylko na święta. Jak skomentował jeden z rozmówców: „Większość rodziców przychodzi aby się poskarżyć, że gdyby oni dostawali tyle pieniędzy co miesiąc na utrzymanie dziecka ile dostaje placówka to wiedliby wspierać życie ze swoimi dziećmi”. Uczestnicy wywiadu podkreślili, iż reintegracja z rodziną biologiczną jest procesem długim i trudnym („starsze dzieci czasami nie chcą rozmawiać w ogóle z rodzicami”), dlatego „zazwyczaj dzieci, które trafiły do placówki przebywają w pieczy zastępczej do pełnoletności”.

12.3 CHARAKTERYSTYKA INSTYTUCJONALNEJ PIELCZY ZASTĘPCZEJ O CHARAKTERZE INTERWENCYJNYM

Przedstawiciele placówek typu interwencyjnego zadeklarowali, iż przeciętny czas przebywania dziecka w placówce to 2-3 miesiące. Tyle też przeciętnie trwa proces regulacji sytuacji prawnej dziecka umieszczonego w placówce typu interwencyjnego. Jako podstawowe przyczyny umieszczania dziecka w placówce typu interwencyjnego wskazano bezradność rodziców, a następnie alkoholizm, bezrobocie i choroby.

Zgodnie z wiedzą przedstawicieli placówek typu interwencyjnego dzieci przebywające w tych placówkach trafiają najczęściej do placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej (typu nieinterwencyjnego) lub do rodzin przysposabiających. Placówki instytucjonalnej pieczy zastępczej zostały wskazane przez wszystkich respondentów, a $\frac{3}{4}$ z nich uznało, że jest to najczęstsze miejsce kierowania dzieci z placówek interwencyjnych. Połowa przedstawicieli placówek interwencyjnych zadeklarowała, iż dzieci trafiają często do rodzinnej pieczy zastępczej. Tyle samo wskazało na fakt, iż zdarzają się przypadki, iż dzieci wracają do swojej rodziny biologicznej, jednak taka sytuacja została uznana za najrzadszą.

12.4 ZAKRES INFORMACJI UDZIELANYCH PLACÓWKOM INSTYTUCJONALNEJ PIELCZY ZASTĘPCZEJ

Przedstawiciele placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej biorących udział w badaniu ankietowym poproszono o określenie jakiego typu informacje o dziecku oraz dokumenty dotyczące dziecka są im przekazywane w momencie przyjmowania dziecka do placówki. Najrzadziej placówki otrzymują informacje o charakterze/upodobaniach dziecka oraz o jego sytuacji edukacyjnej. Najczęściej o stanie zdrowia dziecka i jego sytuacji prawnej. Warto podkreślić, iż udostępnianie nawet tak istotnych informacji jak wiedza o sytuacji rodzinnej, prawnej i zdrowotnej dziecka ma miejsce każdorazowo jedynie w połowie placówek.

Tabela 70 Jakie informacje o dziecku są przekazywane placówce przed przyjęciem dziecka w instytucjonalną pieczę zastępczą?

Lp.	Rodzaj informacji	Częstotliwość udostępniania informacji			
		za każdym razem	w większości przypadków	w nielicznych przypadkach	nigdy
1.	Informacja o sytuacji rodzinnej dziecka	9	7	1	-
2.	Informacje o sytuacji prawnej dziecka	8	9	-	-
3.	Informacje o sytuacji rodzeństwa dziecka	3	13	1	-
4.	Informacje o stanie zdrowia dziecka	9	8	-	-
5.	Informacje o charakterze/upodobaniach dziecka	1	7	8	1
6.	Informacje o sytuacji edukacyjnej dziecka	8	7	2	-

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej.

W momencie przyjęcia dzieci, do placówek przekazywane są najczęściej takie dokumenty jak: odpis aktu urodzenia oraz dokumenty szkolne, choć część placówek deklaruje, iż nie dotyczy to wszystkich przypadków. Placówki deklarują również otrzymywanie planu pracy z rodziną oraz diagnozy psychofizycznej dziecka, jednak dokumenty te dotyczą wyłącznie dzieci przyjmowanych przez placówkę z innej placówki instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Tabela 71 Jakie dokumenty dziecka zostają przekazane placówce wraz z przyjęciem dziecka w pieczę zastępczą?

Lp.	Rodzaj dokumentów	Częstotliwość przekazywania dokumentów			
		za każdym razem	w większości przypadków	w nielicznych przypadkach	nigdy
1.	Odpis aktu urodzenia dziecka	13	4	-	-
2.	Odpis aktu zgonu zmarłego rodzica/zmarłych rodziców	9	7	1	-
3.	Dokumentacja o stanie zdrowia dziecka	9	8	-	-
4.	Dokumenty szkolne: świadectwa szkolne i karty szczepień	11	6	-	-

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej.

12.5 OCZEKIWANIA DOTYCZĄCE WSPARCIA

Przedstawicielom placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej z regionu przedstawiono w ramach badania ankietowego listę zagadnień, dotyczących form wsparcia, z prośbą o wskazanie tych rodzajów wsparcia, które są potrzebne w przypadku danej placówki. Dodatkowo poproszono o określenie dziedziny, w której wsparcie jest najbardziej potrzebne placówce.

Tabela 72 Jakiego wsparcia potrzebowałaby placówka, którą Pan(i) reprezentuje?

Lp.	Rodzaj wsparcia	Liczba placówek	Procent placówek
1.	Więszego wsparcia finansowego	15	88,2%
2.	Ułatwionego dostępu do specjalistycznych usług psychologicznych/terapeutycznych dla dzieci	12	70,6%
3.	Remontu obiektu, w którym mieści się placówka	7	41,2%
4.	Wsparcia rzeczowego (artykuły szkolne, odzież, obuwie, zabawki)	5	29,4%
5.	Szkoleń dla opiekunów/wychowawców	5	29,4%
6.	Ułatwionego dostępu do specjalistycznych usług leczniczych i rehabilitacyjnych dla dzieci	3	17,6%
7.	Organizacji wypoczynku letniego dla podopiecznych	3	17,6%
8.	Zwiększenia liczby opiekunów/wychowawców	2	11,8%
9.	Zmiany obiektu, w którym mieści się placówka	1	5,9%

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Niemal 90% placówek zadeklarowało, iż dostrzega potrzeby większego wsparcia finansowego na codzienne funkcjonowanie placówki, a 70% dostrzega potrzebę zwiększenia dostępności do specjalistycznych usług psychologicznych i terapeutycznych dla podopiecznych. Dla 41% placówek istotne byłoby wsparcie w postaci sfinansowania remontu obiektu, w którym prowadzą działalność. Rozkład wszystkich udzielonych odpowiedzi prezentuje tabela nr 73, zawarte w niej procenty nie sumują się do 100 ze względu na możliwość wskazania kilku rodzajów wsparcia przez jedną placówkę.

Uwzględniając wyłącznie te rodzaje wsparcia, których placówki oczekują najbardziej (jedna najistotniejsza dziedzina) hierarchia nie ulega zmianie, choć zwiększa się dystans pomiędzy częstotliwością dokonywanych wyborów. Wsparcie finansowe jako najważniejszą potrzebę wskazało 14 placówek, a poprawę dostępu do specjalistycznych usług psychologicznych i terapeutycznych – pozostałe 3 placówki.

Tabela 73 Najistotniejsze wsparcie z punktu widzenia placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej..

Lp.	Rodzaj wsparcia	Liczba placówek	Procent placówek
1.	Większego wsparcia finansowego na codzienne funkcjonowanie	14	82,4%
2.	Ułatwionego dostępu do specjalistycznych usług psychologicznych/terapeutycznych dla dzieci	3	17,6%

Źródło: Badania własne – CATI z przedstawicielami placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej.

13. WNIOSKI I REKOMENDACJE

Lp.	WNIOSKI	REKOMENDACJE	ADRESAT I SPOSÓB WDROŻENIA
1.	<p>Ponad połowa (56,3%) samorządów gminnych woj. podlaskiego zadeklarowała, że do tej pory nie podjęła działań związanych z wdrażaniem poszczególnych rozwiązań wprowadzonych Ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.</p>	<p>Należy dążyć do upowszechniania – szczególnie wśród samorządów gminnych - informacji o nowych obowiązkach i zasadach działania związanych ze wspieraniem rodzin i pieczą zastępczą, a także stworzyć możliwość korzystania z dobrych praktyk wypracowanych w innych gminach (także poza województwem podlaskim) i uświadamiać możliwości poszukiwania zewnętrznych źródeł finansowania zadań wynikających z ustawy.</p>	<p>Adresat: ROPS Białystok</p> <p>Sposób działania: należy opracować i wdrożyć akcję informacyjną dla jednostek samorządów terytorialnych, która ze szczegółami będzie informowała o zadaniach, jakie Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej nakłada na gminy, a także o nowych rozwiązaniach.</p> <p>Instytucja nadzorująca powinna również w komunikatach kampanii zawrzeć informacje o konsekwencjach, jakie gmina może ponieść w przypadku braku działań w celu wdrażania rozwiązań w ramach Ustawy.</p>
2.	<p>Prawie połowa, bo 40% jednostek gminnych, nie posiada (lub deklaruje nie posiadanie) 3-letniego gminnego programu dotyczącego rozwoju pieczy zastępczej.</p>	<p>Należy mobilizować samorzady gminne do podjęcia prac nad stworzeniem planu wspierania rodziny i umożliwić wymianę doświadczeń z gminami, które takie plany opracowały, np. poprzez wspólne warsztaty, platformę internetową dającą dostęp do tego typu dokumentów.</p>	<p>Adresat: ROPS Białystok</p> <p>Sposób działania: należy podjąć kampanię informacyjną, która miałyby za zadanie również zmobilizować gminy do działania w tym zakresie. Odpowiednią formą byłyby tutaj warsztaty oraz szkolenia pracowników gmin (Lidera zmian), którzy w swojej jednostce odpowiadają za organizację pieczy zastępczej. Szkolenia powinny</p>

			zawierać elementy samej ustawy, ale przeważające treści powinny obejmować case study, czyli dobre przykłady wdrażania ustaleń Ustawy, nie tylko z regionu.
3.	Prawie 15% gmin zadeklarowało brak środków na realizację zadań dot. wsparcia rodzin, a w przypadku kolejnych 29% gmin posiadane środki są symboliczne. Aż 2/3 gmin uznało brak środków finansowych za najważniejszą barierę we wspieraniu rodzin.	Należy stwarzać możliwości i propagować wśród gmin przystępowanie do programów umożliwiających pozyskanie środków zewnętrznych na realizację zadań związanych ze wspieraniem rodziny.	Adresat: ROPS Białystok Sposób działania: szkolenia dla osób nadzorujących organizację pieczy zastępczych w jednostkach terytorialnych województwa podlaskiego z zakresu programu unijnego, nowej perspektywy 2014-2020 oraz możliwości dotyczących wspierania pieczy zastępczej. Następnie, na etapie wyrażenia chęci aplikowania o środki – pomoc specjalisty przy konstruowaniu dokumentów aplikacyjnych.
4.	Samorządy powiatowe oceniają większość swoich partnerów wyłącznie pozytywnie, natomiast ocena partnerów w przypadku samorządów gminnych jest negatywna – brak ocen negatywnych wystąpił jedynie w odniesieniu do współpracy z organizacjami pozarządowymi.	Należy dążyć do tworzenia zespołów interdyscyplinarnych, organizowania regularnych spotkań roboczych lub innych form integracji wszystkich partnerów zaangażowanych we wspieranie rodzin i funkcjonowanie systemu pieczy zastępczej, dzięki którym możliwa będzie wymiana doświadczeń, ustalenie jasnych zasad współpracy oraz poznane wzajemnych oczekiwań partnerów względem siebie. Rozwiązania takie są potrzebne szczególnie na poziomie samorządu gminnego.	Adresat: Samorządy gminne oraz powiatowe Sposób działania: systematyczna komunikacja oraz działania mające na celu jej usprawnienie. Organizacja spotkań roboczych w celu ustalenia czytelnych dla obu stron warunków współpracy, a także oczekiwań. Sprawna komunikacja jest warunkiem zgodnej i efektywnej kooperacji pomiędzy jednostkami.

5.	Przedstawiciele jednostek samorządu gminnego słabo orientują się w dokonanych zmianach przepisów dot. wspierania rodzin i pieczy zastępczej - ponad 1/3 z nich nie potrafiła w jakimkolwiek stopniu ocenić zmian wprowadzonych nową ustawą.	Należy dążyć do stworzenia oferty szkoleń, konsultacji, wizyt studyjnych dla przedstawicieli samorządów gminnych, dzięki którym wzrosłaby znajomość przepisów Ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz świadomość obowiązków wynikających z tej ustawy dla gmin.	Adresat: Samorzady gminne
6.	Przedstawiciele gmin, wśród zmian wprowadzonych Ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r., najkorzystniej ocenili wprowadzenie asystentów rodziny, a negatywnie: duże obciążenie finansowe gmin, bez zapewnienia dodatkowych środków na realizację nowych zadań.	Należy pomóc samorządom gminnym w poszukiwaniu alternatywnych – pozabudżetowych środków na finansowanie wsparcia rodzin, w szczególności na zatrudnianie i szkolenie asystentów rodziny.	Adresat: ROPS Białystok
7.	Ponad ¾ osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą deklarowało brak znajomości nowych przepisów dotyczących pełnionej przez nich funkcji oraz brak lub niski poziom informacji na ten temat ze strony organizatora pieczy zastępczej lub innych partnerów.	Należy objąć rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka szkoleniami umożliwiającymi zdobycie niezbędnej wiedzy, szczególnie w zakresie przysługujących im świadczeń, możliwości pozyskiwania specjalistycznego wsparcia oraz zasad ubiegania się o wsparcie finansowe i merytoryczne.	Adresat: Samorzady gminne oraz powiatowe przy współpracy z ROPS Białystok Sposób działania: udostępnienie informacji drogą szkolenia lub pouczenia indywidualnego przez pracownika pieczy zastępczej w ramach danej jednostki samorządu terytorialnego. Należy pamiętać, że opiekunowie rodzin zastępczych są osobami zapracowanymi, dlatego istnieje potrzeba dostosowania drogi przekazania im wiedzy do indywidualnych potrzeb.

14. PODSUMOWANIE

Badanie nt.: „Diagnoza systemu pieczy zastępczej w województwie podlaskim” w ramach projektu systemowego „*Bądź Aktywny, Bądź Najlepszy – szkolenia oraz specjalistyczne doradztwo dla kadr instytucji pomocy społecznej*” miało na celu charakterystykę systemu pieczy zastępczej na terenie województwa podlaskiego. Zrealizowane zostało w okresie od maja do września 2013 roku na terenie województwa podlaskiego z zastosowaniem następujących metod badawczych: analiza desk research, wywiad kwestionariuszowy CATI, indywidualny wywiad pogłębiony oraz zogniskowany wywiad grupowy. Do udziału w badaniu zaproszono przedstawicieli gminnych i powiatowych jednostek samorządu terytorialnego, osoby sprawujące rodzinną pieczę zastępczą, przedstawicieli placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej oraz organizacji wspierających rodziny i pieczę zastępczą.

Większość gmin wywiązuje się z obowiązku przygotowywania sprawozdań, prowadzenia monitoringu sytuacji dzieci z rodzin przeżywających trudności oraz zapewniania rodzinom konsultacji i wsparcia specjalistycznego. Samorzady powiatowe zadeklarowały znacznie wyższy poziom realizacji obowiązków nałożonych nową ustawą - część z nich wypełniana jest przez wszystkie powiaty, a znaczna część przez co najmniej 80% powiatów. Tylko jeden spośród 17 powiatów nie opracował trzyletniego powiatowego programu dotyczącego rozwoju pieczy zastępczej, w przypadku gmin program wspierania rodziny posiada 60% jednostek.

Przedstawiciele gminnych i powiatowych jednostek samorządowych mieli problem z podaniem przybliżonej wysokości środków przeznaczanych rocznie na cele związane ze wspieraniem rodziny i pieczą zastępczą. Ponad 16% gmin zadeklarowało brak jakichkolwiek środków wyodrębnionych w budżecie gminy na wspieranie rodzin i pieczy zastępczej, zdaniem 37% gmin posiadane środki są zdecydowanie niewystarczające w stosunku do potrzeb rodzin. Samorzady powiatowe posiadają wyodrębnione środki na realizację zadań z zakresu rozwoju pieczy zastępczej - ponad połowa samorządów uznaje je za wystarczające.

Wszystkie gminy zadeklarowały współpracę z licznymi instytucjami/podmiotami podczas wypełniania zadań związanych ze wspieraniem rodzin. Jakość współpracy z poszczególnymi partnerami była oceniona w sposób dość zróżnicowany. W przypadku samorządów powiatowych ocena współpracy była bardziej pozytywna. Placówki opiekuńczo-wychowawcze pozytywnie oceniali współpracę ze wszystkimi partnerami, a największe znaczenie przypisały współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz Powiatowymi Centrami Pomocy Rodzinie. PCPR jako najważniejszego partnera wskazywało także większość osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą, choć podkreślano, że instytucja ta realizuje tylko te zadania, które są w pełni obowiązkowe, bez próby wyjścia naprzeciw potrzebom rodzin zastępczych.

Częściej niż co trzeci przedstawiciel samorządu gminnego nie potrafił ocenić zmian przepisów wprowadzonych Ustawą z 9 czerwca 2011 r. - wśród pozostałych dominowały opinie umiarkowane. W odniesieniu do wszystkich wymienionych aspektów dominował pogląd, iż nie ma różnicy w warunkach i zasadach funkcjonowania zgodnie ze starymi i nowymi przepisami. Najkorzystniej oceniono wprowadzenie asystentów rodziny, natomiast negatywnie - obciążenie gmin nowymi kosztami bez zapewnienia dodatkowych środków. Ocena zmian przepisów dokonana przez przedstawicieli samorządów powiatowych, wypadła korzystniej niż w przypadku samorządów gminnych. Ponad połowa respondentów oceniła zmiany dobrze, a 1/4 źle – jednak nie pojawiły się w tym przypadku oceny bardzo złe. Krytykowano rozrost biurokracji oraz brak środków na realizację nowych zadań.

Osoby sprawujące instytucjonalną pieczę zastępczą dostrzegały zmiany zaistniałe w wyniku wprowadzenia nowych przepisów i niemal we wszystkich przypadkach oceniały je korzystnie - licznie wyraziły one zadowolenie ze zmniejszenia placówek (41,2% placówek). Badanie wykazało bardzo niski poziom znajomości przepisów związanych z rodzicielstwem zastępczym wśród osób sprawujących pieczę rodzinną. Ponad ¾ osób prowadzących rodziny zastępcze nie potrafiło wypowiedzieć się w kwestii zmian przepisów.

Zidentyfikowano na terenie województwa podlaskiego 1 036 podmiotów sprawujących rodzinną pieczę zastępczą, w tym 66% stanowią rodziny zastępcze spokrewnione. Na uwagę zasługuje fakt, iż co ósme dziecko objęte rodzinną pieczę zastępczą posiada orzeczenie o niepełnosprawność. Osoby sprawujące rodzinną pieczę zastępczą sceptycznie oceniają szanse swoich podopiecznych na reintegrację - niespełna 6% ankietowanych uważa, że szanse te są duże, a ponad 50%, że są bardzo małe. W przypadku placówek opiekuńczo-wychowawczych optymizm w tej kwestii był większy – aż 6 placówek takie szanse dostrzega w przypadku 51-75% dzieci.

Wsparcie finansowe otrzymywane z tytułu sprawowania pieczy zastępczej jest uznawane przez 38% rodzin zastępczych za wystarczające dla zaspokojenia podstawowych potrzeb. Rodziny zastępcze wskazywały na potrzebę większego wsparcia finansowego oraz rzeczowego. Podobnie: prawie 90% przedstawicieli placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej zadeklarowało, iż dostrzega potrzeby większego wsparcia finansowego na codzienne funkcjonowanie placówki, a 70% oczekuje lepszego dostępu do specjalistycznych usług psychologicznych i terapeutycznych dla podopiecznych.

Tabela 1	Dobór metod i prób badawczych.....	8
Tabela 2	Wykaz gmin objętych badaniem ankietowym.....	13
Tabela 3	Stanowisko respondentów reprezentujących samorząd powiatowy w badaniu ankietowym	14
Tabela 4	Przedstawiciele rodzin zastępczych objętych badaniem ankietowym według powiatu	15
Tabela 5	Liczba placówek wsparcia dziennego w formie specjalistycznej funkcjonujących na terenie gmin województwa podlaskiego.	20
Tabela 6	Stopień wdrażania przez powiaty poszczególnych zadań ustalonych Ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.....	24
Tabela 7	Ile środków finansowych gminy przeznaczają na realizację zadań wynikających z Ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej?	27
Tabela 8	Ilość środków finansowych przeznaczanych przez powiaty na realizację zadań wynikających z Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej ?	27
Tabela 9	Czego dotyczy współpraca samorządów gminnych z samorządami innych gmin?	30
Tabela 10	Czego dotyczy współpraca samorządów gminnych z organizatorem pieczy zastępczej?	31
Tabela 11	Czego dotyczy współpraca samorządów gminnych z instytucjami oświatowymi? ..	32
Tabela 12	Czego dotyczy współpraca samorządów gminnych z Policją?	33
Tabela 13	Czego dotyczy współpraca samorządów gminnych z sądami?	34
Tabela 14	Czego dotyczy współpraca samorządów gminnych ze służbą zdrowia?.....	35
Tabela 15	Czego dotyczy współpraca samorządów gminnych z organizacjami pozarządowymi?.....	36
Tabela 16	Rodzaj kościoła/związku wyznaniowego, z którym gminy podejmują współpracę.	37
Tabela 17	Czego dotyczy współpraca samorządów gminnych z kościołami i związkami wyznaniowymi?	37
Tabela 18	Przedmiot współpracy samorządów powiatowych z samorządami gmin z terenu powiatu w zakresie wypełniania zadań związanych ze wspieraniem rodzin i pieczą zastępczą.....	39
Tabela 19	Przedmiot współpracy samorządów powiatowych z ośrodkami pomocy społecznej z terenu powiatu w zakresie wypełniania zadań związanych ze wspieraniem rodzin i pieczą zastępczą.....	39
Tabela 20	Przedmiot współpracy samorządów powiatowych z samorządami innych powiatów w zakresie wypełniania zadań związanych ze wspieraniem rodzin i pieczą zastępczą.	40
Tabela 21	Przedmiot współpracy samorządów powiatowych z Policją w zakresie wypełniania zadań związanych ze wspieraniem rodzin i pieczą zastępczą.....	41
Tabela 22	Przedmiot współpracy samorządów powiatowych z instytucjami oświatowymi w zakresie wypełniania zadań związanych ze wspieraniem rodzin i pieczą zastępczą.	41
Tabela 23	Przedmiot współpracy samorządów powiatowych z sądami w zakresie wypełniania zadań związanych ze wspieraniem rodzin i pieczą zastępczą.....	42
Tabela 24	Przedmiot współpracy samorządów powiatowych z ośrodkami adopcyjnymi w zakresie wypełniania zadań związanych ze wspieraniem rodzin i pieczą zastępczą.	43
Tabela 25	Przedmiot współpracy samorządów powiatowych ze służbą zdrowia (ośrodkami, przychodniami specjalistycznymi) w zakresie wypełniania zadań związanych ze wspieraniem rodzin i pieczą zastępczą.	44
Tabela 26	Przedmiot współpracy samorządów powiatowych z organizacjami pozarządowymi	45
Tabela 27	Przedmiot współpracy samorządów powiatowych z kościołami i związkami wyznaniowymi w zakresie wypełniania zadań związanych ze wspieraniem rodzin i pieczą zastępczą	45

Tabela 28	Organizacje pozarządowe, z którymi współpracują najczęściej podmioty sprawujące instytucjonalną pieczę zastępczą.	47
Tabela 29	Ocena współpracy z instytucjami/podmiotami zajmującymi się wspieraniem rodzin i pieczę zastępczą dokonana przez osoby sprawujące rodzinną pieczę zastępczą?.....	49
Tabela 30	Ocena rozwiązań wprowadzonych Ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej w zakresie wpierania rodziny - dokonana przez przedstawicieli samorządów gminnych.....	52
Tabela 31	Ocena rozwiązań wprowadzonych Ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej w zakresie rodzinnej pieczy zastępczej - dokonana przez przedstawicieli samorządów gminnych.....	53
Tabela 32	Ocena rozwiązań wprowadzonych Ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej w zakresie instytucjonalnej pieczy zastępczej - dokonana przez przedstawicieli samorządów gminnych.....	54
Tabela 33	Rozwiązania wprowadzone Ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, które - z perspektywy samorządu gminnego – oceniane są pozytywnie	55
Tabela 34	Rozwiązania wprowadzone Ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej , które - z perspektywy samorządu gminnego – oceniane są negatywnie	56
Tabela 35	Ocena rozwiązań wprowadzonych Ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej w zakresie rodzinnej pieczy zastępczej – dokonana przez przedstawicieli samorządów powiatowych.	57
Tabela 36	Ocena rozwiązań wprowadzonych Ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej w zakresie instytucjonalnej pieczy zastępczej – dokonana przez przedstawicieli samorządów powiatowych.	58
Tabela 37	Rozwiązania wprowadzone Ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, które - z perspektywy powiatu – oceniane są pozytywnie.....	58
Tabela 38	Rozwiązania wprowadzone Ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej , które - z perspektywy powiatu – oceniane są negatywnie.	59
Tabela 39	Ocena rozwiązań wprowadzonych przez Ustawę z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (w stosunku do wcześniej obowiązujących przepisów) – dokonana przez przedstawicieli placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej.....	60
Tabela 40	Rozwiązania wprowadzone Ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, które z perspektywy funkcjonowania placówki oceniane są pozytywnie	61
Tabela 41	Rozwiązania wprowadzone Ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, które z perspektywy funkcjonowania placówki oceniane są negatywnie	61
Tabela 42	Ocena rozwiązań wprowadzonych przez Ustawę z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (w stosunku do wcześniej obowiązujących przepisów) – dokonana przez osoby prowadzące rodziny zastępcze.....	63
Tabela 43	Ocena rozwiązań wprowadzonych przez Ustawę z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (w stosunku do wcześniej obowiązujących przepisów) – dokonana przez osoby prowadzące rodzinne domy dziecka.....	64
Tabela 44	Rozwiązania wprowadzone Ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, oceniane pozytywnie z perspektywy rodzin zastępczych.....	64
Tabela 45	Rozwiązania wprowadzone Ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, oceniane negatywnie z perspektywy rodzin zastępczych.	65
Tabela 46	Problemy/bariery napotymane przez gminy w sprawnym i efektywnym wypełnianiu zadań związanych ze wspieraniem rodziny i systemem pieczy zastępczej?	67

Tabela 47	Problemy/bariery napotymane przez powiaty w sprawnym i efektywnym wypełnianiu zadań związanych ze wspieraniem rodziny i systemem pieczy zastępczej.....	68
Tabela 48	Jakie trudności/problemy/bariery napotykają placówki instytucjonalnej pieczy zastępczej w sprawnym i efektywnym wypełnianiu zadań dotyczących pieczy zastępczej?.....	69
Tabela 49	Jakie trudności/problemy/bariery napotykają osoby prowadzące rodziny zastępcze w efektywnym wypełnianiu swoich zadań?.....	70
Tabela 50	Skala rodzinnej pieczy zastępczej sprawowanej w różnych formach na terenie powiatów województwa podlaskiego – dane dla roku 2012.....	71
Tabela 51	Liczba dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej sprawowanej w różnych formach na terenie powiatów województwa podlaskiego – dane dla roku 2012.....	72
Tabela 52	Czy rodzeństwa przebywają razem w rodzinnej pieczy zastępczej?.....	77
Tabela 53	Jakie informacje o dziecku są przekazywane rodzinie zastępczej przed przyjęciem dziecka w pieczę zastępczą?.....	81
Tabela 54	Jakie informacje o dziecku są przekazywane osobom prowadzącym rodzinny dom dziecka przed przyjęciem dziecka w pieczę zastępczą?.....	82
Tabela 55	Jakie dokumenty dziecka zostają przekazane rodzinie zastępczej przed przyjęciem dziecka w pieczę zastępczą?.....	82
Tabela 56	Jakie dokumenty dziecka zostają przekazane osobom prowadzącym rodzinny dom dziecka przed przyjęciem dziecka w pieczę zastępczą?.....	83
Tabela 57	Z jakich form wsparcia rodzinnej pieczy zastępczej korzystały w ciągu ostatnich 3 lat rodziny zastępcze?.....	84
Tabela 58	Z jakich form wsparcia rodzinnej pieczy zastępczej korzystały w ciągu ostatnich 3 lat rodzinne domy dziecka?.....	85
Tabela 59	Ocena wysokości świadczeń przyznawanych rodzinom zastępczym z tytułu sprawowania rodzinnej pieczy zastępczej.....	86
Tabela 60	Ocena wysokości świadczeń przyznawanych rodzinnym domom dziecka z tytułu sprawowania rodzinnej pieczy zastępczej.....	86
Tabela 61	Jakiego wsparcia potrzebują rodziny zastępcze?.....	88
Tabela 62	Jakiego wsparcia potrzebują rodzinne domy dziecka?.....	88
Tabela 63	Skala instytucjonalnej pieczy zastępczej sprawowanej w różnych formach na terenie powiatów województwa podlaskiego – dane dla roku 2012.....	90
Tabela 64	Liczba dzieci przebywających w instytucjonalnej pieczy zastępczej sprawowanej w różnych formach na terenie powiatów województwa podlaskiego – dane dla roku 2012.....	91
Tabela 65	Liczba opiekunów/wychowawców zatrudnionych w chwili obecnej na stałe w poszczególnych placówkach.....	92
Tabela 66	Liczba wychowanków aktualnie przebywających w poszczególnych placówkach?.....	92
Tabela 67	Liczba wychowanków w poszczególnych placówkach opiekuńczo-wychowawczych według kategorii wiekowych.....	93
Tabela 68	Liczba rodzeństw w poszczególnych placówkach z uwzględnieniem wielkości rodzeństwa.....	95
Tabela 69	W przypadku jakiego odsetka dzieci przebywających w placówce rodzice biologiczni utrzymują regularny kontakt ze swoim dzieckiem/dziećmi – co najmniej 1 raz w tygodniu?.....	95
Tabela 70	Jakie informacje o dziecku są przekazywane placówce przed przyjęciem dziecka w instytucjonalną pieczę zastępczą?.....	97
Tabela 71	Jakie dokumenty dziecka zostają przekazane placówce przed przyjęciem dziecka w pieczę zastępczą?.....	98
Tabela 72	Jakiego wsparcia potrzebowałaby placówka, którą Pan(i) reprezentuje?.....	98
Tabela 73	Najistotniejsze wsparcie z punktu widzenia placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej.....	99

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1	Forma sprawowania rodzinnej pieczy zastępczej przez uczestników badania.....	15
Wykres 2	Czy dla gminy opracowano 3-letni program wspierania rodziny?	17
Wykres 3	Stopień wdrażania przez samorządy gminne zadania z zakresu zapewnienia rodzinom przeżywającym trudności wsparcia asystenta rodziny.	17
Wykres 4	Stopień wdrażania przez samorządy gminne zadania z zakresu prowadzenia terapii i mediacji w rodzinach przeżywającym trudności.	18
Wykres 5	Stopień wdrażania przez samorządy gminne zadania z zakresu zapewnienia rodzinom przeżywającym trudności dostępu do konsultacji i specjalistycznego poradnictwa.	18
Wykres 6	Stopień wdrażania przez samorządy gminne zadania z zakresu prowadzenia monitoringu sytuacji dzieci z rodzin zagrożonych kryzysem lub przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.	18
Wykres 7	Stopień wdrażania przez samorządy gminne zadania z zakresu prowadzenia placówek wsparcia dziennego.	19
Wykres 8	Funkcjonowanie placówek wspierających rodzinę w realizacji funkcji opiekuńczo-wychowawczych na terenie gmin województwa podlaskiego, z uwzględnieniem typu placówki.	19
Wykres 9	Liczba placówek wspierających rodzinę w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych na terenie gmin województwa podlaskiego, z uwzględnieniem typu placówki.	20
Wykres 10	Czy powiat prowadzi ponadgminną placówkę wsparcia dziennego?	21
Wykres 11	Stopień wdrażania przez samorządy gminne zadania z zakresu propagowania i tworzenia warunków dla działania rodzin wspierających.	22
Wykres 12	Stopień wdrażania przez samorządy gminne zadania z zakresu organizowania dla rodzin spotkań, mających na celu wymianę doświadczeń oraz zapobieganie izolacji.....	22
Wykres 13	Stopień wdrażania przez samorządy gminne zadania z zakresu współfinansowania pobytu dziecka w rodzinnej lub instytucjonalnej pieczy zastępczej.....	23
Wykres 14	Stopień wdrażania przez samorządy gminne zadania z zakresu sporządzania sprawozdań rzeczowo-finansowych dotyczących wspierania rodziny.	23
Wykres 15	Czy dla powiatu opracowano 3-letni powiatowy program dotyczący rozwoju pieczy zastępczej?	25
Wykres 16	Liczba koordynatorów pieczy zastępczej pracujących na terenie powiatów.....	26
Wykres 17	Typ podmiotu pełniącego na terenie powiatu funkcję organizatora pieczy zastępczej?	26
Wykres 18	Czy środki przeznaczane obecnie przez gminę na realizację zadań wynikających z Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej są wystarczające w stosunku do potrzeb rodzin zamieszkujących gminę?	28
Wykres 19	Czy środki przeznaczane przez powiat na realizację zadań wynikających z Ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, są wystarczające w stosunku do potrzeb zidentyfikowanych na terenie powiatu?	28
Wykres 20	Czy samorząd gminny podejmuje współpracę z innymi podmiotami w celu wypełniania zadań związanych ze wspieraniem rodzin i pieczą zastępczą.....	29
Wykres 21	Ocena współpracy z samorządami innym gmin w zakresie wypełniania zadań związanych ze wspieraniem rodzin i pieczą zastępczą.	30
Wykres 22	Ocena współpracy z innymi ośrodkami pomocy społecznej w zakresie wypełniania zadań związanych ze wspieraniem rodzin i pieczą zastępczą.....	31
Wykres 23	Ocena współpracy z organizatorem pieczy zastępczej w zakresie wypełniania zadań związanych ze wspieraniem rodzin i pieczą zastępczą.....	31
Wykres 24	Ocena współpracy z instytucjami oświatowymi w zakresie wypełniania zadań związanych ze wspieraniem rodzin i pieczą zastępczą.....	32
Wykres 25	Ocena współpracy z Policją w zakresie wypełniania zadań związanych ze wspieraniem rodzin i pieczą zastępczą.	33

Wykres 26	Ocena współpracy z sądami w zakresie wypełniania zadań związanych ze wspieraniem rodzin i pieczęcią zastępczą.	33
Wykres 27	Ocena współpracy z ośrodkami adopcyjnymi w zakresie wypełniania zadań związanych ze wspieraniem rodzin i pieczęcią zastępczą.	34
Wykres 28	Ocena współpracy ze służbą zdrowia w zakresie wypełniania zadań związanych ze wspieraniem rodzin i pieczęcią zastępczą.	35
Wykres 29	Ocena współpracy z organizacjami pozarządowymi w zakresie wypełniania zadań związanych ze wspieraniem rodzin i pieczęcią zastępczą.	35
Wykres 30	Ocena współpracy z kościołami i związkami wyznaniowymi w zakresie wypełniania zadań związanych ze wspieraniem rodzin i pieczęcią zastępczą.....	37
Wykres 31	Z jakimi podmiotami współpracują samorządy powiatowe w zakresie wypełniania zadań związanych ze wspieraniem rodzin i pieczęcią zastępczą?	38
Wykres 32	Ocena współpracy samorządów powiatowych z samorządami gmin z terenu powiatu w zakresie wypełniania zadań związanych ze wspieraniem rodzin i pieczęcią zastępczą.....	39
Wykres 33	Ocena współpracy samorządów powiatowych z ośrodkami pomocy społecznej z terenu powiatu w zakresie wypełniania zadań związanych ze wspieraniem rodzin i pieczęcią zastępczą.	39
Wykres 34	Ocena współpracy samorządów powiatowych z samorządami innych powiatów w zakresie wypełniania zadań związanych ze wspieraniem rodzin i pieczęcią zastępczą.	40
Wykres 35	Ocena współpracy samorządów powiatowych z Policją w zakresie wypełniania zadań związanych ze wspieraniem rodzin i pieczęcią zastępczą.....	40
Wykres 36	Ocena współpracy samorządów powiatowych z instytucjami oświatowymi w zakresie wypełniania zadań związanych ze wspieraniem rodzin i pieczęcią zastępczą.	41
Wykres 37	Ocena współpracy samorządów powiatowych z sądami w zakresie wypełniania zadań związanych ze wspieraniem rodzin i pieczęcią zastępczą.....	42
Wykres 38	Ocena współpracy samorządów powiatowych z ośrodkami adopcyjnymi w zakresie wypełniania zadań związanych ze wspieraniem rodzin i pieczęcią zastępczą.	43
Wykres 39	Ocena współpracy samorządów powiatowych ze służbą zdrowia w zakresie wypełniania zadań związanych z pieczęcią zastępczą.....	43
Wykres 40	Ocena współpracy samorządów powiatowych z organizacjami pozarządowymi w zakresie wypełniania zadań związanych ze wspieraniem rodzin i pieczęcią zastępczą.	44
Wykres 41	Ocena współpracy samorządów powiatowych z kościołami i związkami wyznaniowymi w zakresie wypełniania zadań związanych ze wspieraniem rodzin i pieczęcią zastępczą	45
Wykres 42	Ocena współpracy podmiotów sprawujących instytucjonalną pieczęć zastępczą z innymi podmiotami/instytucjami w zakresie wypełniania zadań związanych ze wspieraniem rodzin i pieczęcią zastępczą?	46
Wykres 43	Współpraca z jakimi podmiotami/instytucjami najbardziej przyczynia się do sprawnego i efektywnego funkcjonowania podmiotów sprawujących instytucjonalną pieczęć zastępczą?	47
Wykres 44	Z jakimi instytucjami/podmiotami zajmującymi się wspieraniem rodzin i pieczęcią zastępczą współpracują osoby sprawujące rodzinną pieczęć zastępczą?	48
Wykres 45	Jak Pan(i) ogólnie ocenia zmiany przepisów dotyczących pieczy zastępczej wprowadzone Ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej? – ocena dokonana przez przedstawicieli samorządów gminnych.	52
Wykres 46.	Jak Pan(i) ogólnie ocenia zmiany przepisów dotyczących pieczy zastępczej wprowadzone Ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej? – ocena dokonana przez przedstawicieli samorządów powiatowych.....	57
Wykres 47	Jak Pan(i) ocenia zmiany przepisów dotyczących pieczy zastępczej wprowadzone Ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej , z perspektywy funkcjonowania placówki, którą Pan(i) reprezentuje?	59

Wykres 48	Ocena zmian przepisów dotyczących pieczy zastępczej wprowadzone Ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej – dokonana przez osoby prowadzące rodziny zastępcze.	62
Wykres 49	Ocena zmian przepisów dotyczących pieczy zastępczej wprowadzone Ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej – dokonana przez osoby prowadzące rodzinne domy dziecka.....	62
Wykres 50	Płeć dzieci przebywających aktualnie w rodzinnej pieczy zastępczej.....	73
Wykres 51	Dzieci przebywające w rodzinnej pieczy zastępczej, ze względu na posiadanie lub brak orzeczenia o niepełnosprawności.	73
Wykres 52	Wiek dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej w momencie prowadzenia badania.....	74
Wykres 53	Wiek dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej w momencie ich przyjęcia pod opiekę.	74
Wykres 54	Czas przebywania dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej.....	75
Wykres 55	Wiek, w którym osoby przebywające w pieczy zastępczej usamodzielniają się.	75
Wykres 56	Ilu wychowanków po usamodzielnieniu utrzymuje kontakt z osobami sprawującymi rodzinną pieczę zastępczą?	76
Wykres 57	Częstotliwość z jaką usamodzielnieni podopieczni kontaktują się z osobami sprawującymi rodzinną pieczę zastępczą.....	76
Wykres 58	Stopień pokrewieństwa opiekunów z dziećmi, które przebywają w rodzinnej pieczy zastępczej.	77
Wykres 59	Jaka jest odległość dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej od ich rodziny biologicznej?.....	78
Wykres 60	Czy rodzice biologiczni dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej utrzymują z nimi kontakt?.....	78
Wykres 61	Częstotliwość kontaktów rodziców biologicznych z dziećmi przebywającymi w rodzinnej pieczy zastępczej.	79
Wykres 62	Dominująca forma kontaktu rodziców biologicznych z dziećmi przebywającymi w rodzinnej pieczy zastępczej.	79
Wykres 63	Szanse na reintegrację dziecka z rodziną biologiczną w ocenie osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą.....	80
Wykres 64	Czy przed przyjęciem dziecka w rodzinną pieczę zastępczą istnieje możliwość poznania go? Rozkład odpowiedzi udzielonych przez ogół badanych rodzin zastępczych.....	81
Wykres 65	Czy przed przyjęciem dziecka w rodzinną pieczę zastępczą istnieje możliwość kontaktu z dzieckiem - poznania go? Rozkład odpowiedzi udzielonych przez podmioty rodzinnej pieczy zastępczej z wyłączeniem rodzin spokrewnionych.	81
Wykres 66	Czy wynagrodzenia i dodatkowa pomoc finansowa udzielana z tytułu sprawowania pieczy zastępczej wystarcza rodzinom zastępczym na pokrycie wszystkich podstawowych kosztów związanych z utrzymaniem dzieci i opieką nad nimi?.....	87
Wykres 67	Czy zdarzyło się Panu(i) ubiegać o pomoc finansową z tytułu sprawowania rodzinnej pieczy zastępczej (dofinansowanie remontu, wypoczynku, wydatków związanych ze zdarzeniami losowymi) i nie uzyskać jej z powodu braku środków?.....	87
Wykres 68	Ile dzieci przebywało w placówce w roku 2012?.....	92
Wykres 69	Odsetek dziewcząt wśród ogółu wychowanków poszczególnych placówek.....	93
Wykres 70	Wspólne przebywanie rodzeństw w jednej placówce.	94
Wykres 71	Częstotliwość kontaktu z rodzicami biologicznymi w przypadku większości dzieci przebywających w placówce.	96
Wykres 72	W przypadku jakiego odsetka dzieci przebywających w placówce istnieje szansa na reintegrację z rodziną pochodzenia?.....	96

KWESTIONARIUSZ WYWIADU (CATI) Z PODMIOTAMI SPRAWUJĄCYMI RODZINNĄ PIECZĘ ZASTĘPCZĄ

1. W jakiej lokalizacji realizuje Pan(i) pieczę zastępczą?

1.1 Powiat

1.2 Gmina

2. W jakiej formie sprawuje Pan(i) rodzinną pieczę zastępczą

1) Rodzina zastępcza spokrewniona	2) Rodzina zastępcza niezawodowa	3) Rodzina zastępcza zawodowa, w tym:		4) Rodzinny dom dziecka
		3.1) pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego – wypełnić pyt. nr 3	3.2) specjalistyczna	

Dotyczy rodzin pełniących funkcję pogotowia rodzinnego

3.1 Jaki jest przeciętny czas przebywania dziecka w pogotowiu rodzinnym?

do tygodnia

2-4 tygodnie

1-2 miesiące

3-4 miesiące

4-8 miesięcy

3.2 Ile przeciętnie trwa proces regulacji sytuacji prawnej dziecka umieszczonego w pogotowiu rodzinnym?

poniżej 1 miesiąca

2-4 miesiące

5-7 miesięcy

8 lub więcej miesięcy

3.3 Jakie są najczęstsze przyczyny umieszczenia dziecka w pogotowiu rodzinnym?

3.4 Czy rodzeństwa są umieszczane wspólnie w pogotowiu rodzinnym?

zawsze

w co najmniej połowie przypadków

rzadziej niż w połowie przypadków

nigdy

3.5 Dokąd najczęściej trafiają dzieci z pogotowia opiekuńczego? Proszę wybrać 3 najczęstsze miejsca, a następnie przypisać im rangę według częstotliwości występowania (ranga 1 = najczęstsze miejsce)

1) Wracają do własnej rodziny

2) Trafiają do rodziny przysposabiającej

3) Są umieszczane w rodzinnej pieczy zastępczej (innej niż pogotowie opiekuńcze)

4) Są umieszczane w placówkach instytucjonalnej pieczy zastępczej

5) Inne miejsce – jakie?

6) Inne miejsce – jakie?

Ranga 1

Ranga 2

Ranga 3

Jakie informacje dotyczące dziecka zostały Panu(i) przekazane przed przyjęciem go w pieczę zastępczą?:

	za każdym razem	w większości przypadków	w nielicznych przypadkach	nigdy
Informacja o sytuacji rodzinnej dziecka				
Informacje o sytuacji prawnej dziecka				
Informacje o sytuacji rodzeństwa dziecka				
Informacje o stanie zdrowia dziecka				
Informacje o charakterze/upodobaniach dziecka				
Informacje o sytuacji edukacyjnej dziecka				
Inne – jakie?.....				
Inne – jakie?.....				

4. Czy przed przyjęciem dziecka w pieczę zastępczą miał Pan(i) możliwość kontaktu z dzieckiem, poznania go? (nie dotyczy przypadków dzieci oddawanych do pogotowia opiekuńczego w trybie doprowadzenia)	
1) Tak: 1.1) za każdym razem 1.2) w większości przypadków 1.3) w nielicznych przypadkach 1.4) nigdy	2) Nie

Jakie dokumenty dziecka przyjmowanego w pieczę zastępczą zostały Panu(i) przekazane?:				
	za każdym razem	w większości przypadków	w nielicznych przypadkach	nigdy
odpis aktu urodzenia dziecka				
odpis aktu zgonu zmarłego rodzica/zmarłych rodziców				
dokumentacja o stanie zdrowia dziecka				
dokumenty szkolne: świadectwa szkolne i karty szczepień				
diagnoza psychofizyczna dziecka				
plan pracy z rodziną				
inne – jakie?				
inne – jakie?				

6. Charakterystyka dzieci przebywających aktualnie w pieczy zastępczej pod Pana(i) opieką?						
	Płeć dziecka	Wiek dziecka	Wiek, w którym przyjęto dziecko	Czas przebywania dziecka w pieczy zastępczej	Niepełnosprawność	Stopień pokrewieństwa z opiekunem (dotyczy rodzin spokrewnionych)
<i>Proszę w poniższej tabeli wpisać przy każdym dziecku numer właściwej odpowiedzi według klucza:</i>						
	1)M 2)K	1)poniżej 3 r.ż. 2)3-6 lat 3) 7-1- lat 4) 11-14 lat 5) 16-18 lat 6) pow. 18 r.ż.	1)poniżej 3 r.ż. 2)3-6 lat 3) 7-1- lat 4) 11-14 lat 5) pow. 14 r.ż.	1)poniżej 1 r. 2)1-2 lata 3) 3-4 lata 4) 5-7 lat 5) 8-1- lat 6) pow. 1- lat	1)brak orzeczenia 2)orzeczenie o niepełnosprawności	1)wnuk/wnuczka 2) siostra/brat 3) siostrzeniec(-ica) bratanek (-ica) 4)inny – podać jaki?
Dziecko nr 1						
Dziecko nr 2						
Dziecko nr 3						
Dziecko nr 4						
Dziecko nr 5						
Dziecko nr 6						
Dziecko nr 7						
Dziecko nr 8						

5. Czy rodzeństwa przebywają razem w pieczy zastępczej pod Pana(i) opieką?			
zawsze całe rodzeństwo jest razem	w co najmniej połowie przypadków całe rodzeństwo jest razem	rzadziej niż w połowie przypadków całe rodzeństwo jest razem	nigdy całe rodzeństwo nie jest razem

7. Jaka jest odległość dzieci przebywających pod Pana(i) opieką od ich rodziny biologicznej?					
	poniżej 1- km	11-3- km	31-5- km	powyżej 5- km	nie znam miejsca pobytu rodziny biologicznej
Dziecko nr 1					
Dziecko nr 2					
Dziecko nr 3					
Dziecko nr 4					
Dziecko nr 5					
Dziecko nr 6					
Dziecko nr 7					
Dziecko nr 8					

8. Czy rodzice biologiczni dzieci przebywających pod Pana(i) opieką utrzymują z nimi kontakt?:					
	1) tak 2) nie	Jeśli tak, to proszę określić częstotliwość i charakter kontaktów poprzez wpisanie przy dziecku numeru właściwej odpowiedzi według klucza zwanego w nagłówku kolumny	Częstotliwość kontaktów:	Dominujący charakter kontaktów:	
			1)Kontakt co najmniej raz w tygodniu 2) Kontakt 1 - 3 razy w miesiącu 3) Kontakt 2-6 razy w roku 4) Kontakt nie częściej niż raz w roku	1)kontakt telefoniczny 2)kontakt listowny 3)wizyta osobista	
Dziecko nr 1					
Dziecko nr 2					
Dziecko nr 3					
Dziecko nr 4					
Dziecko nr 5					
Dziecko nr 6					
Dziecko nr 7					
Dziecko nr 8					

9. Jak Pan(i) ocenia szanse dzieci przebywających w pieczy zastępczej na reintegrację z rodziną pochodzenia:					
	1)bardzo duże	2)raczej duże	3)raczej małe	4)bardzo małe	5)trudno określić
Dziecko nr 1					
Dziecko nr 2					
Dziecko nr 3					
Dziecko nr 4					
Dziecko nr 5					
Dziecko nr 6					
Dziecko nr 7					
Dziecko nr 8					

1-. Proszę określić miejsca, do których trafiają usamodzielnieni wychowankowie z Pana(i) rodziny zastępczej/rodzinnego domu dziecka?

Proszę określić w jakim wieku osoby przebywające w pieczy zastępczej usamodzielniają się? Proszę podać dane dla wszystkich usamodzielnionych, a w przypadku ich dużej liczby dla usamodzielnionych w przeciągu ostatnich 3 lat						
	poniżej 18 r. ż.	w wieku 18 lat	19-2- lat	21-22 lata	23-24 lata	25 lub więcej lat
Osoba 1						
Osoba 2						
Osoba 3						
Osoba 4						
Osoba 5						
Osoba 6						

11. Czy wychowankowie po usamodzielnieniu utrzymują z Panem(ią) kontakt?		
1) Tak – proszę określić ilu oraz z jaką częstotliwością:		2) Nie – dlaczego?
1) wszyscy 2) co najmniej połowa 3) mniej niż połowa	1) Kontakt co najmniej raz w tygodniu 2) Kontakt 1 - 3 razy w miesiącu 3) Kontakt 2-6 razy w roku 4) Kontakt nie częściej niż raz w roku 3) Jeszcze żaden z podopiecznych nie usamodzielniał się

12. Z jakich form wsparcia rodzinnej pieczy zastępczej Pan(i) korzysta(a) lub korzystał(a) w ciągu ostatnich 3 lat? Proszę zaznaczyć wszystkie odpowiedzi które Pana(i) dotyczą, określając częstotliwość korzystania oraz podkreślić jedną formę wsparcia, której znaczenie uważa Pan(i) za największe.				
	nie częściej niż 1 raz w roku	Kilka razy w roku	Co najmniej raz w miesiącu	Stale
1) Osoba do pomocy przy sprawowaniu opieki nad dziećmi i przy pracach gospodarskich (zatrudnienie przez organizatora pieczy zastępczej)				
2) Pomoc wolontariuszy				
3) Wsparcie rodziny pomocowej				
4) Grupy wsparcia				
5) Szkolenia mające na celu podnoszenie kwalifikacji				
6) Poradnictwo i terapia dla osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą				
7) Pomoc prawna				
8) Specjalistyczna pomoc dla dzieci, w tym psychologiczna, reedukacyjna i rehabilitacyjna				
9) Inne – jakie?				
10) Inne jakie?				

13. Z jakich rodzajów świadczeń z tytułu sprawowania rodzinnej pieczy zastępczej korzysta Pan(i) lub korzystał w okresie ostatnich 3 lat? – proszę ocenić wysokość świadczeń, z których Pan(i) korzysta/korzystał na zamieszczonej skali:	
	1)kwota zbyt niska 2) kwota adekwatna do potrzeb 3)kwota przewyższająca potrzeby 4)nie pobierano tego typu świadczeń
1) świadczenie podstawowe na pokrycie kosztów utrzymania dziecka/dzieci	
2) dodatek na pokrycie zwiększonych kosztów utrzymania dziecka z orzeczeniem o niepełnosprawności	
3) dofinansowanie do wypoczynku poza miejscem zamieszkania dziecka w wieku od 6. lat do 18. roku życia	
4) jednorazowe świadczenie na pokrycie niezbędnych wydatków związanych z potrzebami dziecka w momencie jego przyjęcia	
5) świadczenie na pokrycie wydatków związanych z wystąpieniem zdarzeń losowych	
6) środki finansowe na utrzymanie domu jednorodzinnego lub lokalu mieszkalnego w budynku wielorodzinnym (nie dotyczy rodziny spokrewnionej)	
7) świadczenie na pokrycie kosztów związanych z przeprowadzeniem niezbędnego remontu zamieszkiwanego lokalu (nie dotyczy rodziny spokrewnionej oraz niezawodowej)	
8) dodatek z tytułu pełnienia funkcji pogotowia rodzinnego	
9) dodatek za sprawowanie funkcji rodziny pomocowej	

14. Czy wynagrodzenia i dodatkowa pomoc finansowa udzielana Panu(i) z tytułu sprawowania pieczy zastępczej wystarcza na pokrycie wszystkich podstawowych kosztów związanych z utrzymaniem dzieci i opieką nad nimi?			
Zdecydowanie tak	Raczej tak	Raczej nie	Zdecydowanie nie

15. Czy zdarzyło się Panu(i) ubiegać o pomoc finansową z tytułu sprawowania pieczy zastępczej (dofinansowanie remontu, wypoczynku, wydatków związanych ze zdarzeniami losowymi) i nie uzyskać jej z powodu braku środków?		
Tak	Nie	Nie ubiegałem się nigdy o dodatkowe wsparcie

16. Jak Pan(i) ocenia współpracę z instytucjami/podmiotami zajmującymi się ze wspieraniem rodzin i pieczą zastępczą? Proszę ocenić współpracę z poszczególnymi instytucjami korzystając z pięciopunktowej skali ocen:					
	Ocena bardzo zła (1)	Ocena raczej zła (2)	Ocena raczej dobra (3)	Ocena bardzo dobra (4)	Brak współpracy (6)
Ośrodek pomocy społecznej					
Koordinator pieczy zastępczej					
Organizator pieczy zastępczej (np. PCPR)					
Placówki instytucjonalnej pieczy zastępczej					
Inne rodziny zastępcze/rodzinne domy dziecka					
Instytucje oświatowe – jakie?					
Policja					
Ośrodek adopcyjny					
Służba zdrowia (ośrodki, przychodnie specjalistyczne)					
Organizacje pozarządowe – jakie?					
Kościół lub związki wyznaniowe – jakie?					
Sąd/sądy					
Inne podmioty/instytucje – jakie?					
Inne podmioty/instytucje – jakie?					

17. Współpraca z jakimi podmiotami/instytucjami najbardziej ułatwia Panu(i) sprawowanie pieczy zastępczej?
 Proszę wymienić maksymalnie 3 nadając im rangi (ranga 1 = podmiot, który jest najbardziej pomocny)

Ranga 1:
 Ranga 2:
 Ranga 3:

18. Jakiego wsparcia potrzebowałaby prowadzona przez Pana(ią) rodzina zastępcza/rodzinny dom dziecka?
 Proszę wybrać wszystkie odpowiedzi, które Pana(i) dotyczą, a następnie podkreślić jedną – najważniejszą formę.

- 1) Większego wsparcia finansowego
- 2) Wsparcia rzeczowego (artykuły szkolne, odzież, obuwie, zabawki)
- 3) Specjalistycznego doradztwa dotyczącego postępowania z dzieckiem (psycholog/terapeuta/pedagog)
- 4) Pomocy w sprawowaniu opieki nad dzieckiem/dziećmi
- 5) Szkoleń z zakresu przepisów prawnych dotyczących pieczy zastępczej
- 6) Szkoleń z zakresu pedagogiki (rozwój dzieci, opieka nad nimi, radzenie sobie z trudnymi sytuacjami)
- 7) Inne – jakie?
- 8) Obecne wsparcie jest wystarczające

21. Jakie trudności/problemy/bariery napotyka Pan(i) w sprawnym i efektywnym wypełnianiu zadań dotyczących pieczy zastępczej?

19. Jak Pan(i) - z punktu widzenia pełnienia zadań rodziny zastępczej/rodzinnego domu dziecka - ocenia zmiany przepisów dotyczących pieczy zastępczej wprowadzone Ustawą z dnia 9 czerwca 2-11 r. o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej?

bardzo dobrze	dobrze	źle	bardzo źle	nie umiem ocenić
---------------	--------	-----	------------	------------------

2-. Proszę wymienić rozwiązania wprowadzone Ustawą z dnia 9 czerwca 2-11 r. o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej, które z perspektywy Pana(i) rodziny zastępczej/rodzinnego domu dziecka ocenia Pan(i) pozytywnie oraz negatywnie?

Rozwiązania oceniane pozytywnie:	Rozwiązania oceniane negatywnie:
1)	1)
2)	2)
3)	3)

21. Jak Pan ocenia rozwiązania wprowadzone przez Ustawę z dnia 9 czerwca 2-11 r. o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej (w stosunku do wcześniej obowiązujących przepisów) w następujących aspektach:

	zdecydowanie korzystniejsze	raczej korzystniejsze	raczej mniej korzystne	zdecydowanie mniej korzystne	nie ma różnicy	Nie umiem ocenić
Możliwość zapewnienia dzieciom przebywającym w rodzinnej pieczy zastępczej godnych warunków materialnych						
Zapewnienie dzieciom objętym rodzinną pieczą zastępczą właściwej opieki zdrowotnej o charakterze podstawowym i specjalistycznym						
Stwarzanie warunków do zdobywania wykształcenia stosownego do możliwości dziecka						
Przygotowanie dzieci do samodzielnego życia						
Reintegracja z rodziną pochodzenia						
Zapewniane wsparcia pedagogicznego, psychologicznego, prawnego osobom sprawującym rodzinną pieczę zastępczą						

KWESTIONARIUSZ WYWIADU (CATI) Z PODMIOTAMI SPRAWUJĄCYMI INSTYTUCJONALNĄ PIECZĘ ZASTĘPCZĄ

1. Gdzie zlokalizowana jest placówka, którą Pan(i) reprezentuje?	
1.1 Powiat:	1.2 Gmina:

2. Proszę określić typ placówki opiekuńczo-wychowawczej, którą Pan(i) reprezentuje.			
socjalizacyjna	interwencyjna - <i>wypełnić pyt. 3</i>	specjalistyczno-terapeutyczna	rodzinna

Dotyczy placówek o charakterze interwencyjnym

3.1 Jaki jest przeciętny czas przebywania dziecka w placówce interwencyjnej?			
do tygodnia	2-4 tygodnie	2-3 miesiące	powyżej 3 miesięcy

3.2 Ile przeciętnie trwa proces regulacji sytuacji prawnej dziecka umieszczonego w placówce typu interwencyjnego?			
Poniżej 1 miesiąca	2-3 miesiące	4-5 miesięcy	pół roku lub dłużej

3.3 Jakie są najczęstsze przyczyny umieszczenia dziecka w placówce typu interwencyjnego?			

3.4 Dokąd najczęściej trafiają dzieci z placówki typu interwencyjnego? <i>Proszę wybrać 3 najczęstsze miejsca występujące w przypadku Państwa placówki, a następnie przypisać im numery według częstotliwości występowania (ranga 1 = najczęstsze miejsce)</i>			
1) Wracają do własnej rodziny	Ranga 1 Ranga 2 Ranga 3		
2) Trafiają do rodziny przysposabiającej			
3) Są umieszczane w rodzinnej pieczy zastępczej			
4) Są umieszczane w placówkach instytucjonalnej pieczy zastępczej (nieinterwencyjnych)			
5) Inne miejsce – jakie?			
6) Inne miejsce – jakie?			

4. Ilu wychowanków mieszkało w placówce w roku 2-12? <i>(w przypadku zmian liczebności następujących w ciągu roku podać liczbę maksymalną)</i>	
---	--

5. Charakterystyka dzieci przebywających aktualnie w placówce opiekuńczo-wychowawczej?		Liczba	dzieci:
	
Płeć dzieci			
Liczba dziewcząt:		Liczba chłopców:	
Wiek dzieci (podać liczbę)			
Poniżej 1- r.ż:	1-12 lat:	13-15 lat:	16-17 lat:
			18 lub więcej lat:
Pokrewieństwo wychowanków (proszę określić liczbę rodzeństw przebywających w placówce zależnie od ich wielkości)			
2-osobowe:	3-osobowe:	4-osobowe:	Liczące 5 lub więcej osób:
Niepełnosprawność			
Liczba wychowanków z orzeczeniem o niepełnosprawności:			

6. Czy rodzeństwa (ich niepełnoletni członkowie) przebywają w placówce razem?			
zawsze całe rodzeństwo jest razem	w co najmniej połowie przypadków całe rodzeństwo jest razem	rzadziej niż w połowie przypadków całe rodzeństwo jest razem	nigdy całe rodzeństwo nie jest razem

7. Jakie informacje dotyczące dziecka są przekazywane placówce przed przyjęciem go w pieczę zastępczą?:				
	za każdym razem	w większości przypadków	w nielicznych przypadkach	nigdy
1) Informacja o sytuacji rodzinnej dziecka				
2) Informacje o sytuacji prawnej dziecka				
3) Informacje o sytuacji rodzeństwa dziecka				
4) Informacje o stanie zdrowia dziecka				
5) Informacje o charakterze/upodobaniach dziecka				
6) Informacje o sytuacji edukacyjnej dziecka				
7) Inne – jakie?.....				
8) Inne – jakie?.....				

8. Jakie dokumenty dziecka zostają przekazane placówce przed przyjęciem dziecka w pieczę zastępczą?:				
	za każdym razem	w większości przypadków	w nielicznych przypadkach	nigdy
1) odpis aktu urodzenia dziecka				
2) odpis aktu zgonu zmarłego rodzica/zmarłych rodziców				
3) dokumentacja o stanie zdrowia dziecka				
4) dokumenty szkolne: świadectwa szkolne i karty szczepień				
5) diagnoza psychofizyczna dziecka				
6) plan pracy z rodziną				
7) Inne – jakie?				
8) Inne – jakie?				

9. Proszę oszacować w przypadku jakiego odsetka dzieci przebywających w placówce oboje rodziców biologicznych utrzymuje regularny kontakt ze swoim dzieckiem/dziećmi - co najmniej 1 raz w tygodniu?					
mniej niż 1-%	11-25%	26-5-%	51-75%	powyżej 75%	nie umiem ocenić

10. Proszę oszacować w przypadku jakiego odsetka dzieci przebywających w placówce przynajmniej jeden rodzic biologiczny utrzymuje regularny kontakt ze swoim dzieckiem/dziećmi - co najmniej 1 raz w tygodniu?					
mniej niż 1-%	11-25%	26-5-%	51-75%	powyżej 75%	nie umiem ocenić

11. W przypadku większości dzieci przebywających w placówce rodzice biologiczni:				
utrzymują regularny kontakt kilka razy w miesiącu	kontaktują się raz na 1-2 miesiące	kontaktują się kilka razy w roku (2-4 razy)	nie kontaktują się wcale	rodzice biologiczni nie żyją

12. Proszę oszacować w przypadku jakiego odsetka dzieci przebywających w placówce istnieje szansa na reintegrację z rodziną pochodzenia?					
mniej niż 1-%	11-25%	26-5-%	51-75%	powyżej 75%	nie umiem ocenić

13. Jak Pan(i) ocenia zmiany przepisów dotyczących pieczy zastępczej wprowadzone Ustawą z dnia 9 czerwca 2-11 r. o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej, z perspektywy funkcjonowania placówki opiekuńczo-wychowawczej, którą Pan(i) reprezentuje?				
bardzo dobrze	dobrze	źle	bardzo źle	nie umiem ocenić

14. Proszę wymienić rozwiązania wprowadzone Ustawą z dnia 9 czerwca 2-11 r. o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej, które z perspektywy funkcjonowania placówki opiekuńczo-wychowawczej ocenia Pan(i) pozytywnie oraz negatywnie?	
Rozwiązania oceniane pozytywnie:	Rozwiązania oceniane negatywnie:
1)	1)
2)	2)
3)	3)

15. Jak Pan ocenia rozwiązania wprowadzone przez Ustawę z dnia 9 czerwca 2-11 r. o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej (w stosunku do wcześniej obowiązujących przepisów) w następujących aspektach:					
	zdecydowanie korzystniejsze	raczej korzystniejsze	raczej mniej korzystne	zdecydowanie mniej korzystne	nie ma różnicy
Możliwość monitorowania sytuacji dzieci z rodzin zagrożonych kryzysem lub przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych					
Zapewnianie rodzinom przeżywającym trudności dostępu do konsultacji i specjalistycznego poradnictwa					
Możliwość zapewnienia dzieciom przebywającym w instytucjonalnej pieczy zastępczej godnych warunków materialnych/bytowych					
Zapewnienie dzieciom objętym instytucjonalną pieczą zastępczą właściwej opieki zdrowotnej o charakterze podstawowym i specjalistycznym					
Stwarzanie warunków do zdobywania wykształcenia stosownego do możliwości każdego dziecka					
Przygotowanie dzieci do samodzielnego życia					
Łatwość pozyskiwania kandydatów do sprawowania rodzinnej pieczy zastępczej					
Reintegracja z rodziną pochodzenia					

16. Jak Pan(i) ocenia współpracę z instytucjami/podmiotami zajmującymi się wspieraniem rodzin i pieczą zastępczą? Proszę ocenić współpracę z poszczególnymi instytucjami korzystając z pięciopunktowej skali ocen:					
	Ocena bardzo zła (1)	Ocena raczej zła (2)	Ocena raczej dobra (3)	Ocena bardzo dobra (4)	Brak współpracy (5)
Ośrodek pomocy społecznej					
Koordinator pieczy zastępczej					
Organizator pieczy zastępczej (np. PCPR)					
Inne placówki instytucjonalnej pieczy zastępczej					
Rodziny zastępcze/rodzinne domy dziecka					
Instytucje oświatowe – jakie?					
Policja					
Ośrodek adopcyjny					
Służba zdrowia (ośrodki, przychodnie specjalistyczne)					
Organizacje pozarządowe – jakie?					
Kościół lub związki wyznaniowe – jakie?					
Sąd/sądy					
Inne podmioty/instytucje – jakie?					
Inne podmioty/instytucje – jakie?					

17. Współpraca z jakimi podmiotami/instytucjami najbardziej przyczynia się do sprawnego i efektywnego funkcjonowania placówki opiekuńczo-wychowawczej, którą Pan(i) reprezentuje?

Proszę wymienić maksymalnie 3 podmioty, nadając im rangi (ranga 1 = podmiot, który jest najbardziej pomocny)

Ranga 1:

Ranga 2:

Ranga 3:

18. Ilu opiekunów/wychowawców jest w chwili obecnej zatrudnionych na stałe w Państwa placówce?

19. Jakiego wsparcia potrzebowałaby placówka opiekuńczo-wychowawcza, którą Pan(i) reprezentuje?:

Proszę wybrać wszystkie odpowiedzi, które dotyczą danej placówki, a następnie podkreślić jedną – najważniejszą formę.

- 1) Większego wsparcia finansowego na codzienne funkcjonowanie
- 2) Wsparcia rzeczowego (artykuły szkolne, odzież, obuwie, zabawki)
- 3) Ułatwionego dostępu do specjalistycznych usług psychologicznych/terapeutycznych dla dzieci
- 4) Ułatwionego dostępu do specjalistycznych usług leczniczych i rehabilitacyjnych dla dzieci
- 5) Zwiększenia liczby opiekunów/wychowawców
- 6) Remontu obiektu, w którym mieści się placówka
- 7) Zmiany obiektu, w którym mieści się placówka
- 8) Szkoleń dla opiekunów/wychowawców
- 9) Inne – jakie?
- 10) Obecne wsparcie jest wystarczające

2-. Jakie trudności/problemy/bariery napotyka Pan(i) w sprawnym i efektywnym wypełnianiu zadań dotyczących pieczy zastępczej?

KWESTIONARIUSZ WYWIADU (CATI) Z PRZEDSTAWICIELAMI SAMORZĄDÓW GMINNYCH

1.1) Nazwa gminy:	
1.2) Powiat, w jakim jest zlokalizowana gmina:	
1.3) Stanowisko osoby reprezentującej gminę w badaniu ankietowym:	

2) Proszę określić stopień wdrażania przez gminę, którą Pan(i) reprezentuje poszczególnych zadań ustalonych Ustawą z dnia 9 czerwca 2-11 r. o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej:

	Zadanie jest realizowane	Gmina przygotowuje się do realizacji zadania	Zadanie nie realizowane i nie będące na etapie wdrażania
1) tworzenie możliwości podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny (szkolenia, kursy, studia)			
2) prowadzenie placówki/placówek wsparcia dziennego			
3) zapewnianie rodzinom przeżywającym trudności wsparcia asystenta rodziny			
4) prowadzenie terapii i mediacji w rodzinach przeżywającym trudności			
5) zapewnianie rodzinom przeżywającym trudności dostępu do konsultacji i specjalistycznego poradnictwa			
6) propagowanie i tworzenie warunków dla działania rodzin wspierających			
7) organizowania dla rodzin spotkań, mających na celu wymianę doświadczeń oraz zapobieganie izolacji: grup wsparcia i grup samopomocowych			
8) finansowanie szkoleń dla rodzin wspierających			
9) finansowanie kosztów pomocy ponoszonych przez rodziny wspierające			
10) finansowanie szkoleń, studiów i innych form podnoszenia kwalifikacji asystentów rodziny			
11) współfinansowanie pobytu dziecka w rodzinnej lub instytucjonalnej pieczy zastępczej			
12) sporządzanie sprawozdań rzeczowo-finansowych z zakresu wspierania rodziny			
13) prowadzenie monitoringu sytuacji dzieci z rodzin zagrożonych kryzysem lub przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych			

3) Jakie problemy/bariery napotyka gmina, którą Pan(i) reprezentuje, w sprawnym i efektywnym wypełnianiu zadań związanych ze wspieraniem rodziny i systemem pieczy zastępczej?

--

4) Czy dla gminy opracowano 3-letni gminny program wspierania rodziny?

tak	nie
-----	-----

5) Ile środków finansowych gmina, którą Pan(i) reprezentuje przeznaczają na realizację zadań wynikających z Ustawy z dnia 9 czerwca 2-11 r. o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej?

Przybliżona kwota w PLN:	
Przybliżony procent jaki stanowi ta kwota w całym budżecie gminy:	

6) Czy w Pana(i) opinii, środki przeznaczane obecnie przez gminę na realizację zadań wynikających z Ustawy z dnia 9 czerwca 2-11 r. o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej, są wystarczające w stosunku do potrzeb rodzin zamieszkujących gminę?				
zdecydowanie tak	raczej tak	raczej nie	zdecydowanie nie	nie umiem ocenić

7. Jaki placówki wsparcia dziennego funkcjonują na terenie gminy, którą Pan(i) reprezentuje? – proszę podać liczbę dla poszczególnych form.

Placówka wsparcia dziennego w formie opiekuńczej	Koła zainteresowań	Liczba:
	Świetlice	Liczba:
	Kluby	Liczba:
	Ogniska wychowawcze	Liczba:
	Inne formy – jakie?	Liczba:
Placówka wsparcia dziennego w formie specjalistycznej	Liczba:	
Placówka wsparcia dziennego w formie pracy podwórkowej realizowanej przez wychowawcę	Liczba:	

8. Przez jakie podmioty prowadzone są placówki wsparcia dziennego funkcjonujące na terenie gminy, którą Pan(i) reprezentuje? – proszę podać liczbę placówek prowadzonych przez poszczególne podmioty.

Samorząd gminny	Liczba:
Samorząd powiatowy (placówki ponadgminne)	Liczba:
Organizacje pozarządowe – jakie?	Liczba:
Kościół lub związki wyznaniowe – jakie?	Liczba:
Inne podmioty - jakie?	Liczba:

9. Ilu asystentów rodziny zatrudnionych jest na terenie gminy, którą Pan(i) reprezentuje?

1-. Z jakimi instytucjami/podmiotami współpracuje gmina w zakresie wypełniania zadań związanych ze wspieraniem rodzin i pieczą zastępczą?
Proszę ocenić współpracę z poszczególnymi instytucjami korzystając z poniższej skali ocen:

	Ocena bardzo zła (1)	Ocena raczej zła (2)	Ocena raczej dobra (3)	Ocena bardzo dobra (4)	Brak współpracy (5)
1) Samorządy innych gmin					
2) Ośrodki pomocy społecznej z innych gmin					
3) Organizator/organizatorzy pieczy zastępczej					
4) Instytucje oświatowe – jakie?					
5) Policja					
6) Sądy					
7) Ośrodki adopcyjne					
8) Służba zdrowia (ośrodki, przychodnie specjalistyczne)					
9) Organizacje pozarządowe – jakie?					
10) Kościoły lub związki wyznaniowe – jakie?					
11) Inne podmioty/instytucje – jakie?					
12) Inne podmioty/instytucje – jakie?					

11. Z realizacją jakich zadań związana jest współpraca z poszczególnymi instytucjami/podmiotami? – proszę opisać charakter współpracy.	
1) Samorządy innych gmin	
2) Ośrodki pomocy społecznej z innych gmin	
3) Organizator pieczy zastępczej	
4) Instytucje oświatowe	
5) Policja	
6) Ośrodki adopcyjne	
7) Służba zdrowia (ośrodki, przychodnie specjalistyczne)	
8) Organizacje pozarządowe	
9) Kościoły lub związki wyznaniowe	
10) Sądy	
11) Inne podmioty/instytucje – jakie?	

12. Jak Pan(i) ogólnie ocenia zmiany przepisów dotyczących pieczy zastępczej wprowadzone Ustawą z dnia 9 czerwca 2-11 r. o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej?				
bardzo dobrze	dobrze	źle	bardzo źle	nie umiem ocenić

13. Proszę wymienić rozwiązania wprowadzone Ustawą z dnia 9 czerwca 2-11 r. o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej, które z perspektywy gminy ocenia Pan(i) pozytywnie oraz negatywnie?	
Rozwiązania oceniane pozytywnie:	Rozwiązania oceniane negatywnie:
1)	1)
2)	2)
3)	3)

14. Jak Pan ocenia rozwiązania wprowadzone przez Ustawę z dnia 9 czerwca 2-11 r. o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej (w stosunku do wcześniej obowiązujących przepisów) w następujących aspektach:					
	zdecydowanie korzystniejsze	raczej korzystniejsze	raczej mniej korzystne	zdecydowanie mniej korzystne	nie ma różnicy
Wspieranie rodzin					
Możliwość monitorowania sytuacji dzieci z rodzin zagrożonych kryzysem lub przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych					
Zapewnianie rodzinom przeżywającym trudności dostępu do konsultacji i specjalistycznego poradnictwa					
Wspieranie rodzin poprzez pomoc w sprawowaniu opieki nad dziećmi					
Rodzinną piecza zastępcza					
Możliwość zapewnienia dzieciom przebywającym w rodzinnej pieczy zastępczej godnych warunków materialnych					
Zapewnienie dzieciom objętym rodzinną pieczą zastępczą właściwej opieki zdrowotnej o charakterze podstawowym i specjalistycznym					

Stwarzanie warunków do zdobywania wykształcenia stosownego do możliwości dziecka					
Przygotowanie dzieci do samodzielnego życia					
Reintegracja z rodziną pochodzenia					
Łatwość pozyskiwania kandydatów do sprawowania rodzinnej pieczy zastępczej					
Instytucjonalna piecza zastępcza					
Możliwość zapewnienia dzieciom przebywającym w instytucjonalnej pieczy zastępczej godnych warunków materialnych					
Zapewnienie dzieciom objętym instytucjonalną pieczą zastępczą właściwej opieki zdrowotnej o charakterze podstawowym i specjalistycznym					
Stwarzanie warunków do zdobywania wykształcenia stosownego do możliwości dziecka					
Przygotowanie dzieci do samodzielnego życia					
Reintegracja z rodziną pochodzenia					

KWESTIONARIUSZ WYWIADU (CATI) Z PRZEDSTAWICIELAMI SAMORZĄDÓW POWIATOWYCH

1.1 Nazwa powiatu:	
1.2 Stanowisko osoby reprezentującej gminę w badaniu ankietowym:	

2. Jaki podmiot(podmioty) na terenie powiatu, który Pan(i) reprezentuje pełni(pełnią) funkcję organizatora (organizatorów) pieczy zastępczej?
1)
2)
3)

3. Proszę określić stopień wdrażania przez powiat, który Pan(i) reprezentuje poszczególnych zadań ustalonych Ustawą z dnia 9 czerwca 2-11 r. o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej:

	Zadanie jest realizowane	Powiat przygotowuje się do realizacji zadania	Zadanie nie realizowane i nie będące na etapie wdrażania
1) zapewnianie dzieciom pieczy zastępczej w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka oraz w placówkach opiekuńczo-wychowawczych			
2) wspieranie procesu usamodzielnienia osób opuszczających rodzinną lub instytucjonalną pieczę zastępczą i finansowanie pomocy dla nich			
3) tworzenie warunków do powstawania i działania rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka i rodzin pomocowych			
4) prowadzenie placówek opiekuńczo-wychowawczych			
5) organizowanie i finansowanie szkoleń dla osób chcących sprawować rodzinną pieczę zastępczą lub prowadzić placówki opiekuńczo-wychowawcze typu rodzinnego			
6) zapewnianie poradnictwa i szkoleń dla osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą lub prowadzących placówki opiekuńczo-wychowawcze typu rodzinnego			
7) tworzenie grup wsparcia dla sprawujących rodzinną pieczę zastępczą			
8) organizowanie specjalistycznego poradnictwa dla osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą			
9) utworzenie centrum administracyjnego do obsługi placówek opiekuńczo-wychowawczych			
10) zapewnianie badań lekarskich dzieciom przyjmowanym do pieczy zastępczej			
11) prowadzenie rejestru danych dotyczących osób sprawujących pieczę zastępczą i kandydatów			
12) sporządzanie sprawozdań rzeczowo-finansowych z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej			
13) finansowanie świadczeń pieniężnych dotyczących dzieci z terenu powiatu, umieszczonych w pieczy zastępczej rodzinnej lub instytucjonalnej			
14) finansowanie świadczeń pieniężnych dotyczących dzieci z terenu powiatu, umieszczonych w rodzinach pomocowych			

4. Jakie problemy/bariery napotyka powiat, który Pan(i) reprezentuje w sprawnym i efektywnym wypełnianiu zadań związanych ze wspieraniem rodziny i systemem pieczy zastępczej?

--

5. Czy dla powiatu opracowano 3-letni powiatowy program dotyczący rozwoju pieczy zastępczej?	
tak	nie

6. Ilu koordynatorów pieczy zastępczej pracuje na terenie powiatu, który Pan(i) reprezentuje?	
---	--

7. Z jakimi instytucjami/podmiotami współpracuje powiat w zakresie wypełniania zadań związanych ze wspieraniem rodzin i pieczą zastępczą?

Proszę ocenić współpracę z poszczególnymi instytucjami korzystając z pięciopunktowej skali ocen:

	Ocena bardzo zła (1)	Ocena raczej zła (2)	Ocena raczej dobra (3)	Ocena bardzo dobra (4)	Brak współpracy (5)
1) Samorządy gmin z terenu powiatu					
2) Ośrodki pomocy społecznej z terenu powiatu					
3) Samorządy innych powiatów					
4) Instytucje oświatowe – jakie?					
5) Policja					
6) Ośrodki adopcyjne					
7) Służba zdrowia (ośrodki, przychodnie specjalistyczne)					
8) Organizacje pozarządowe – jakie?					
9) Kościoły lub związki wyznaniowe – jakie?					
10) Sądy					
11) Inne podmioty – jakie?					
12) Inne podmioty – jakie?					

8. Z realizacją jakich zadań związana jest współpraca z poszczególnymi instytucjami/podmiotami?

Proszę opisać charakter współpracy.

1) Samorządy gmin z terenu powiatu	
2) Ośrodki pomocy społecznej z terenu powiatu	
3) Samorządy innych powiatów	
4) Instytucje oświatowe – jakie?	
5) Policja	
6) Ośrodki adopcyjne	
7) Służba zdrowia (ośrodki, przychodnie specjalistyczne)	
8) Organizacje pozarządowe – jakie?	
9) Kościoły lub związki wyznaniowe – jakie?	
10) Sądy	
11) Inne podmioty/instytucje – jakie?	
12) Inne podmioty/instytucje – jakie?	

9. Czy powiat, który Pan(i) reprezentuje prowadzi ponadgminną placówkę wsparcia dziennego?		
1) Tak – <i>jakiego typu i ile?</i> :		2) Nie
1.1) Placówka wsparcia dziennego w formie opiekuńczej	Liczba:	
w tym: a) Koła zainteresowań	Liczba:	
b) Świetlice	Liczba:	
c) Kluby	Liczba:	
d) Ogniska wychowawcze	Liczba:	
e) Inne formy	Liczba:	
1.2) Placówka wsparcia dziennego w formie specjalistycznej	Liczba:	

10. Jak Pan(i) ogólnie ocenia zmiany przepisów dotyczących pieczy zastępczej wprowadzone Ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej?				
bardzo dobrze	dobrze	źle	bardzo źle	nie umiem ocenić

11. Proszę wymienić rozwiązania wprowadzone Ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej, które - z perspektywy powiatu - ocenia Pan(i) pozytywnie oraz negatywnie?	
Rozwiązania oceniane pozytywnie:	Rozwiązania oceniane negatywnie:
1)	1)
2)	2)
3)	3)

12. Jak Pan ocenia rozwiązania wprowadzone przez Ustawę z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej (w stosunku do wcześniej obowiązujących przepisów) w następujących aspektach:					
	zdecydowanie korzystniejsze	raczej korzystniejsze	raczej mniej korzystne	zdecydowanie mniej korzystne	nie ma różnicy
Rodzinna piecza zastępcza					
Możliwość zapewnienia dzieciom przebywającym w rodzinnej pieczy zastępczej godnych warunków materialnych					
Zapewnienie dzieciom objętym rodzinną pieczą zastępczą właściwej opieki zdrowotnej o charakterze podstawowym i specjalist.					
Stwarzanie warunków do zdobywania wykształcenia stosownego do możliwości dziecka					
Przygotowanie dzieci do samodzielnego życia					
Reintegracja z rodziną pochodzenia					
Łatwość pozyskiwania kandydatów do sprawowania rodzinnej pieczy zastępczej					
Instytucjonalna piecza zastępcza					
Możliwość zapewnienia dzieciom przebywającym w instytucjonalnej pieczy zastępczej godnych warunków materialnych					
Zapewnienie dzieciom objętym instytucjonalną pieczą zastępczą właściwej opieki zdrowotnej o charakterze podstawowym i specjalistycznym					
Stwarzanie warunków do zdobycia wykształcenia stosownego do możliwości dziecka					
Przygotowanie dzieci do samodzielnego życia					
Reintegracja z rodziną pochodzenia					

13. Ile środków finansowych powiat, który Pan(i) reprezentuje przeznacza na realizację zadań wynikających z Ustawy z dnia 9 czerwca 2-11 r. o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej?	
Przybliżona kwota w PLN:	
Przybliżony procent jaki stanowi ta kwota w całym budżecie powiatu:	

14. Czy w Pana(i) opinii, środki przeznaczone obecnie przez powiat na realizację zadań wynikających z Ustawy z dnia 9 czerwca 2-11 r. o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej, są wystarczające w stosunku do potrzeb zidentyfikowanych na terenie powiatu?				
zdecydowanie tak	raczej tak	raczej nie	zdecydowanie nie	nie umiem ocenić

15. Proszę o podanie danych dotyczących skali pieczy zastępczej sprawowanej w różnych formach na terenie powiatu, który Pan(i) reprezentuje? – dla roku 2-12. **PYTANIE KLUCZOWE – KONIECZNE UZYSKANIE WSZYSTKICH DANYCH!!!**

Rodzinna piecza zastępcza		
Forma podmiotu	Liczba podmiotów	Liczba dzieci według formy podmiotu
Rodzinne domy dziecka	Liczba:	
Rodziny zastępcze spokrewnione	Liczba:	
Rodziny zastępcze niezawodowe	Liczba:	
Rodziny zastępcze zawodowe (ogółem)	Liczba:	
- w tym: pełniące funkcję pogotowia rodzinnego	Liczba:	
- w tym: specjalistyczne	Liczba:	
Instytucjonalna piecza zastępcza		
Forma placówki	Liczba placówek	Liczba dzieci według formy placówki
Placówka opiekuńczo wychowawcza typu socjalizacyjnego	Liczba:	
Placówka opiekuńczo wychowawcza typu interwencyjnego	Liczba:	
Placówka opiekuńczo wychowawcza typu specjalist.-terapeutycznego	Liczba:	
Placówka opiekuńczo wychowawcza typu rodzinnego	Liczba:	
Regionalna placówka opiekuńczo-terapeutyczna	Liczba:	
Interwencyjny ośrodek preadopcyjny	Liczba:	

SCENARIUSZ INDYWIDUALNEGO WYWIADU POGĘBIONEGO (IDI) Z PRZEDSTAWICIELAMI RODZIN ZASTĘPCZYCH

WPROWADZENIE

- przedstawienie się moderatora,
- przedstawienie informacji na temat celu badania i instytucji zlecającej badanie,
- poinformowanie o zasadach obowiązujących podczas wywiadu (luźna rozmowa, możliwość przerw, możliwość odmowy odpowiedzi itp.),
- poinformowanie o nagrywaniu rozmowy i sposobie wykorzystania nagrania oraz uzyskanych informacji.

INFORMACJE OGÓLNE O RODZINIE, JEJ CZŁONKACH I LOSACH

1. Proszę opowiedzieć o Pana(i) rodzinie zastępczej?

- jak to się stało, że zdecydował(a) się Pan(i) na sprawowanie pieczy zastępczej?
- jakiego typu rodzinę zastępczą Pan(i) tworzy?
- od jak dawna prowadzi Pan(i) rodzinę zastępczą?
- ile dzieci ma Pan(i) pod swoją opieką obecnie, a ile się już usamodzielniało?
- w jakim wieku trafiły pod Pana(i) opiekę, jaka była ich sytuacja rodzinna, czy były to rodzeństwa?
- w jakim wieku podopieczni opuszczali Pana(i) rodzinę zastępczą i jakie są ich dalsze losy (gdzie trafiają, jak sobie radzą)?
- czy usamodzielnieni podopieczni utrzymują z Panem(ią) kontakt po opuszczeniu rodziny zastępczej? Jakiego typu są to kontakty, jaka jest ich częstotliwość?
- czy przed przyjęciem dzieci do rodziny zastępczej miał(a) Pan(i) możliwość ich poznania? Czy uzyskał(a) Pan(i) szczegółowe informacje na temat dziecka i jego sytuacji rodzinnej?

OCENA PRZEPISÓW PRAWNYCH DOTYCZĄCYCH PIECZY ZASTĘPCZEJ

2. Czy odczuł Pan(i) różnice w funkcjonowaniu Pana(i) rodziny zastępczej na skutek zmiany ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (z 9 czerwca 2-11 roku)?

- czy wsparcie rodziny w postaci szkoleń, konsultacji, poradnictwa poprawiło się czy pogorszyło?
- czy poprawił się lub pogorszył dostęp Pana(i) podopiecznych do podstawowej i specjalistycznej opieki zdrowotnej?
- czy poprawiły się lub pogorszyły szanse dzieci na powrót do własnych rodziców?
- czy uległy zmianie możliwości przygotowania podopiecznych do samodzielnego życia i zapewnienia im wsparcia „na starcie”?

3. Jak Pan(i) ocenia obecnie obowiązujące przepisy dotyczące sprawowania rodzinnej pieczy zastępczej?

- czy są rozwiązania, które uznaje Pan(i) za szczególnie korzystne lub szczególnie niekorzystne. Jakież?

ZAKRES I OCENA WSPÓŁPRACY Z INNYMI PODMIOTAMI ZAANGAŻOWANYMI W PIECZĘ ZASTĘPCZĄ

4. Z jakimi osobami, instytucjami współpracuje Pan(i) w związku z pełnieniem funkcji rodziny zastępczej (sądy, Policja, ośrodki pomocy społecznej, organizacje pozarządowe, ośrodki adopcyjne, kościoły i związki wyznaniowe, koordynator pieczy zastępczej, PCPR, grupy wsparcia, placówki opiekuńczo-wychowawcze itp.)?

- jak Pan(i) ocenia współpracę z tymi podmiotami?
- które z kontaktów są najistotniejsze z perspektywy wsparcia Pana(i) rodziny?
- czy widzi Pan(i) potrzebę zmian w sposobie współpracy z jakimiś podmiotami zajmującymi się pieczą zastępczą? Jakie to zmiany i których podmiotów dotyczą?

5. **Z jakiego wsparcia finansowego (wynagrodzenia, świadczenia stałe i okazjonalne) korzysta Pan(i) z tytułu prowadzenia rodziny zastępczej?**
- czy sytuacja finansowa uległa poprawie czy pogorszeniu na skutek zmiany ustawy?
 - jak Pan(i) ocenia formę i wysokość otrzymywanego wsparcia?
 - czy dostrzega Pan(i) potrzebę zmian w zakresie wsparcia finansowego? Jakie to zmiany?
6. **Czy korzysta Pan(i) z jakiegokolwiek wsparcia (innego niż finansowe) w związku z prowadzeniem rodziny zastępczej (poradnictwo, grupy wsparcia, rodzina pomocowa, osoba opiekująca się dziećmi itp.)?**
- jakie to wsparcie?
 - jak je Pan(i) ocenia?

KONTAKTY Z RODZINĄ POCHODZENIA I SZANSE NA REINTEGRACJĘ Z NIĄ

7. **Czy biologiczni rodzice dzieci będących pod Pana(i) opieką utrzymują kontakt ze swoimi dziećmi?**
- jaka jest częstotliwość kontaktów?
 - jaka jest forma tych kontaktów?
 - jak wyglądają relacje dzieci z rodzicami?
 - jak ocenia Pan(i) szanse swoich podopiecznych na reintegrację z własną rodziną/rodzicami?

PROBLEMY I POTRZEBY RODZIN ZASTĘPCZYCH

8. **Z jakimi trudnościami musi się Pan(i) zmagać w związku z prowadzeniem rodziny zastępczej?**
- jakie problemy ograniczają możliwość sprawnego i efektywnego wypełniania zadań związanych z pieczą zastępczą?
 - czy widzi Pan(i) możliwości pokonania tych trudności?
 - czy dostrzega Pan(i) potrzebę zmian o charakterze prawnym/proceduralnym, które pozwoliłyby wyeliminować jakieś istotne utrudnienia? Jakie to zmiany?
 - czy miał(a) Pan(i) wątpliwości co do tego, czy kontynuować pełnienie funkcji rodziny zastępczej? Z czego one wynikały?
9. **Jakiego wsparcia potrzebuje/oczekuje Pana(i) rodzina zastępcza? Jakie są jej potrzeby?**

PODSUMOWANIE

10. **Czy chciałby Pan(i) podzielić się jeszcze jakimiś uwagami, doświadczeniami związanymi z prowadzeniem rodziny zastępczej?**

SCENARIUSZ ZOGNISKOWANEGO WYWIADU POGŁĘBIONEGO Z PRZEDSTAWICIELAMI PLACÓWEK OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZYCH

WPROWADZENIE

- przywitanie i przedstawienie uczestników oraz moderatora,
- przedstawienie informacji na temat celu badania i instytucji zlecającej badanie,
- poinformowanie o zasadach obowiązujących podczas wywiadu (głos zabierają chętni, kolejność wypowiedzi dowolna, możliwość przerw, możliwość zadawania sobie pytań i komentowania wypowiedzi, itp.),
- poinformowanie o nagrywaniu rozmowy i sposobie wykorzystania nagrania oraz uzyskanych informacji.

INFORMACJE OGÓLNE O PLACÓWKACH I DZIECIACH W NICH PRZEBYWAJĄCYCH

1. Proszę opowiedzieć w kilku zdaniach o Państwa placówkach opiekuńczo-wychowawczych?

- jakiego typu placówki Państwo reprezentują?
- od jak dawna istnieją te placówki i jak długo są Państwo z nimi związani?
- ilu wychowanków przebywa w Państwa placówkach obecnie?

2. Proszę scharakteryzować wychowanków Państwa placówek?

- w jakim wieku są zwykle dzieci trafiające do Państwa placówek i jak długo w nich przebywają?
- jaka jest sytuacja rodzinna i prawna Państwa wychowanków?
- czy w placówkach przebywają podopieczni niepełnosprawni?
- czy rodzeństwa przebywają w tej samej placówce czy są rozdzielane?
- jakie są dalsze losy usamodzielnionych wychowanków (gdzie trafiają, jak sobie radzą)? Czy utrzymują oni kontakt z kadrą placówki po jej opuszczeniu?

OCENA PRZEPISÓW PRAWNYCH DOTYCZĄCYCH PIECZY ZASTĘPCZEJ

3. Czy odczuli Państwo różnice w funkcjonowaniu Państwa placówek na skutek zmiany ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (z 9 czerwca 2011 roku)?

- czego dotyczą te zmiany?
- jak oceniają Państwo obecnie obowiązujące przepisy dotyczące sprawowania rodzinnej pieczy zastępczej?
- czy zmiany w stosunku do zapisów poprzedniej ustawy pozwalają na sprawniejsze funkcjonowanie Państwa placówek? Np.:
 - czy poprawił się lub pogorszył dostęp dzieci do podstawowej i specjalistycznej opieki zdrowotnej?
 - czy poprawiły się lub pogorszyły szanse dzieci na reintegrację z rodziną pochodzenia?
 - czy poprawiły się lub pogorszyły szanse edukacyjne dzieci?
 - czy uległy zmianie możliwości przygotowania podopiecznych do samodzielnego życia i zapewnienia im wsparcia „na starcie”?
- czy są rozwiązania, które uznaje Pan(i) za szczególnie korzystne lub szczególnie niekorzystne. Jakież?

ZAKRES I OCENA WSPÓŁPRACY Z INNYMI PODMIOTAMI ZAANGAŻOWANYMI W PIECZĘ ZASTĘPCZĄ

4. Z jakimi osobami, instytucjami współpracują państwa placówki (np.: sądy, Policja, ośrodki pomocy społecznej, organizacje pozarządowe, ośrodki adopcyjne, kościoły i związki wyznaniowe, koordynator pieczy zastępczej, PCPR, grupy wsparcia, rodziny zastępcze, inne placówki opiekuńczo-wychowawcze)?

- czego ta współpraca dotyczy?
- jak oceniają Państwo współpracę z tymi podmiotami?
- które z kontaktów są najistotniejsze z perspektywy wsparcia Państwa placówek/Państwa wychowanków?

- czy widzą Państwo potrzebę zmian w sposobie współpracy z jakimiś podmiotami zajmującymi się pieczą zastępczą? Jakie to zmiany i których podmiotów dotyczą?

5. Czy przyjmując dziecko do placówki otrzymują Państwo od innych podmiotów pełną informację o dziecku?

- czy otrzymują Państwo wyczerpujące informacje o sytuacji rodzinnej, prawnej, zdrowotnej, edukacyjnej dziecka?
- jakie dokumenty dziecka są Państwu przekazywane przed jego przyjęciem do placówki?

KONTAKTY DZIECI Z RODZINĄ POCHODZENIA I SZANSE NA REINTEGRACJĘ Z NIĄ

6. Czy biologiczni rodzice dzieci przebywających w Państwa placówkach utrzymują kontakty ze swoimi dziećmi?

- jaka jest częstotliwość kontaktów?
- jaka jest forma tych kontaktów?
- jak wyglądają relacje dzieci z rodzicami?
- jak oceniają Państwo szanse swoich podopiecznych na reintegrację z własną rodziną/rodzicami?

PROBLEMY I POTRZEBY PLACÓWEK OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZYCH

7. Z jakimi trudnościami zmagają się Państwa placówki w codziennym funkcjonowaniu?

- jakie problemy ograniczają możliwość sprawnego i efektywnego wypełniania zadań związanych z pieczą zastępczą?
- czy widzą Państwo możliwości pokonania tych trudności?
- czy dostrzegają Państwo potrzebę zmian o charakterze prawnym/proceduralnym, które pozwoliłyby wyeliminować jakieś istotne utrudnienia? Jakie to zmiany?

8. Jak oceniają Państwo zasady finansowania oraz wysokość wsparcia finansowego przeznaczanego na instytucjonalną pieczę zastępczą?

- czy środki są wystarczające dla zapewnienia godnych warunków bytowych podopiecznym?
- czy sytuacja finansowa uległa poprawie lub pogorszeniu na skutek zmiany ustawy?
- czy dostrzegają Państwo potrzebę zmian w zakresie zasad lub wysokości finansowania placówek opiekuńczo-wychowawczych? Jakie to zmiany?

9. Jakiego wsparcia Państwo potrzebują/oczekują aby sprawnie realizować zadania związane z pieczą zastępczą i zapewnić możliwie najlepszą opiekę i warunki swoim podopiecznym? Jakie są potrzeby Państwa placówek?

PODSUMOWANIE

10. Jak Państwo oceniają warunki (ekonomiczne, rozwoju edukacyjnego, emocjonalnego, usamodzielniania itp.) stwarzane przez podmioty instytucjonalnej oraz rodzinnej pieczy zastępczej?

- jakie są kluczowe różnice?
- które rozwiązania są korzystniejsze? Dlaczego?

11. Czy chcieliby Państwo podzielić się jeszcze jakimiś uwagami, doświadczeniami związanymi ze sprawowaniem pieczy zastępczej w placówkach opiekuńczo-wychowawczych?

SCENARIUSZ ZOGNISKOWANEGO WYWIADU POGŁĘBIONEGO Z PRZEDSTAWICIELAMI SAMORZĄDÓW GMINNYCH

WPROWADZENIE

- przedstawienie się moderatora,
- przedstawienie informacji na temat celu badania i instytucji zlecającej badanie,
- poinformowanie o zasadach obowiązujących podczas wywiadu (głos zabierają chętni, kolejność wypowiedzi dowolna, możliwość przerw, zadawania sobie pytań, komentowania wypowiedzi, itp.),
- poinformowanie o nagrywaniu rozmowy i sposobie wykorzystania nagrania oraz uzyskanych informacji.

STOPIEŃ REALIZACJI ZADAŃ GMINY W ZAKRESIE WSPIERANIA RODZIN I PIELICZY ZASTĘPCZEJ

- 1. Jak wygląda stan wdrażania przez Państwa gminy poszczególnych zadań ustalonych Ustawą z dnia 9 czerwca 2-11 r. o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej?**
 - które z zadań Państwo realizują w całości a, które częściowo?
 - do realizacji jakich zadań się Państwo przygotowują?
 - wdrożenie i realizacja których zadań przysparza Państwa gminom trudności? Jakie są kluczowe bariery i problemy w tym zakresie? Z czego one wynikają?
 - czy widzą Państwo możliwości pokonania tych barier/problemów?
- 2. Jak wygląda w Państwa gminach finansowanie zadań związanych ze wspieraniem rodziny i pieczą zastępczą?**
 - ile środków przeznacza się na ten cel?
 - czy środki przeznaczane obecnie na wsparcie rodzin i pieczę zastępczą są wystarczające?
 - jeśli nie, to czy widzą Państwo możliwość pozyskania dodatkowych środków?
- 3. Jakiego wsparcia potrzebują/oczekują Państwa gminy aby sprawnie realizować zadania przewidziane Ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej? Jakie są potrzeby Państwa gmin?**

OCENA PRZEPISÓW PRAWNYCH DOTYCZĄCYCH WSPIERANIA RODZINY ORAZ PIELICZY ZASTĘPCZEJ

- 4. Czy zmiana ustawy dotyczącej wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej (nowa: z 9 czerwca 2-11 roku) spowodowała istotne różnice w zadaniach, sposobie realizacji zadań przez Państwa gminy?**
 - czego dotyczą te różnice?
 - jak oceniają Państwo obecnie obowiązujące przepisy dotyczące wsparcia rodziny i sprawowania pieczy zastępczej?
 - jakie rozwiązania, uznają Państwo za szczególnie korzystne lub szczególnie niekorzystne.
 - czy poprawił się lub pogorszył dostęp dzieci do podstawowej i specjalistycznej opieki zdrowotnej?
 - czy poprawiły się lub pogorszyły szanse dzieci na pozostanie w rodzinie pochodzenia lub na reintegrację z nią?
 - czy uległy zmianie możliwości przygotowania dzieci przebywających w pieczy zastępczej do samodzielnego życia i zapewnienia im wsparcia „na starcie”?
 - czy dostrzegają Państwo potrzebę zmian o charakterze prawnym/proceduralnym, które pozwoliłyby wyeliminować jakieś istotne utrudnienia? Jakie to zmiany?

5. Na jakie wsparcie mogą liczyć rodziny z terenu Państwa gmin, które mają trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych?

- czy i w jakim zakresie wykonywane są zadania asystentury rodzinnej?
- czy i jakie placówki wsparcia dziennego dostępne są na terenie gminy? Kto je prowadzi?
- czy funkcjonują grupy wsparcia dla rodzin oraz rodziny wspierające?

6. Z jakimi podmiotami współpracują Państwa gminy w celu sprawnego wykonywania zadań wyznaczonych Ustawą (np.: sądy, Policja, ośrodki pomocy społecznej, organizacje pozarządowe, ośrodki adopcyjne, kościoły i związki wyznaniowe, PCPR, grupy wsparcia, rodziny zastępcze, placówki opiekuńczo-wychowawcze)?

- czego ta współpraca dotyczy?
- jak oceniają Państwo współpracę z tymi podmiotami?
- czy można wskazać partnerów najistotniejszych z punktu widzenia wypełniania zadań z zakresu wspierania rodziny?
- czy widzą Państwo potrzebę zmian w sposobie współpracy z jakimiś podmiotami zajmującymi się wsparciem rodziny lub pieczą zastępczą? Jakie to zmiany i których podmiotów dotyczą?

7. Jak Państwo oceniają warunki (ekonomiczne, rozwoju edukacyjnego, emocjonalnego, usamodzielniania itp.) stwarzane przez podmioty instytucjonalnej oraz rodzinnej pieczy zastępczej?

- jakie są kluczowe podobieństwa i różnice?
- które rozwiązania są korzystniejsze? Dlaczego?

8. Czy chcieliby Państwo podzielić się jeszcze jakimiś uwagami, doświadczeniami związanymi z działaniami na rzecz wspierania rodzin i rozwoju pieczy zastępczej

SCENARIUSZ ZOGNISKOWANEGO WYWIADU POGŁĘBIONEGO Z PRZEDSTAWICIELAMI SAMORZĄDÓW POWIATOWYCH

WPROWADZENIE

- przedstawienie się moderatora,
- przedstawienie informacji na temat celu badania i instytucji zlecającej badanie,
- poinformowanie o zasadach obowiązujących podczas wywiadu (głos zabierają chętni, kolejność wypowiedzi dowolna, możliwość przerw, zadawania sobie pytań, komentowania wypowiedzi, itp.),
- poinformowanie o nagrywaniu rozmowy i sposobie wykorzystania nagrania oraz uzyskanych informacji.

STOPIEŃ REALIZACJI ZADAŃ POWIATU W ZAKRESIE ROZWOJU PIECZY ZASTĘPCZEJ

- 1. Jak wygląda stan wdrażania przez Państwa powiaty poszczególnych zadań ustalonych Ustawą z dnia 9 czerwca 2-11 r. o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej?**
 - które z zadań Państwo realizują w całości, a które częściowo?
 - do realizacji jakich zadań się Państwo przygotowują?
 - wdrożenie i realizacja których zadań przysparza Państwa powiatom trudności? Jakie są kluczowe bariery i problemy w tym zakresie? Z czego one wynikają?
 - czy widzą Państwo możliwości pokonania tych barier/trudności?
- 2. Czy uważają Państwo, że obecny poziom rozwoju systemu pieczy zastępczej na terenie Państwa powiatów jest satysfakcjonujący, adekwatny do potrzeb?**
 - czy liczba (i rodzaje) podmiotów rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej jest satysfakcjonująca?
 - czy wsparcie psychologiczne, merytoryczne, prawne i finansowe dla rodzin zastępczych i osób prowadzących rodzinne domy dziecka w Państwa powiecie uważają Państwo za satysfakcjonujące?
 - czy system promowania rodzinnej pieczy zastępczej i pozyskiwania kandydatów do jej sprawowania jest satysfakcjonujący w Państwa powiecie?
- 3. Jakiego wsparcia potrzebują/oczekują Państwa powiaty aby sprawnie realizować zadania przewidziane Ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej? Jakie są potrzeby Państwa powiatów?**
- 4. Jak wygląda w Państwa powiatach finansowanie zadań związanych z pieczą zastępczą?**
 - ile środków przeznacza się na ten cel?
 - czy środki przeznaczone obecnie na pieczę zastępczą są wystarczające?
 - jeśli nie, to czy widzą Państwo możliwość pozyskania dodatkowych środków?

OCENA PRZEPISÓW PRAWNYCH DOTYCZĄCYCH WSPIERANIA RODZINY ORAZ PIECZY ZASTĘPCZEJ

- 5. Czy zmiana ustawy dotyczącej wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej (nowa: z 9 czerwca 2-11 roku) spowodowała istotne różnice w zadaniach i sposobie realizacji zadań przez Państwa powiaty?**
 - czego dotyczą te różnice?
 - jak oceniają Państwo obecnie obowiązujące przepisy dotyczące wsparcia rodziny i sprawowania pieczy zastępczej?
 - jakie rozwiązania, uznają Państwo za szczególnie korzystne lub szczególnie niekorzystne?
 - czy poprawił się lub pogorszył dostęp dzieci do podstawowej i specjalistycznej opieki zdrowotnej?
 - czy poprawiły się lub pogorszyły szanse dzieci na reintegrację z rodziną pochodzenia?

- czy uległy zmianie możliwości przygotowania dzieci przebywających w pieczy zastępczej do samodzielnego życia i zapewnienia im wsparcia „na starcie”?
- czy dostrzegają Państwo potrzebę zmian o charakterze prawnym/proceduralnym, które pozwoliłyby wyeliminować jakieś istotne utrudnienia w rozwoju systemu pieczy zastępczej? Jakie to zmiany?

WSPÓŁPRACA Z INNYMI PODMIOTAMI W ZAKRESIE WSPIERANIA RODZINY I ROZWOJU PIECZY ZASTĘPCZEJ

6. Z jakimi podmiotami współpracują Państwa powiaty w celu sprawnego wykonywania zadań wyznaczonych Ustawą (np.: sądy, Policja, ośrodki pomocy społecznej, organizacje pozarządowe, ośrodki adopcyjne, kościoły i związki wyznaniowe, rodziny zastępcze, placówki opiekuńczo-wychowawcze)?

- czego ta współpraca dotyczy?
- jak oceniają Państwo współpracę z tymi podmiotami?
- czy można wskazać partnerów najistotniejszych z punktu widzenia wypełniania zadań powiatu w zakresie pieczy zastępczej?
- czy widzą Państwo potrzebę zmian w sposobie współpracy z jakimiś podmiotami zajmującymi się wsparciem rodziny lub pieczą zastępczą? Jakie to zmiany i których podmiotów dotyczą?

PODSUMOWANIE

7. Jak Państwo oceniają warunki (ekonomiczne, rozwoju edukacyjnego, emocjonalnego, usamodzielniania itp.) stwarzane przez podmioty instytucjonalnej oraz rodzinnej pieczy zastępczej?

- jakie są kluczowe podobieństwa i różnice?
- które rozwiązania są korzystniejsze? Dlaczego?

8. Czy chcieliby Państwo podzielić się jeszcze jakimiś uwagami, doświadczeniami związanymi z działaniami na rzecz wspierania rodzin i rozwoju pieczy zastępczej?

SCENARIUSZ ZOGNISKOWANEGO WYWIADU POGŁĘBIONEGO Z PRZEDSTAWICIELAMI ORGANIZACJI WSPIERAJĄCYCH

WPROWADZENIE

- przedstawienie uczestników wywiadu oraz moderatora,
- przedstawienie informacji na temat celu badania i instytucji zlecającej badanie,
- poinformowanie o zasadach obowiązujących podczas wywiadu (głos zabierają chętni, kolejność wypowiedzi dowolna, możliwość przerw, zadawania sobie pytań, komentowania wypowiedzi, itp.),
- poinformowanie o nagrywaniu rozmowy oraz sposobie wykorzystania nagrania i uzyskanych informacji.

CHARAKTERYSTYKA PODMIOTÓW WSPIERAJĄCYCH

1. Proszę opowiedzieć o organizacjach/instytucjach, które Państwo reprezentują ?

- jaki jest charakter organizacji/instytucji, kto je tworzy, gdzie mieści się ich siedziba?
- jakie są cele/zadania organizacji?
- na czym polega zaangażowanie organizacji/instytucji w realizację zadań z zakresu wspierania rodziny oraz pieczy zastępczej? Proszę opisać swoje działania w tym zakresie.
- jak oceniają Państwo doniosłość odgrywanej przez Państwa organizacje roli? Jaki jest ich wpływ na zwiększenie poziomu wsparcia rodzin oraz rozwój pieczy zastępczej?

ZAKRES I OCENA WSPÓŁPRACY Z INNYMI PODMIOTAMI ZAANGAŻOWANYMI W PIECZĘ ZASTĘPCZĄ

2. Z jakimi instytucjami współpracują Państwo w związku z realizacją zadań z zakresu wspierania rodziny oraz pieczy zastępczej? (np.: władze samorządowe, sądy, Policja, ośrodki pomocy społecznej, inne organizacje pozarządowe, ośrodki adopcyjne, kościoły i związki wyznaniowe, koordynatorzy pieczy zastępczej, PCPR, grupy wsparcia, rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka, placówki opiekuńczo-wychowawcze)?

- czego dokładnie ta współpraca dotyczy?
- jak oceniają Państwo współpracę z poszczególnymi podmiotami?
- czy widzą Państwo potrzebę zmian w sposobie współpracy z jakimiś podmiotami zajmującymi się pieczą zastępczą? Jakie to zmiany i których podmiotów dotyczą?
- czy czują Państwo, że Państwa organizacje są postrzegane przez samorządy gminne i powiatowe jako istotni partnerzy w realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny oraz pieczy zastępczej?

OCENA PRZEPISÓW PRAWNYCH DOTYCZĄCYCH WSPIERANIA RODZIN I PIECZY ZASTĘPCZEJ

3. Jak oceniają Państwo obecnie obowiązujące przepisy dotyczące wspierania rodzin i sprawowania rodzinnej pieczy zastępczej (Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 roku)?

- czy są rozwiązania, które uznają Państwo za szczególnie korzystne lub szczególnie niekorzystne. Jakie?
- czy odczuli Państwo różnice w funkcjonowaniu Państwa organizacji na skutek zmiany ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej
- czego dotyczą te różnice?
- czy dokonane zmiany przepisów (w stosunku do zapisów poprzedniej ustawy) pozwalają na efektywne zaangażowanie Państwa podmiotów w system wsparcia rodzin i pieczy zastępczej oraz skuteczne ich działanie?
- czy dostrzegają Państwo potrzebę zmian o charakterze prawnym/proceduralnym, które pozwoliłyby na sprawniejsze działanie? Jakie to zmiany

- 4. Z jakimi trudnościami zmagają się Państwa organizacje w związku ze wspieraniem rodzin i pieczy zastępczej?**
- jakie problemy ograniczają możliwość sprawnego i efektywnego wypełniania zadań związanych ze wsparciem rodzin i pieczą zastępczą?
 - czy widzą Państwo możliwości pokonania tych trudności?
- 5. Jakiego wsparcia Państwo potrzebują/oczekują aby sprawnie realizować zadania związane ze wsparciem rodzin i pieczą zastępczą? Jakie są potrzeby Państwa organizacji w tym zakresie?**

OCENA SYSTEMU WSPARCIA RODZIN I PIECZY ZASTĘPCZEJ W WOJEWÓDZTWIE

- 6. Czy uważają Państwo, że obecny poziom rozwoju systemu pieczy zastępczej i wsparcia rodziny na terenie województwa podlaskiego jest satysfakcjonujący, adekwatny do potrzeb?**
- czy liczba podmiotów rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej jest satysfakcjonująca?
 - czy wsparcie psychologiczne, merytoryczne, prawne i finansowe dla rodzin oraz sprawujących pieczę zastępczą uważają Państwo za satysfakcjonujące?
 - czy system promowania rodzinnej pieczy zastępczej i pozyskiwania kandydatów do jej sprawowania jest satysfakcjonujący w woj. podlaskim?
- 7. Jak Państwo oceniają instytucjonalną oraz rodzinną pieczę zastępczą w województwie podlaskim?**
- jakie są kluczowe różnice i podobieństwa między pieczą rodzinną i instytucjonalną?
 - które formy sprawowania pieczy zastępczej są korzystniejsze? Dlaczego?
 - jakie warunki (ekonomiczne, rozwoju edukacyjnego, emocjonalnego, usamodzielniania itp.) stwarzają dzieciom podmioty realizujące pieczę rodzinną i instytucjonalną?

PODSUMOWANIE

- 8. Czy chcieliby Państwo podzielić się jeszcze jakimiś uwagami, doświadczeniami związanymi z funkcjonowaniem Państwa organizacji/instytucji w systemie wsparcia rodzin i pieczy zastępczej?**